

ДИПЛОМАТІЯ ВОЄННОГО ЧАСУ

УКРАЇНЬСЬКА ПРИЗМА: ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

УДК 327(477)»2023»(048.83)

ISBN 978-617-8189-19-8

Редакційна колегія: к. політ. н. Бурейко Н., Максак Г., к. політ. н. Шелест Г.

Українська призма: Зовнішня політика 2023. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка» — Київ, 2024. — 336 с.

Аналітичне дослідження є системним та комплексним аналізом зовнішньої політики України за 2023 рік. Проаналізовано сорок дев'ять напрямів – від співпраці з ключовими партнерами та міжнародними організаціями до публічної дипломатії та побудови міжнародної коаліції для відновлення України. Застосовано чотири критерії оцінювання – індикаторів, які базуються на розробленій методології дослідження. Широким колом експертів досліджено і проаналізовано діяльність Президента, МЗС України та інших відповідальних міністерств та відомств, відповідних комітетів Верховної Ради України, задіяних у формуванні та реалізації зовнішньої політики нашої держави. Дана публікація є дев'ятим щорічним дослідженням.

За повного або часткового відтворення тексту аналітичного дослідження посилання на автора і видання є обов'язковим.

© Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2024.

© ГО Рада зовнішньої політики «Українська Призма», 2024.

Вступ	3
Методологія дослідження	4
Зовнішня політика у 2023 році	15
Співпраця з країнами «Групи семи»	30
Велика Британія	32
Італія.....	37
Канада.....	42
Німеччина.....	47
США	52
Франція	57
Японія	62
Європейська інтеграція	68
Європейська інтеграція	70
Європейський Союз	76
Євроатлантична інтеграція	82
Двосторонні відносини	90
Австралія	92
Азербайджан.....	96
Бразилія.....	102
Грузія.....	107
Естонія	113
Ізраїль	118
Індія	124
Іран	129
КНР	133
Латвія	139
Литва	144
Молдова	149
Польща	155
Румунія	161
Словаччина.....	167
Туреччина	172
Угорщина	177

Чехія	183
Відносини з недружніми країнами	188
Росія	190
Білорусь	194
Регіональна співпраця	198
Близький Схід	200
Західні Балкани	206
Індо-Тихоокеанський регіон	212
Латинська Америка та Карибський басейн	221
Північна Європа	228
Субсахарська Африка	233
Центральна Азія	242
Міжнародні організації	248
ООН	250
ОБСЄ	258
Рада Європи	262
Формування міжнародної коаліції з відновлення України	267
Санкційна політика	272
Воєнна дипломатія	279
Економічна дипломатія	286
Енергетична дипломатія	292
Публічна дипломатія	298
Нерозповсюдження ядерної зброї	303
Закордонне українство	308
Права людини	314
Наступний рівень дипломатії воєнного часу	321
Зведена таблиця оцінок реалізації напрямів зовнішньої політики у 2023 році	324
Список скорочень	326
Автори	328
Про Раду зовнішньої політики «Українська призма»	332
Про Фонд ім. Фрідріха Еберта	334

Шановні колеги!

Маємо честь представити Вашій увазі черговий випуск нашого щорічного дослідження “Українська призма: зовнішня політика 2023”. Дев’ять років наша команда аналізує успішність реалізації зовнішньополітичного курсу України з них два роки поспіль — в особливому форматі, враховуючи умови дипломатії воєнного часу.

Головним результатом 2023 року є відстоювання України завдяки зусиллям українських військових, дипломатів та всього суспільства, яке засвоювало нові навички стійкості упродовж другого року повномасштабної російської агресії.

Цей рік приніс зниження інформаційного інтересу до подій в Україні. На суспільні настрої закордоном та загалом на підтримку України негативно вплинула масштабна ескалація ізраїльсько-палестинського конфлікту, перехід в активну фазу президентської кампанії в США, загострення політичних розбіжностей всередині ЄС та НАТО щодо рівня допомоги Україні, інші події у країнах світу.

Водночас небачений із часів Другої світової війни масштаб та інтенсивність воєнних дій показали межі політичної та матеріальної спроможності міжнародних партнерів у підтримці України. Перехід до війни на виснаження диктував необхідність зміни підходів до дипломатії воєнного часу. Мистецтво багатозадачності, імпровізації та креативу поступово перетворювалося на рутину, де кожен окремий тематичний напрям набував глибини та структурованості. Лише для утримання поточного рівня підтримки українська сторона має докласти вдвічі більше зусиль у роботі з друзями та партнерами закордоном.

За таких важких умов українська влада та громадянське суспільство знайшли фізичні ресурси для здійснення історично важливих кроків на шляху набуття членства в ЄС. Україна також продемонструвала майстерність формування нових важливих коаліцій у військовій співпраці, які дозволили Збройним Силам України провести низку наступальних операцій, а також втримати фронт. Готовність говорити про безпекові гарантії для України та перспективи відновлення, а також Формулу миру сприяла залученню нових партнерів.

Збереження високої загальної оцінки успішності на зовнішньополітичних діях у 2023 р. демонструє відданість та фаховість українських дипломатів, політиків та громадських діячів у справі виборювання перемоги та формування нової світової архітектури безпеки.

Команда Української призми також намагається робити свій внесок у справу перемоги. Уроки сучасного допомагають нам краще формувати наше майбутнє, знаходити нові професійні рішення та рухатися вперед.

Слава Збройним Силам України!

Слава українським дипломатам!

Слава Україні!

Методологія дослідження

A

B-

C+

При розробці першої методології оцінювання зовнішньої політики України у 2015 році робоча група Ради зовнішньої політики «Українська призма» уважно вивчила досвід і практики подібного аналізу зовнішньої політики окремих країн та міжнародних інституцій, виконаного деякими закордонними аналітичними центрами, зокрема Європейської ради з міжнародних відносин (European Council on Foreign Relations, ECFR) та Чеської Асоціації міжнародних справ (Asociace pro mezinárodní otázky, AMO). Жодна із застосованих методологій не є універсальною, а принципи аналізу прямо залежать від особливостей досліджуваного об'єкта. Тому після проведення методологічних консультацій «Українська призма» розробила власну модель з огляду на українські реалії, залучаючи при цьому окремі елементи вже існуючого методологічного доробку західних колег. Ця методологія використовувалась у 2015–2021 роках та постійно вдосконалювалась.

У 2022 році методологія була оновлена, оскільки зовнішня політика України, як і все життя країни, стали підпорядковані воєнному часу. Відтак для кращого врахування наявних зовнішньополітичних та безпекових обставин було розроблено оновлену методологію оцінки зовнішньої політики України, яка зберігає більшість індикаторів, що їх було використано для аналізу попередніх років (політичний інтерес, діяльність та результати), але при цьому розширює емпіричну базу для оцінювання. Крім того, індикатори міжінституційної співпраці та стратегічного бачення було замінено новим — стратегічні комунікації, які набули особливої ваги під час війни.

Як і в попередні роки, аналіз сфокусовано саме на діях української сторони (представників виконавчої та законодавчої влади, Президента та його Офісу, а також окремих задіяних акторів), а не стану двосторонніх відносин із відповідною країною.

Кожного року відбувається певний перегляд досліджуваних напрямів зовнішньої політики України. У 2023 році була додана Бразилія та повернутий розділ «права людини».

Напрями зовнішньої політики України

Для оцінювання зовнішньої політики України у 2023 році було обрано 49 напрямів, які були розділені на тематичні блоки:

- співпраця з країнами Групи семи (Велика Британія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія);
- європейська інтеграція та відносини з ЄС;
- євроатлантична інтеграція;
- двосторонні відносини (Австралія, Азербайджан, Бразилія, Грузія, Естонія, Ізраїль, Іран, Індія, КНР, Латвія, Литва, Молдова, Польща, Румунія, Словаччина, Туреччина, Угорщина, Чехія);
- недружні країни (Білорусь, Російська Федерація);
- регіональна співпраця (Індо-Тихоокеанський регіон, Близький Схід, Західні Балкани, Північна Європа, Латинська Америка, Субсахарська Африка, Центральна Азія);
- міжнародні організації (ОБСЄ, ООН, Рада Європи);
- Нерозповсюдження ядерної зброї;
- формування міжнародної коаліції з відновлення України;
- економічна дипломатія;
- енергетична дипломатія;
- публічна дипломатія;
- військова дипломатія;
- права людини;
- закордонне українство.

Індикатори оцінки зовнішньої політики України за окремими напрямками:

Були розроблені чотири індикатори оцінювання стану реалізації зовнішньої політики за кожним із вказаних напрямів:

- (1) політичний інтерес або залученість акторів до певного напряму зовнішньої політики України;
- (2) стратегічні комунікації за визначеним напрямом;
- (3) конкретна діяльність за вказаним напрямом протягом року, який оцінюється;
- (4) результати та досягнення за напрямом протягом року, який оцінюється.

Кожен із чотирьох основних індикаторів оцінюється за п'ятибальною шкалою, де 1 бал — мінімальна, а 5 балів — максимальна можлива оцінка. Кожен бал в оцінюванні напряму за конкретним індикатором прив'язано до наявності чи відсутності певного стану, який можна зафіксувати. Для кожного індикатора визначено необхідну для формування оцінки нормативну та фактологічну базу.

1. Політичний інтерес/залученість

База для аналізу: виступи та інтерв'ю Президента, Прем'єр-міністра та віцепрем'єр міністрів України, Міністра закордонних справ, Міністра оборони та інших профільних міністрів, Голови ВРУ, заяви фракцій, заяви лідерів політичних партій, інтерв'ю керівництва ОПУ, щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України та Аналітична доповідь до нього, Порядок денний Комітету у зовнішніх справах ВРУ та наявні парламентські слухання за тематикою, слухання відповідних комітетів ВРУ.

Бали:

- 1 бал** — відсутність згадування відповідного напряму зовнішньої політики в офіційних або неофіційних заявах, політичних документах та маніфестах головних політичних суб'єктів;

- 2 бали** — згадування у неофіційній формі зовнішньополітичного напрямку, яке не набуло форми політичної позиції; інтерв'ю, блоги, твіти чи статті у ЗМІ на відповідні теми;
- 3 бали** — наявність поодиноких офіційних заяв щодо подій чи окремих аспектів діяльності у досліджуваному напрямі у деяких політичних партій, згадування у виступах Президента, Прем'єр-міністра чи Міністра закордонних справ;
- 4 бали** — наявність офіційних позицій різних політичних суб'єктів, представлених у вищих органах влади, але не обов'язково узгоджених між собою, наявність регулярних політичних заяв, згадування в щорічному Посланні Президента, включення до порядку денного Комітету у зовнішніх справах ВРУ, проведення комітетських слухань та круглих столів;
- 5 балів** — наявність політичного консенсусу щодо діяльності України в обраному зовнішньополітичному напрямі, регулярне звернення до досліджуваного напрямку, спільні офіційні заяви, проведення парламентських слухань або тематичних конференцій..

2. Стратегічні комунікації

База для аналізу: виступи Президента, Прем'єр-міністра та віцепрем'єр міністрів України, Міністра закордонних справ, Міністра оборони та інших профільних міністрів перед іноземними аудиторіями, великі публікації для іноземних ЗМІ тощо.

Бали:

- 1 бал** — інтерв'ю для медіа країни високопосадовців України або посла, адхок інформування;
- 2 бали** — виступи високопосадовців (крім Президента) перед різними цільовими аудиторіями;
- 3 бали** — спільні заяви, спеціальні (таргетовані) інформаційні кампанії, організація візиту представника країни чи організації на деокуповані території (окрім посла, акредитованого в Україні);

- 4 бали** — усе вище та виступ Президента або інших високопосадовців на великих міжнародних майданчиках (конференції, публічні заходи), організація виступів перших осіб країни/організації перед ВРУ;
- 5 балів** — усе перелічене та виступ Президента у парламенті відповідної країни або на великих міжнародних майданчиках (як-от міжнародні організації або засідання ініціатив під головуванням країни, яка оцінюється, за виключенням неурядових конференцій).

4. Діяльність

База для аналізу: інформація та звіти, надані МЗС України та іншими міністерствами, залученими до виконання завдань за напрямом, заяви та прес-релізи Офісу Президента України, Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України, Верховної Ради України, двосторонніх комітетів та робочих груп, публічно наявна інформація щодо діяльності за напрямом.

Бали:

- 1 бал** — фактична відсутність роботи, пов'язаної з реалізацією відповідного напрямку зовнішньої політики, відсутність інших форм співпраці чи офіційних контактів; зафіксовані факти протидії одних інституцій іншим під час вироблення політики чи конфлікти між українськими органами влади або різними гілками влади під час здійснення політики у певному зовнішньополітичному напрямі, зрив роботи координаційних органів;
- 2 бали** — поодинокі несистемні види активності, які не базуються на наявних стратегічних чи операційних документах у сфері реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики, підтримання діалогу виключно через наявні ЗДУ, відсутність посла України у відповідній країні протягом більше ніж пів року;
- 3 бали** — несистемна співпраця або контакти лише за окремими напрямами без системної співпраці; зустрічі в рамках

багатосторонніх форматів або «на полях» поряд з підтриманням дипломатичних, торгово-економічних відносин; реакційність у реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики;

- 4 бали** — візити рівня керівництва МЗС, Голови парламенту, Прем'єр-міністра України у відповідну країну або організація візитів іноземних представників в Україну, робота міжвідомчих та інших комісій та робочих груп, участь або організація військових навчань, співробітництво на міжвідомчому рівні;
- 5 балів** — наявна діяльність за всіма напрямками (фінансово-економічний, політичний, військовий, гуманітарний), спільні міжнародні ініціативи, візити на рівні очільників держав та голів міжнародних організацій, головування в міжнародних організаціях чи ініціативах, проведення спільних двосторонніх або багатосторонніх форумів.

5. Результати

База для аналізу: міжнародні угоди та меморандуми, укладені за відповідним напрямом зовнішньої політики, інформація щодо результатів діяльності КМУ, ОПУ, МЗС України та інших відповідних міністерств і відомств, Верховної Ради України, статистика торговельно-економічних відносин, інформаційні та аналітичні матеріали за результатами зустрічей, засідань тощо, рейтинги допомоги, інформація від закордонних партнерів.

Бали:

- 1 бал** — розрив дипломатичних відносин, вихід з міжнародної організації, припинення співпраці в рамках ініціативи, відкрита військова агресія чи офіційна підтримка агресора, торгівлі, енергетичні війни, блокування ініціатив міжнародних організацій, спрямованих на підтримку України;
- 2 бали** — зниження рівня дипломатичного представництва чи наявність дискримінаційної політики в торговельній сфері, відсутність значних спільних проєктів економічного, енергетичного характеру, відсутність динаміки в політичному діалозі;

- 3 бали** — незначна позитивна динаміка на рівні політичного діалогу, економічних контактів, наявність співпраці на міжвідомчому рівні, приєднання до політичних заяв та санкційних режимів, проте без значних ініціатив щодо надання військової, фінансової та гуманітарної допомоги.
- 4 бали** — активний політичний діалог, підтримка України за окремими напрямками (наприклад, тільки гуманітарний або тільки економічний, без військового), підписання двосторонніх та багатосторонніх угод, імплементація рішень щодо надання підтримки Україні, прийнятих під час візитів на вищому рівні, участь у міжнародних коаліціях щодо підтримки України;
- 5 балів** — повна підтримка позиції України, надання фінансової, політичної та військової підтримки, виділення допомоги (гуманітарної, фінансової або на реконструкцію), наявність масштабних проєктів в економічній, енергетичній, військовій сферах, створення та функціонування спеціальних координаційних органів з метою реалізації зовнішньої політики у певному напрямі, голосування в парламентах щодо підтримки України.

*** Примітка:**

У 2023 році зовнішня політика України щодо Російської Федерації та Білорусі була проаналізована, але не оцінена, оскільки через повномасштабну війну стандартна система оцінювання не може бути застосована.

Загальна оцінка за окремим зовнішньополітичним напрямом (рейтинг напрямку)

Після виставлення балів за усіма індикаторами вираховується загальна оцінка напрямку шляхом визначення середньоарифметичного показника. Загальна оцінка (рейтинг) потім зазначається у формі латинських літер (A, B, C, D, E) з арифметичними знаками дії (+/-) залежно від значення отриманого показника.

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА:

A

A-

Значення показника:

5

4,6-4,9

B+

B

B-

4,1-4,5

4

3,6-3,9

C+

C

C-

3,1-3,5

3

2,6-2,9

РЕЙТИНГ НАПРЯМУ

D+

2,1-2,5

D

2

D-

1,6-1,9

E+

1,1-1,5

E

1

Загальна оцінка (рейтинг) успішності реалізації зовнішньої політики України упродовж досліджуваного року

Загальна оцінка (рейтинг) успішності реалізації зовнішньої політики України упродовж досліджуваного року

Загальна оцінка успішності реалізації зовнішньої політики України визначається шляхом отримання середньоарифметичного показника від загальних оцінок за всіма напрямками зовнішньої політики, які аналізувались. Загальний рейтинг виставляється шляхом підрахунку аналогічно до оцінки окремих напрямів зовнішньої політики.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У 2023

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	B+	B+
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	B+	B
ДІЯЛЬНІСТЬ	B+	B+
РЕЗУЛЬТАТИ	B	B
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	B+

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році політичний інтерес щодо реалізації зовнішньополітичного курсу визначався поточними потребами України з огляду на продовження російської агресії. Другий рік повномасштабного вторгнення вимагав забезпечення суттєвих фінансових потреб для підтримки України, постачання значної кількості озброєння та боеприпасів для сил оборони, посилення санкційного тиску на Росію та її союзників, забезпечення енергетичної стійкості України та відновлення критичної інфраструктури, гуманітарного розмінування, повернення викрадених Росією українських дітей, обмін та повернення військових та цивільних полонених, реалізації спільних політико-дипломатичних заходів на рівні міжнародних організацій тощо.

Поряд із першочерговими потребами у роботі із міжнародними партнерами було приділено особливу політичну увагу питанням довгострокових елементів дипломатії воєнного часу, а саме: формуванню безпечових гарантій для України, адвокації набуття членства в НАТО та ЄС у максимально стислі терміни, пошуку легальних шляхів передачі заморожених активів Росії на потреби відбудови України, розробці механізмів притягнення до відповідальності за воєнні злочини та злочин агресії проти України, наповненню та імплементації Формули миру Президента В. Зеленського.

Критично важливими також залишались теми відновлення економічного та експортного потенціалу України в умовах триваючої російської агресії. На тлі тривожних сигналів щодо політично чи ресурсно обмежених можливостей партнерів у допомозі Україні у середньостроковій перспективі керівництво України фокусувалось, зокрема, на створенні промислових та технологічних передумов для оборонної автономії, самостійного забезпечення власних потреб у зброї та боеприпасах, відкритті нових ринків збуту та коридорів для експорту товарів.

Стратегічне бачення Президента України щодо пріоритетів зовнішньої політики було сформульовано у виступах перед українським дипломатичним корпусом (02.08, 22.12) та на щорічній сесії ГА ООН (19.09). У серпні В. Зеленський назвав п'ять орієнтирів для дипломатичної служби

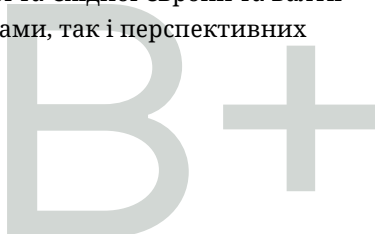
України: 1) Формула миру; 2) Зброя та санкції; 3) Інтеграція України із Євросоюзом і НАТО, безпекові гарантії та політика сусідства; 4) Економіка та відновлення, трансформація; 5) Захист українців. Головним інструментом забезпечення більшості вказаних напрямів для України були міжнародні коаліції, а також двосторонній формат роботи з міжнародними партнерами.

На урядовому рівні основним документом, який сформулював пріоритети зовнішньої політики, став План дій КМУ з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04), який містить 120 пунктів, розподілених між 7 розділами: 1) Протидія агресії Російської Федерації політико-дипломатичними засобами; 2) Європейська інтеграція; 3) Євроатлантична інтеграція; 4) Розбудова двосторонніх відносин та регіональної взаємодії; 5) Економічна дипломатія і секторальне співробітництво; 6) Публічна дипломатія; 7) Захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном, зв'язки із закордонними українцями.

У грудні у зверненні до працівників дипломатичної служби України Президент назвав країни та регіони, які максимально сприяли реалізації вищезазначених орієнтирів. Загалом інтенсивність та обсяг підтримки України, в першу чергу, державами «Групи семи» були визначені як вирішальні, так само як і кооперація з ЄС. Окремо Президент виділив США, Велику Британію, Японію та Канаду. Президент високо оцінив потенціал держав Північної Європи, наголосив на перспективності співпраці з Австралією та Південною Кореєю, особливу увагу звернув на відносини з Туреччиною, відзначив позитивні зрушення в регіоні ЛАКБ, а також на африканському континенті, в арабському світі та серед ісламських країн загалом.

У контексті реалізації тематичних напрямів зовнішньої політики значна увага також приділялась регіону Центральної та Східної Європи та Балтії — на рівні як двосторонніх контактів із державами, так і перспективних тристоронніх форматів.

Загальна оцінка —

Стратегічні комунікації

У 2023 році можна відзначити спад медійної уваги до України, що загалом є доволі закономірним, зважаючи на тривалість повномасштабної війни, а також враховуючи низку зовнішніх чинників (насамперед події на Близькому Сході).

Важливою у комунікації із закордонними елітами та широкими аудиторіями залишалась роль Президента України. В. Зеленський відновив практику візитів до держав-партнерів, на засідання міжнародних організацій та коаліцій. Під час зустрічей на порядку денному перебували пріоритети дипломатії воєнного часу з урахуванням політичних особливостей діалогу з партнерами, їх пріоритетів та спроможностей.

Президент використовував майданчики найбільших самітів та публічних заходів для просування важливих для України питань, зокрема Саміт Україна–ЄС (03.02), Саміти Європейської Ради (9.02, 05.10), Саміт Г7 (20–21.05), Саміт НАТО (11–12.07), Саміти Україна–Північна Європа (3.05, 13.12), Саміт Ліги арабських держав (19.05), Саміти Європейської політичної спільноти (1.06, 5.10), Саміт Україна–Балкани (21–22.8), Саміт Цілей сталого розвитку ООН (19.09). Президент України мав змогу виступити перед учасниками ГА ООН (19.09) та спеціального засідання РБ ООН (20.09), а також перед учасниками Контактної групи з оборони України, т.зв. формат «Рамштайн» (11.10).

Важливим форматом були тристоронні зустрічі лідерів держав та урядів, зокрема з Президентом Польщі А. Дудою та Президентом Литви Г. Науседою у форматі Люблінського трикутника (11.01), Президентом Франції Е. Макроном та Канцлером Німеччини О. Шольцем (08.02), Прем'єр-міністром Нідерландів М. Рютте та Прем'єр-міністром Бельгії А. де Кроо (4.05), Президентом Європейської Ради Ш. Мішелем та Президенткою Молдови М. Санду (21.11).

Крім багатосторонніх офіційних майданчиків, В. Зеленський звертався до парламентів, зокрема, Великої Британії (8.02), Канади (23.09), Європейського парламенту (9.02), Парламентської асамблеї НАТО (09.10).

Ефективним було залучення міжнародних партнерів до тематичних ініціатив України, таких як Багатостороння координаційна платформа

донорів для України (26.01), формування Компенсаційного механізму (лютий), Саміт лідерів держав та урядів Коаліції (Core Group) зі створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (9.05), Конференція з питань відновлення України (21–22.06), Міжнародний центр з переслідування за злочин агресії проти України (03.07), третій саміт Кримської платформи (23.08), третій Саміт Перших леді та джентльменів (7.09), Міжнародний форум оборонних індустрій (29.09), другий саміт Grain from Ukraine (25.11) та Інструмент співробітництва у сфері кібербезпеки — Талліннський механізм (20.12).

У рамках Контактної групи з питань оборони України (формат «Рамштайн») потужним комунікаційним інструментом стало створення різних коаліцій, зокрема танкової коаліції, коаліції F-16, IT-коаліції, а також коаліції спроможностей.

За європейським напрямом новим проявом посиленої стратегічної комунікації у 2023 році стало проведення спільного засідання КМУ та Колегії Європейської Комісії (2.02), а також засідання Ради ЄС із закордонних справ у Києві (2.10). Варто відзначити й візит до України повного складу Комітету Європейського Союзу з питань політики та безпеки (30.03). Усі зустрічі та візити супроводжувались активним медіа висвітленням та коментарями.

У побудові комунікації з регіоном Глобального Півдня увага була сфокусована на інформуванні країн регіону щодо російсько-української війни та ініціатив офіційного Києва, в першу чергу Формулу миру та Зернову ініціативу. Президент України мав відеовиступи у Конгресі Чилі (квітень) та перед депутатами групи дружби Мексика–Україна у Конгресі Мексики (квітень), уже вдруге з часу повномасштабного вторгнення звернувся до представників Організації американських держав (червень), а також взяв участь в інавгурації новообраного Президента Аргентини Х. Мілея (10.12). У травні широку медійну кампанію було проведено в регіоні ЛАКБ напередодні поїздки очільника МЗС Д. Кулеби на саміт Асоціації Карибських Держав. Д. Кулеба також спілкувався з представниками африканських медіа під час двох африканських турне.

Успішною стала практика престурів, організованих МЗС та громадськими організаціями для провідних медіа з країн Африки та Латинської Америки. Наприклад, африканські журналісти мали можливість відвідати Україну та зустрітися з вищим керівництвом держави в липні та листопаді. За

результатами було опубліковано понад 70 статей у країнах Африки. У державах Субсахарської Африки було проведено низку інформаційних кампаній. У грудні була затверджена Комунікаційна стратегія Україна–Африканські держави 2024–2026 рр.

Протягом року були проведені інформаційні кампанії «Grain From Ukraine», «Boycott Russian Sport», «Light Up Ukraine», «Free The Leopards», «Taurus for Ukraine», «Real Peace Not Appeasement».

Активну роботу вели експерти, науковці, культурні діячі через коментарі для ЗМІ, твіти, подкасти, експертні блоги, виступи на конференціях, круглих столах, фестивалях тощо.

Загалом фаховий та креативний підхід до стратегічних комунікацій позитивно впливав на результати дипломатичної діяльності. Водночас низка комунікаційних практик не змогла посприяти досягненню максимальних очікувань. Наприклад, емоційне забарвлення заяв вищого керівництва України під час Вільнюського саміту НАТО було сприйняте багатьма партнерами та ЗМІ негативно.

Не вдалося уникнути негативних моментів у комунікації із сусідніми країнами. У другій половині 2023 року стратегічна комунікація була повністю витіснена кризовою у відносинах із Польщею, що було пов'язано з торговими непорозуміннями щодо експорту українського збіжжя до Польщі. Згадки про ці суперечки президентами України В. Зеленським та А. Дудою під час офіційних виступів та супутніх заходів у ході ГА ООН (19.11) призвели до дипломатичного скандалу та появи емоційних звинувачень з обох боків щодо недружніх кроків.

Парламентська міжнародна співпраця традиційно залишалась інструментом комунікації військової дипломатії з народними обранцями у партнерських країнах, а також на рівні Європейського Союзу, парламентських делегацій в міжнародних організаціях та публічних заходах, конференціях. Однак, Проблеми, які виникали у 2023 році з виїздом народних депутатів на робочі заходи за кордоном, відклали негативний відбиток на інтенсивність парламентської дипломатії, зменшуючи її ефективність.

Діяльність

Протягом року активна зовнішньополітична діяльність поступово перейшла з виключно онлайн форматів до активних візитів вищого керівництва та двосторонні зустрічі. Головними акторами у 2023 року були Президент України, очільник МЗС та дипломатичні представництва МЗС за кордоном, а також представники МО у своїй сфері відповідальності. Діяльність народних депутатів була спорадичною та іноді обмеженою через складнощі з виїздом з країни.

Офіційні дані свідчать, що у 2023 році Президент В. Зеленський провів близько 250 зустрічей із лідерами іноземних держав, керівництвом міжнародних організацій, громадськими діячами та бізнесменами. У телефонному режимі Глава держави провів 170 переговорів з очільниками іноземних держав та урядів. Високу активність демонстрував і Міністр закордонних справ Д. Кулеба, провівши близько 140 двосторонніх зустрічей та 90 телефонних перемовин. Упродовж року до України було організовано 190 візитів іноземних делегацій високого та найвищого рівня. Загалом Україну відвідали представники 45 країн, а також керівництво ООН, НАТО та ЄС.

Відповідно до реалізації зовнішньополітичних пріоритетів В. Зеленський, О. Стефанішина, Д. Кулеба мали інтенсивні контакти з керівництвом ЄС та НАТО, що також визначалось підготовкою України до відкриття перемовин з Європейським Союзом, а також участю у Саміті НАТО у Вільнюсі (12.07). Президенти Європейської ради, Європейської Комісії, Високий представник ЄС з питань зовнішньої політики та безпеки неодноразово перебували з візитами в Україні.

Зважаючи на пріоритетність європейської інтеграції, Україна зосередила значні зусилля на виконання рекомендацій ЄК, наданих у червні 2022 року. До підготовки рішень на виконання інтеграційного порядку денного у 2023 році були залучені понад 80 органів виконавчої влади України. За координації Віцепрем'єр-міністерки О. Стефанішиної КМУ почало підготовку Національного плану адаптації України до актів права ЄС, а також ініціювало селфскринінг законодавчої бази України. Україна стала першою державою, де селфскринінг був проведений до офіційного скринінгу Європейської Комісії. У лютому було проведено

засідання 24-го Саміту Україна–ЄС, де вперше на рівні спільних заяв з'явилося пріоритетне завдання на відкриття переговорів про вступ до ЄС. З європейської сторони у заході брали участь Президент Європейської Ради Ш. Мішель, Президентка ЄК У. фон дер Ляйєн, Високий представник ЄС з питань зовнішньої та безпекової політики Ж. Борреля та 15 єврокомісарів. Протягом року працювали також традиційні формати у сфері реалізації Угоди про асоціацію. На парламентському рівні з урахуванням висновків Венеціанської комісії та за поданням Комітету з питань інтеграції з ЄС ВРУ ухвалила 11 законів та 2 постанови за євроінтеграційним напрямом.

У роботі Саміту НАТО у Вільнюсі взяла участь численна українська делегація на чолі з Президентом України. В. Зеленський взяв участь у засіданнях Альянсу, а також започаткував роботу новоствореного формату Рада Україна–НАТО.

У 2023 році Україні разом з партнерами вдалося актуалізувати роботу щодо розробки гарантій безпеки Україні. У контексті підписаної Спільної декларації, проголошеної членами Групи семи на полях Саміту НАТО, ОПУ та МЗС активно проводили консультації щодо майбутніх двосторонніх угод з учасниками Г7, а також державами, що приєдналися до декларації.

ОПУ України активно займався просуванням та координацією імплементації української Формули миру, яка мала пріоритетне значення для В. Зеленського. Протягом року відбулися три зустрічі радників з питань національної безпеки у Копенгагені (25.06), Джидді (5–6.08) та на Мальті (28.10). Було створено 10 робочих груп, кожна з яких працює над втіленням одного з пунктів Формули миру.

У січні була офіційно запущена Багатостороння координаційна платформа донорів для України (країни ЄС, Г7 та МФО). Протягом року було проведено 7 засідань Керівного комітету платформи. За напрямом відбудови важливим стало проведення двосторонньої Конференції з відновлення України у Римі (25–26.04), Лондонської конференції з питань відновлення України у Лондоні (21–22.06), тристороннього українсько-турецько-японського форуму з питань відбудови України (21.09).

За санкційним напрямом протягом року тривала активна співпраця між групою Єрмака–Макфола та профільними інституціями ЄС, США та інших партнерів.

Протягом року відбулося 10 зустрічей Контактної групи з питань оборони України у форматі Раммштайн, де координація українських зусиль переважно покладалась на Міністра оборони України. У ході роботи на запит України партнери активно долучались до нових оборонних коаліцій: танкової, авіаційної, морської, наземних засобів протиповітряної оборони, з постачання снарядів, IT, з розмінування тощо. У вересні в Києві пройшов Перший Міжнародний Форум Оборонних Індустрій, співорганізований Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості, МО та МЗС. Форум зібрав 252 компанії із 31 країни світу. Тематично його продовження відбулося у Вашингтоні під час робочого візиту Міністра оборони Р. Умерова до США.

Традиційно найбільша активність відбувалась на європейському та американському напрямках, що пов'язано з рівнем наданої Україні допомоги (дипломатичної, політичної, економічної, військової), а також євроінтеграційним треком зовнішньої політики України.

Збільшилась кількість візитів найвищого та високого рівня до країн Глобального Півдня. Президент України узяв участь в інавгураційних заходах Президента Аргентини Х. Мілея, під час яких також мав короткі зустрічі з низкою лідерів Південної Америки (Чилі, Парагваю, Уругваю та Еквадору). Перша віцепрем'єрка Ю. Свириденко взяла участь в інавгураційних заходах з нагоди вступу на посаду Президента Бразилії Л. да Сілви. Відбулися перші в історії телефонні перемовини президентів України та Філіппін.

Одночасно Україна працювала над розширенням своєї присутності в Африці. Зокрема, МЗС було оголошено перший відкритий конкурс (березень) на посади керівників ЗДУ у 10 країнах Африки. Міністр закордонних справ здійснив два африканських турне — до Марокко, Ефіопії, Руанди, Мозамбіку й Нігерії (22–29.05) та до Екваторіальної Гвінеї й Ліберії (23–26.07). Президент В. Зеленський провів перші в історії телефонні розмови з Президентом Уганди та Прем'єр-міністром Ефіопії, а делегація з очільників шести африканських країн відвідала Київ з миротворчою ініціативою.

Україна досі залишається без послів в Анголі, Алжирі, Бельгії, Великій Британії, Вірменії, Грузії, Греції, Ефіопії, Іраку, Ірані, Казахстані, Малайзії, Норвегії, Таїланді, Угорщині, Чехії. Широко анонсований у березні конкурс

на заміщення вакантних посад послів України за кордоном не закінчився призначенням очільників ЗДУ.

Продовжилася гуманітарна діяльність України у рамках «Ініціативи з безпечного транспортування агропродукції через Чорне море» (зерновий коридор). Спільно з партнерами розвивалась інституційна база у торговельній сфері. Була оновлена Угода про вільну торгівлю з Канадою, а переговорний процес з Туреччиною має завершитись на початку 2024 року ратифікацією Угоди про зону вільної торгівлі в парламентах обох країн.

27 з 49 оцінених напрямів зовнішньої політики України у 2023 році за індикатором «Діяльність» отримали найвищу оцінку «5».

Загальна оцінка за напрямом —

B+

Результати

Україна змогла капіталізувати значні політичні та дипломатичні зусилля українських державних та недержавних суб'єктів у конкретні результати підтримки України. Так, попри значні перепони на шляху, Європейська Рада ухвалила рішення про відкриття перемовин про вступ України до ЄС з урахуванням умов, передбачених Європейською Комісією у Пакеті щодо розширення (14.12). Зважаючи на посилення кооперації між Євросоюзом та Україною, відбулися структурні зміни всередині генерального директорату Європейської Комісії з політики сусідства і розширення ЄС (DG NEAR), де було створено окремий підрозділ, відповідальний за взаємодію з Україною.

Результати співпраці України та НАТО у 2023 році не повною мірою відповідали очікуванням України та рівню політичного діалогу. Під час Вільнюського саміту НАТО був започаткований новий формат взаємодії — Рада Україна–НАТО та затверджений розширений пакет політичної та практичної підтримки України. Під час Саміту було прийнято рішення відмовитися від Плану дій щодо членства як обов'язкового документа на шляху до євроатлантичної інтеграції України. Водночас Україні не вдалося отримати на Вільнюському саміті чіткішого формулювання

щодо майбутнього членства. У листопаді була представлена підготовлена Україною адаптована Річна національна програма на 2024 рік.

У 2023 році на бюджетні потреби Україна отримала від партнерів рекордно високу суму фінансової підтримки у 42,6 млрд дол. США, переважно у вигляді пільгових запозичень. Грантові кошти, які надаються на безповоротних умовах, склали 11,5 млрд дол. США, близько 27% від загального обсягу фінансування. Водночас усі кредити Україна отримувала на пільгових умовах. Серед лідерів надання фінансової підтримки — ЄС (19,7 млрд дол. США), США (11 млрд дол. США), МВФ (4,5 млрд дол. США), Японія (3,6 млрд дол. США), Канада (1,8 млрд дол. США), Великобританія — (1 млрд дол. США). У жовтні Європейський парламент підтримав пропозицію щодо створення Українського фонду (Ukraine Facility) обсягом у 50 млрд євро на 2024–2027 рр. Принципове рішення щодо запуску фонду було також підтримане на засіданні Європейської ради (грудень). Утім, через деструктивну позицію Угорщини фінальні рішення та погодження були перенесені на початок 2024 року.

Серед держав лідером із надання допомоги Україні у 2023 році залишилися США. Від них Україна отримала 10,9 млрд дол. США бюджетної допомоги, а також військової допомоги на понад 21 млрд дол. США. Військова допомога включала системи «Patriot», танки «Abrams», бронемашини, АТАСМС, ДРІСМ, ППО, ракети, артилерійські снаряди, засоби розмінування та ін. Решту надали країни Євросоюзу та інші союзники — Велика Британія, Канада, Японія тощо. Найбільший відсоток допомоги від власного бюджету надали країни Балтії. Ключовими постачальниками військової допомоги були США, Німеччина, Велика Британія, ЄС та Норвегія, а фінансової — ЄС, США, Велика Британія, Японія та Норвегія. Попри таку вагому підтримку останній квартал 2023 року відзначився політичною неспроможністю Палати представників Конгресу США прийняти рішення щодо виділення Україні нового пакету допомоги в розмірі 61,8 млрд дол. США. Рада ЄС погодила постачання Україні 1 млн артилерійських боеприпасів калібру 155 мм до березня 2024 року (березень). Утім, у зв'язку з різними політичними непорозуміннями та браком технічних спроможностей, на кінець 2023 року європейська сторона змогла надати Україні лише третину від заявленого обсягу боеприпасів.

Відбулися певні зрушення у питанні притягнення Росії до відповідальності за воєнні злочини. У липні в Гаазі на базі агенції Євроюст розпочав роботу Міжнародний центр з переслідування злочину агресії проти України (ІСРА). Діяльність Центру була підтримана Службою зовнішньополітичних інструментів ЄК. Міжнародний кримінальний суд (17.03) видав ордери на арешт президента РФ В. Путіна та дитячої «омбудсменки» РФ М. Львової-Белової за підозрою у незаконному примусовому переміщенні українських дітей.

У рамках Міжнародного форуму оборонних індустрій у Києві (29.09) українські компанії підписали 20 угод та меморандумів з іноземними партнерами щодо виготовлення дронів, ремонту та виробництва бронетехніки та боеприпасів. Співпраця відбуватиметься у декількох форматах — спільне виробництво, обмін технологіями, постачання комплектуючих. Також було створено Альянс оборонних індустрій, до якого долучилося 38 компаній із 19 країн.

Напрацювання Міжнародної робочої групи Єрмака-МакФола покладено в основу більш ніж 70% санкцій, які реалізуються США, ЄС, Великою Британією та іншими країнами. Завдяки роботі Групи запроваджено ембарго на російську нафту й нафтопродукти, обмеження ціни на них, повні блокувальні санкції проти 20 найбільших російських банків; також Росію було позбавлено всіх прав у FATF. Крім того, під торговельні обмеження потрапив безпрецедентно широкий список товарів подвійного призначення, накладено індивідуальні санкції на тисячі осіб із різних сфер, створено координаційний механізм імплементації санкцій G7. Однак, досягнення переломного моменту в економічному впливі на країну-агресора, що очікувалося у 2023 році, поки не відбулось. Наприклад, відсутність перегляду граничної ціни на нафту, яка перевозиться морським шляхом, санкцій щодо скрапленого газу та основних банківських установ, які обслуговують транзакції в енергетичному секторі, зокрема Газпромбанк, суттєво знижує ефект санкцій. Крім того, не вдалося подолати проблему сірого експорту та обходу санкцій, що відбувається за сприяння окремих країн Азії.

Суттєвим результатом 2023 року став зсув у питанні передачі Україні заморожених російських активів. Над цим активно працюють в ЄС та США,

розробляються конкретні плани, що свідчить про підвищення готовності передати заморожені активи на потреби відбудови.

Український інститут, як центральна інституція, яка відповідає за реалізацію культурної дипломатії, нарощує свій потенціал. Упродовж року було відкрито закордонні представництва УІ у Берліні (березень) та Парижі (листопад). Проведено четвертий Міжнародний форум культурної дипломатії (4.12, Лондон). Розпочато формування групи експертів для розширення географії діяльності УІ на Латинську Америку, Субсахарську Африку та Південно-Східну Азію.

Проведено масштабні інформаційні кампанії (наприклад, «Grain From Ukraine», «Boycott Russian Sport», «Light Up Ukraine», «Free The Leopards», «Taurus for Ukraine», «Real Peace Not Appeasement»). Для посилення інформаційно-аналітичної та комунікаційної підтримки зовнішньополітичної діяльності продовжується практика експертної взаємодії за багатьма напрямками (зокрема, експертна мережа Кримської платформи, експертна група для супроводу десятого пункту Формули миру тощо). Представниками експертного середовища у стратегічно важливі для зовнішньополітичних інтересів України країни було організовано адвокаційні тури (наприклад, Індія, Південна Корея, Бразилія, Південна Африка, Японія, Індонезія, Таїланд, Туреччина тощо).

Попри російську агресію Україна залишається ключовим гравцем на світових ринках зерна та соняшникової олії з часткою понад 10% міжнародної торгівлі. Сумарно, у 2023 р. через «Шляхи солідарності ЄС», Чорноморську зернову ініціативу, а також альтернативний морський коридор після розблокування Україною судноплавства Україні вдалося експортувати понад 16 млн т. пшениці, 26 млн т. кукурудзи та близько 6 млн т. олії. У рамках програми «Grain from Ukraine» упродовж 2023 року відправлено вантажі з пшеницею до Ефіопії, Сомалі, Кенії та Нігерії. Крім того, Кенія стала першою країною Африки, де було презентовано проєкт «Стіна» української агенції «Порт» — відбулося урочисте відкриття муралу «Зерна культури», створеного спільно художниками з України та Кенії (17.03).

У березні було продовжено дію Угоди про лібералізацію вантажних автоперевезень між Україною та ЄС до червня 2024 року. Завдяки

Угоді у 2023 році експорт українських товарів дорогами до ЄС зріс на 30% у порівнянні з 2021 роком (до підписання Угоди), а імпорт до України — на 25%. Однак попри лібералізацію, у звітному періоді для української економіки ситуація погіршилась через блокаду польськими протестувальниками пунктів перетину кордону. У контексті лібералізації торгівлі з Україною Рада ЄС продовжила на один рік скасування всіх мит, квот та торговельних захисних обмежень щодо українського експорту (травень). Однак на вимогу п'яти сусідніх держав-членів ЄС Єврокомісія ввела обмежувальні заходи на чотири види продукції українського експорту (пшеницю, кукурудзу, ріпак та насіння соняшнику). Завдяки діяльності Координаційної платформи лише у вересні Києву вдалося переконати ЄК не продовжувати обмеження на рівні ЄС, хоча три країни (Польща, Словаччина, Угорщина) продовжили обмеження на національному рівні. Попри значні зусилля з боку української сторони та європейських інституцій, у 2023 році ситуація врегульована не була. Блокування призвело до зниження експорту вантажними автомобілями на 18,3%, порівнюючи з попереднім місяцем. Хоча за підсумками року показники зниження не значні і становлять -0,7%.

У 2023 році було відкрито вісім додаткових ринків (Албанія, Канада, Кувейт, Ліван, Індонезія, Південна Африка, Туреччина) для українських товарів.

Загалом показники зовнішньої торгівлі у 2023 році погіршились — протягом 2023 року в Україну імпортовано товарів на суму 63,5 млрд дол. США (порівняно з 59,51 млрд дол. у 2022 році), а експортовано — на 36,2 млрд дол. США (порівняно з 44,17 млрд дол. у 2022 році). До п'ятірки основних торговельних партнерів (товарами) увійшли КНР (12,8 млрд дол. США), Польща (11,3 млрд дол. США), Туреччина (7,1 млрд дол. США), Німеччина (6,9 млрд дол. США), та Румунія (5,4 млрд дол. США). Серед основних імпортерів до України — Китай (10,4 млрд дол. США), Польща (6,6 млрд дол. США), Німеччина (4,9 млрд дол. США), Туреччина (4,7 млрд дол. США). Найбільший експортний потік спрямовувався до Польщі (4,7 млрд дол. США), Румунії (3,8 млрд дол. США), Китаю та Туреччини (по 2,4 млрд дол. США кожна).

У грудні Україна відкрила нове посольство в Гані. Водночас інші африканські посольства, анонсовані наприкінці 2022 року Президентом, а також раніше анонсоване посольство України на Філіппінах не були відкриті.

Найвищі оцінки за результатами 2023 року отримали 18 напрямів з 49, а саме Велика Британія, Італія, Естонія, Канада, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, США, Франція, Чехія, Японія, Північна Європа, Європейська інтеграція, Співпраця з ЄС, ООН, Формування міжнародної коаліції з відновлення України, економічна дипломатія.

Загальна оцінка за напрямом —

Загалом протягом 2023 року за сукупністю індикаторів максимальну оцінку «А» та «А-» отримали такі напрями: Велика Британія, Італія, Естонія, Канада, Латвія, Литва, Німеччина, Румунія, Словаччина, США, Франція, Чехія, Японія, Північна Європа, Європейська інтеграція, Співпраця з ЄС, ООН, Формування міжнародної коаліції з відновлення України, Воєнна дипломатія, Економічна дипломатія, Публічна дипломатія, Санкційна політика.

Ряд напрямів покращили свій показник порівняно з 2022 роком — Італія, Молдова, Близький Схід, Латинська Америка, Північна Європа, Центральна Азія.

Погіршили показники Австралія, Грузія, Польща, Рада Європи.

Загальна оцінка —

СПІВПРАЦЯ З КРАЇНАМИ «ГРУПИ СЕМИ»

	2022	2023
ВЕЛИКА БРИТАНІЯ	A	A
ІТАЛІЯ	B+	A
КАНАДА	A	A
НІМЕЧЧИНА	A	A-
США	A	A-
ФРАНЦІЯ	A-	A
ЯПОНІЯ	A-	A

Велика Британія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

Співпраця між Великою Британією та Україною протягом 2023 року зберегла рівень воєнної дипломатії 2022 року. Британія продовжила залишатися одним із ключових безпекових та політичних партнерів України, який у багатьох випадках став форвардом формування допомоги іншим країнам-партнерам. Нижчий рівень відображення британської тематики в офіційних політичних заявах компенсувався значною ad-hoc активністю та наповненням інформаційного простору за рахунок медіа та неформальних каналів комунікації.

Політичний інтерес/залученість

Інтерес до розширення та посилення контактів із Великою Британією проявлявся на всіх рівнях. Проте переважно цей інтерес проявлявся не в офіційній комунікації, а через медіакоментарі, соціальні медіа та пресрелізи за результатами тієї чи іншої зустрічі із британською стороною. Велика Британія була згадана у виступі Президента на нараді з керівниками закордонних дипломатичних установ України (02.08). Велика Британія також згадувалась у виступі Президента до Дня Конституції України (28.06) серед лідерів підтримки української боротьби та у контексті безпеки Східного флангу НАТО. Важливість партнерства і співпраці із Британією не ставилася під сумнів, але обмежувалась оборонною сферою та відновленням української економіки.

Велика Британія згадується у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) в контексті санкційних режимів та поглиблення співпраці в рамках альянсу Україна–Велика Британія–Польща.

На засіданнях Комітету ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва тематика відносин та посилення контактів із Великою Британією підіймалося неодноразово. Британія також визначалася пріоритетною країною для налагодження міжпарламентських зв'язків та відрядження делегацій українських парламентарів (засідання комітету 26.04, 1.08, 13.09). Відзначалася важливість запровадженого Британією санкційного режиму проти країни-агресорки (20.03).

Стратегічні комунікації

Протягом 2023 року спостерігалось незначне падіння інтересу зі сторони медіа Сполученого Королівства до української тематики, проте репрезентація українських політиків, дипломатів та військових була на значному рівні. До прикладу, протягом року Президент України давав інтерв'ю для Sky News (26.01), Reuters (8.11), BBC (12.11), The Sun (20.11). Варто відзначити також і значну медіаактивність українських військових. Наприклад, великої популярності набула стаття Головнокомандувача ЗСУ генерала В. Залужного у The Economist, яка окреслила українську стратегію перемоги у війні, ризики посилення російської агресії та затребувану українським військом техніку та боеприпаси. Також у цьому розрізі варто відзначити інтерв'ю генерала О. Сирського для BBC (18.07), яке представляло більш реалістичні очікування від українського контрнаступу, та інтерв'ю генерала О. Тарнавського для BBC (27.12) стосовно очікувань від 2024 року.

Ключовими в усіх публічних комунікаціях представників України залишалися теми, актуальні з 2022 року: збройна та ресурсна підтримка Великої Британії для України, продовження розвитку двосторонньої економічної співпраці в межах попередньо підписаних рамкових угод та спільні дії щодо посилення міжнародної підтримки України зі сторони інших країн-партнерів. Підтримку цих меседжів знаходимо в інтерв'ю Першої леді (08.07 для The Independent та 11.12 для BBC) та українських парламентарів (наприклад, депутатки Л. Василенко 03.10 для The Telegraph).

Діяльність

Протягом 2023 року співпраця з Великою Британією була однією з найбільш активних на всіх рівнях української зовнішньої політики. Було здійснено понад 10 візитів високого та найвищого рівня, з яких два — на рівні Президента України (8.02, 15.05). Було проведено десятки телефонних розмов та зустрічей на всіх рівнях та спільні заходи за ініціативи української сторони. Де-факто, кожного місяця мав місце контакт та/або

захід високого рівня, що є найяскравішим відображенням інтенсивності та взаємного зацікавлення сторін у співпраці. Окремо можна виділити лютневий візит Президента України, який відзначився підписанням Лондонської декларації (08.02) про підтримку української Формули миру, процесу відновлення України та підтримки відновлення територіальної цілісності України в міжнародно визнаних кордонах. Візит мав найширше медіависвітлення.

Найбільш знаковими прикладами діяльності стала організація Лондонської конференції з питань відновлення України — Ukraine Recovery Conference (21–22.06) та проведення пісенного конкурсу Євробачення в Ліверпулі замість Києва, під час якого було проведено велику кількість заходів публічної дипломатії.

Активна робота велася і за лінією ВРУ, де окрім звичних тем співпраці додатково підіймалася тема визнання Голодомору геноцидом українського народу (візит 27.03), спільне залучення інвестицій в Україну (частина Декларації про наміри на високому рівні від 23.06) та серія виступів українських парламентарів, у т. ч. і Спікера ВРУ, перед британськими колегами (27.03).

Важливими для розвитку двосторонньої економічної співпраці стала діяльність українського бізнесу, зокрема візити, організовані Торгово-Промисловою Палатою (19–22.04), та друга ділова делегація українського бізнесу для участі у London Design Fair 2023 (19–21.09). Крім того, у першій половині року в Сполученому Королівстві продовжував проходити Рік української культури в Британії, у рамках якого систематично відбувалися заходи за підтримки Українського Інституту, численних приватних організацій та митців.

Результати

2023 рік був результативним у контексті розширення наявної договірної бази для співпраці. Показовою в цьому ключі стала спільна україно-британська Лондонська декларація (08.02), яка повторила меседжі рамкової

угоди 2020 року й окреслила ключові напрями подальшої співпраці: військова допомога Україні, співпраця в межах повоєнного відновлення та продовження лібералізації торговельного режиму.

Протягом 2023 року Британія надала Україні військової допомоги на суму понад 2,3 млрд фунтів стерлінгів.

У межах економічної співпраці протягом року було підписано угоду про співпрацю між торгово-промисловими палатами (23.01), угоду про цифрову торгівлю та інвестиції (20.03), договір про енергетичне партнерство (21.06). З 31 березня між країнами було скасовано останні торговельні мита згідно із рамковими угодами 2020 року, і де-факто розпочала свою роботу зона вільної торгівлі.

Товарообіг між країнами у 2023 році склав 1,45 млрд дол. США, при чому імпорт значно переважав над експортом (1,09 млрд проти 360 млн дол. США). Тенденції та ресурсний склад торгових відносин залишався сталим, проте варто відзначити майже трикратне падіння сальдо товарообороту протягом року.

Важливою темою, яку також вдалося втілити в договірній базі, стало повоєнне відновлення України. Результатом проведення Конференції з відновлення України у Лондоні (21–22.06) стала Спільна заява співголів урядів України та Великої Британії (23.06), у якій окреслювалися подальші кроки співпраці та залучення партнерів. У контексті відбудови та в межах результатів Лондонської конференції було підписано меморандум про взаєморозуміння між Україною та Британією (2.08), у рамках якого партнери надаватимуть експертну підтримку в процесі відбудови України. У серпні було розпочато переговори між Україною та Британією про підписання двостороннього безпекового договору згідно із рішенням Г7 під час Вільнюського саміту НАТО.

Італія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	5
РЕЗУЛЬТАТИ	4	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	A

Завдяки змінам у зовнішньополітичних орієнтирах Італії Україна отримувала підтримку від уряду Мелоні, а політична, економічна, фінансова, соціальна, оборонна та гуманітарна співпраця посилювалися. Проте, суспільні дебати щодо подальшого надання військової допомоги Україні, а також численні проросійські впливи часто підважували глибшу співпрацю та порозуміння на рівні суспільств.

Політичний інтерес/залученість

Український політичний інтерес визначався взаємодією з Італійською Республікою в контексті повномасштабної агресії РФ проти України. У річному зверненні під час конференції послів Президент України зазначив пріоритетність результатів діяльності із державами Г7, куди входить Італійська Республіка (22.12). Високий інтерес до Італії визначався також активним рівнем двосторонньої взаємодії.

Італія не згадується окремо у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04). Переважно Італія згадувалась у контексті європейської інтеграції, протидії російській агресії, Г7 тощо.

Стратегічні комунікації

Україна адвокатувала через Італійську Республіку питання створення спеціального трибуналу щодо злочинів російської агресії, європейської та євроатлантичної інтеграції, використання заморожених активів РФ для відбудови України, зокрема і в рамках Конференції з відновлення України, яка пройшла в Римі (26.04). В. Зеленський відкривав конференцію, звертаючись до парламентарів та міністрів Італії онлайн із закликом здійснити найбільший «економічний проект» відбудови, підтримувати європейські та євроатлантичні прагнення України.

Українська сторона також реагувала на неодноразові заяви Міністра оборони Італії Крузетто щодо необхідності «посадити Україну та РФ за стіл переговорів» (коментарі Президента В. Зеленського, радника ОПУ М. Подоляка).

Протягом року В. Зеленський провів численні онлайн зустрічі та давав інтерв'ю телеканалу TG1 (24.10).

Діяльність

Активний двосторонній діалог був протягом усього 2023 року. Президент В. Зеленський та Прем'єр-міністерка Дж. Мелоні офіційно спілкувалися 11 разів.

В. Зеленський особисто відвідав Італійську Республіку (13.05), що було відповіддю на візит Прем'єр-міністерки Італії Дж. Мелоні до Києва (21.02). Під час візиту до Італії Президент В. Зеленський заявив, що на переговорах із лідерами цієї країни досягнуто суттєвих рішень щодо захисту українського неба. А голова Ради міністрів Італійської Республіки Мелоні наголосила, що її держава робить ставку на перемогу України та продовжуватиме надавати військову підтримку.

Міністри оборони України Р. Умеров та Італії Г. Крозетто мали телефонну розмову (17.11), під час якої обговорили італійську безпекову допомогу та перспективи спільного виробництва озброєння.

У Римі відбулася двостороння Конференція з відновлення України (25–26.04), спільно організована Україною та Італією, де обговорювалися питання підтримки та співпраці, необхідні для відновлення та відбудови України. Було затверджено Д. Ла Чечіліа Спеціальним посланником МЗС Італії з питань відбудови та зміцнення стійкості України. Під час конференції представники міністерств України зустрічалися із великим італійським бізнесом для обговорення перспектив посилення співробітництва.

Міністри закордонних справ України та Італії декілька разів зустрічалися протягом року. Так, у квітні у Римі вони обговорили наступні кроки України на шляху до ЄС і НАТО, санкції ЄС щодо Росії, подальшу оборонну допомогу Італії та її активну роль у відновленні України, а у листопаді у Брюсселі скоординували кроки з підготовки до саміту Європейської ради у грудні. Міністр закордонних справ та міжнародного співробітництва Італії А. Таяні відвідав Київ (2.10), під час візиту обговорювалися питання безпекової співпраці та збереження культурної спадщини.

Італія та Україна розпочали роботу над двосторонніми гарантіями безпеки згідно з Вільнюською декларацією Г7 (15.11). За дорученням Президента України було проведено перший раунд консультацій щодо укладення двосторонньої угоди про безпекові гарантії (28.11).

Т.в.о. міністра культури та інформаційної політики Р. Карандеев зустрівся зі спеціальним посланником Міністра закордонних справ Італії, координатором робочої групи від Італії з питань відбудови та зміцнення стійкості України Д. Ла Чечіліа. Йшлося, зокрема, про підготовку працівників музеїв та заповідників, а також надання стипендій та грантів для українських митців, які перебувають за кордоном.

Проросійські наративи були домінантними в телепрограмах та меседжах провідних італійських каналів, за що отримували критику міністрів оборони та Прем'єр-міністра Мелоні.

Результати

За результатами Конференції з відновлення України (м. Рим, 25–26.04) було підписано спільну декларацію між Україною та Італією щодо підтримки європейської та євроатлантичної інтеграції України, що стане базовою для подальших двосторонніх безпекових консультацій. У ній, зокрема, зазначається підтримка України в її зусиллях щодо реформ та у виконанні вимог, необхідних для початку переговорів про вступ у 2023 році. У межах НАТО Італійська Республіка продовжує зосереджуватися на безпосередній підтримці України, сприяючи значному розширенню Комплексного пакета допомоги НАТО Україні (13.05).

Під час Конференції з відновлення підписано 6 меморандумів у сфері економічного та енергетичного відновлення України, підготовлено 2 угоди щодо співпраці італійських та українських регіонів, а також досягнуто домовленостей щодо інвестицій в медичну, хімічну та аграрну галузі України, а також у відновлення культурної спадщини України.

За результатами перемовин з українською стороною (квітень) Рада міністрів Італії ухвалила продовження іще на 1 рік військової допомоги для України, що було реалізовано поданням до голосування у Парламенті Італії у грудні (19.12). Крім того, Україна та Італія підписали спільне комюніке з нагоди візиту Міністра закордонних справ та міжнародного співробітництва Італійської Республіки А. Таяні (2.10) та долучилася до

коаліції з розмінування та IT-коаліції. Італія взяла зобов'язання щодо відновлення об'єктів культурної спадщини після російських атак, насамперед в Одесі.

Апарат ВРУ та Секретаріат Палати депутатів Італійської Республіки підписали Меморандум про співпрацю, що дозволить здійснювати проекти міжінституційної співпраці й технічної допомоги, підвищення професійного потенціалу, а також започаткування спільних заходів та проектів для зміцнення ролі парламентів.

Італія приєдналася до Декларації країн G7 щодо підтримки України (12.07) та підтримала усі пункти Формули миру. Італія долучилася до навчальних програм ЄС–Україна у Бельгії, Польщі та Німеччині, запропонувавши спеціалізовані навчальні модулі для військових (18.05).

Італійські депутати підписали Спільну заяву голів комітетів у закордонних справах парламентів країн світу щодо повного виконання рішень Бухарестського саміту НАТО щодо членства України в НАТО (01.06).

За період 2023 року обсяг торгівлі товарами між Україною та Італією зріс до 3,81 млрд дол. США (порівняно з 3,44 млрд у 2022 році) за рахунок збільшення італійського експорту в Україну.

Канада

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

У 2023 році відносини між Україною та Канадою підтримувалися на високому рівні, на який вони вийшли після початку повномасштабної агресії РФ проти України. Країни підтримували сталі комунікації, зокрема у сфері безпекового співробітництва, економічних взаємин та підтримки України, яка за цей рік пройшла якісну трансформацію.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2023 року Канада стабільно зберігала чинне місце у промовах та виступах українських вищих посадовців. Згадки Канади переважно стосувалися кроків, спрямованих на підтримку України у протидії російській агресії. Президент В. Зеленський у своїх промовах перед українськими дипломатами звертався до сприяння Канади українським біженцям (02.08) та військової і фінансової допомоги Україні (22.12). Крім того, Канада періодично фігурувала у щоденних зверненнях Президента та промовах міністрів закордонних справ та оборони, зокрема у контексті розмінування українських територій та конфіскації заморожених російських активів — сферах, у яких Канада особливо виділяється на фоні інших країн. Також мали місце звернення до Канади як до учасника багатосторонніх форматів співпраці та ініціатив, як-от: G7, G20, НАТО.

Деяке просідання спостерігалось на парламентському треку: наявні одиничні включення тем, які стосуються українсько-канадських відносин, до порядків денних комітетів ВРУ та парламентських обговорень.

В українському політичному керівництві був наявний чіткий консенсус щодо важливого місця Канади серед партнерів України та позитивної інтерпретації розвитку українсько-канадських відносин.

Стратегічні комунікації

У порівнянні з попереднім роком, у 2023 році комунікація між Україною та Канадою набула більш предметної орієнтації на якісну трансформацію допомоги, яка надається Україні, зокрема в контексті нових видів озброєнь та запровадження нових механізмів стримування російської агресії. Крім того, особливе місце в комунікації мало питання потенційного членства України в НАТО.

Більша частина комунікації відбувалася на рівні вищого політичного керівництва. Так, Президент В. Зеленський виступав із промовою перед канадським парламентом (23.09). Після цього він зустрічався з представниками громадськості та бізнесу Канади, де виголосив ще одне

звернення. В. Зеленський також звертався до Канади у своїх промовах на таких багатосторонніх майданчиках, як саміт Г7 (21.05) та Парламентська Асамблея НАТО (09.10).

Перша леді України виступала зі спеціальним зверненням на безпековому форумі в Галіфаксі (18.11).

Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль давав пресконференцію для ЗМІ та інтерв'ю окремим канадським виданням.

Діяльність

Діяльність, спрямовану на розвиток українсько-канадських відносин у 2023 році, була досить активною. Зокрема, мали місце численні візити представників обох країн. На початку року до Києва прибули Міністерка оборони Канади А. Ананд (18.01) та Міністерка закордонних справ Канади М. Жолі (14–16.02). Обидві представниці канадського уряду проводили зустрічі з українськими посадовцями з метою обговорення наступних кроків Канади з підтримки України та розвитку двосторонніх відносин.

Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль здійснив свій перший візит до Канади (11.04). Також проводилося узгодження питань, пов'язаних з оновленням угоди про вільну торгівлю від 2017 року.

Президент В. Зеленський неодноразово зустрічався з Прем'єр-міністром Д. Трюдо: на саміті Г7 у Хіросімі, Японія (21.05), під час візиту Д. Трюдо до Києва (10.06), на саміті НАТО у Вільнюсі (12.07) та під час візиту української делегації до Оттави (22–23.09). Ці зустрічі супроводжувалися спільними пресконференціями та зверненнями до представників медіа. До роботи з іноземними партнерами під час цих візитів долучалися Перша леді України О. Зеленська та Міністр закордонних справ Д. Кулеба.

Мали місце контакти на рівні військового керівництва. Начальник Штабу оборони Збройних сил Канади генерал В. Ейр відвідав Київ та провів зустрічі з головнокомандувачем ЗСУ В. Залужним та заступником Міністра оборони А. Шевченком (04.03).

Під час візиту до Києва Прем'єр-міністр Д. Трюдо виголошував промову перед ВРУ (10.06). Делегація парламенту Канади відвідала Україну (30.09),

де провела зустрічі з представниками ВРУ та МЗС. Українські депутати направили до своїх канадських колег звернення із закликом оптимізувати зусилля з конфіскації заморожених російських активів (20.10). У листопаді делегація ВРУ взяла участь у міжнародному безпековому форумі в Галіфаксі, Канада.

Отримали розвиток відносини у сфері сільського господарства — було проведено канадсько-український аграрний форум у Києві (1.03).

На міжнародних майданчиках представники Канади активно просували ідеї щодо притягнення Російської Федерації до відповідальності за агресію проти України. Озвучувалися пропозиції створити міжнародну коаліцію, яка сприятиме поверненню викрадених росіянами українських дітей.

Результати

У 2023 році, як і в попередньому, основні результати зовнішньополітичної діяльності України були пов'язані з отриманням фінансової та військової підтримки. Канада продовжувала допомагати Україні, зокрема, виділяючи фінанси на довгострокові оборонні замовлення, а також кредити та підтримку бюджету України. У 2023 році було прийнято рішення про виділення 1,3 млрд канадських доларів для цих цілей до 2026 року.

Канада була серед країн, які увійшли в «танкову коаліцію», та передала Україні 8 танків «Leopard 2». При цьому продовжувалося постачання до України інших видів озброєнь і військової техніки та направлення канадських інструкторів до участі у тренувальних місіях для військових ЗСУ. Згодом Канада опинилася серед перших країн, які зголосилися почати підготовку українських пілотів на винищувачах F-16. Канада стала одним із найпомітніших донорів України у сфері протиміної діяльності. Протягом 2023 року канадським урядом було виділено понад 22 млн канадських доларів для оплати обладнання та навчання персоналу вибухотехнічних підрозділів.

Під час візиту до Києва Дж. Трюдо підписав декларацію про підтримку членства України в НАТО (10.06). У ході Вільнюського саміту Канада як

учасниця Г7 виступила співавтором декларації про безпекові зобов'язання для України та згодом стала третьою державою, після США та Великої Британії, яка розпочала переговори з Україною щодо конкретизації цих гарантій.

Окремою темою дискусій у канадському політичному середовищі є конфіскація арештованих російських активів, яка, попри прийняті ще 2022 року зміни в законодавстві, досі не відбувається. Одним із кроків, спрямованих на створення прецеденту у цьому напрямі, стала передача Україні арештованого літака «АН-124» підсанкційної російської компанії.

Під час візиту Д. Шмигала до Канади було підписано угоду між урядом України та урядом Канади про мобільність молоді (11.04).

В економічній сфері українсько-канадські відносини відзначилися відкриттям канадських ринків для української молочної продукції, а також оновленням угоди про вільну торгівлю, яка передбачає розвиток цифрової торгівлі, захист інтересів бізнесу та низку інших нововведень.

Згідно з даними Державної митної служби України, протягом 2023 року товарообіг між країнами склав 423,8 млн дол. США, що перевищує тогорічні показники на понад 150 млн дол. США. Таке зростання пояснюється збільшенням імпорту з Канади майже вдвічі — до 326 млн. При цьому відбулося незначне зменшення обсягів експорту українських товарів до Канади, який закріпився на позначці в 97,8 млн дол. США.

Німеччина

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A-

2023 рік характеризувався високим рівнем політичного діалогу усіх гілок влади з німецькими партнерами. У травні ФРН відвідав Президент України, а восени відбувся українсько-німецький бізнес-форум за участі 500 представників політикуму та бізнесу. Активно розвивалось українсько-німецьке енергетичне партнерство. ФРН надала найбільшу з-поміж держав-членів ЄС військову, економічну та гуманітарну допомогу Україні. Критично важливим залишається голос та вплив Німеччини на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції України. Проблематичним залишається питання надання Україні далекобійних крилатих ракет Taurus.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до Німеччини залишається стабільно високим через вагому політичну, економічну, військову та гуманітарну підтримку України. ФРН як важковаговик європейської політики перебувала у фокусі уваги Президента України, уряду та народних депутатів у контексті руху України до членства в ЄС та НАТО, подальших практичних кроків зі зміцнення обороноздатності України за підтримки ФРН, а також розвитку українсько-німецького енергетичного партнерства та участі ФРН у відбудові України. У цій сфері особливу увагу було приділено постачанню систем ППО, критичних необхідних для захисту України та далекобійних ракет Taurus.

Стратегічні комунікації

2023 рік розпочався з онлайн-виступу Президента України на Мюнхенській конференції з безпеки (лютий) та перед студентами провідних навчальних закладів ФРН — Університету імені Гумбольдта та Європейського університету Віадріна. Він також виступив перед учасниками і гостями 73-го Берлінського міжнародного кінофестивалю (лютий).

Прем'єр-Міністр України, Міністр закордонних справ та Посол України у ФРН публікували свої статті або колонки у провідних німецьких медіа або з'являлись в ефірі телеканалів. Протягом року новопризначений Посол О. Макеєв відвідував та спілкувався з політичними колами та громадськістю земель східної Німеччини, де залежність від російських наративів та прихильність до політичних партій крайнього лівого і крайнього правого сектору є високою. З метою покращення знання і розуміння України в німецькому суспільстві у березні у Німеччині відкрили представництво Українського інституту.

Діяльність

2023 рік було відзначено активним політичним діалогом між Україною та ФРН. Однією з центральних подій став офіційний візит Президента України до Німеччини (травень). У його рамках з Канцлером О. Шольцом було обговорено ряд пріоритетних питань: подальша підтримка обороноздатності України, дієве сприяння Німеччини в підтримці заявки на приєднання до НАТО та європейська інтеграція України, провідна роль ФРН в ухваленні ЄС чергового санкційного пакета та просування української формули миру. Під час візиту Президент України провів зустріч із членами Кабінету з питань безпеки ФРН. Такий формат зустрічі є унікальним для двох країн. Крім того було приділено увагу координації позицій напередодні саміту «Великої сімки», який відбувся у травні 2023 р. в Хіросімі (Японія).

Україну відвідали різні представники Уряду ФРН (Віцеканцлер, Міністр економіки та захисту клімату ФРН Р. Габек (3.04), Міністр оборони Б. Пісторіус (21.11), Міністр фінансів К. Лінднер (14.08)), а Міністерка закордонних справ А. Бербок відвідала не лише Київ (11.09), але й Харків (10.01), а також у рамках засідання Ради ЄС у Києві (02.10).

Протягом року Комітет у закордонних справах ВРУ проводив зустрічі із депутатами усіх провідних партій, представлених у Бундестазі. У квітні Голова ВРУ на теренах Конференції голів парламентів країн-членів ЄС зустрівся із Президенткою Бундестагу Німеччини Б. Бас та Президентом Бундесрату П. Ченчером. У Берліні відбувся Парламентський сніданок «Недоспівані колискові: депортація українських дітей» (7.09), під час якого народна депутатка Г. Янченко наголосила на важливості рішучої реакції іноземних парламентів на незаконну депортацію українських дітей та ролі Бундестагу у розв'язанні цієї проблеми.

Традиційно активною була робота Посольства України у ФРН (зустрічі з політиками, бізнесом, представниками оборонної індустрії та громадськістю) та політичний діалог між Міністерствами закордонних справ, енергетики та фінансів.

У жовтні у Берліні відбувся 6-ий спільний україно-німецький бізнес-форум «Відновлення, розумне зростання та безпека». Участь в Форуму взяла велика українська делегація на чолі з Прем'єр-міністром Д. Шмигалем.

Результати

Німеччина залишається непохитною у своїй відданості незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України. Вона надавала політичну, фінансову, гуманітарну та військову підтримку Україні на двосторонньому рівні та через міжнародну співпрацю в межах Європейського Союзу, Г7, НАТО, ООН та інших форматів. Серед держав-членів ЄС Німеччина є лідером за обсягами військової, фінансової та гуманітарної підтримки України в абсолютних показниках.

У червні на засіданні Бундестагу депутати засудили підрив дамби Каховської ГЕС, відповідальність за що переважна більшість із них (за виключенням «Альтернативи для Німеччини») покладає на Росію та вимагає покарання відповідальних.

Німеччина зіграла важливу роль у подоланні протидії Угорщини початку перемовин України про вступ до ЄС (грудень).

ФРН продовжила військову допомогу Україні, постачаючи оснащення та зброю як зі складів Бундесверу, так і з боку промисловості на суму в 5.4 млрд євро (бойові броньовані машини, системи ППО, артилерію, інженерні та логістичні засоби та БПЛА). У тісній співпраці з партнерами Німеччина створила центри технічної підтримки та обслуговування поставлених систем. На наступний рік ФРН заплановано надати Україні щонайменше 8 млрд євро військової допомоги. Абсолютна більшість депутатів німецького парламенту виступає за продовження допомоги Україні, в т.ч. військової. Однак протягом року Бундестаг не зміг ухвалити рішення про підтримку надання крилатих ракет Taugus. Важливим підсумком року стало створення спільного підприємства німецького оборонного концерну Rheinmetall та «Української оборонної промисловості».

Продовжився розвиток німецько-українського енергетичного партнерства — Уряд Німеччини виділив 88,5 млн євро у фонд енергетичної підтримки України. Розпочато проєкт «Відновлювані джерела енергії для стійкої України — R2U» для українських громад. У грудні підписано Гарантійну угоду з Кредитною установою для відбудови (KfW) щодо залучення кредиту на 24 млн євро для відновлення енергетичної інфраструктури, а саме підстанції НЕК «Укренерго». Уряд Німеччини

розробив Програму інвестиційних гарантій для німецьких компаній в Україні. За даними Мінекономіки ФРН, наразі в Україні діють інвестиційні гарантії для 14 підприємств із загальним обсягом покриття 280 млн євро, не враховуючи 50 заявок, які перебувають на розгляді. Суттєво збільшилась кількість муніципальних партнерств: у вересні Київ отримав іще одного вагомого партнера в Німеччині — Берлін.

У 2023 році товарообіг між країнами склав 6,9 млрд дол. США (імпорт — 4,8 млрд дол. США та експорт — 2,1 млрд дол. США) у порівнянні з 6,7 млрд дол. США у 2022 році.

США

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A-

Протягом 2023 року зберігалася пріоритетність відносин України зі США. Українська сторона на всіх рівнях проявляла максимальний інтерес та докладала зусиль до інтенсифікації відносин та якісного розширення підтримки з боку США. Водночас наростання передвиборчого протистояння у США спровокувало затримки у частині надання безпекової допомоги. Попри активність українських ЦОВВ та громадянського суспільства, друга половина року відзначилася складнощами у відносинах через внутрішньополітичні дебати у США.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2023 року США займали місце беззаперечного лідера за кількістю проведених дзвінків, зустрічей та пропонуваніх форматів співпраці з української сторони. Політичний інтерес проявляли як українські політики, так і чиновники всіх рівнів. Кожне профільне міністерство на своєму рівні співпраці та відповідальності протягом року провадило роботу на американському напрямі. Зберігалась послідовність наративу про формування стратегічних відносин із США, утримання двопартійної та двопалатної підтримки та сприйняття США як ключового союзника та безпекового донора України. Найбільш активними в цьому напрямі залишалися ОПУ, МЗС та МО України.

У виступах Президента, зокрема у ВРУ до Дня Конституції України (28.06), так само як і у виступах Співкерів ВРУ та представників КМУ основний наголос робився на незамінності американської допомоги для зміцнення обороноздатності та підтримки економіки України. Це прослідковується і у виступі Президента перед нарадою послів (02.08), і у всіх брифінгах за результатами закордонних візитів Глави держави до США протягом року.

Плану дій КМУ з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) згадував США у контексті посилення санкційних режимів, проведення консультацій із питань енергетичної безпеки України, зміцнення відносин стратегічного партнерства, зокрема використання механізмів Комісії стратегічного партнерства Україна–США, Українсько-Американської ради з торгівлі і інвестицій, оборонних консультацій, кібердіалогу тощо, нових спільних проектів із розбудови ВМС, протиповітряної оборони, укладання меморандумів про промислову кооперацію із застосуванням високотехнологічних розробок, розвитку співробітництва у сфері освоєння космосу.

Стратегічні комунікації

Протягом 2023 року відбулося певне спадання медіаактивності українських політиків та високопосадовців в інформаційному просторі США порівняно з 2022 роком, окрім регулярної медіа присутності Посла України О. Маркарової, зокрема участь у студіях топ-програм. Найбільш проблемним виявилася відмова об'єднаної сесії Конгресу США заслухати виступ Президента України під час його візиту в США (21.09).

У матеріалах для іноземних медіа, зокрема в інтерв'ю Президента В. Зеленського для Sky TG24 (4.10), NBC (5.11), Associated Press (1.12) чи у статті Міністра закордонних справ Д. Кулеби для Foreign Affairs (14.12), спостерігається уніфікована позиція українського керівництва щодо розвитку оборонного співробітництва та підтримки наративу про те, що за будь-яких умов Україна продовжуватиме спротив агресору, проте саме допомога США є невід'ємним елементом обороноздатності держави та створення стійкої системи стабільності у Європі.

Діяльність

Протягом року спостерігалася активна робота за багатьма напрямками. Пріоритетними залишалися військово-технічна співпраця, політичні контакти високого та найвищого рівня та продовження широкоформатної економічно-гуманітарної співпраці.

2023 рік відзначився низкою візитів українських посадовців та політиків. Президент В. Зеленський двічі відвідав США (18–21.09 та 11–12.12). Крім того, було проведено понад 40 телефонних розмов високого та найвищого рівня. Найбільшу активність проявили ОПУ, Головнокомандувач ЗСУ, керівництво МО та МЗС.

Неодноразово здійснювали візити до США представники КМУ, зокрема Прем'єр-міністр Д. Шмигаль (21–22.04), Міністерка з питань ветеранів Ю. Лагутіна (19.04), Міністр енергетики Г. Галущенко (9.11), українська делегація на чолі з першою Віцепрем'єр-міністеркою Ю. Свириденко (13–15.11).

Крім того, відбувалися візити на рівні правоохоронних структур — робочий візит Бюро економічної безпеки на чолі із заступником директора БЕБ О. Літвіновим (22.03), зустріч керівництва Національної поліції України із делегацією Державного департаменту США (20.05). Тема співпраці правоохоронних органів також обговорювалася під час візиту української парламентської делегації до США (02–06.12). Також США відвідала спільна делегація ОПУ та Кабміну (6–13.12).

Американська сторона також активно здійснювала візити до України, насамперед на рівні двопартійних делегацій Конгресу (06.01, 20.01, 5.05, 26.05, 23.08, 30.10). Також Україну відвідала Міністерка фінансів США Дж. Йеллен (27.02), Державний секретар Е. Блінкен (06.09), Міністр транспорту П. Бутіджедж (8.11), Міністр оборони Л. Остін (20.11).

Активно розвивалась парламентська співпраця. Відбулися візити парламентських делегацій (березень та грудень), а також широкий тур американськими штатами парламентської делегації (листопад), покликаний налагодити відносини із представниками республіканської партії на місцях.

Результати

Ключовим результатом 2023 року стало продовження американської військової та фінансової підтримки України. США залишилися другим найбільшим донором в абсолютних показниках підтримки (перше місце — ЄС) та першим найбільшим донором у категорії підтримки окремих держав для України. Проте останній квартал року відзначився політичною неспроможністю Палати представників Конгресу США прийняти рішення щодо виділення Україні нового пакету допомоги в розмірі 61,8 млрд дол. США.

Протягом року було підписано низку меморандумів між українськими та американськими інституціями у сфері безпеки, енергетики, охорони здоров'я тощо. Зокрема, відбулося підписання меморандумів про співпрацю та розвиток спільних проектів між Міністерством з питань стратегічних

галузей промисловості України, Глобальним оборонно-промисловим альянсом, Оборонно-промисловою коаліцією Аризони та Аерокосмічною та оборонною асоціацією Юти (21.09), Міністерством енергетики України та Асоціацією паливних елементів і водневої енергетики США про створення кооперативного енергетичного партнерства для просування водневої енергетики (6.11), Комітетом ВРУ з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування, МО, МОЗ України, Державною прикордонною службою України, Національною гвардією України та Global Response Medicine (GRM) щодо стажування українських медиків у США (9.06). Агентство США з міжнародного розвитку та Секретаріат Енергетичного Співтовариства підписали Угоду про грантовий внесок США до Фонду підтримки енергетики України на загальну суму 25 млн дол. США (28.11).

Товарообіг між Україною та США склав 3,32 млрд дол. США, при чому імпорт в 4 рази перевищив експорт.

Франція

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	4	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A-	A

У 2023 році вдалося залучити Францію до суттєвого розширення військової допомоги, заручитися її підтримкою на міжнародних майданчиках для початку переговорного процесу про вступ України до ЄС та у двосторонньому порядку у рамках Формули миру, а також активізувати та поглибити економічні зв'язки у рамках проєктів з відновлення України, зокрема завдяки розробці інструментів для приваблення інвесторів.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році інтерес до Франції був незмінно високим як у розвитку двосторонніх відносин, так і у рамках міжнародних структур — Г7, G20, формату Рамштайн. Із заяв Президента України очевидно, що Франція залишається провідним актором у просуванні українського членства в ЄС та голосуванні за багаторічний пакет допомоги від ЄС. До відносин з Францією періодично звертались у своїх заявах та промовах віцепрем'єр-міністерки України Ю. Свириденко та О. Стефанішина, міністри закордонних справ Д. Кулеба, оборони Р. Умеров, енергетики Г. Галущенко, фінансів С. Марченко.

Франція окремо згадана у Плані дій щодо реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності (18.04) у контексті підготовки проекту міжурядової угоди стосовно обмінів молоді та щодо постачання патрульних катерів OCEA гелікоптерів Airbus Helicopters

На парламентському рівні Франція перебувала у фокусі голови ВРУ Р. Стефанчука, а також членів комітету ВРУ з інтеграції з ЄС. інтерес було зосереджено насамперед на допомозі Франції у переговорах щодо вступу до ЄС, запрошенні України до членства в НАТО, переговорах щодо Формули миру, наданні політичної та збройної підтримки, енергетичної безпеки, гуманітарного розмінування, реформування державної служби України та відбудови.

Стратегічні комунікації

Порівняно з попереднім роком спостерігалось зниження інтенсивності стратегічних комунікацій з боку Президента з політичними та експертними колами у Франції. При цьому зросла якість контактів із французькими медіа. У жовтні ключовим виступом на широкий загал стало телевізійне інтерв'ю В. Зеленського у програмі L'Événement на каналі France 2, яке подивилось 3,22 млн телеглядачів.

У рамках візиту до Парижа (січень) Голова ВРУ Р. Стефанчук виступив перед Національними зборами Франції, що широко транслювалось ключовими ЗМІ.

У серпні Міністр закордонних справ Д. Кулеба виступив на конференції послів Франції, що дало можливість донесення інформації до цільової дипломатичної аудиторії.

У листопаді О. Зеленська дала інтерв'ю провідному французькому журналу L'Express з тиражем 150 тис. екземплярів.

Важливим моментом стало залучення Франції до лідерської ролі в міжнародних форматах підтримки України, таких як «танкова», «F-16» та «артилерійська» коаліції, а також до робочої групи з ядерної безпеки в рамках Формули миру.

Діяльність

У 2023 році діяльність за французьким напрямом залишалась активною та багатовекторною. Залучення Франції до збільшення масштабів військової допомоги відбулось насамперед через переговори про танкову коаліцію, що було закріплено візитом В. Зеленського до Парижа (14.05) та зустріччю з Е. Макроном та О. Шольцем у Парижі (8.02).

Травневий візит відбувся у рамках низки візитів до країн ЄС, у результаті чого була створена «коаліція винищувачів». Франція не надала Україні F16, однак запланувала навчання українських пілотів на Mirage на 2024 рік. Поглиблення французької залученості у військовій галузі уособив візит до України французького Міністра збройних сил С. Лекорню (28.09). Перед цим Париж відвідав з візитом Міністр оборони України О. Резніков (1.02), під час якого домовились про навчання українських військових та додаткові пакети допомоги, включаючи передачу 12 самохідних артилерійських установок CAESAR, а також боеприпасів.

Крім того, президенти двох держав мали регулярні телефонні розмови з питань зернового коридору, безпекової ситуації на фронті, консолідації підтримки міжнародних партнерів, макрофінансової підтримки, європейської інтеграції України тощо (24.01, 1.04, 30.04, 3.09, 18.10, 14.12).

Загалом протягом року урядова двостороння комунікація була доволі інтенсивною з частими візитами членів урядових команд, які відповідають за питання економіки, фінансів, транспорту, енергетики, сільського

господарства. Важливим за рівнем насиченості сектором стала відбудова та економічний розвиток.

Франція стала однією з перших країн, з якою розпочалися перемовини у рамках Формули миру, запропонованої В. Зеленським. Франція разом з Чехією очолили робочу групу щодо радіаційної та ядерної безпеки, чому передували численні контакти та консультації на рівні урядових команд України та Франції.

Члени Комітету з питань інтеграції України до ЄС провели зустріч із делегацією депутатів Національних зборів від Групи дружби Франція — Україна (8.09), які перебували в Києві.

У листопаді українська сторона запропонувала створити спільну робочу групу з Державним холдинговим агентством Франції, яка має підготувати Стратегію управління держмайном України.

Також упродовж року велася діяльність за культурно-спортивним напрямом. Реалізувався проект Музею Ханенків з передачі на тимчасове збереження та дослідження у Луврі українських ікон, датованих VI–VII століттями. Франція у 2023 році була серед пріоритетів роботи Українського інституту.

Результати

Франція закріпила за собою роль провідника європейських амбіцій України на самітах у Брюсселі, де оцінювався прогрес виконання Україною критеріїв для надання статусу кандидата на членство в ЄС, а також на майданчику, ініційованому Францією, — саміті країн Європейської політичної спільноти у Кишиневі та Гранаді. На політичному рівні Париж послідовно підтримував початок переговорів з Україною про вступ до ЄС. Франція також сприяла посиленню інтеграції України до НАТО в контексті підготовки та проведення Саміту НАТО у Вільнюсі.

За рік вдалося суттєво розширити позиції військової допомоги від Франції, хоча точні показники сторонами не розголошуються. Були досягнуті домовленості про постачання колесних танків AMX-10 RC. Франція наростила виробництво 155-мм артилерійських боєприпасів, а також надала

крилаті далекобійні ракети SCALP та зенітно-ракетний комплекс франко-італійського виробництва SAMP-T та ін.

Конкретизувалася допомога з підтримки та відновлення України у галузях охорони здоров'я та освіти, на потребу кожної з яких Франція виділила по 12 млн євро. Окрім цього, аби заохотити інвесторів, Франція запровадила страхування воєнних ризиків в Україні на рекордному рівні у 95%. З початку повномасштабного вторгнення Франція надала бюджетну підтримку Україні загальним обсягом близько 400 млн євро.

Відбулися зсуви і у парламентському вимірі. Національне зібрання Франції визнало Голодомор геноцидом проти українського народу (17.05).

Відбувся прогрес в економічному співробітництві. У березні Франція призначила з цього питання спеціального уповноваженого П. Ельбронна, що відкрило для українських міністерств нову площину контактів із французькою стороною.

Важливим для культурної дипломатії здобутком стало відкриття у листопаді у Парижі представництва Українського інституту.

За даними Державної митної служби, товарообіг між Україною та Францією за 2023 рік склав 2,2 млрд дол. США (порівняно з 1,8 млрд дол. США у 2022), з яких імпорт склав 1,7 млрд дол. США.

Японія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A-	A

Україна ефективно реалізувала потенціал двосторонніх відносин з Японією, успішно інтегрувавши Японію у свій зовнішньополітичний дискурс та координуючи міжвідомчі зусилля, націлені на розвиток співпраці з Токіо у безпековій, гуманітарній, фінансовій та інформаційній сферах. Україна активно залучала підтримку Японії на міжнародних майданчиках, зокрема Г7. Підписання Спільної заяви про особливе глобальне партнерство заклали міцний фундамент для подальшого розвитку співпраці.

Політичний інтерес/залученість

2023 рік засвідчив зростання ролі Японії у зовнішньополітичному дискурсі України. Українські державні діячі активно згадували Японію у своїх промовах. Окрім висловлення вдячності за підтримку, підкреслювалась ключова роль Японії в міжнародних інституціях, зокрема, з огляду на її головування в Г7 та членство в РБ ООН у 2023–2024 роках. Японія позиціонувалась як особливий глобальний партнер та «новий потужний союзник» України, що має спільні з Україною цінності. Президент В. Зеленський відзначив лідерство Японії «серед азійських країн у захисті свободи й міжнародного права». У промовах політиків Японія також неодноразово фігурувала у якості лідера, зважаючи на її провідну роль у післявоєнному відновленні та новітніх технологіях. Крім того, В. Зеленський виділив особистий внесок Прем'єр-міністра Ф. Кішиди як «потужного захисника міжнародного порядку» та назвав японсько-українські відносини «найзмістовнішими» за понад 30 років.

Важливість партнерства з Токіо відзначали і парламентарі, наголошуючи на взірцевому характері японської допомоги для України.

Стратегічні комунікації

У 2023 році Україна зміцнила свою присутність у японському інформаційному просторі. Зокрема, цьому сприяли виступи Президента В. Зеленського на Хірошімському саміті Г7. У своїх зверненнях до міжнародної спільноти та народу Японії Президент наголосив на нагальності створення ефективної системи світової безпеки та згуртуванні зусиль навколо української формули миру. Його промови, що резонують

з японським історичним досвідом, посилюють зв'язок між українським та японським народами на основі спільних цінностей та прагнення до мирного майбутнього.

Окрім виступів, широке висвітлення пресконференцій Президента України, Першої леді, а також інших українських політиків свідчить про систематичні зусилля України для підвищення обізнаності та залучення підтримки японського суспільства в умовах воєнного конфлікту.

Збільшення інформаційної відкритості та просування української перспективи у відносинах з Японією підтверджують і регулярні інтерв'ю високопосадовців України у таких авторитетних японських ЗМІ, як NHK, Asahi, Kyodo, Nikkei та Sankei. Важливість стратегічних зв'язків із Японією відображають не лише публічні виступи відомих політичних та громадських діячів, але й інтерв'ю менш відомих українців, чия роль у захисті України та підтримці від Японії є не менш значущою.

Діяльність

У 2023 році Україна активно розвивала двосторонні відносини з Японією, намагаючись залучити японську підтримку на міжнародних майданчиках, включно з Г7.

Регулярні телефонні розмови лідерів (6.01, 9.06, 29.08, 8.11) та особисті зустрічі під час візиту прем'єра Кішиди в Україну (21.03) та візиту Президента Зеленського до Японії (20–21.05) засвідчили спільне бачення в сферах безпеки, оборони та післявоєнної реконструкції. Діалог Кішиди та Зеленського зосередився на українській Формулі миру, підготовці до Глобального саміту миру та створенні трибуналу щодо агресії РФ.

Прагнучи надати цим обговоренням практичного виміру, в жовтні Київ ініціював перший раунд переговорів з Японією щодо двосторонньої угоди про гарантії безпеки, передбачені Спільною декларацією Г7 про підтримку України.

Значення японського вектора у зовнішній політиці засвідчують і відеозустріч Президента В. Зеленського з лідерами Г7 (лютий), участь

спікера ВРУ Р. Стефанчука в парламентському саміті Г7 (вересень) та ряд візитів українських держслужбовців до Токіо. Зокрема, Японію відвідали заступниця Міністра цифрової трансформації В. Іонан (квітень), представники Міністерства охорони здоров'я (листопад) та Національної поліції (липень), а також експерти з відновлення та реконструкції, серед яких — Голова Державної інспекції енергетичного нагляду Р. Слободян (травень).

Україна та Японія виявили інтерес до розвитку проєктів у сферах агропромисловості, освіти, інфраструктури, екологічних ініціатив, судової реформи, а також ядерної безпеки. Японське агентство міжнародного співробітництва JICA, яке відновило свою присутність в Україні, стало ключовим партнером для розвитку співробітництва у сферах гуманітарного розмінування, реабілітації ветеранів та енергетики.

Взаємодія на рівні місцевого самоврядування, зокрема візити мерів Одеси (березень) та Львова (вересень), сприяла міжміському та міжрегіональному партнерству.

Україна також відзначилася успішними культурними та спортивними заходами, включаючи благодійний матч футбольного клубу «Шахтар», відкриття української бібліотеки в Кобе та гастролі українських мистецьких колективів у Японії.

Результати

У 2023 році українська зовнішня політика щодо Японії виявилась плідною. У політичній сфері під час візиту Кішіди була підписана Спільна заява про особливе глобальне партнерство (21.03), яка підкреслює потенціал для розширення двостороннього партнерства. Підтримуючи Україну, Токіо також посилив санкційний тиск на РФ та продовжив надавати значну військову нелетальну, безпекову, гуманітарну, енергетичну, медичну та фінансову допомогу.

У сфері відновлення України відбулося підписання важливих міжвідомчих меморандумів та грантових угод з JICA, спрямованих на

розмінування, реконструкцію, розвиток місцевих громад, освітньо-наукові програми та розвиток АПК. Україна також домовилася про прийом військових для реабілітації в Японії.

Значний прогрес досягнуто у сфері цифрової трансформації та ІТ. На додаток до укладення тристороннього меморандуму про співпрацю (27.04), Україна вперше взяла участь у провідній ІТ-виставці в Японії SEATEC 2023.

Японія залишається одним із найбільших фінансових донорів, надавши Україні у 2023 році 3,6 млрд дол. США та зробивши внесок 25 млн дол. США до MIGA для страхування воєнних ризиків.

Російська агресія продовжує негативно відображатись на торгівлі між Україною та Японією. Хоча у порівнянні з попереднім роком у 2023 році імпорт виріс майже на 50%, експорт впав на 67%. Загальний товарообіг склав 943,3 млн дол. США.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

	2022	2023
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ	A	A
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ	A	A

Європейська інтеграція

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

У 2023 р. Україна зробила питання відкриття перемовин з ЄС своїм стратегічним пріоритетом, спрямовуючи зусилля усіх державних інституцій на виконання зобов'язань у рамках наданих ЄК рекомендацій. Європейські інституції та їх очільники демонстрували солідну підтримку Україні, у т.ч. проводячи засідання Колегії ЄК та Ради ЄС із закордонних справ в Україні. Пакет розширення продемонстрував значний поступ України у реалізації необхідних реформ, що дозволило Європейській Раді ухвалити принципове політичне рішення про відкриття перемовин з Україною.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році європейська інтеграція України була одним із стратегічних пріоритетів зовнішньої політики, які впливали на вагомий інтерес та постійну увагу вищого керівництва держави та політичних лідерів. Починаючи з січня, політичний порядок денний був насичений заходами високого рівня, які створювали комунікаційні майданчики для висловлення української офіційної позиції. Президент України В. Зеленський, Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль, віцепрем'єр-міністри Ю. Свириденко, О. Стефанишина, О. Кубраков, Міністр закордонних справ Д. Кулеба, Міністр оборони Р. Умеров та інші члени урядової команди протягом року активно долучалися до формування пріоритетів європейської інтеграції. Крім відкриття перемовин про вступ України до ЄС, на порядку денному перебували такі напрями секторальної кооперації: інтеграція до Внутрішнього ринку ЄС, продовження тимчасової лібералізації торгівлі та транспорту, приєднання України до роумінгового простору ЄС, подальша інтеграція енергетичних ринків, запровадження т.зв. «промислового безвізу» для української продукції, нарощення експортного потенціалу завдяки збільшенню пропускнуої спроможності на кордоні з ЄС.

Політична налаштованість на повну підтримку інтеграції України з ЄС була продемонстрована в Указі Президента України «Про деякі заходи з підготовки до переговорного процесу зі вступу України до Європейського Союзу» (листопад), а також на урядовому рівні у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (квітень). ВРУ ухвалила Постанову про звернення до членів та інституцій ЄС щодо підтримки відкриття переговорів про вступ України до ЄС (грудень).

Стратегічні комунікації

Просування європейської інтеграції опиралось на комунікаційні інструменти, вже апробовані в 2022 році, зокрема виступи Президента України на засіданнях Європейської ради (лютий, червень, грудень) та Європейського парламенту (лютий). Члени урядової команди запрошувались до участі у профільних засіданнях Ради ЄС. Варто відзначити і запрошення до України Колегії ЄК (лютий), Ради ЄС у закордонних справах (вересень) та проведення спільних засідань із КМУ. Такі зустрічі є потужним інструментом ознайомлення європейських посадових осіб із ситуацією в Україні, поступом за євроінтеграційним напрямом.

У 2023 році напередодні важливих подій та заходів, пов'язаних із європейським майбутнім України, українські делегації високого рівня перебували в Брюсселі, де проводили інтенсивні консультації у двосторонніх та багатосторонніх форматах з окремими членами Ради ЄС та представниками європейських інституцій (зокрема, напередодні оприлюднення проміжного звіту щодо прогресу України на шляху виконання 7 рекомендацій ЄК (червень), оголошення ЄК т.зв. «пакету розширення» (листопад), а також засідання Європейської ради, де ухвалювалось рішення про відкриття перемовин (грудень). Усі зустрічі супроводжувалися активними коментарями та інтерв'ю для українських та закордонних ЗМІ.

У контексті організації комунікації з європейськими партнерами варто відзначити активну роботу щодо інформування про поступ з виконання рекомендації щодо мовних прав національних меншин. Наприклад, у грудні було організовано візит послів держав-членів ЄС до Закарпаття з метою ознайомлення з ситуацією у місцях компактного проживання угорської національної меншини.

Діяльність

Уже в лютому пріоритетне завдання на відкриття переговорів про вступ до ЄС вперше з'явилося у Спільній заяві за підсумками 24-го Саміту Україна — ЄС, першого заходу такого рівня з початку повномасштабного

вторгнення. Політична знаковість цього саміту для європейської сторони продемонстрована участю у заході Президента Європейської Ради Ш. Мішеля, Президентки ЄК У. фон дер Ляйєн, Високого представника ЄС з питань зовнішньої та безпекової політики Ж. Борреля та 15 еврокомісарів.

У березні урядом України було оприлюднено Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2022 рік. Поступ у виконанні зобов'язань зріс на 9% за 2022 при зальному рівні імплементації у 72%.

В Україні питання координації підготовки до відкриття перемовин про вступ було покладене на Віцепрем'єр-міністерку з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України О. Стефанішину. Понад 80 органів влади України були залучені до підготовки рішень на виконання інтеграційного порядку денного.

У листопаді відбулось чергове восьме засідання Комітету асоціації Україна — ЄС у торговельному складі (КАТС). Утім, у 2023 році не вдалося організувати проведення засідання Ради асоціації Україна — ЄС попри попередні домовленості сторін.

Рішеннями уряду України на базі Офісу з розвитку підприємництва та експорту було створено національний контактний пункт програми ЄС «Цифрова Європа», а на базі Національного фонду досліджень — Офіс «Горизонт Європа» в Україні.

У квітні за підтримки ЄС у ВРУ було створено Офіс підтримки адаптації законодавства України до положень права ЄС (acquis ЄС). Український парламент взяв на себе вагому роботу у зміні секторального законодавства з урахуванням висновків Венеціанської комісії та результатів інклюзивного діалогу. Загалом за поданням Комітету з питань інтеграції з ЄС ВРУ ухвалила 11 законів та 2 постанови за євроінтеграційним напрямом.

Україна та ЄС провели два засідання Спільного комітету України та Єврокомісії в рамках Угоди про лібералізацію вантажних автоперевезень (березень, грудень), яка є важливим елементом ініціатив «Шляхи солідарності». Для української урядової команди та ЄК значним викликом у 2023 році стала блокада пунктів пропуску на західному кордоні України протестувальниками з Польщі. Ситуація попри значні зусилля з боку української сторони та європейських інституцій у 2023 врегульована не була.

Результати

У листопаді у звіті Європейської Комісії щодо України в межах Пакета розширення містилася рекомендація Раді ЄС розпочати перемовини про вступ України до ЄС, хоча і за умови виконання додаткових 4 рекомендацій до березня 2024 року. Європейська Рада ухвалила рішення про відкриття перемовин про вступ України до ЄС з урахуванням умов, передбачених Європейською Комісією у Пакеті щодо розширення (14.12). Це — історичне рішення для України, яке відкриває шлях до інтенсифікації інтеграційного треку вже в 2024 році. Досягнутий результат був важким, зважаючи на відкритий опір з боку Угорщини, яка загрожувала заблокувати відкриття перемовин між Україною та ЄС. Україна та держави ЄС мали вдатися до серйозних компромісів з метою обходу шантажу офіційного Будапешта (листопад-грудень).

Під час спільного засідання уряду України та Колегії ЄК, а також проведення саміту сторони погодили оновлений Пріоритетний план заходів з посилення імплементації Угоди про вільну торгівлю на 2023–2024 рр. (лютий). Урядова команда поінформувала про запуск роботи з підготовки Національного плану адаптації України до актів права ЄС, а також про початок селфскринінгу законодавчої бази України як передумови для підготовки до Національного плану. Україна стала першою державою, де селфскринінг був проведений до офіційного скринінгу Європейської Комісії. Станом на кінець року урядовою командою було опрацьовано понад 28 000 актів та визначено кількість як уже імplementованих документів, так і тих, які підлягають імплементації. Однак, попри попередні очікування обох сторін, у грудні не розпочалася підготовча робота України та ЄС щодо початку офіційного процесу скринінгу законодавства України.

Отримано результати за окремими напрямками секторальної інтеграції України з ЄС, у т. ч. і щодо т.зв. «безвізів». У березні було продовжено дію Угоди про лібералізацію вантажних автоперевезень між Україною та ЄС до червня 2024 року. Завдяки Угоді у 2023 році експорт українських товарів дорогами до ЄС зріс на 30% у порівнянні з 2021 роком (до підписання Угоди), а імпорт до України — на 25%. Однак попри лібералізацію, у звітному періоді

для української економіки ситуація погіршилась через блокаду польськими протестувальниками пунктів перетину кордону.

У контексті лібералізації торгівлі з Україною (т.зв. «торговий безвіз») Рада ЄС продовжила на один рік скасування всіх мит, квот та торговельних захисних обмежень щодо українського експорту (травень). Однак на вимогу п'яти сусідніх держав-членів ЄС Єврокомісія ввела обмежувальні заходи на чотири види продукції українського експорту (пшеницю, кукурудзу, ріпак та насіння соняшнику). Завдяки діяльності Координаційної платформи лише у вересні Києву вдалося переконати ЄК не продовжувати обмеження на рівні ЄС, хоча три країни (Польща, Словаччина, Угорщина) продовжили обмеження на національному рівні.

На 12 місяців було продовжено угоду між 22 європейськими та 7 українськими операторами щодо взаємного зниження тарифів для здійснення дзвінків за кордоном (липень).

У 2023 році ВРУ ратифікувала Угоди між Україною та ЄС щодо участі України у таких програмах ЄС: «Цифрова Європа» (2021–2027), «Митниця», «Єдиний ринок» (2021–2027), Механізм «Сполучення Європи», а також Механізм цивільного захисту ЄС.

Європейський Союз

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

У 2023 році ЄС вийшов на чільне місце серед міжнародних партнерів щодо надання допомоги Україні у боротьбі з Росією та подоланням наслідків російської агресії. ЄС був активним у наданні макрофінансової допомоги, військової підтримки, формування санкційного тиску на Росію, а також формування виміру справедливості та відповідальності за злочин агресії та воєнні злочини. У 2023 році європейській стороні вдалося закласти підвалини для середньострокової фінансової підтримки України у формі Ukraine Facility.

Політичний інтерес/залученість

Враховуючи інтенсивний діалог між Україною та ЄС за всіма напрямками дипломатії воєнного часу, у 2023 році тема відносин з ЄС перебувала серед топ-пріоритетів зовнішньої політики України. Президент України В. Зеленський, Прем'єр-міністр Д. Шмигаль, віце-прем'єри, а також переважна більшість членів урядової команди зверталися до співпраці з ЄС відповідно до профілю своєї діяльності. Українські високопосадовці висловлювали позицію за такими основними напрямками: посилення санкційного тиску на агресора, надання Україні військової та гуманітарної допомоги, економічна та енергетична солідарність, довгострокова фінансова підтримка, механізм розслідування злочину агресії Росії проти України та створення спеціального трибуналу, відповідальність РФ за воєнні злочини. Окремою важливою темою, де українська сторона відзначала вагомість позиції та лідерства ЄС — це відбудова України, а також передача заморожених активів Росії на відбудову.

Згадки про співпрацю з ЄС у протидії Росії містилися у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України на 2023–2024 рр. (18.04). ВРУ у своїй постанові також зверталася до членів ЄС та європейських інституцій із закликами посилити допомогу Україні за пріоритетними напрямками (9.12).

Стратегічні комунікації

Активний обмін візитами високого рівня між Україною та ЄС сприяв побудові системної стратегічної комунікації між сторонами та створював можливості для ґрунтовного поліпшення обізнаності європейської сторони щодо поточних та перспективних потреб України у різних видах підтримки.

Виступи Президента України на спеціальних засіданнях Європейської Ради (лютий), спеціального пленарного засідання Європейського Парламенту (лютий), неодноразові двосторонні зустрічі з очільниками європейських інституцій як у Києві, так і в Брюсселі дозволяли формувати повноту та своєчасність інформування. Цікавими є також формати виголошення спільної заяви Президента України та Президентки ЄК на полях саміту Європейського політичного співтовариства (червень) та заява Президента Європейської Ради за підсумками зустрічі з Президентом України В. Зеленським та Президенткою Молдови М. Санду (листопад).

Новим проявом посиленої стратегічної комунікації у 2023 році стало також проведення спільного засідання КМУ та Колегії Європейської Комісії (лютий), а також засідання Ради ЄС із закордонних справ у Києві (жовтень). Варто відзначити і візит до України повного складу Комітету Європейського Союзу з питань політики та безпеки (березень). Усі подібні зустрічі та візити супроводжувались активним медіа висвітленням та коментарями.

Українська сторона також мала успіх у залученні ЄС до роботи міжнародних коаліцій та ініціатив, таких як Формула миру, Кримська платформа, гуманітарна програма Grain From Ukraine, Консультативна група з питань найтяжчих міжнародних злочинів, Багатостороння координаційна платформа донорів для України і т. д.

Діяльність

Крім суто політики інтеграції, порядок денний відносин з ЄС позначався інтенсивністю політичних та дипломатичних консультацій щодо більшості тематичних елементів дипломатії воєнного часу. Уже в січні діалог високого рівня розпочався з робочого візиту до України Президента Європейської Ради Ш. Мішеля та зустрічей із керівництвом держави.

У Києві відбулася зустріч членів Колегії ЄК (2.02) з урядом України. Делегація з 15 єврокомісарів була очолена Президенткою ЄК У. фон дер Ляєн та Високим представником ЄС з питань зовнішньої політики та безпеки Ж. Боррелем. У Києві відбувся 24-й Саміт Україна — ЄС (3.02), перший після початку повномасштабної війни.

Важливими з точки зору обговорення напрямів військової підтримки України став візит Президента України В. Зеленського до Брюсселя (лютий), перший з початку повномасштабної агресії. Під час зустрічей з європейськими колегами до теми надання Україні озброєння, а також пришвидження передачі боєприпасів калібру 155 мм також звертались Міністр закордонних справ Д. Кулеба та Міністр оборони Р. Умеров. З травня на політичному та дипломатичному рівні МЗС України та НАЗК вживали заходів, на жаль, безуспішних, щодо розблокування Угорщиною 8-го траншу Європейського фонду миру на фінансування військової допомоги Україні.

За санкційним напрямом протягом 2023 року тривала активна співпраця між групою Єрмака–Макфола та профільними інституціями ЄС. У квітні в Україні перебував Спеціальний представник ЄС з питань імплементації санкцій Д. О'Салліван.

У січні була офіційно запущена Багатостороння координаційна платформа донорів для України (країни ЄС, G7 та МФО). Станом на грудень було проведено 7 засідань Керівного комітету платформи. Було відкрито Регіональне представництво Європейського Інвестиційного Банку у країнах Східної Європи.

Відбулося 8-е засідання Діалогу з прав людини Україна–ЄС (квітень), де сторони обговорили відповідальності за воєнні злочини, створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії, створення Реєстру збитків та Компенсаційного механізму. У травні під час візиту до Києва Президентка ЄК У. фон дер Ляєн взяла участь у Саміті лідерів держав та урядів Коаліції (Core Group) зі створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України.

Україна також активно залучала потенціал Консультативної місії ЄС для документації воєнних злочинів, а також імплементації Комплексної стратегії реформування правоохоронного сектору України.

ЄС є важливим партнером України у гуманітарному розмінуванні постраждалих територій. З метою встановлення реальних потреб у цій сфері

в Україні перебувала делегація Служби зовнішньополітичних інструментів ЄК на чолі з директором П. Вагнером (жовтень).

У 2023 році магістральним напрямом співпраці стала розробка нового довгострокового фінансового інструменту Євросоюзу «Український фонд» (Ukraine Facility). Увага обох сторін зосереджувалась на актуалізації реальних потреб та напрямів фінансової підтримки України. Урядова команда України паралельно працювала над проектом Плану для Ukraine Facility — операційним документом, який має запропонувати бачення використання зазначених ресурсів. Кабмін провів широкі консультації із зацікавленими сторонами, зокрема з понад 1600 учасниками бізнес спільноти, понад 100 представниками НУО, а також понад 200 представниками регіональної та місцевої влади.

Результати

У 2023 році ЄС надав Україні у порівнянні з іншими донорами найбільший обсяг фінансової допомоги. Пільгові кошти в розмірі 18 млрд євро, надані Україні в рамках макрофінансової допомоги (MFA+), покрили понад 45 % потреб України у зовнішньому фінансуванні.

У жовтні Європейський парламент підтримав пропозицію щодо створення Українського фонду (Ukraine Facility) обсягом у 50 млрд євро на 2024–2027 рр. Принципове рішення щодо запуску фонду було також підтримане на засіданні Європейської ради (грудень). Утім, через деструктивну позицію Угорщини фінальні рішення та погодження були перенесені на початок 2024 року.

ЄС вдалося ухвалити три санкційні пакети (10й, 11й та 12й), спрямовані на посилення тиску на фінансовий, енергетичний, військово-промисловий комплекси Росії, а також започаткувати механізми обмеження обходу санкцій. Однак, все ще не вдалося накласти санкції на російську атомну енергетику.

У сфері військової підтримки позитивним є рішення ЄС щодо збільшення обсягу загального бюджету Європейського фонду миру до 6,7 млрд євро у 2023 році. Рада ЄС схвалила виділення Україні 7-го траншу в 500 млн

євро у рамках ЄФМ (лютий). Однак виділення 8-го траншу залишається заблокованим Угорщиною з травня 2023 року. Також Рада ЄС погодила постачання Україні 1 млн артилерійських боєприпасів калібру 155 мм до березня 2024 року (березень). Утім, у зв'язку з різними політичними непорозуміннями та браком технічних спроможностей, на кінець 2023 року європейська сторона змогла надати Україні лише третину від заявленого обсягу боєприпасів.

У листопаді Рада ЄС ухвалила рішення про додаткове фінансування для навчання ЗСУ в межах Місії ЄС з надання військової допомоги Україні (EUMAM Ukraine). Ця підтримка включатиме необхідне летальне й нелетальне обладнання, а також послуги для підтримки навчання. Фінансова сума була збільшена на 194 млн євро і тепер становить 255 млн євро. У лютому під час візиту до України Високого представника ЄС Ж. Борреля було оголошено про виділення Євросоюзом 25 млн євро на потреби гуманітарного розмінування. Зважаючи на посилення кооперації між Євросоюзом та Україною, відбулися структурні зміни всередині генерального директорату Європейської Комісії з політики сусідства і розширення ЄС (DG NEAR), де було створено окремий підрозділ, відповідальний за взаємодію з Україною.

У липні в Гаазі на базі агенції Євроюст розпочав роботу Міжнародний центр з переслідування злочину агресії проти України (ICPA). Діяльність Центру була підтримана Службою зовнішньополітичних інструментів ЄК.

У вересні Рада ЄС продовжила термін дії механізму тимчасового захисту для українців до березня 2025 року.

Загальний товарообіг між Україною та ЄС у 2023 році склав 56 млрд дол. США (порівняно з 55,3 млрд дол. США у 2022 році). Експорт склав 23,4 млрд дол. США, а імпорт — 32,6 млрд дол. США. При цьому відбувся значний ріст експорту та невелике падіння імпорту.

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ (НАТО)

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	4	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	4	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	B+

Результати співпраці України та НАТО у 2023 році не повною мірою відповідали очікуванням України та рівню політичного діалогу. Україна активно комунікувала шлях євроатлантичної інтеграції та спільних викликів. Діяльність відбувалась на всіх рівнях із більшим, ніж в попередні роки залученням МЗС. Найбільшим досягненням 2023 року стали переформатування Комісії Україна—НАТО у Раду Україна—НАТО та відмова від ПДЧ як обов'язкового кроку до членства, а також запуск адаптованої РНП.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2023 року тематика співробітництва з Північноатлантичним Альянсом та євроатлантичної інтеграції України, а також військової підтримки України з боку країн-членів НАТО та надання нелетальної підтримки від Альянсу постійно були на порядку денному політичного дискурсу в Україні. На відміну від 2022 року, політична залученість була однозначною та з єдиною визначеною позицією щодо просування євроатлантичної інтеграції України та посилення безпекового співробітництва з партнерами.

Політичний інтерес до тематики співробітництва з НАТО фактично можна було поділити на три складові: набуття перспективи членства в Альянсі, отримання безпекових гарантій та допомоги від країн-членів, внутрішні реформи — адаптація відповідно до стандартів НАТО з метою збільшення взаємосумісності.

Президент згадував про євроатлантичну інтеграцію України, зокрема під час щорічної наради послів та у публічних виступах.

Регулярно тематика євроатлантичної інтеграції України лунала у промовах та інтерв'ю керівника МЗС. Д. Кулеба наголошував на необхідності втілення спільних проєктів в оборонній індустрії та посиленні військової підтримки, включаючи засоби ППО (за підсумками участі в першому засіданні Ради Україна-НАТО на рівні міністрів закордонних справ, 29.11), на завершенні переформатування глобальної безпекової архітектури та гарантії безпеки європейського континенту зі вступом України в НАТО (під час міністерського заходу Адріатичної Хартії, 28.03) тощо. Загалом МЗС зайняло більш активну публічну позицію щодо євроатлантичної інтеграції у порівнянні з 2022 роком.

Активно були задіяні та комунікували питання євроатлантичної інтеграції народні депутати — члени відповідних комітетів ВРУ та міжпарламентської делегації, зокрема Р. Стефанчук, Є. Чернев, С. Бобровська, І. Климпуш-Цинцадзе тощо.

Стратегічні комунікації

Протягом 2023 року стратегічні комунікації України за напрямом НАТО були більш конкретні, ніж у 2022 році, і не ставили під сумнів євроатлантичний вибір України.

Весна і літо 2023 року пройшли під гаслами щодо надання чіткої перспективи членства під час Вільнюського саміту. Зокрема, були задіяні можливості виступів на різноманітних форумах та публікації у міжнародних медіа, наприклад, авторська стаття Міністра закордонних справ України Д. Кулеби для видання Foreign Affairs «Чому НАТО повинні прийняти Україну» (25.04). Президент В. Зеленський та представники ОПУ продовжили регулярно комунікувати питання безпекових гарантій для України в інтерв'ю міжнародним ЗМІ та виступах на міжнародних безпекових конференціях до, під час і після Вільнюського саміту, наприклад у виступі Президента на саміті Європейської політичної спільноти у Молдові (червень) та під час засідання Парламентської асамблеї НАТО (9.10). Водночас емоційне забарвлення заяв під час Вільнюського саміту було прийняте багатьма партнерами та ЗМІ негативно.

Представники всіх гілок влади та громадянське суспільство долучилися до просування тез щодо збільшення військової допомоги України, зокрема надання їй засобів ППО, танків та літаків, про що говорилось на кожній двосторонній зустрічі або під час публічних заходів.

Активно до адвокації майбутнього членства України в НАТО та отримання військової допомоги долучились і народні депутати — члени Постійної делегації України до ПА НАТО. Крім того, ВРУ звернулася до держав НАТО та ПА НАТО щодо прискорення вступу України до Альянсу (10.04).

Провідну роль щодо просування євроатлантичної інтеграції України у 2023 році (як всередині держави, так і на зовні) взяли на себе громадські організації та аналітичні центри, які проводили чисельні адвокаційні візити та комунікаційні кампанії в країнах-членах НАТО, а також соціальних мережах.

Діяльність

Президент В. Зеленський мав регулярні зустрічі з Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом. Зокрема, Президент України зустрівся з Генеральним секретарем під час Саміту НАТО у Вільнюсі (12.07), під час двох візитів Генсека до Києва (20.04 та 28.09) та візиту Президента до Брюсселю (11.10), під час яких обговорювалися ситуація на полі бою, потреби українських сил оборони та захист від російських ударів, а також процес інтеграції України в Альянс.

Під час саміту НАТО у Вільнюсі (12–13.07) Україна була представлена на найвищому рівні. Президент В. Зеленський взяв участь у засіданнях Альянсу, а також новоствореного формату Рада Україна–НАТО та мав низку двосторонніх зустрічей із очільниками країн-членів.

Міністр закордонних справ Д. Кулеба мав неодноразові зустрічі з очільниками Альянсу, зокрема під час участі у засіданні Комісії Україна–НАТО в Брюсселі (04.04), де обговорювали пришвидшення постачання військової допомоги, яка вже була обіцяна Україні.

Міністр оборони України О. Резніков зустрічався з Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом (17.02) для обговорення подальших кроків імплементації стандартів НАТО, зокрема впровадження системи LOGFAS (інформаційна система логістики), для обговорення оборонного планування та медичної реабілітації (16.06), а Міністр оборони Р. Умеров — щодо реалізації домовленостей Вільнюського саміту (14.09) та військової допомоги Україні (4.12). Також відбувались зустрічі з верховним головнокомандувачем Об'єднаних збройних сил НАТО в Європі та на рівні військових представників.

Віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанішина мала регулярні зустрічі з керівництвом Альянсу, зокрема з Генеральним секретарем (14.09) під час підготовки до Саміту у Вільнюсі та для реалізації завдань, визначених під час Саміту з метою підготовки адаптованої Річної національної програми (аРНП), обговорення дорожньої карти взаємосумісності України та НАТО, питань енергетичної безпеки та нагальних потреб України.

Відбулися засідання Комісії Україна–НАТО (04.04 та 27.06), які були зосереджені на підготовці до запрошення України до членства та реформи сектору безпеки та оборони України. Перша Віцепрем'єр-міністерка — Міністерка економіки України Ю. Свириденко взяла участь у засіданні Комісії Україна–НАТО на рівні послів (25.05), на якому були обговорені питання гуманітарного розмінування та функціонування української економіки в умовах війни.

Як наслідок виходу РФ із зернової ініціативи, Президент України вперше скликав засідання в новому форматі — Раду Україна–НАТО (26.07) для обговорення безпекової ситуації в Чорному морі та забезпечення безпеки судноплавства. Під час наступного засідання РУН (4.10) Україна представила пріоритетні напрями аРНП на 2024 рік. Крім того, відбулися засідання РУН на рівні міністрів оборони (12.10) та на рівні міністрів закордонних справ (29.11), де, зокрема обговорили кроки задля нарощування виробництва зброї та боеприпасів для потреб України. Заступник Міністра енергетики Ф. Сафаров та представники Держспецзв'язку, Повітряних Сил ЗСУ, НЕК «Укренерго», Нацгвардії, Міністерства енергетики взяли участь у засіданні Рад Україна–НАТО (РУН) на рівні послів, присвяченого питанню енергетичної безпеки та захисту критичної енергетичної інфраструктури України (8.11).

Під час зустрічі у Брюсселі (26.05) Віцепрем'єр-міністр — Міністр цифрової трансформації України М. Федоров та заступник генерального секретаря НАТО з нових викликів безпеки Д. ван Віл започаткували Діалог з інновацій високого рівня між Україною та НАТО, а також обговорили подальшу співпрацю у сфері технологій та оборонних інновацій.

Чисельні зустрічі відбувалися на рівні військових (ГШ та МО), зокрема щодо співробітництва у сфері інновацій та долучення українських стартапів до спільних інноваційних проєктів, залучення до діяльності Акселератора оборонних інновацій НАТО для Північної Атлантики (DIANA) (28.04), питань військової освіти (23.05) та оборонного планування (20.06). Попри війну українські військові продовжили брати участь у важливих спільних навчаннях, зокрема щорічних навчаннях НАТО із взаємосумісності — CWIX (липень).

Міністр оборони Р. Умеров затвердив Концепцію військової кадрової політики Міноборони до 2028 року, яка серед іншого передбачає розширену співпрацю між ВЗ України та держав-членів НАТО.

Активно працювали протягом року народні депутати як у рамках ПА НАТО, так і під час двосторонніх зустрічей. Українська делегація на чолі з першим заступником Голови ВРУ О. Корнієнко взяла участь у засіданні Міжпарламентської Ради Україна–НАТО у Брюсселі (23.01), за результатами якого схвалено заяву співголів Міжпарламентської ради. Серед основних положень заяви наголошується, що члени ПА НАТО залишаються єдиними у своєму беззастережному засудженні жорстоких дій Росії, у непохитній солідарності з колегами з ВРУ та підтримці України. Голова ВРУ зустрівся з Президенткою Парламентської асамблеї НАТО Ж. Гарріо-Майлям під час Саміту голів парламентів країн НАТО (2.06) та з новим Президентом Парламентської асамблеї НАТО М. Щербою (23.10 та 24.11).

Міжпарламентська рада Україна–НАТО відбулась у Брюсселі (23.01), на якій особлива увага була приділена питанням майбутнього членства України та наданню допомог для відбиття російської агресії. Делегація України взяла участь у весняній сесії ПА НАТО у Люксембурзі (19–22.05), де, зокрема, зустрілася із заступником Генерального секретаря НАТО М. Джоане та делегаціями Великої Британії, Іспанії, Люксембургу, Фінляндії під час весняній сесії ПА НАТО.

Результат

Результати співпраці України та НАТО у 2023 році не повною мірою відповідали очікуванням України та рівню політичного діалогу. Протягом року члени Альянсу надавали всебічну допомогу Україні, були відкриті до політичного та безпекового діалогу, але відмовлялись від більшої визначеності щодо майбутнього членства.

Під час Вільнюського саміту НАТО був започаткований новий формат взаємодії — Рада Україна–НАТО та затверджений розширений пакет політичної та практичної підтримки України. Переформатування КУН та РУН стало значним досягненням, яке дозволило розблокувати роботу

спільного органу. Під час Саміту було прийнято рішення відмовитися від Плану дій щодо членства як обов'язкового документа на шляху до євроатлантичної інтеграції України. Водночас Україні не вдалося отримати на Вільнюському саміті чіткішого формулювання щодо майбутнього членства.

Під час Саміту голів парламентів держав-членів НАТО (1.06) була ухвалена заява голів комітетів закордонних справ парламентів країн-членів НАТО, в якій, зокрема, було підтримано членство України у НАТО.

У лютому Україна, ЄС та НАТО домовилися створити координаційний механізм між українськими виробниками та підприємствами країн ЄС та НАТО для оптимізації виробництва озброєнь для українських потреб. Був започаткований Діалог з інновацій високого рівня між Україною та НАТО (26.05).

У листопаді була представлена підготовлена Україною адаптована Річна національна програма на 2024 рік.

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ

	2022	2023
АВСТРАЛІЯ	A	B+
АЗЕРБАЙДЖАН	C-	C-
БРАЗИЛІЯ	-	B
ГРУЗІЯ	C	D+
ЕСТОНІЯ	A	A-
ІЗРАЇЛЬ	C-	C
ІНДІЯ	C-	C
ІРАН	D+	C
КНР	D+	D+
ЛАТВІЯ	A	A
ЛИТВА	A	A
МОЛДОВА	B-	B+
ПОЛЬЩА	A	B+
РУМУНІЯ	A	A-
СЛОВАЧЧИНА	A	A
ТУРЕЧЧИНА	B	B-
УГОРЩИНА	D+	D+
ЧЕХІЯ	A-	A

Австралія

B+

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	4
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	4
РЕЗУЛЬТАТИ	5	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	B+

У 2023 році співпраця з Австралією продовжилась, але у порівнянні з минулим роком дещо змінився її характер. Якщо у 2022 році Україна інвестувала значні зусилля, щоб розбудувати партнерство на найвищому рівні, то у поточному — попри збереження інтенсивності відносин рівень політичної залученості був нижчим, а основна активна робота велась на рівні Посольства України в Австралії.

Політичний інтерес/залученість

До теми двосторонніх відносин з Австралією протягом року проявляли інтерес фактично всі ключові державні діячі: Президент України, Віцепрем'єр з питань реінтеграції, Міністр оборони, Міністр економіки, а також народні депутати України. У спілкуванні з українськими послами Президент України Австралію не згадував, але наголошував загалом на необхідності розвивати двосторонні відносини з іншими країнами збільшувати обсяги допомоги Україні. Водночас після Вільнюського саміту Президент відзначив надання Австралією нового пакету військової допомоги.

Про плани підписати «митний безвіз» з Австралією під час Саміту українських експортерів повідомляла Віцепрем'єр-міністр України — міністр економіки України Ю. Свириденко. Попри плани підписати згадану угоду у квітні 2023 року, стан її підготовки наразі не відомий.

Загалом рівень політичної залученості був нижчим, ніж у 2022 році. Частково це пов'язано з тим, що основні державні візити та звернення до парламентів відбулися минулого року. Також має значення географічно віддалене розташування Австралії, через що вести активні контакти складніше, ніж, приміром, з європейськими країнами.

Так само варто відзначити загальне зменшення ролі парламенту і зниження активності його діяльності, що також позначається на інтенсивності міжпарламентської дипломатії.

Стратегічні комунікації

На рівні вищого політичного керівництва стратегічні комунікації щодо Австралії були досить спорадичними та здебільшого обмежувалися інтерв'ю ЗМІ та висвітленням домовленостей.

Варто відзначити активну роботу з найбільшими австралійськими ЗМІ посла України в Австралії, який підтримує інтерес до України та використовує усі можливі майданчики для стратегічних комунікацій. Посольство також вело активну роботу з університетами, аналітичними центрами та асоціаціями, через які вдається просувати українські наративи в Австралії.

Діяльність

Протягом 2023 року Україна продовжила безпекову та економічну співпрацю з Австралією, зберігши високий рівень контактів, але з нижчим рівнем інтенсивності.

Уперше за 30 років делегація українських парламентарів, що представляють групу дружби з Австралією, відвідала Канберру (квітень). Делегація зустрілася з віцепрем'єр-міністром і міністром оборони, президентом Сенату, спікером Палати представників, міністром торгівлі, міністром зміни клімату та енергетики, тіншовими міністрами, провела зустрічі з членами Австралійсько-української парламентської групи дружби, виступила перед Спільним постійним комітетом із закордонних справ, оборони та торгівлі.

Президент України зустрівся з Прем'єр-Міністром Австралії Е. Албенізі на полях саміту НАТО у Вільнюсі (12.07). Під час зустрічі говорили про можливе розширення військової підтримки завдяки новим типам бронетехніки й озброєння, а також необхідність подальшого запровадження санкцій. Міністр оборони України Р. Умеров мав дзвінок із міністром оборони Австралії Р. Марлесом (13.11), на якій обговорили ключові потреби української армії на зимовий період. Зокрема, йшлося про системи ППО, артилерію та боеприпаси, системи захисту від БПЛА.

У листопаді Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль та Віцепрем'єр-міністр України з питань реінтеграції І. Верещук зустрічалися з Послом Австралії в Україні Б. Едвардсом, який завершував свою каденцію в Україні. Ці зустрічі стали певним «підсумком» співпраці України та Австралії за час його перебування на посаді.

Продовжилась співпраця у сфері безпеки та оборони. Основні позиції у сфері військової співпраці, які запитує Україна — це бронев автомобілі «Гокай» (Howkei) та винищувачі F18 «Хорнет»; робота над їх отриманням все ще ведеться. У сфері економічної співпраці ведеться робота над продовженням домовленостей із постачання вугілля, яких вперше було досягнуто у 2022 році.

Залишалось активним Посольство України в Австралії, налагоджуючи контакти з державними діячами, представниками бізнесу, громадянського суспільства та діаспори. Саме посольство було головним рушієм парламентських візитів, адвокації надання зброї, а також укладення угод з австралійськими містами про побратимство. Посольство веде

надзвичайно активну комунікацію як у традиційних медіа, на кшталт відомих австралійських періодичних видань, так і у соціальних мережах, висвітлюючи свою діяльність та спонукаючи збільшувати підтримку України на усіх можливих майданчиках.

Результати

У політичній сфері Австралія продовжувала збільшувати санкційний тиск на російських фізичних та юридичних осіб, пов'язаних із війною Росії проти України. Крім того, Австралія висловилась на підтримку пропозиції України позбавити Російську Федерацію права вето в РБ ООН, а також приєдналась до позову України в МС ООН проти Росії.

Протягом року австралійські міста Денілікін, Гледстоун та Ті Трі Галлі підписали угоди з містами Мелітополь, Лозова та Бородянка, спрямовані на підтримку зусиль із відбудови України, культурні обміни та обміни досвідом.

У сфері військової співпраці Австралія продовжила передавати Україні бронетранспортери Бушмастер (120 поставлених машин до кінця року). Також Австралія передавала так звані «картонні дрони», які Україна успішно використала на полі бою, та антидронові системи Слінгер. Крім того, Україна досягла домовленості з Австралією щодо розміщення борту E-7A Wedgetail у Німеччині для захисту шляхів постачання міжнародної допомоги в Україну. Станом на грудень 2023 року Австралія є найбільшим донором поза межами НАТО. Сукупний внесок Австралії склав понад 616 млн дол. США допомоги, з яких понад 494 млн були виділені на оборонні потреби.

У сфері економічної співпраці важливим результатом роботи стало продовження скасування імпорتنних мит для українських товарів ще на один рік. Товарообіг між двома державами значно впав з 236 млн дол. США у 2022 році до 97 млн дол. США у 2023 році за рахунок втричі зменшеного імпорту з Австралії. Український експорт залишився майже без змін.

Крім того, 2023 рік став роком досягнень у галузі освіти та науки: 21 український науковець отримав підтримку на загальну суму 330 тис. австралійських доларів у рамках Українсько-Австралійського дослідницького фонду.

Азербайджан

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	1	2
ДІЯЛЬНІСТЬ	3	3
РЕЗУЛЬТАТИ	3	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C-	C-

У 2023 році представники президентської, урядової та парламентської гілок влади неодноразово висловлювали подяку за посилену гуманітарну допомогу, яку Азербайджан продовжував надавати Україні в умовах російської агресії. Попри активні міжпарламентські контакти, практична співпраця була мінімальною. Змінити позицію Азербайджану щодо голосування в ГА ООН Україні не вдалося.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році зберіглася позитивна динаміка розвитку двосторонніх відносин на найвищому політичному рівні. Під час телефонних розмов очільників держав, зустрічей на різних рівнях та під час вечірнього відеозвернення (9.11) Президент В. Зеленський висловлював вдячність керівництву Азербайджану за надану гуманітарну допомогу, зокрема у сфері енергетики напередодні зими.

Водночас Азербайджан не згадувався Президентом під час виступу у ВРУ до Дня Конституції (28.06) або у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженому КМУ (18.04).

МЗС привітало кроки Азербайджану та Вірменії щодо нормалізації двосторонніх відносин, підтримало суверенітет та територіальну цілісність обох держав у межах їх міжнародно визнаних кордонів та виступило за остаточне врегулювання конфлікту у мирний та дипломатичний спосіб (8.12).

Народні депутати під час зустрічей з азербайджанськими колегами та дипломатами дякували Азербайджану за підтримку територіальної цілісності та суверенітету України та надання постійної гуманітарної допомоги. Під час круглого столу у КНУ ім. Т. Шевченка (31.10) на честь 100-річчя Г. Алієва депутат ВРУ, співголова українсько-азербайджанської міжпарламентської групи дружби В. Колюх зазначив, що завдяки успішній зовнішній політиці Азербайджан є стратегічним партнером багатьох держав, особливо України.

Стратегічні комунікації

Україна не мала окремої стратегії комунікацій для Азербайджану, що обмежувались вітаннями з нагоди національних свят та окремими згадками щодо стратегічного характеру двосторонніх відносин. Президент України В. Зеленський направив Президенту Азербайджанської Республіки І. Алієву вітання з нагоди Дня Незалежності Азербайджану (26.05), в якому зазначив глибоке історичне коріння відносин, які ґрунтуються на взаємній довірі, повазі та ефективній співпраці, та підтвердив незмінність позиції України щодо підтримки територіальної цілісності та суверенітету Азербайджанської

Республіки. Також В. Зеленський надіслав вітального листа І. Алієву з нагоди дня народження (22.12), у якому, зокрема, високо оцінив дружні відносини між державами та особистий конструктивний і відвертий діалог між обома президентами та виказав переконання, що засноване на повазі та довірі українсько-азербайджанське стратегічне співробітництво й надалі активно розвиватиметься на благо народів обох держав.

Під час робочого візиту в Азербайджан, делегація депутатів ВРУ на чолі з головою міжпарламентської Групи дружби Україна–Азербайджан депутат ВРУ В. Крейденко закликала Азербайджанську Республіку зайняти більш принципову активну позицію в засудженні протиправних дій Росії (27.02), зокрема в частині підтримки ініціатив України в рамках міжнародних організацій, адже Азербайджан не голосує за українські резолюції в ГА ООН.

Діяльність

Протягом року найбільш активно була діяльність на парламентському рівні. Під час робочого візиту до Азербайджану (27.02) делегація Депутатської групи ВРУ з міжпарламентських зв'язків з Азербайджанською Республікою обговорила шляхи поглиблення двостороннього співробітництва із заступником Міністра закордонних справ Азербайджану Х. Халафовим. Народні депутати провели в Баку низку зустрічей із керівництвом Міллі Меджлісу, Робочої групи з міжпарламентських зв'язків Азербайджан–Україна, Міністерства закордонних справ, Міністерства цифрового розвитку і транспорту, державної нафтової компанії (SOCAR), торгово-промислової палати, а також з представниками бізнесу та благодійних громадських організацій.

На запрошення ВРУ Україну відвідали керівник робочої групи з міжпарламентських зв'язків Азербайджан–Україна Міллі Меджлісу Р. Гулієв та члени групи (18–20.04). У рамках візиту делегація зустрілася з віцепікерами ВРУ О. Корнієнком та О. Кондратюк, членами групи дружби ВРУ з Міллі Меджлісом Азербайджанської Республіки, віцепрезидентом Торгово-промислової палати України, проректорами та викладачами КНУ ім. Т. Шевченка, членами громадської організації «Рада Азербайджанців

України», взяла участь у вечері «іфтар» у рамках священного місяця Рамадан. Також делегація побувала в містах Ірпінь та Буча, ознайомилася зі зруйнованою під час війни інфраструктурою.

У рамках Європейської конференції голів парламентів у Дубліні відбулась зустріч Голови ВРУ Р. Стефанчука із Головою Міллі Меджлісу АР С. Гафаровою, під час якої сторони обговорили шляхи подальшої взаємодії парламентів обох держав (29.09). Заступниця Голови ВРУ О. Кондратюк у рамках офіційного візиту до Азербайджану (17.05) зустрілася з Головою Міллі Меджлісу С. Гафаровою та депутатами, де обговорювалися питання подальшого міжпарламентського співробітництва, а також з Міністром соціального захисту та праці Азербайджанської Республіки С. Бабаєвим щодо можливості прийняття азербайджанською стороною на оздоровлення двох груп українських дітей. О. Кондратюк також мала зустріч із новопризначеним Послом Азербайджанської Республіки в Україні (26.07), під час якої проговорила подальшу координацію надання гуманітарної допомоги Україні.

Під час зустрічі у рамках саміту Європейської політичної спільноти у Молдові (1.06) Президент В. Зеленський обговорив із Президентом Азербайджану українську Формулу миру, подякував за послідовну підтримку територіальної цілісності й суверенітету України. В. Зеленський вкотре відзначив усебічну гуманітарну допомогу, надану Азербайджаном. Президенти двічі (15.02 та 4.10) спілкувались телефоном, під час розмови В. Зеленський дякував за надання гуманітарної допомоги.

Голова МЗС України Д. Кулеба під час відрядження до Лондону (21.06) та Брюсселю (11.12) мав зустрічі зі своїм азербайджанським колегою Д. Байрамовим. Міністри наголошували на важливості дружніх і партнерських відносин між двома країнами, обговорювали перспективи співробітництва у різних сферах, зокрема транспортній, енергетичній та гуманітарній.

Представники міністерств протягом року мали зустрічі здебільшого на рівні Посла Азербайджану в Україні. Заступник Міністра внутрішніх справ Б. Драп'ятний обговорив з Послом Азербайджанської Республіки в Україні С. Мардалєєвим надання Україні машини для механічного розмінування території (10.08). Т.в.о. Міністра культури та інформаційної

політики України Р. Карандеев зустрівся з послом С. Мардалієвим (8.12) для обговорення співпраці, зокрема щодо збереження культурної спадщини, розвитку українського творчого потенціалу та розширення міжнародного культурного співробітництва. Слова подяки за підтримку національного енергетичного сектору лунали від Міністра енергетики України Г. Галушенко під час його зустрічі з Послом Азербайджану (9.10).

Віцепрем'єр-міністерка України, співголова Спільної міжурядової Українсько-Азербайджанської комісії з питань економічного співробітництва І. Верещук зустрілася з послом Азербайджану (13.11) та обговорила перспективи співпраці двох країн, зокрема в економічній і торговельній сферах; питання гуманітарної допомоги Україні; хід відбудови інфраструктурних об'єктів в Ірпені та Бучі, підтримку в чому запровадила азербайджанська сторона. Під час зустрічі зафіксували домовленості провести в 2024 році онлайн-наради українських та азербайджанських бізнесових кіл для поглиблення торговельно-економічних зв'язків та спільну нараду державних інституцій двох країн для обговорення азербайджанського досвіду реінтеграції та відновлення деокупованих територій. Обговорювався і хід підготовки до проведення 13-го засідання Спільної міжурядової Українсько-Азербайджанської комісії, яке має відбутися у 2024 році у Баку.

Результати

Фактично результати 2023 року зводяться до отримання різноманітної допомоги від Азербайджану. У січні та березні Україна приймала чергові гуманітарні вантажі з Азербайджану (45 генераторів великої потужності загальною вартістю понад 450 тис. дол. США та 13 тонн лікарських та медичних засобів загальною вартістю 360 тис. дол. США). У жовтні, листопаді та грудні в Україну прибуло три партії енергетичного обладнання в межах загального об'єму обладнання, на придбання та поставку якого Президент Азербайджану безпосередньо спрямував 7,6 млн дол. США з резервного фонду Президента Азербайджану.

Враховуючи прохання української сторони, згідно з дорученням Президента Азербайджану, Державна нафтова компанія SOCAR у червні направила в Україну 20 тонн палива з метою гуманітарної допомоги.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій повідомила про те, що Азербайджан, згідно з раніше досягнутими домовленостями, передав українським рятувальникам машину механізованого розмінування Revival P (25.11).

Президент України заявив про домовленість з Азербайджаном про новий пакет гуманітарної підтримки (12.11), зокрема й обладнання для розмінування замінованих районів української території.

Згідно з попередніми домовленостями, дві групи дітей українських військових (загалом 60 дітей) відправилася з України до Азербайджану (3.08 та 30.09) для проходження курсу медичної реабілітації.

Під час засідання українсько-азербайджанської Змішаної комісії про міжнародне автомобільне сполучення Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України та Агентство наземного транспорту Азербайджану погодили квоту дозволів на міжнародні вантажні перевезення на 2024 рік. (8.07).

У 2023 році товарообіг України та Азербайджану скоротився у порівнянні з 2022 роком з 618 млн дол. США до 471,3 млн дол. США. Україна експортувала товарів та послуг у Азербайджан на 196,3 млн дол. США, а імпортувала звідти — на 275,1 млн дол. США.

Азербайджан не взяв участь у голосуванні за резолюцію ГА ООН, яка вимагає від РФ миттєвого, повного та беззастережного виведення своїх збройних сил з території України (24.02).

Бразилія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	-	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	-	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	-	4
РЕЗУЛЬТАТИ	-	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	-	B

Бразилія цього року була головною у фокусі латиноамериканського вектора політики України. Це пов'язано з усвідомленою необхідністю посилення уваги до регіону, де Бразилія, як регіональний лідер, могла сказати своє вагомє слово, та необхідністю перезавантаження стратегічного партнерства, беручи до уваги, що підписантом відповідної угоди у 2009 році був новообраний Президент Бразилії Л. да Сілва. Зміна політичних еліт у Бразилії дала сподівання на відновлення політичного діалогу між країнами, який з початком повномасштабного російського вторгнення припинився з боку адміністрації попередника — Ж. Болсонару.

Політичний інтерес/залученість

Вище політичне керівництво України продемонструвало свою готовність посилити діалог із політичною елітою Бразилії з перших днів 2023 року, надіславши українську делегацію на інавгурацію новобраного Президента Л. да Сілви. Коментуючи свій візит, очільниця делегації Перша віцепрем'єрка — міністерка економіки Ю. Свириденко прямо заявила про необхідність перезавантаження та зміцнення українсько-бразильського стратегічного партнерства. Водночас представники української влади у публічному просторі піддавали критиці та засуджували особисте бачення бразильського Президента щодо припинення війни, яке лунало у провокативній манері.

Українська сторона була зацікавлена у тому, аби Бразилія приєдналася до Формули миру, про що неодноразово говорив Президент України, як спілкуючись зі своїм бразильським колегою (березень та вересень), так і в інтерв'ю бразильським журналістам (липень). Влітку В. Зеленський висловив надію на потенційну можливість демонстрації Бразилією свого регіонального лідерства шляхом організації зустрічі лідерів латиноамериканських держав та України, де можна було б озвучити і український мирний план, і обговорити гуманітарну допомогу та зернову ініціативу. Також озвучувалися сподівання на приєднання Бразилії до санкцій проти агресора. Упродовж року В. Зеленський кілька разів наголошував на своїй готовності у будь-який момент відвідати країну. При цьому особливо підкреслювалося, що Україна не проситиме зброю, розуміючи позицію бразильської сторони з цього питання. Серед перспективних сфер двостороннього співробітництва в економічній сфері називалися, зокрема, аерокосмічна та харчова галузі, електроніка та зелена енергетика. Судячи із динаміки контактів, бразильський напрям був у сфері особливої уваги ОПУ, де основний акцент зробили на неформальні зв'язки.

Стратегічні комунікації

У контактах із бразильською стороною виходили із припущення, що використання інструментів «м'якої сили» можуть дати помітний ефект під час спілкування із країнами Глобального Півдня, оскільки деякі представники політичних еліт не хочуть публічності з огляду на давні відносини з РФ. Голові ОПУ А. Єрмаку вдалося налагодити постійний діалог із спеціальним радником Президента Бразилії С. Аморімом.

Інструментом української «м'якої сили» став Світовий конгрес українців й Українсько-бразильська Центральна репрезентація, які закликали Бразилію посилити політичну й дипломатичну підтримку України у 2023 році.

Важлива роль у комунікації із бразильським суспільством, донесенні правдивої інформації про російську агресію та заклики про підтримку України належала бразильським (і ширше — латиноамериканським) медіа. Упродовж року українське керівництво — Президент В. Зеленський, очільник МЗС Д. Кулеба, заступник Міністра закордонних справ, а згодом Посол України у Бразилії А. Мельник, голова ОПУ А. Єрмак — дали кілька інтерв'ю для бразильських та світових медіа, які мають португаломовну версію.

На жаль, не було організовано пряму комунікацію із бразильським Конгресом у форматі виступу (хоча б у режимі відеоконференції), за прикладом Чилі та Мексики. Утім, це можна пояснити процесом формування оновленого Конгресу після виборів 2022 року.

Діяльність

Президент України у публічному просторі неодноразово закликав президента Бразилії Л. да Сілву провести двосторонню зустріч та запрошував його відвідати Україну. Українська делегація взяла участь в інавгураційних заходах з нагоди вступу на посаду новообраного Президента Бразилії. Тим не менш, було проведено дві зустрічі між президентами України та Бразилії: у форматі відеоконференції (березень) та на полях 78-ї сесії ГА ООН (вересень). Не вдалося провести ще одну зустріч під час роботи саміту G20 (травень).

Голова ОПУ А. Єрмак налагодив постійний діалог та провів три телефонні розмови із радником Президента Бразилії С. Аморімом (червень, липень, жовтень), під час яких йшлося про українську Формулу миру. Також під час візиту до Києва бразильської делегації відбулася зустріч С. Аморіма з Президентом України В. Зеленського та високопосадовцями МЗС та ОПУ (травень).

Про постійний інтерес до налагодження політичної співпраці із Бразилією свідчать часті консультації за участі Посла Бразилії в Україні в межах опрацювання ініціатив щодо подолання зернової кризи та імплементації положень Формули миру. Бразилія взяла участь в усіх трьох зустрічах радників із питань національної безпеки та радників із зовнішньої політики щодо принципів миру в Україні та світі, які проходили за ініціативи України в Данії (червень), Саудівській Аравії (серпень) та Мальті (жовтень).

Депутатська група ВРУ із міжпарламентських зв'язків із Бразилією упродовж року зосереджувалася в основному на консультаціях та координації зусиль з органами виконавчої влади (МЗС), спробах налагодити та підтримувати діалог із головою групи дружби Бразилія — Україна у Палаті Депутатів Конгресу Бразилії, продовженні комунікації із Посольством Бразилії в Україні, спілкуванні із латиноамериканськими журналістами, які відвідували Україну, та представниками української діаспори.

У межах міжнародних зусиль, спрямованих на підтримку України в протидії російській агресії, своєрідними «лобістами» в Бразилії у першій половині 2023 року стали міжнародні партнери України — Німеччина, Румунія, Нідерланди, Фінляндія, чії лідери відвідали Бразилію та озвучували важливі ініціативи, зокрема, спрямовані на посилення обороноздатності України. Під час січневого візиту Канцлера Німеччини О. Шольца до Бразилії підіймалося питання про передачу Україні боєприпасів німецького виробництва із бразильських арсеналів. Під час зустрічі Голови ВРУ Р. Стефанчука із головою Асамблеї Португальської Республіки (травень) йшлося про механізми міжпарламентської взаємодії, які має португальська сторона у співпраці із Бразилією, та готовність працювати на підтримку України.

Результати

Результати 2023 року є суперечливими. Попри неодноразові заклики з боку Президента України, Президент Бразилії особисто не відвідав Україну, хоча упродовж 2023 року кілька разів був поруч, відвідуючи країни Європи. Також не справдилися надії на проведення зустрічі президентів під час перебування В. Зеленського на території Бразилії під час його короткої зупинки на шляху до Аргентини, куди він летів на інавгурацію Президента Х. Мілея.

У 2023 році призначено Посла України в Бразилії, ним став заступник очільника МЗС А. Мельник. Україна продемонструвала бажання розвивати політичну співпрацю, але в безпекових питаннях бразильська сторона не висловлює наміру пристати на український бік. Не вдалося вплинути на Бразилію в питанні надання озброєння Україні для відбиття російської агресії. Попри те, що під час телефонної розмови із С. Аморімом Голова ОПУ говорив про наслідки терористичного акту Росії із підризу Каховської ГЕС, офіційної реакції у зовнішньополітичному відомстві Бразилії на цей акт екологічного тероризму так і не було.

Президент Л. да Сілва особисто висловив рішучу підтримку суверенітету та територіальної цілісності України. Бразилія підтримала українську резолюцію ГА ООН щодо миру на принципах Статуту ООН (лютий) до річниці повномасштабного російського вторгнення, однак утрималася під час голосування за резолюцію «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи Автономну Республіку Крим та місто Севастополь» (грудень).

Результати економічного співробітництва залишаються невтішними. За інформацією Державної митної служби, за 2023 рік спостерігаємо подальше падіння товарообігу між країнами з 249,5 млн дол. США у 2022 році до 215 млн дол. США у 2023 році. При цьому зберігається значне від'ємне сальдо. Український експорт знаходиться на мінімальному рівні — 9,9 млн дол. (порівняно з 18,4 млн у 2022 році).

Грузія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	3	2
ДІЯЛЬНІСТЬ	3	2
РЕЗУЛЬТАТИ	2	2
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C	D+

На тлі подальшого загострення двосторонніх відносин у 2023 році Україна не полишала спроб їх покращення, зокрема у питаннях деокупації та просування європейської та євроатлантичної інтеграцій. Українська дипломатія докладала зусилля для захисту національних інтересів у питаннях санкційного режиму тощо. Задля досягнення ефективного результату Україна мала враховувати наявні внутрішні політичні протиріччя в грузинському суспільстві та маневрувати між адміністрацією Президентки Грузії та урядом країни.

Політичний інтерес/залученість

Упродовж усього 2023 року ОПУ в координації з МЗС України підтримували офіційну риторику щодо просування спільних із Грузією стратегічних інтересів. Політичний інтерес України до Грузії був зумовлений питаннями спільних викликів і загроз через агресію РФ, європейською та євроатлантичною інтеграцією двох держав та кризовими явищами у двосторонніх відносинах, такими як доля колишнього Президента Грузії М. Саакашвілі та санкції проти Росії. МЗС України у відповідній заяві до 15-ої річниці початку збройної агресії РФ проти Грузії (7.08) засудило військову агресію РФ проти Грузії та України, а Президент України В. Зеленський на знак солідарності із грузинським народом до згаданої річниці висловив рішучу підтримку суверенітету й територіальної цілісності Грузії в межах її міжнародно визнаних кордонів та закликав до повної деокупації українських та грузинських земель (8.08).

Під час виступу Президента України у ВРУ до Дня Конституції України (28.06) Грузія була згадана в контексті подальших перспектив двосторонніх відносин із країнами Чорноморського басейну.

План дій КМУ (18.04) з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України передбачав заходи до реалізації можливостей для більш тісної співпраці в Чорному морі Військово-Морських Сил ЗСУ та, зокрема, Грузії.

Україна не має посла в Грузії з червня 2022 року.

Стратегічні комунікації

Стратегічні комунікації велися за двома треками — спрямовані на народ Грузії та на уряд.

Комунікація з урядом відбувалася здебільшого у кризові моменти і стосувалась питань підтримки європейського курсу Грузії та справи М. Саакашвілі. Навесні двосторонні відносини перебували у кризовому стані внаслідок реагування українською владою на політичне протистояння в Грузії через загрозу зриву євроінтеграційних перспектив

держави. Президент України В. Зеленський у відеозверненні (8.03) підтримав грузинських протестувальників у їхній боротьбі проти закону про «іноземних агентів». МЗС України оприлюднило коментар щодо подій у Тбілісі (8.03), у якому взяли до уваги намір Президентки Грузії С. Зурабішвілі ветувати закон про так званих «іноземних агентів», а також висловило солідарність із грузинським народом у його прагненні продовжити розбудову європейського майбутнього та захистити основоположні права та свободи, зокрема право на мирний протест. У відповідь на звинувачення з боку Прем'єр-міністра Грузії І. Гарібашвілі щодо втручання у внутрішні справи Грузії, речник МЗС О. Ніколенко заявив, що МЗС України категорично відкидає інсинуації грузинської влади щодо підготовки Україною державного перевороту в Грузії та підкреслив, що «Україна була і залишатиметься другом грузинського народу, якому бажаємо не зупинятися в розбудові європейського майбутнього» (13.03).

В умовах значного погіршення двосторонніх відносин у 2023 році та відсутності з червня 2022 року посла Грузії в Україні Україна зосередила значну увагу на апелюванні до міжнародного співтовариства у «справі Саакашвілі». Україна на різних рівнях зверталася до представників грузинської влади та міжнародного співтовариства щодо можливостей переведення М. Саакашвілі для лікування за кордон у зв'язку з погіршенням його стану. МЗС України опублікувало заяву-протест (2.02) щодо негуманного поводження з громадянином України М. Саакашвілі та загрози його життю, а також звернулося до іноземних урядів та міжнародних організацій, щоб вони стали публічно на захист українського громадянина, життя якого опинилося під загрозою через політичні репресії з боку грузинської влади. Президент України В. Зеленський під час прес-конференції з австрійським візаві (1.02) продемонстрував фотографії М. Саакашвілі з грузинської в'язниці і фактично звинуватив грузинську владу в тому, що вона отруїла, катує і вбиває М. Саакашвілі. Такі дії керівництва Грузії були названі доказом того, що Грузія не є нейтральною у ставленні до військової агресії Росії проти України і виступає на боці агресора у поводженні з громадянами України. Президент говорив про це і у своєму традиційному відео-зверненні (3.07).

Діяльність

Упродовж всього року напругу у відносинах з Грузією підігрівав «фактор Саакашвілі». МЗС України висловило розчарування рішенням Тбіліського міського суду відхилити клопотання захисту громадянина України М. Саакашвілі щодо відстрочки або його звільнення від покарання у зв'язку із важким станом здоров'я (7.02).

МЗС України, за дорученням Президента України, рекомендувало послу Грузії Г. Закарашвілі «повернутися до Тбілісі для проведення консультацій задля пошуку шляхів вирішення ситуації, що склалася» (4.07).

Українська дипломатія використовувала ті майданчики, які максимально залучали грузинську сторону до підтримки національних інтересів України в умовах протистояння російській агресії. МЗС України забезпечив відеоформат участі Президентки Грузії С. Зурабішвілі у «Бучанському саміті» (31.03). За сприяння посольства України в Грузії представники МЗС України, ВРУ та експертного середовища просували шляхи імплементації Формули миру та питання чорноморської безпеки у рамках щорічної безпекової конференції, організованої грузинським Фондом Ронделі (травень).

ВРУ прийняла постанову «Про Звернення ВРУ до Грузії, Європейського Парламенту, Ради ЄС, Європейської Комісії, ПА Ради Європи та парламентів держав-членів ЄС щодо необхідності негайного переведення третього Президента Грузії (2004–2013 рр.), громадянина України Міхеїла Ніколезовича Саакашвілі на лікування за кордон» (6.02). Українські парламентарі закликали Президентку Грузії надати уповноваженому ВРУ з прав людини Д. Лубінцю доступ до громадянина України М. Саакашвілі та звернулася до парламентів держав-членів ЄС щодо необхідності здійснити гуманітарний акт та помилувати громадянина України М. Саакашвілі (14.07).

Президент В. Зеленський у телефонній розмові з Президенткою Грузії С. Зурабішвілі (8.11) привітав дружній грузинський народ із позитивним оцінюванням Єврокомісією зусиль на шляху до ЄС, подякував Грузії за участь її представника в зустрічі радників із питань національної безпеки та зовнішньої політики щодо імплементації президентської Формули

миру в Україні та поставив питання доступу громадянина України М. Саакашвілі до належних умов лікування. У наступній телефонній розмові з С. Зурабішвілі (14.12) Президент України привітав грузинський народ із наданням Грузії статусу кандидата на членство в ЄС. Того ж дня у своєму традиційному вечірньому відеозверненні Президент В. Зеленський зазначив, що Україна підтримує Грузію, її незалежність та щиро бажає відновлення її територіальної цілісності.

Комітет ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва за ініціативи депутатки ВРУ І. Климпуш-Цинцадзе зареєстрував «Проект Постанови про використання в Україні історичної назви країни Грузія — Сакартвело» (26.05).

Україна продовжує підтримувати у двосторонніх та міжнародних форматах ініціативи Грузії у питаннях збереження її суверенітету та територіальної цілісності. Зокрема, Україна підтримала вже другу ініційовану Грузією резолюцію ГА ООН «Положення внутрішньо переміщених осіб та біженців з Абхазії, Грузії та Цхинвальського регіону/ Південної Осетії, Грузія» (07.06), ухвалення доповіді Генерального секретаря РЄ щодо конфлікту у Грузії (19.04), а також кандидатуру Грузії до Бюро ІНС ЮНЕП (26.04).

Грузинське громадянське суспільство та бізнес продовжили надавати Україні гуманітарну допомогу. Заступник Міністра закордонних справ України Є. Перебийніс під час зустрічі з Послом Грузії в Україні Г. Закарашвілі (5.01) висловив вдячність грузинській стороні за надання генераторів містам Київ, Львів, Харків, Миколаїв та Гостомель, а також за програми з оздоровлення українських дітей у Грузії. Утім, Є. Перебийніс висловив сподівання, що Грузія перегляне свою позицію і приєднається до кола тих партнерів, які надають Україні допомогу зброєю та військовою технікою, а також, що Тбілісі приєднається до усіх санкцій, запроваджених ЄС проти держави-агресора.

Посольство України в Грузії брало участь в організації та проведенні різноманітних конференцій та круглих столів з питань протидії російській агресії та україністики.

Результати

У 2023 році відносини між Україною та Грузією продовжили погіршуватися. Запланований візит Президентки Грузії С. Зурабішвілі в Україну в серпні не був реалізований на тлі внутрішньополітичної кризи в Грузії. Очікуване призначення нового Посла України в Грузії так і не відбулося, представництво залишилося на рівні тимчасового повіреного. Водночас Посол Грузії в Україні Г. Закарашвілі залишив Україну в липні. Численні звернення української сторони, у т. ч. на рівні Президента країни, не принесли бажаного результату в питанні звільнення чи хоча б пом'якшення умов перебування М. Саакашвілі в грузинській в'язниці. Грузія продовжила політику неприєднання до санкційного режиму проти РФ.

Зареєстрований у ВРУ (26.05) «Проект Постанови ВРУ про використання в Україні історичної назви країни Грузія — Сакартвело» був внесений до порядку денного 10 сесії ІХ скликання, але впродовж 2023 року все ще залишався в статусі проекту, який опрацьовується в Комітеті ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва.

У 2023 році товарообіг України та Грузії виріс у порівнянні з попереднім роком і склав 374,9 млн дол. США (проти 353,2 млн дол. США у 2022 році). Україна експортувала товарів та послуг у Грузію на 236,562 млн дол. США, а імпортувала — на 138,425 млн дол. США.

Грузія підтримала резолюцію ГА ООН, яка вимагає від РФ миттєвого, повного та беззастережного виведення своїх збройних сил з території України (24.02).

Естонія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A-

У 2023 році Естонія надавала військову, гуманітарну, економічну, цифрову підтримку Україні. Крім того, адвокаційна позиція Естонії щодо членства України в ЄС та НАТО, притягнення агресора до відповідальності та приєднання до групи розслідування злочинів РФ проти України сприяє перемозі у війні та початку відновлення. Естонія також приєдналася та дотримується усіх політичних та економічних санкцій, запроваджених ЄС щодо РФ, зокрема і персональних.

Політичний інтерес/залученість

Естонія регулярно згадується в українському політичному дискурсі як один із найбільш активних та надійних партнерів України. Пріоритетом були незмінна позиція Естонії щодо посилення санкцій проти Росії та у питаннях щодо притягнення до відповідальності держави-терориста за скоєне в Україні.

Естонія не згадується окремо в Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) або в основних промовах Президента та Міністра закордонних справ. Однак співробітництво з Естонією та обсяги отриманої допомоги постійно ставилися в приклад іншим державам із боку керівництва України. У березні було призначено нового Посла України в Естонії (М. Кононенко).

Стратегічні комунікації

Президент В. Зеленський разом з естонськими колегами неодноразово виступав за створення спеціального трибуналу для РФ, закликав до підтримки зусиль у використанні заморожених активів для відновлення України та ІТ-коаліції. Крім того, В. Зеленський під час спілкування з естонськими колегами підкреслював важливу роль Естонії в адвокатуванні розгляду питань про вступ України до ЄС та НАТО.

Міністр оборони О. Резніков подякував Уряду та народу Естонії й особисто міністру оборони Х. Певкуру за найбільшу контрибуцію військової допомоги ЗСУ по відношенню до ВВП їхньої держави та активну участь у зустрічах Контактної групи «Рамштайн». Міністр оборони України Р. Умеров, в свою чергу, висловив вдячність за створення стійкої довгострокової стратегії для перемоги України.

Діяльність

Інтенсивність двостороннього діалогу між країнами була високою: відбулися візити Президента та Прем'єр-міністра Естонії до України. Зокрема, А. Каріс обговорив із В. Зеленським можливість створення спільних оборонних виробництв в Україні, поглиблення взаємодії бізнес-кл, страхування ризиків для підприємців. Наголошено на важливості подальшої взаємодії у диджиталізації України (02.06).

Міністр оборони Х. Певкур на зустрічі з В. Зеленським обговорювали можливість додаткових механізмів оборонного сприяння та провідну роль Естонії у запуску ІТ-коаліції для України (під час зустрічі у форматі «Рамштайн-15» у Німеччині, 19.09).

Відбулися зустрічі Президента України В. Зеленського та Міністра закордонних справ України Д. Кулеби з Міністром закордонних справ Естонії У. Рейнсалу під час міжнародної конференції United for Justice (березень). Міністр закордонних справ Естонії У. Рейнсалу двічі відвідав Київ (21–23.03 та 02.08).

Естонія продовжує допомагати відновлювати Житомирщину. Прем'єр-міністр Естонії відвідала регіон у квітні, де вона була нагороджена орденом Я. Мудрого II ступеня. Під час зустрічі Президент України В. Зеленський подякував К. Каллас за рішення Естонії передати всі наявні в неї гаубиці 122-го та 155-го калібрів (ред.— передані у січні 2023 р.), за допомогу в лікуванні та реабілітації українських воїнів, а також за підтримку в питанні кібербезпеки (24.04). За участю Першого заступника Голови ВРУ О. Корнієнка та Міністра закордонних справ Естонії М. Цахкни у Малині Житомирської області було відкрито зруйнований 6 березня 2022 року російською ракетою міст через річку Ірша (04.10).

Заступник керівника Офісу Президента України І. Жовква провів зустріч із заступником Міністра закордонних справ Естонії К. Сілласте-Еллінг

(16.03), де було відзначено активну роботу естонської сторони в межах Core Group, яка займається проблемою створення спеціального трибуналу для розслідування злочину агресії РФ проти України.

Голова групи з міжпарламентських зв'язків з Естонською Республікою А. Пушкаренко відвідав з візитом Естонію (23.02) та виступив на засіданні Рійгікогу.

Результати

Підтримка України є одним із зовнішньополітичних пріоритетів, закріплених у коаліційній угоді нового Уряду на чолі з К. Каллас (10.04) та схвалених в урядовій Програмі дій на 2023–2027 роки (18.05).

Понад 90 депутатів естонського парламенту (Рійгікогу) виступили зі спільною заявою, якою підтримується прохання України про вступ до НАТО (12.05). Крім того, Рійгікогу ухвалив Заяву на підтримку українського народу, в якій засудив військову агресію з боку РФ, підтримав запропонований Президентом України мирний план Формулу миру та створення Європейським Союзом у Гаазі Центру з розслідування злочинів агресії РФ.

Наприкінці березня 20 країн Європи, зокрема Естонія, приєдналися до угоди про закупівлю боєприпасів для України, запропонувавши такий підхід на європейському рівні. За 2023 рік Естонія передала рекордну кількість військової допомоги, що включає напівавтоматичні гвинтівки, снайперські гвинтівки, оптичні приціли, системи «Джавелін», протитанкові міни, міномети, гранатомети, боєприпаси, індивідуальне та спеціальне спорядження, патрульні катери та тепловізори.

Естонія долучилася до країн-підписантів декларації щодо незмінності підтримки європейських та євроатлантичних прагнень України (зокрема, і що стосувалося відкриття переговорного процесу з ЄС). Під час засідання міністрів оборони НАТО Президент Естонії разом із лідерами дев'яти країн Центральної та Східної Європи офіційно підтримали членство України в НАТО (4.05).

За результатами візиту Прем'єр-міністерки Естонії К. Каллас була підписана Спільна декларація Президента України та Прем'єр-міністра Естонської Республіки (24.04), у якій окреслено пріоритети Естонії у підтримці України щодо відкриття переговорного процесу України з ЄС. Естонія адвокатувала членство України в НАТО напередодні Вільнюського саміту. Крім того, Естонія підтримала продовження Чорноморської зернової ініціативи та гуманітарної програми «Зерно з України».

Естонія є лідером ІТ-коаліції та надає фінансування на її діяльність, а протягом наступних років буде збільшувати безпекові інвестиції у виробництво боєприпасів. Крім того, за результатами діяльності Core Group Естонія стане першою країною, яка запровадить юридичний механізм для використання російських активів для відбудови України.

Естонія надала військову допомогу Україні на суму майже 500 млн євро, що становить більше 1,4% ВВП самої Естонії. У співпраці з Німеччиною Естонія подарувала Україні два полеві шпиталі та медичне обладнання на суму майже 15 млн євро.

У березні Уряд Естонії виділив 25,4 млн євро на покриття витрат, пов'язаних із тимчасово переміщеними особами з України. Кошти розподілені між Міністерством культури (навчання естонської мови на рівні А1), Міністерством соціального захисту (надання медичних та соціальних послуг) і МВС (посилення нагляду на кордоні та моніторингу міграції).

Товарообіг між Україною та Естонією у 2023 році склав 220 млн дол. США, що майже ідентично показникам 2022 року, але перевага експорту над імпортом змінилась на користь Естонії.

Ізраїль

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	3	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	3	3
ДІЯЛЬНІСТЬ	3	4
РЕЗУЛЬТАТИ	2	2
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C-	C

У 2023 році зовнішня політика України щодо Ізраїлю залишалась обумовленою контекстом повномасштабної агресії РФ та неоднозначною позицією Ізраїлю стосовно цього (відмова надання військової допомоги, штучне створення перешкод для перетину українцями ізраїльського кордону, більш тісна взаємодія з РФ). Спостерігались кризові моменти у двосторонніх відносинах, проте вдалось активізувати діалог на рівні МЗС та парламентів. Ключовою сферою взаємодії залишався гуманітарний сектор.

Політичний інтерес/залученість

Як і минулого року, у 2023 році увага українських політиків до Ізраїлю формувалась у контексті агресії РФ проти України, що знайшло відображення у зацікавленості у глибшому залученні Ізраїлю до підтримки України як на міжнародному, так і на двосторонньому рівнях. Як зазначив Голова МЗС України Д. Кулеба. «немає жодної об'єктивної причини, чому Ізраїль і Україна не повинні стояти пліч-о-пліч один з одним сьогодні, завтра і завжди» (16.02), тим самим підкреслюючи нереалізований потенціал взаємодії. Проте у ключових зовнішньополітичних промовах керівництва країни Ізраїль не згадували.

У рамках адвокатування щодо залучення країн світу до підтримки Української формули миру Ізраїль не став виключенням серед країн, підтримкою яких хотіла б заручитись Україна. На цьому, зокрема, акцентував Президент України В. Зеленський під час зустрічі із Прем'єр-міністром Ізраїлю Б. Нетаньягу на полях 78-ї сесії ГА ООН (вересень).

Попри відкрите небажання Ізраїлю надавати військову допомогу Україні, українська сторона продовжує докладати зусиль для зрушень у цьому питанні. Отримання військової підтримки, зокрема новітніх систем ППО від Ізраїлю, залишається пріоритетним інтересом України, про що неодноразово заявляв Міністр закордонних справ України Д. Кулеба (03.02 в інтерв'ю ВВС Україна, 16.02 під час візиту очільника МЗС Ізраїлю в Україну та ін.).

Україна активно артикулювала свою позицію щодо терористичної атаки ХАМАС на Ізраїль у жовтні у формі заяв МЗС, Президента та інших представників політичних кіл України. Україна підтримала право Ізраїлю на самооборону та захист від тероризму, у той самий час відстоюючи дотримання принципу двох держав у врегулюванні палестинсько-ізраїльського конфлікту. Президент України В. Зеленський виявив

готовність здійснити візит підтримки. Проте підтримка Ізраїлю на фоні терористичної атаки ХАМАС не вплинула на неоднозначну позицію Ізраїлю щодо підтримки України.

З огляду на досвід Ізраїлю у сфері організації життєдіяльності країни в умовах війни та досвід медичної та психологічної реабілітації Україна виявляла інтерес до продовження взаємодії у цих сферах. Зокрема, Спікер ВРУ Р. Стефанчук під час телефонної розмови зі Спікером Кнесету (29.06) підкреслив зацікавленість у розширенні програми реабілітації українських військовослужбовців. Крім того, Україна прагне переймати досвід Ізраїлю в організації цивільної безпеки, розмінуванні, а також долучити Ізраїль до повоєнної відбудови.

Стратегічні комунікації

У порівнянні з минулим роком, рівень медіа присутності керівництва України в інформаційному полі Ізраїлю знизився. Ні Президент України, ні керівники уряду та парламенту не давали розгорнутих інтерв'ю ізраїльським ЗМІ та не робили публічних виступів для ізраїльської аудиторії. Не проводилось організованих медіакампаній. Передусім використовувались дипломатичні канали для просування українського порядку денного.

Проте наявні приклади ведення стратегічних комунікацій. Зокрема, керівник ОПУ А. Єрмак провів онлайн зустріч із представниками єврейської громади, єврейських організацій та ЗМІ (21.06), під час якої задав про тісні історичні зв'язки двох країн та закликав до посилення військової допомоги.

Основною метою наявного рівня стратегічної комунікації було сприяння інтенсифікації співробітництва та зміні неоднозначної позиції Ізраїлю щодо агресії РФ (відмова від військової допомоги Україні, створення перешкод українським громадянам у потраплянні до Ізраїлю), зокрема і через донесення ідеї спільних безпекових викликів та зв'язку між агресією Росії та зміцненням її союзників, що несуть небезпеку стабільності Близького Сходу та, зокрема, Ізраїлю. На цьому наголошував Президент України під час зустрічі з представниками Кнесету під час їхнього візиту в Україну у лютому.

У рамках їхнього візиту українська сторона організувала відвідання Бучі.

Наявні приклади кризових комунікацій, коли Посол України в Ізраїлі через інтерв'ю національним ЗМІ роз'яснював розтиражовану в медіа історію з відмовою ізраїльської сторони приймати Президента України, який хотів відвідати країну з візитом солідарності. Дипломатичне представництво України реагувало у жорсткій формі на інтерв'ю Прем'єр-міністра Ізраїлю для Jerusalem Post (22.06), звинувачуючи у проросійських симпатіях ізраїльський уряд.

Російська пропаганда зробила інформаційний вклад про нібито продаж Україною західної зброї ХАМАС, що ставило на меті погіршення відносин України зі своїми партнерами, у т. ч. з Ізраїлем. Українське міністерство оборони спростувало цей фейк, пояснюючи, що надана Україні зброя контролюється. Проте немає відкритих даних стосовно того, як відбувалась пряма комунікація між Ізраїлем та Україною відносно цього питання.

Діяльність

У 2023 році активність зовнішньої політики України на ізраїльському напрямі залишалась на низькому рівні, що певною мірою зумовлено і закритістю Ізраїлю до інтенсифікації взаємодії. Протягом року майже не відбувалось контактів на найвищому рівні. Лідери Ізраїлю та України провели кілька телефонних розмов (07.09, 08.10) та зустріч на полях 78-ї сесії ГА ООН (20.09).

Діяльність була спрямована передусім на взаємодію у гуманітарній сфері, що знайшло відображення у низці контактів для поглиблення співпраці у сфері охорони здоров'я та реабілітації. Перша леді України О. Зеленська відвідала Ізраїль (18–20.06), де зустрілась із дружиною Прем'єр-міністра Ізраїлю, Президентом країни та його дружиною. Перша леді закликала Ізраїль надати смарт-системи раннього сповіщення ракетної загрози на виконання обіцянок, які Ізраїль дав раніше. Також сторони обговорили гуманітарні питання, зокрема допомогу дітям, постраждалим від війни та лікування посттравматичних станів. Міністр соціальної політики України О. Жолнович відвідала Ізраїль у червні. Розв'язання проблеми припинення

безоплатного медичного страхування українських біженців було фокусом взаємодії Міністра охорони здоров'я В. Ляшка зі своїм ізраїльським візаві.

На запрошення Міністра закордонних справ України очільник МЗС Ізраїлю здійснив перший з початку повномасштабного вторгнення візит в Україну (лютий), у рамках якого зустрівся зі своїм українським колегою, Президентом України та відвідав Гостомель. На міжпарламентському рівні відбувся візит представників ізраїльської міжпарламентської групи дружби з Україною до Києва (21.02).

Діяльність велась і у напрямі врегулювання кризових явищ у двосторонніх відносинах. Зокрема, посольство, МЗС та вище керівництво країни докладало зусиль для розв'язання проблеми недопущення або депортації українських громадян з Ізраїлю, що фактично є порушенням безвізового режиму між країнами. У свою чергу українська сторона дотримувалась досягнутих угод, що знайшло відображення у безпроблемному відвідуванні хасидами Умані для святкування юдейського нового року.

Завдяки ефективній взаємодії МЗС разом з українським дипломатичним представництвом в Ізраїлі, Офісу Президента та ГУР МО України з керівництвом Ізраїлю та Єгипту вдалось організувати евакуацію більше ніж 300 українців із Сектора Газа, що було критично важливим після початку чергової хвилі загострення Палестинсько-Ізраїльського конфлікту.

Результати

2023 рік відзначився кризовими явищами у взаємодії двох країн, які Україна намагалась подолати. Україні вдалось домогтись поновлення безкоштовного медичного страхування українських біженців в Ізраїлі, проте залишаються актуальними питання складнощів у перетині ізраїльського кордону українськими громадянами та їхня депортація.

Відсутність довоєнного рівня співпраці у ключових сферах взаємних інтересів позначилась на результатах діяльності у вищезазначеному напрямі. Україні, як і минулого року, не вдалось залучити Ізраїль до санкційного режиму проти РФ та надання військової допомоги. Більш

того, українська сторона звинуватила Ізраїль у проросійських симпатіях, у результаті чого розгорівся дипломатичний скандал.

Проте Україна продовжила отримувати від Ізраїлю гуманітарну допомогу та взаємодіяти у гуманітарній сфері. Ізраїльський центр травми та стійкості NATAL провів шість відкритих безкоштовних вебінарів, які наживо прослухали понад двох тисяч українських фахівців. Близько трьох тисяч українських фахівців із МВС, сектору освіти, соціальної допомоги, підприємств критичної інфраструктури та ін. пройшли тренінг із навичок самодопомоги та первинної підтримки у кризових ситуаціях від Israel Trauma Coalition та ін. Українці проходять реабілітацію в Ізраїлі.

За даними Митної служби України, у 2023 році товарообіг між Україною та Ізраїлем склав 599,4 млн дол. США, що на 5 % нижче за показники минулого року. Експорт склав 305,5 млн дол. США, а імпорт — 293,8 млн дол. США.

Індія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	3	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	2	2
ДІЯЛЬНІСТЬ	3	4
РЕЗУЛЬТАТИ	3	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C-	C

У 2023 році активізувався політичний діалог між двома країнами, чому сприяли відновлення політичних консультацій на рівні МЗС та взаємні візити керівництва МЗС. Однак цього недостатньо, аби позиція Індії щодо війни Росії проти України змінилася. Рівень експорту з України до Індії знизився більш ніж удвічі у порівнянні з показниками до повномасштабного вторгнення. Водночас Україна значно наростила імпорт товарів з Індії.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році Індія часто з'являлася у коментарях та промовах Президента В. Зеленського, а також керівництва ОП та МЗС. На великій прес-конференції (24.02) Президент згадував про Індію разом з іншими країнами глобального Півдня у контексті залучення до української Формули миру, а під час виступу у ВРУ до Дня Конституції — у контексті розвитку співпраці та економічних відносин з глобальними гравцями та у контексті продовольчої безпеки.

Під час конференції послів (3.08) голова ВРУ Р. Стефанчук зазначив, що «був би радий вітати в Україні голів парламентів» країн глобального Півдня, зокрема Індії. Керівництво МЗС у коментарях та промовах, окрім Формули миру, зверталися до напрямку і з огляду на головування Індії у Групі Семи. Заступник голови ОП І. Жовква у відповіді журналісту щодо того, що Індія «випала» для України через незапрошення Президента В. Зеленського на саміт Групи Двадцяти, зазначив, що Україна продовжує працювати з індійською стороною (21.08). Водночас у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України від КМУ (18.04) Індія не згадується жодним чином.

О. Поліщук був призначений Послом України в Індії (20.06) після того, як майже рік Україна залишалася без посла у цій країні.

Стратегічні комунікації

Протягом року стратегічні комунікації України щодо Індії були несистемними та спорадичними і не відповідали рівню українських очікувань стосовно налагодження двостороннього діалогу. Під час візиту до Індії (10–12.04) заступниця Міністра закордонних справ України

Е. Джапарова дала інтерв'ю великому індійському каналу CNBS-TV18. Міністр закордонних справ Д. Кулеба дав інтерв'ю індійському телеканалу «Times Now» (31.10). Серед тем, які підіймав Міністр, була імплементація Української формули миру. Також він висловив вдячність за надану Індією гуманітарну допомогу. Керівник ОП А. Єрмак написав колонку для газети The Hindu (12.04), в якій, зокрема, підтримав Прем'єр-міністра Н. Моді в його кампанії за реформу ООН.

Посол України О. Поліщук протягом року дав інтерв'ю газеті Times of India (16.11) та онлайн виданню The Print (23.12).

Діяльність

Президент В. Зеленський мав зустріч із Прем'єр-міністром Індії Н. Моді на полях саміту країн Групи Семи (20.05), під час якої запросив Індію приєднатися до формули миру, подякував за надання гуманітарної допомоги та розповів про потреби України. Керівник ОП А. Єрмак регулярно упродовж року проводив телефонні розмови із радником із питань національної безпеки Прем'єр-міністра Республіки Індія А. К. Довалом (лютий, червень, серпень, жовтень та листопад). Основною темою переговорів було інформування щодо зустрічей та заходів, присвячених імплементації формули миру Президента В. Зеленського.

Заступниця Міністра закордонних справ Е. Джапарова здійснила дводенний візит до Індії (10–12.04). За результатами візиту Україна та Індія домовилися про проведення зовнішньополітичних консультацій, відновлення роботи міжурядової українсько-індійської комісії з питань торговельної, економічної, наукової, технічної, промислової і культурної співпраці та збільшення обсягів гуманітарної допомоги. Водночас у 2023 році роботу комісії так і не було відновлено. Під час візиту Е. Джапарова мала зустріч із Міністром закордонних справ та державним Міністром культури Індії М. Лекхі та передала лист від Президента В. Зеленського для Прем'єр-міністра Індії Н. Моді. Також Е. Джапарова зустрічалася із заступником Міністра закордонних справ Індії С. Вермою, який пізніше відвідав Київ (липень).

Вперше з 2012 року відбувся черговий 9-й раунд українсько-індійських політичних консультацій (13.07) за участі заступника Міністра закордонних справ Індії С. Верми. Під час консультацій сторони обговорили різні аспекти двосторонньої співпраці, взаємодії у рамках міжнародних організацій, гуманітарної допомоги та післявоєнної відбудови України. Під час перебування в Києві С. Верма також мав зустріч зі спікером ВРУ Р. Стефанчуком.

Посол О. Поліщук мав зустрічі із представниками індійського приватного сектору (16.09), у ході яких обговорювали питання реалізації двосторонніх взаємовигідних проєктів, зокрема у повоєнній відбудові та реконструкції України, а також з Державним міністром культури Індії М. Лехі (16.10). Посольство організувало зустрічі експертів щодо пунктів Формули миру та брало участь в експертних заходах з індійськими аналітичними центрами.

У приміщенні ПУ відбулася церемонія заснування Індійсько-Української торгово-промислової палати (26.04).

Вперше відбувся візит делегації українських експертів до Індії, якій був організований Радою зовнішньої політики «Українська призма» (14–16.12), під час якого відбулися різноманітні зустрічі з провідними аналітичними центрами Індії та проведений круглий стіл.

Результати

У 2023 році лібералізовано експорт українських зернових до Індії, завдяки включенню України до переліку країн, які не обробляють зернові фумігантами з діючою речовиною метилбромід (CH₃Br). Індія продовжувала надавати гуманітарну допомогу Україні — станом на кінець 2023 року Нью-Делі надіслав 14 траншів гумдопомоги. МЗС України та Індійсько-українська торгово-промислова палата підписали Меморандум про співпрацю (24.05), завдяки якому українські експортери матимуть додаткові можливості.

Під час голосування за резолюцію «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні» на надзвичайній сесії ГА ООН (23.02) Індія «утрималася».

За 2023 рік загальний товарообіг між країнами склав 2,42 млрд дол. США, експорт з України до Індії склав 542,8 млн, імпорт — 1,88 млрд. Основна стаття імпорту — нафта та нафтопродукти (понад 900 млн) та фармацевтична продукція (157,05 млн). Основна стаття експорту — соняшникова олія. У порівнянні з динамікою до 2022 року є серйозні зміни у сальдо. До 2022 року експорт з України до Індії перевищував імпорт у 2–3 рази, тоді як у 2022–2023 рр. спостерігаємо протилежну картину.

До повномасштабного вторгнення в Україну навчалось близько 18 тис. студентів з Індії. У 2023 році лише незначна частина повернулися до України для очного навчання у західних регіонах, ще частина навчається онлайн. Під час вступної кампанії 2023 року до українських ВНЗ вступили одиниці студентів з Індії.

Іран

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	1	3
ДІЯЛЬНІСТЬ	2	3
РЕЗУЛЬТАТИ	2	1
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	D+	C

У 2023 році відносини України й Ірану перебували у стані кризи, яка продовжує поглиблюватися. Україна взяла курс на згортання торговельно-економічних та фінансових зв'язків з Іраном. Опція щодо повного розриву дипломатичних відносин у випадку застосування іранської балістики залишається актуальною. Перегляд договірно-правової бази з Іраном, запровадження з боку України санкційних режимів дає сигнал про серйозність намірів української сторони домогтися міжнародно-правової відповідальності усіх країн, які в тій чи іншій формі сприяють геноцидній війні Росії проти України.

Політичний інтерес/залученість

Протягом звітнього року політичний інтерес до ІРІ залишався на високому рівні. Іранський вектор перебував у фокусі Президента України, окремих представників ОПУ, Секретаря РНБО, МЗС, Повітряних сил ЗСУ, ГУР МО, ВРУ, ОГПУ тощо.

При цьому представники сектору безпеки та оборони публічно заявляли про вживання спільно з партнерами відповідних заходів задля недопущення передачі Іраном балістичних ракет Росії. Фреймінг Ірану як частини нової «вісі зла», «пособника держави-терориста Росії», «терористичного режиму» з боку українських політичних акторів свідчить про наявність внутрішньодержавного консенсусу щодо сприйняття Ірану як серйозної загрози національній безпеці України.

Експертний інтерес до країни сфокусувався здебільшого на різних аспектах співпраці з Росією, а також на ролі Ірану у розпалюванні точок нестабільності на Близькому Сході через проксі (особливо після терористичного нападу на Ізраїль 07.10) та підтримку еменського руху Ансар Аллах (хуситів).

Стратегічні комунікації

Стратегічні комунікації з іранською аудиторією відбувалися на всіх рівнях, але через треті країни та ЗМІ. Міністр закордонних справ Д. Кулеба в інтерв'ю арабському телеканалу Akhbar Al Aan зазначив, що постачання Іраном ракет Росії буде «червоною лінією» (05.01). Міністр неодноразово підкреслював, що будь-яка допомога Росії є руйнуванням світового порядку, заснованого на принципах Статуту ООН. При цьому рішення про розрив дипломатичних відносин з Іраном залежить від подальшої поведінки іранської сторони. Спецпредставник України з питань Близького Сходу та Африки М. Субх до третьої річниці трагедії PS752 опублікував першу статтю на фарсі, в якій зазначив про рішучість України досягти справедливості (Radio Farda, іранська філія Радіо Свобода, 19.01). У коментарі для матеріалу Radio Farda до річниці початку повномасштабної війни Росії М. Субх

закликав Іран припинити співпрацю з російським режимом у війні проти України (23.02).

Символічним стало звернення Президента України В. Зеленського до іранського народу (24.05), яке у перекладі на фарсі розповсюджували перськомовні редакції західних мовників (британського BBC, німецького DW, французьких Euronews та RFI, чеського Radio Farda тощо), обговорювалося в ефірах британського Iran International. Звернення було чи не єдиним успішним кейсом комунікації з цільовою аудиторією.

Парламентська комунікація обмежується зусиллями очільника парламентського комітету О. Мережка, який підтримує зв'язок з аудиторією BBC Persian (30.05, 27.12) та пояснював аудиторії Radio Farda санкційні кроки України проти Ірану (07.06).

Хоча комунікаційна робота на іранському напрямі ускладнюється через низку чинників, які Україна поки що не може подолати, українські посадовці також намагалися використовувати майданчики різних медіа для донесення меседжів до іранської аудиторії (іранської діаспори) через треті країни.

Діяльність

Україна суттєво скорегувала свою зовнішню політику на іранському напрямі, здійснила низку юридичних кроків у національному законодавчому полі. Зокрема, ВРУ було затверджено рішення РНБО України щодо застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) проти Ірану (27.05). Санкції запроваджені строком на 50 років.

Відбулася ревізія договірно-правової бази двосторонніх відносин. ВРУ припинила дію Угоди між Урядом України та Урядом ІРІ про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи і на майно (23.08).

Цього року, вичерпавши всі можливості дипломатичного врегулювання, українська сторона подала спільний позов до Міжнародного Суду ООН у зв'язку з порушенням Іраном Конвенції щодо безпеки цивільної авіації

1971 року з метою досягнення справедливості у справі PS752 05.07). Крім того, Україна приєдналася до санкційних режимів ЄС проти Ірану, запроваджених через постачання технологій БПЛА іранського походження та виробництва.

З моменту відкликання посла України у 2022 році, дипломатичне представництво обмежується рівнем тимчасово повіреного. Посада посла в ІРІ була винесена на відкритий конкурс у березні 2023 року, але залишилась без призначення.

Результати

Іранський напрям залишався викликом для української дипломатії. Іранська влада заперечує надання допомоги агресору, намагаючись маніпулювати думкою міжнародної спільноти. Голосування іранської делегації щодо важливих для України резолюцій в ООН не принесла сигналів, які могли б свідчити про потенційну зміну позиції. У голосуванні за резолюції ГА ООН «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні» (23.02.), «Співробітництво між ООН та Радою Європи» (26.04) іранська делегація «утрималася». У голосуванні за резолюцію ГА ООН «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи Автономну Республіку Крим та місто Севастополь» — проголосувала «проти» (19.12).

Економічні відносини за рік суттєво скоротилися. За наявними даними ДМС України, товарообіг між країнами за 12 міс. 2023 року склав 20,4 млн дол. США (для порівняння у 2022 році — 267 млн дол. США, у 2021 році — 723,7 млн дол. США). При цьому експорт склав близько 1,7 млн дол. США, імпорт — близько 18,7 млн дол. США з негативним сальдо для України у розмірі близько 17 млн дол. США вперше за останні роки. Основою українського експорту була сільськогосподарська продукція та харчові товари.

Китай

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	2	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	2	1
ДІЯЛЬНІСТЬ	2	3
РЕЗУЛЬТАТИ	2	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	D+	D+

У 2023 році відносини між Україною та КНР погнали з огляду на дипломатичну активність китайської сторони у просуванні власної мирної пропозиції. Утім, це не призвело до зміни позиції Китаю щодо російської агресії проти України та практичної допомоги на шляху до завершення війни. Україна працювала над залученням Китаю до підтримки Формули миру та намагалася підтримувати діалог із Пекіном через стимулювання торговельно-економічної співпраці. Китай став головним торговельним партнером країни, хоча із значним негативним сальдо на свою користь.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до КНР зріс на початку року з огляду на дипломатичну активність, яку почала проявляти країна щодо теми завершення війни Росії проти України — зокрема, українська сторона коментувала «Китайську позицію щодо політичного врегулювання української кризи» (лютий). Під час пресконференції для українських та іноземних ЗМІ (лютий) Президент В. Зеленський підкреслив, що інтерес до теми завершення війни з боку КНР є важливим, але він хотів би мати більше конкретики щодо кроків, які пропонуються для мирного врегулювання. Президент наголошував на важливості включення питання поваги до територіальної цілісності до мирної ініціативи Пекіну. Водночас Президент підкреслив: якщо принцип поваги до територіальної цілісності не передбачає виведення усіх російських військ із території України, то це не відповідає інтересам України.

Під час публічних виступів та інтерв'ю Президент В. Зеленський неодноразово заявляв, що хотів би зустрітися з лідером КНР.

На дискусійній панелі 18-ї зустрічі Ялтинської європейської стратегії (08.09) В. Зеленський вкотре повторив про важливість залучення Китаю до Формули миру та підкреслив вагомість китайського меседжу Російській Федерації щодо неприпустимості залякування ядерною зброєю. Керівник ОПУ А. Єрмак визнав, що комунікація з Китаєм «непроста» та підкреслював важливість проведення особистої зустрічі між Президентом Зеленським та лідером КНР.

КНР була згадана в Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) у контексті укладання меморандумів про промислову кооперацію із застосуванням високотехнологічних розробок та здійснення заходів із розвитку співробітництва у сфері освоєння космосу.

Після дворічної відсутності у квітні був призначений Посол України в КНР.

Стратегічні комунікації

Стратегічні комунікації були максимально обмежені. Як зазначив у своєму першому після призначення інтерв'ю Посол України у КНР Павло Рябікін (24.11. «Главком»), інформаційний простір у Китаї є сильно зрегульованим і контрольованим, а також схиляється до російського бачення подій довкола війни РФ проти України. Українська сторона намагалася привернути увагу Пекіна до цілеспрямованих та регулярних російських обстрілів портової інфраструктури та зерносовищ, які використовуються Україною для експорту аграрної продукції. Наприклад, В. Зеленський підкреслив, що під час одного з обстрілів постраждав портовий термінал, де зберігалися 60 тис. тонн агропродукції, які призначалися для відправки в Китай. Також постраждало Генеральне консульство КНР в Одесі (20.07). Однак Пекін продовжив займати відсторонену позицію та не засудив дії РФ.

Задля протидії російській пропаганді та дезінформації Посольством було реалізовано низку проектів, спрямованих на поширення у Китаї об'єктивної інформації про події в Україні. Це допомогло збільшити кількість підписників на обліковий запис Посольства у китайській соціальній мережі Weibo, а також у десятки разів збільшити кількість переглядів розміщеної там інформації. За допомогою сторінки у Weibo Посольство отримало змогу доносити інформацію широкому загалу китайської аудиторії. Значну допомогу у підготовці і поширенні китайськомовного контенту надають також посольства країн-партнерів у Пекіні. Однак для ведення ефективної комунікації цього недостатньо.

Діяльність

У порівнянні з 2022 роком діалог між двома країнами активізувався, однак не відповідав очікуванням українського керівництва з огляду на зусилля, які воно спрямовує на залучення Китаю до підтримки України та стимулювання відіграти конструктивну роль у завершенні війни.

Відбулася перша від початку повномасштабного вторгнення РФ телефонна розмова між В. Зеленським та Сі Цзіньпінем (26.04), під час якої обговорили необхідність відновлення суверенітету й територіальної цілісності України в межах кордонів 1991 року та важливість дотримання Статуту ООН, повернення з Росії депортованих українських дітей, звільнення полонених, а також забезпечення роботи Чорноморської зернової ініціативи. Президент України виклав зміст української Формули миру та висловив сподівання на активну участь Китаю у зусиллях щодо відновлення миру. Після телефонної розмови до Києва прибув спеціальний представник уряду КНР у справах Євразії Лі Хуей (16–17.05), який зустрівся з Президентом України, а також взяв участь у брифінгу щодо поточної безпекової ситуації в Україні за участі Голови ОПУ А. Єрмака, Міністра закордонних справ Д. Кулеби, начальника Головного управління розвідки МО К. Буданова, Уповноваженого ВРУ з прав людини Дмитра Лубінця, Віцепрем'єр-міністра з відновлення України — Міністра розвитку громад, територій та інфраструктури О. Кубракова, Міністра енергетики Г. Галуценка.

Міністр закордонних справ Д. Кулеба провів зустріч із головою канцелярії комісії ЦК КПК з закордонних справ Ван Ї за лаштунками Мюнхенської конференції з безпеки (19.02), під час якої сторони погодилися, що фундаментальний принцип територіальної цілісності, закріплений у Статуті ООН, є священним для обох держав.

Першим українським чиновником, який відвідав Китай з 2019 року, став заступник Міністра економіки Т. Качка (20.07). Під час зустрічі з віцепрем'єром торгівлі Лінг Джі він обговорив питання торговельно-економічного співробітництва, зокрема розширення експорту сільськогосподарської продукції до Китаю. Попри активну співпрацю КНР та РФ, українська сторона намагалася поживити економічну співпрацю

з КНР. Зокрема, Т. Качка під час візиту до Пекіна взяв участь у Сьомому засіданні українсько-китайської підкомісії з торговельно-економічного співробітництва.

Голова ВРУ Р. Стефанчук зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом КНР в Україні Фан Сяньжуном (17.03). Він наголосив, що Україна зацікавлена у продовженні підтримки відносин між двома країнами на найвищому рівні, зокрема у посиленні та поглибленні міжпарламентських відносин, продовженні діалогу парламентських комітетів у міжнародних справах та парламентських груп дружби.

У другій половині року дипломатична активність Китаю знизилась з огляду на відсутність підтримки його «мирної пропозиції» з боку зацікавлених сторін. Натомість зусилля української влади були спрямовані на залучення Пекіна до підтримки української Формули миру. Представники КНР були присутні на зустрічі в Джидді, але проігнорували зустріч на Мальті.

Новопризначений Посол України в КНР П. Рябікін у другій половині року провів низку зустрічей у зовнішньополітичному відомстві Китаю, Міністерстві комерції та поспілкувався з представником уряду КНР з питань Євразії Лі Хуеєм.

Результати

Попри активізацію діалогу з Києвом, Китай помітно наростив політичний діалог та торговельну співпрацю з РФ та не приєднався до міжнародних антиросійських санкцій. Відповідно до результатів досліджень Міжнародної робочої групи щодо санкцій проти Росії, основним постачальником критично важливих компонентів для російських дронів є Китай — на нього припадає 67% поставок, причому 17% із них відбуваються через Гонконг. Також китайський бізнес продовжує активно працювати в РФ. Національна агенція з питань запобігання корупції України внесла низку китайських компаній до переліку міжнародних спонсорів війни. Серед них — Xiaomi Corporation, China State Construction Engineering Corporation, China National Offshore Oil Corporation, China

Petrochemical Corporation, China National Petroleum Corporation, Alibaba Group Holding Limited, Alibaba Group Holding Limited, Shandong Odes тощо.

КНР утрималася під час голосування за резолюцію ГА ООН «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні» (23.02) та голосувала проти Резолюції ГА ООН щодо прав людини на окупованих територіях, включаючи Крим (19.12).

У 2023 році товарообіг між Україною та КНР склав 12,8 млрд доларів (у порівнянні з 11,14 млрд дол. США у 2022 році), з них Україна імпортувала товарів на суму 10,4 млрд та експортувала — на 2,4 млрд. Китай залишається основним покупцем українського зерна та інших зернових культур. Згідно з даними Міністерства інфраструктури, з початку роботи тимчасового зернового коридору у серпні 2023 року Україна експортувала 15 мільйонів тонн збіжжя, 33% з яких припало на КНР. Головними групами імпорту з КНР виступали електричні машини, обладнання та їх частини; телевізійна та аудіо апаратура; ядерні реактори, котли; засоби наземного транспорту; пластмаси та полімери; вироби з чорних металів, різноманітна хімічна продукція тощо.

Латвія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

Збройна агресія РФ проти України підтвердила, що Україна має стійкого та надійного партнера у вигляді Латвії. Завдяки політичному, економічному, фінансовому, соціальному, оборонному та гуманітарному співробітництву Україна змогла посилити діалог з ЄС та НАТО, беручи до уваги заяви напередодні Вільнюського саміту НАТО та відкриття переговорного процесу з ЄС. Латвія стала засновницею коаліції дронів та працюватиме спільно з Україною над створенням спеціального трибуналу щодо притягнення РФ за злочини проти агресії.

Політичний інтерес/залученість

Латвія регулярно згадується в українському політичному дискурсі як один із найбільш активних та надійних партнерів України. Зокрема, у коментарях Міністра закордонних справ Д. Кулеби говорилося, що Латвія одна з перших підтримала військові потреби України, зокрема активно долучалася до постачання боеприпасів та координуватиме коаліції дронів.

На парламентському рівні Віцеспікер О. Контратюк зазначила особливу роль Латвії у підтримці України та ініціативу створення міжнародного центру для повернення до України депортованих Росією дітей.

Стратегічні комунікації

Протягом 2023 року згадки про Латвію неодноразово лунали у зверненнях Президента В. Зеленського та під час двосторонніх пресконференцій, які відбулися в Києві та Львові з нагоди започаткування конференцій United for Justice (Львів, 03–04.03) та під час візиту Президента Латвії до України (24.11). Латвія визнала Росію державою-спонсором тероризму, і на основі цього визнання базується принципова підтримка Латвією спільних європейських санкцій, за що і подякував В. Зеленський під час зустрічі із латвійським колегою Е. Рінкевичсом.

Спікер парламенту Р. Стефанчук разом зі своїми колегами з Латвії, Литви, Естонії та Польщі зверталися до міжнародної спільноти із закликом політичної підтримки України в НАТО (9–10.07).

Діяльність

Президент України В. Зеленський провів декілька зустрічей із Президентом Латвійської Республіки Е. Рінкевичсом (11.01 та 24.11), на яких, зокрема, обговорили стале постачання та виробництво снарядів, зброї для сил оборони та підтримку Латвії у боротьбі із російською агресією, участь Латвії у відбудові України, зокрема Чернігівської області, та проведення

розмінування. Під час листопадової зустрічі президенти також обговорили зусилля щодо реалізації пунктів Формули миру.

Під час зустрічі міністрів оборони України Р. Умерова та Латвії А. Спрудса (грудень) була обговорена ініціатива створення коаліції дронів. За словами латвійського колеги, ця ініціатива допоможе українським військовим у війні, де використання дронів стало важливим елементом бойових дій. Крім того, Латвія взяла участь у Форумі оборонних індустрій (30.09).

Міністр закордонних справ Д. Кулеба зустрівся з міністром закордонних справ Латвійської Республіки К. Каріньшем (11.12) у Ризі. Під час зустрічі сторони зосередилися на питаннях відкриття переговорів про вступ України в ЄС та військових потребах України, зокрема на боєприпасах та FPV-дронах.

Під час візиту делегації Прикордонної охорони Латвії до Києва (28.11) відбулося підписання Імплементативного протоколу між КМУ та Урядом Латвійської Республіки до Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб.

Міжурядова українсько-латвійська комісія з питань економічного, промислового і науково-технічного співробітництва провела своє 9-те засідання (23.03), де обговорила пріоритети співробітництва у сферах безпеки та оборони, енергетики, транспорту та логістики.

Віцепікерка ВРУ О. Кондратюк відвідала Ригу, де зустрілась з Міністром закордонних справ Латвії К. Каріньшом (13.12). Під час зустрічі українські високопосадовці обговорили актуальні питання двостороннього співробітництва між Латвією та Україною, включаючи зобов'язання Латвії продовжувати тренування та реабілітацію українських солдатів і наступного року, а також реконструкцію у Чернігівській області.

Перша леді України О. Зеленська разом із Першою леді Латвії А. Левіте відвідала Український католицький університет та перинатальний центр у Львові (04.03).

Результати

Латвія підтримує Київ, надаючи військову, фінансову, гуманітарну допомогу та у рамках міжнародних організацій. Латвія входить до трійки найбільших донорів військової допомоги Україні за відсотком ВВП.

У 2023 році Латвія виділила 5,1 млн євро на відновлення України, з яких проекти на суму 3,1 млн євро реалізувало МЗС країни. Латвія продовжує брати участь у процесі відновлення України, приділяючи особливу увагу Чернігівській області. Зокрема, з Програмою розвитку ООН було укладено договір на 2 млн євро для відновлення об'єктів соціальної інфраструктури в цьому регіоні. Для подолання наслідків трагедії у Каховці в Україні латвійський уряд згодився надати додаткову гуманітарну допомогу Україні на суму приблизно 430 тис. євро (13.06).

Латвія стала однією з перших країн ЄС, хто підписав із Україною Спільну декларацію, яка засвідчує підтримку з боку Латвії повноправної європейської та євроатлантичної інтеграції України (03.03). Одночасно із реалізацією проектів із подолання наслідків війни тривала реалізація проектів із підтримки євроінтеграції України, на які з бюджету МЗС Латвії виділено понад 500 тис. євро.

Прийняте рішення про створення Коаліції дронів та РЕБ, до якої приєднуюватимуться країни-союзники (грудень).

Латвія допомогла Україні провести у Львові конференцію United for Justice та стала потужним помічником України у притягненні до відповідальності за злочини у зв'язку із російською агресією (03.03).

Допомога Латвії була спрямована на термінову потребу України в реконструкції, підтримці українських ЗМІ, реалізації програм оздоровлення та психологічної реабілітації, належного врядування, підтримки бізнесу та освіти. Крім того, від початку війни в Україні у лікарнях та реабілітаційних центрах Риги пройшли лікування та реабілітацію 240 українських воїнів.

Служба державних доходів Латвії заявила, що станом на кінець грудня їхня країна передала Україні 271 конфіскований автомобіль на загальну суму 903 тис. євро. Крім того, Сейм Латвії затвердив у першому читанні поправки до Закону «Про дорожній рух», які передбачають заборону перебування у країні зареєстрованих у Росії транспортних засобів, а також прийняв низку поправок до закону про підтримку українського цивільного населення.

Громадянське суспільство Латвії, підприємці та неурядовий сектор продовжують активно підтримувати Україну, надаючи гуманітарну

і військову допомогу. Благодійний фонд «Ziedot.lv» отримав пожертви на суму понад 23,7 млн євро, які спрямовані на потреби оборонного сектору України, медичних установ, українських біженців у Латвії.

Крім того, Перша леді А. Левіте взяла під патронат українських молодих мам і новонароджених, які з'являються на світ у її країні, а Парламент Латвії ухвалив спеціальну заяву, в якій засудив примусове вивезення українських дітей до Росії та Білорусі та ініціював створення міжнародного центру для повернення таких діток до України.

Товарообіг між Україною та Латвією збільшився у 2023 році і склав 614,9 млн дол. США порівняно з 533,8 млн у 2022, здебільшого за рахунок збільшення українського експорту.

Литва

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

У 2023 році двосторонні відносини між Україною та Литвою досягли нового рівня ефективності, демонструючи силу стратегічного партнерства. Спільні ініціативи у сферах оборони, енергетики, культури та освіти не тільки підкреслили взаємну відданість цінностям свободи та демократії, але й відіграли ключову роль у зміцненні України на шляху до євроінтеграції та відновленні після конфлікту.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році двосторонні відносини України з Литовською Республікою залишались ефективними, послідовними та дружніми. Президент В. Зеленський у своїх промовах і відеозверненнях неодноразово висловлював вдячність уряду та народу Литви. У квітні він звернувся до парламенту Литви, наголосивши на необхідності покарання Росії за скоєні воєнні злочини проти народу України та підкреслив необхідність запровадження нових санкцій, зокрема проти російських енергоносіїв. Під час саміту Люблінського трикутника (січень) Президент подякував Литві за надану військову допомогу, зокрема за передачу зенітних систем.

Непохитна підтримка Литвою України охоплювала політичний, військовий, економічний та гуманітарний виміри. Прем'єр-міністр Д. Шмигаль наголосив на значній військовій підтримці Литви за підсумками переговорів зі своєю литовською колегою І. Шимоніте (листопад). Міністр оборони Р. Умеров висловив вдячність литовським колегам за готовність підтримати Україну у боротьбі з корупцією та допомогти фахівцями та експертизою (листопад). Різні політичні актори відзначили роль Вільнюсу у реалізації української Формули миру.

Литва згадується у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) у контексті Люблінського трикутника та посилення співпраці у рамках «Уклітполбріг».

Значна активізація була помітна у сфері культурної дипломатії. У цьому контексті важливу роль відіграла Перша леді України О. Зеленська. Її зусиллями вдалося суттєво збільшити кількість можливостей для української та литовської молоді, а також розвинути культурно-освітні простори для потреб українських вимушених переселенців тощо.

Стратегічні комунікації

У 2023 році стратегічні комунікації України з Литвою характеризувались низкою символічних взаємодій. Серед них — звернення В. Зеленського до литовського народу у Вільнюсі (липень), де він висловив вдячність Литві за підтримку під час російського вторгнення, а також участь Президента у значущих заходах, таких як акція «Підніmemo прапор України в НАТО» (липень). В. Зеленський виступив під час урочистого засідання Сейму Литви з нагоди відзначення Дня захисників свободи (січень) та наголосив, що Литва «була і залишається одним із найциршіших захисників свободи». Нагородження Вільнюса відзнакою «Міста-рятівника» та отримання В. Зеленським Премії свободи Литовської Республіки 2022 року, одностайно підтримане литовськими законодавцями, ще більше зміцнило зв'язок між країнами (січень).

Серед визначних подій — присутність литовського Президента разом із В. Зеленським на Софійській площі у День Незалежності України (24.08), а також участь Президента Г. Науседи у третій міжнародній Кримській платформі.

Українська Формула миру продовжує бути одним із наріжних каменів стратегічних комунікацій між Литвою та Україною. Міжнародний форум, що відбувся в Каунасі (24.02), став майданчиком для обговорення Формули миру із фокусом на енергетичній безпеці та відновленні справедливості. Форум не лише підкреслив роль Литви в цих секторах, але й підтвердив взаємну відданість пошуку міцного миру.

Вагомим був також вклад українських парламентарів. У межах робочого візиту до Литовської Республіки Голова ВРУ Р. Стефанчук висловив вдячність за надану підтримку (червень). Окрім того, парламентська делегація, що відвідала Литву у вересні, звернулася до литовських колег із закликом продовжити постачання зброї для української армії та ініціювала подальше обговорення підтримки України на шляху до ЄС на НАТО.

Діяльність

Обміни між Україною та Литвою у 2023 році, зокрема численні візити Президента, українських парламентарів, Голови ВРУ та Міністра оборони, продемонстрували комплексний підхід до зміцнення двосторонніх відносин.

Президент відвідав Литву для участі у саміті НАТО (липень) та мав зустріч із Президентом Литви Г. Науседою в Києві (серпень), який відвідав для участі в третьому саміті міжнародної Кримської платформи.

Візит української парламентської делегації до Вільнюса (вересень) створив можливість для обговорення литовської підтримки України в різних сферах, зокрема в обороні та енергетиці. Окрім того, обговорення Р. Стефанчуком у Литві питань вступу України до НАТО та ЄС, а також акцент на продовження підтримки у протистоянні російській агресії. Відбулось спільне засідання Комітету ВРУ з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування та Комітету Сейму Литовської республіки з питань державного управління та місцевого самоврядування (червень, онлайн). Обговорювалися перспективи співпраці країн у сфері містобудування.

Зосередження на покращенні транспортних маршрутів, особливо через Клайпедський порт, відображало стратегічний крок до зміцнення економічних та логістичних зв'язків. Під час зустрічі голови правління АТ «Укрзалізниця» Є. Ляценка з генеральним директором Литовської залізниці Е. Лазаускасом (серпень) обговорювалась організація альтернативного маршруту для доставки української аграрної продукції та металопрокату до морських портів Балтії, а також для імпорту енергоносіїв до України.

Результати

У 2023 році між Україною та Литвою було укладено низку важливих угод щодо співпраці у різних сферах, що свідчить про подальше поглиблення двосторонніх відносин.

Створення Українсько-Литовської торговельної палати (УСНС) у Литві свідчить про прихильність обох країн до зміцнення економічних зв'язків. Підписано Меморандум про взаєморозуміння між МЗС України та Конфедерацією промисловців Литви. Угоди про дистрибуцію української продукції в Балтійському регіоні відкривають нові експортні можливості для України. Крім того, виділення Литвою коштів у рамках ініціативи «Зерно з України» та угода про транзитний коридор українського зерна до балтійських портів ще більше зміцнили економічну співпрацю.

Військова підтримка також була значною: Литва передала Україні потужний автотрансформатор, здатний забезпечити електроенергією значну кількість домогосподарств. Крім того, всенаціональна кампанія Литви зі збору коштів на тактичні радары продемонструвала народну солідарність у підтримці оборони України.

Культурні та освітні ініціативи (наприклад, заснування Українського центру в Алітусі під патронатом перших леді обох країн у квітні), відіграли значну роль у сприянні зв'язкам між громадами та культурному обміну. Ці заходи серед іншого сприяли збереженню активної української громади в Литві.

Товарообіг між державами у 2023 році склав 1,91 млрд дол. США, порівняно з 1,99 млрд дол. США у 2022 році.

Молдова

B+

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	3	3
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	5
РЕЗУЛЬТАТИ	4	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B-	B+

Надання Україні та Молдові статусу держави-кандидата на вступ до ЄС та ухвалення рішення про відкриття переговорів про членство в ЄС стало додатковим тригером двосторонніх контактів між державами. Рік української культури у Молдові створив додаткові можливості для стратегічних комунікацій. Також значна увага приділялася спрощенню та пришвидшенню перетину двостороннього кордону та інфраструктурним проектам.

Політичний інтерес/залученість

Висока інтенсивність контактів на рівні вищого політичного керівництва країн засвідчила політичний інтерес з боку Президента, Прем'єр-міністра, Кабінету Міністрів України. У виступі на відкритті Чорноморської безпекової конференції Міжнародної Кримської Платформи (13.04) Міністр закордонних справ України Д. Кулеба згадав про те, що у той час, як Росія використовує весь свій гібридний арсенал для дестабілізації Молдови, Україна вітає лідерство президентки М. Санду та підтверджує рішучу готовність підтримувати Молдову та працювати разом над тим, щоб зірвати будь-які спроби Москви посяти хаос і нестабільність у регіоні.

Стратегічні комунікації

У частині стратегічних комунікацій сприятливе тло було створено тим, що 2023 рік був Роком української культури у Молдові, у рамках якого були проведені різноманітні виставки, фестивалі та виступи академічних театрів. Посол України у Республіці Молдова М. Шевченко брав участь у заходах Року української культури, а також спілкувався з молдовськими ЗМІ. Водночас, попри контакти на найвищому рівні та активний політичний діалог між двома державами, Молдова не була серед пріоритетів комунікаційних стратегій України чи активного медіа спілкування на рівні очільників держави.

Діяльність

Президентка Молдови М. Санду відвідала Київ у 10-ту річницю Революції Гідності (21.11). Разом з Президентом В. Зеленським вона вшанувала пам'ять загиблих під час Революції Гідності, а також виступила із заявою, у якій зазначила, що Київ символізує стійкість та надію. М. Санду наголосила, що український народ захищає незалежність не лише України, а й Молдови, а відтак Молдова міцно стоятиме за

Україну, прийматиме українських громадян, інвестуватиме у стійкість та солідарність.

24 лютого відбулася перша онлайн-розмова Прем'єр-міністра України Д. Шмигала та Прем'єр-міністра Молдови Д. Речана. Сторони обговорили питання безпеки в регіоні, інтеграцію до ЄС, спільні проекти транскордонного співробітництва та підтримку України у зв'язку з повномасштабною агресією Росії. Очільник українського Уряду також зазначив, що Україна підтримує позицію Молдови щодо необхідності виведення російських військ із території Придністров'я, та подякував народу Молдови та її політичному керівництву за допомогу Україні під час російської повномасштабної агресії, зокрема за прихисток українських біженців.

Міністр внутрішніх справ України І. Клименко провів телефонну розмову з Міністром внутрішніх справ Молдови А. Ревенко (24.02), під час якої сторони обговорили поточну ситуацію та заходи, вжиті молдовською та українською владою на державному кордоні, а також домовились підтримувати співпрацю між підрозділами Національної поліції України та прикордонної поліції РМ.

На полях засідання Партнерства для трансатлантичної співпраці в галузі енергетики та клімату у Загребі (02.03) Міністр енергетики України Г. Галущенко провів зустріч з очільником профільного міністерства Молдови В. Парліковим щодо координації зусиль для посилення енергетичної безпеки Європи, роботи електроенергетичного ринку та потенціалу для експорту української електроенергії.

Міністр аграрної політики та продовольства України М. Сольський зустрівся з Міністром сільського господарства та харчової промисловості Республіки Молдова В. Боля в Кишиневі (06.05) на фоні заяв молдовської сторони про намір тимчасово вжити заходів щодо імпорту зернових та олійних культур з України, як це раніше зробили деякі країни ЄС. М. Сольський висловив незгоду з подібним рішенням з боку Молдови та наголосив, що підстави для цього є незрозумілими, оскільки Україна не імпортує ці культури до Республіки Молдова. Сторони обговорили кроки, що спрямовані на значне збільшення обсягів перевезень молдавською залізницею української аграрної продукції, в т. ч. за рахунок зниження тарифу на них.

Керівники прикордонних відомств України та Молдови обговорили кроки співпраці з урахуванням курсу на євроінтеграцію (24.07). Сторони обмінялись інформацією про ситуацію на спільній ділянці державного кордону та звернули увагу на виявленні контрабандних схем та недопущенні незаконного перетинання кордону громадянами.

В Одесі відбулася зустріч співголів Міжурядової українсько-молдовської комісії з питань торгово-економічного співробітництва — Віцепрем'єр-міністра — Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій І. Верещук та Віцепрем'єр-міністра Республіки Молдова О. Серебряна (29.09). Сторони обговорили співробітництво в енергетичній та інфраструктурній, прикордонній та митній сферах, перспективи європейської інтеграції України та Республіки Молдова.

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури розпочало перемовини з Молдовою та Румунією (25.10) щодо створення «зеленого коридору» між пунктами пропуску «Рені (Україна) — Джурджулешти (Молдова) — Галац (Румунія)» для пришвидшення руху товарів та експорту української аграрної продукції. У перемовинах взяли участь заступник Міністра розвитку громад, територій та інфраструктури України С. Деркач, державний секретар Міністерства інфраструктури та регіонального розвитку Республіки Молдови М. Паскалуце та державний секретар транспорту та інфраструктури Румунії І. Скріоштяну.

Відбулося засідання українсько-молдовської Змішаної Комісії про міжнародне автомобільне сполучення (13–14.09), за результатами якого був підписаний Протокол із рішенням продовжити дію Угоди з лібералізації вантажних перевезень. Під час онлайн-зустрічі Прем'єр-міністра України Д. Шмигала та Прем'єр-міністра Молдови Д. Речана було досягнуто додаткових домовленостей щодо спрощення і зменшення часу перетину українсько-молдовського кордону для громадян та вантажів (21.12).

Голова Державної міграційної служби України Н. Науменко провела зустріч із представниками Генерального Інспекторату з міграції Республіки Молдова щодо перебування громадян України на території Молдова та їх легалізації там (2.11). Це стосувалось права на проживання, міжнародного та тимчасового захисту, тощо. Водночас сторони обмінялися думками щодо

співробітництва з Агентствами ООН у сфері міграції, їх ролі, впливу та ефективності в міграційній політиці обох країн.

У рамках Року української культури в Молдові відбулася низка спільних заходів: виставка «Культура під прицілом» у Національному художньому музеї Молдови, фестиваль Схід Опера Sound of Ukraine, у рамках якого команда Харківського національного академічного театру опери і балету представила 7 вистав, презентація фотопроєкту «Листівки з України: як «руський мир» знищує культуру», масштабна виставка документів з фондів Національної бібліотеки Республіки Молдова «Україна: між миром і війною», а також виставка «Крізь страждання та героїзм: ретроспектива української війни через мистецтво».

Результати

Найбільших результатів протягом року було досягнуто у транспортній сфері та узгодженні позицій щодо європейської інтеграції двох держав.

Віцепрем'єр-міністр з відновлення України О. Кубраков та Міністр інфраструктури та регіонального розвитку Республіки Молдова Л. Дабіджа підписали Протокол про внесення змін до Угоди між Урядами двох держав про діяльність залізничного транспорту (27.04). Протоколом передбачено спрощення контрольних процедур залізничного транзиту вантажів з пунктом відправлення та пунктом призначення Україна або Республіка Молдова, або коли пункт відправлення або пункт призначення знаходиться на території третьої держави, наприклад Румунії, що сприятиме збільшенню обсягу вантажів, які перевозяться залізницею.

Ухвалено Меморандум щодо співпраці між АТ «Укрзалізниця» та ДП «Залізниця Молдови» про відновлення залізничного коридору Валчінет — Окніца — Бельци — Унгень — Кишинів — Каїнари довжиною 400 кілометрів (31.05). Завершити проєкт планується наприкінці 2024 року. Крім того, у липні Молдовська залізниця погодила надання знижки у розмірі 27% до існуючих тарифів на транзитні перевезення української агропродукції у напрямку портів Рені, Джурджулешти та Галац.

КМУ схвалив проєкт закону щодо ратифікації міжурядової угоди про будівництво мосту через Дністер (8.08), що стане ключовим елементом транспортного коридору Київ–Кишинів.

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України та Міністерство інфраструктури та регіонального розвитку Республіки Молдова погодили продовження Угоди про лібералізацію вантажних перевезень між країнами до кінця 2025 року (14.09). Угода передбачає можливість виконувати двосторонні та транзитні перевезення автомобільним транспортом без спеціальних дозволів.

Підписано протокол щодо організації спільного контролю на пункті пропуску для залізничного сполучення «Новосавицька–Кучурган» на території України (13.10).

Товарообіг між двома державами у 2023 році сягнув 980 млн дол. США, незначно скоротившись порівняно з 2022 роком.

Польща

B+

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	B+

Польща залишалась стратегічним партнером України, надаючи значну дипломатичну, військову, гуманітарну допомогу. Варшава стала рушієм танкової коаліції та активно включилась в адвокацію європейської та євроатлантичної інтеграції, формування платформи з відбудови та відновлення України. Зроблені подальші кроки на найвищому рівні щодо примирення в контексті спільних трагічних сторінок історії. Однак відбулося погіршення українсько-польських відносин через ситуацію, пов'язану з блокадою експорту української агропродукції та початком блокади кордону польськими автоперевізниками.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 Польща залишалась на стратегічному порядку денному України в контексті реалізації дипломатії воєнного часу. Вище керівництво України, зокрема Президент України В. Зеленський, Прем'єр-міністр Д. Шмигаль, члени урядової команди Ю. Свиріденко, О. Кубраков, Д. Кулеба, І. Клименко, О. Резніков, М. Сольський, Г. Галущенко протягом року звертались до таких тем у контексті українсько-польських відносин: надання військової допомоги Україні, в т. ч. створення танкової коаліції, енергетична безпека, підтримка європейської та євроатлантичної інтеграції України, передача заморожених активів на відбудову України, участь польських компаній у відбудові, експорт української продукції до ЄС тощо.

Блокування експорту окремих видів агропродукції з України, протести польських автоперевізників та фермерів на польсько-українському кордоні вимагали від керівництва держави та української урядової команди значної політичної уваги. На різних етапах двосторонньої суперечки Президент України, очільник уряду та міністри говорили про необхідність якнайшвидшого владнання ситуації, висловлювалися щодо недружніх кроків Варшави і сприяння нею інтересам Росії тощо.

План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) містить окремі пункти, пов'язані з Польщею, але переважно в багатосторонньому форматі (наприклад, альянс Україна–Велика Британія–Польща, партнерство в рамках Люблінського трикутника).

Стратегічні комунікації

Знаковим з точки зору комунікації з польським суспільством став спільний виступ Президента України та Президента РП у Королівському замку у Варшаві під час офіційного візиту В. Зеленського до Польщі (квітень). Глава Української держави під час виступу акцентував на необхідності спільних українсько-польських зусиль у протидії російській агресії.

Ефективним було залучення польської сторони до міжнародних ініціатив, зокрема Формули миру, третього саміту Кримської

платформи (23.08), другого саміту Grain from Ukraine (25.11), формування Компенсаційного механізму (лютий) та Талліннського механізму (грудень).

На жаль, у другій половині 2023 року стратегічна комунікація була повністю витіснена кризовою, покликаною владнати ситуацію з торговими непорозуміннями між Україною та РП щодо експорту українського збіжжя до Польщі. Згадки про ці суперечки президентами України В. Зеленським та А. Дудою під час офіційних виступів та супутніх заходів у ході ГА ООН (19.11) призвели до дипломатичного скандалу та появи емоційних звинувачень з обох боків щодо недружніх кроків.

Діяльність

2023 рік був насичений двосторонніми контактами високого рівня, що засвідчило стратегічний рівень співпраці. Уже в січні Президент РП А. Дуда відвідав Львів для участі у зустрічі лідерів країн Люблінського трикутника. А. Дуда ще двічі відвідував Україну (червень, липень), а також дистанційно брав участь у проведенні знакових для України міжнародних форумів (серпень). Важливим для двосторонніх відносин став офіційний візит Президента України В. Зеленського до Польщі (квітень), під час якого було підписано документи щодо закупівлі та виробництва озброєння, підтверджено отримання Україною 14 польських винищувачів МіГ-29.

Інтенсивним був діалог на міжурядовому рівні. У лютому в Україні з робочим візитом перебував Прем'єр-міністр РП М. Моравецький. У травні в Польщі було призначено урядового уповноваженого з питань польсько-українського співробітництва в галузі розвитку. У липні в Києві відновив свою діяльність офіс Польського агентства з інвестицій і торгівлі з метою залучення польських інвестицій у проекти відновлення.

У 2023 році Київ почав відчувати на собі протекціоністські заходи з боку Варшави у питанні експорту та транзиту української агропродукції. У березні почалися затримки на кордоні через посилення фітосанітарних перевірок польськими інстанціями, а в квітні дійшло до заборони експорту та транзиту української продукції через Польщу. Торговельна суперечка вийшла на рівень повноважень ЄК, була створена Координаційна

платформа. Після зняття Європейською комісією обмежувальних заходів (15.09) Польща запровадила односторонні обмеження на імпорт української агропродукції. Це спровокувало черговий виток політичного протистояння, у т. ч. і найвищому рівні.

У листопаді польські перевізники почали блокувати рух вантажівок у низці пунктів пропуску на польсько-українському кордоні, протестуючи через надмірну конкуренцію після лібералізації міжнародних перевезень між Україною та країнами ЄС. До страйків на кордоні долучилися польські фермери.

Формування нової парламентської коаліції та обрання новим Прем'єр-міністром РП Д. Туска активізували дипломатичні зусилля Києва щодо налагодження контакту та вирішення торговельних суперечок.

Відбулася зустріч Прем'єр-міністра України Д. Шмигала та новопризначеного Міністра закордонних справ РП Р. Сікорського у Києві (грудень). Також у грудні відбулося перше засідання міжвідомчої групи, призначеної Міністром інфраструктури РП Д. Клімчаком для розв'язання проблем, що виникають на українсько-польському кордоні.

Результати

Президенти України, Польщі та Литви підписали Спільну декларацію за результатами другого саміту Люблінського трикутника (січень), яка визначає напрями співпраці щодо набуття Україною членства в ЄС та НАТО, надання Україні військової, гуманітарної та іншої підтримки.

Під час міжнародних форумів Президент РП декларував підтримку України, засуджував агресію Росії, адвокатував необхідність прискореного вступу України до ЄС та НАТО. Польський парламент на рівні Сенату (травень) та Сейму (червень) у формі резолюцій підтримав необхідність інтеграції України до НАТО. Стратегічний рівень підтримки для України продемонстрований і у програмі дій нового Прем'єр-міністра РП Д. Туска.

Польща залишалася лідером у допомозі Україні, яка становила 3,2% її ВВП, що є найвищим показником у світі за розрахунки Інституту

дослідження світової економіки. Завдяки проактивній позиції Варшави була пришвидшена діяльність міжнародних партнерів у рамках танкової коаліції. У лютому український та польський прем'єр-міністри зустрічали перші танки 4 Leopard, надані Польщею. Загалом від початку повномасштабної агресії РФ Польща передала ЗСУ понад три сотні танків, а також 72 гаубиці Krab, що становить 30% довоєнних ресурсів польської армії. У 2023 році у рамках військової навчальної місії EUMAM Польща підготувала 10 тис. військових ЗСУ.

Підтримка з боку польської сторони також стосувалася таких питань, як постачання палива та забезпечення зв'язку в умовах війни. Польща направила до України 19,5 тис. наборів систем Starlink. З Польщі до України надійшло 1,5 тис. тонн обладнання для потреб енергетики. Важливою є робота логістичного хабу rescEU у Польщі.

Товарообіг між країнами залишився на високому рівні. У 2023 році Польща, згідно з даними Держмитслужби, посіла перше місце за обсягом експорту з України, що склав 4,7 млрд дол. США. За обсягом імпорту до України, що склав 6,6 млрд дол. США, Польща посіла друге місце. Для кращого транспортного сполучення між країнами було зроблено відповідні кроки. Зокрема, з метою розвантаження пунктів пропуску і зменшення черг на українсько-польському кордоні у лютому було відкрито пункт пропуску «Нижанковичі-Мальховіце». А задля збільшення експортно-імпортного потенціалу у серпні між АТ «Укрзалізниця» та польським оператором PKP S.A. було підписано угоду.

Польща відіграє ключову роль як енергетичний міст між Україною та ЄС. Після модернізації запущена в роботу міждержавна лінія електропередачі «Хмельницька АЕС-Жешув» (квітень). Польща також є членом Координаційної групи Г7+ з підтримки енергетичної системи України. У рамках Формули миру Польща разом з Данією очолює робочу групу з енергетичної безпеки.

У 2023 році на заваді стабільним і прогнозованим відносинам з Польщею стали результати т.зв. «торгового» та «транспортного» безвізів, які Україна отримала від ЄС у 2022 році. Скасування тарифних обмежень на українську продукцію, а також ліцензій на автоперевезення призвело до певного

розбалансування внутрішніх ринків окремих сусідніх з Україною членів ЄС. Це наклалося на парламентські виборчі перегони в Польщі, що призвело до розгортання політичного протистояння з економічним контекстом, яке не вдалося владнати в 2023 році.

За напрямом відбудови України у квітні був підписаний меморандум між Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України та Міністерством розвитку та технологій Польщі.

Румунія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A-

Відносини України з Румунією позначилися високою інтенсивністю контактів на найвищому рівні, першим в історії спільним засіданням урядів України та Румунії, спільними заявами президентів та глав урядів обох держав. Високий спільний політичний інтерес позитивно позначився й на зростанні результативності двосторонньої взаємодії.

Політичний інтерес/залученість

Висока інтенсивність контактів на рівні вищого політичного керівництва країн засвідчила політичний інтерес з боку Президента, Прем'єр-міністра, Кабінету Міністрів України. Крім того, Президент України згадував Румунію (у контексті держав, що приєдналися до Вільнюської декларації «Групи семи» щодо гарантій безпеки для України) під час екстреної наради з керівниками закордонних дипломатичних установ України (серпень). Голова ВРУ наголошував під час зустрічі з Прем'єр-міністром Румунії М. Чолаку та румунськими урядовцями у Києві (18.10), що Україна дуже цінує послідовну позицію Румунії щодо територіальної цілісності України й постійну багатомісну підтримку України та українського народу.

Стратегічні комунікації

Посол України у Румунії І. Прокопчук активно комунікував з румунськими медіа, а також брав участь у публічних заходах на кшталт конференцій, форумів та виставок. Він виступив на спільному засіданні Сенату та Палати депутатів Парламенту Румунії (27.02) щодо підтримки України та вшанування Хвилиною мовчання пам'яті загиблих внаслідок повномасштабної агресії РФ проти України.

Напрямок стратегічних комунікацій був суттєво посилений Спільною заявою Президента України В. Зеленського і Президента Румунії К. Йоханніса (12.10) та Спільною заявою прем'єр-міністрів України та Румунії за результатами першого засідання урядів двох країн (18.10).

Діяльність

Протягом року відбувалися активні контакти на рівні президентів, очільників урядів і парламентів та окремих міністрів. Основні напрями зустрічей — енергетика, транзит аграрної продукції та безпека.

У Бухаресті Президент України В. Зеленський провів зустріч із Президентом Румунії К. Йоханнісом (10.10), у ході якої відзначив важливе рішення про тренування в Румунії українських льотчиків для F-16 у новоствореному Центрі підготовки пілотів та співпрацю за одним зі стратегічних напрямів у трикутнику Україна — Румунія — Молдова (зерновий коридор). Президенти України та Румунії закріпили результат переговорів у формі спільної заяви.

Президент В. Зеленський, Голова ВРУ Р. Стефанчук та Прем'єр-Міністр Д. Шмигаль зустрічалися у Києві з Прем'єр-міністром Румунії М. Чолаку та румунськими урядовцями (18.10), які прибули на перше в історії українсько-румунських відносин спільне засідання урядів двох країн. Сторони обговорили ряд важливих питань, зокрема подальше стратегічне партнерство, продовольчу безпеку, інтеграцію України до ЄС та НАТО, а також реалізацію Формули миру.

За підтримки Євросоюзу відбулася тристороння зустріч Україна–Єврокомісія–Румунія (9.03). У фокусі переговорів була координація зусиль із вдосконалення та розвитку експортних потужностей через українські та румунські канали річки Дунай. Усі сторони дійшли згоди, що розвиток ефективного та безпечного судноплавства на Дунаї можливий у продуктивній та злагодженій співпраці з колегами з Єврокомісії, Румунії та Дунайської комісії.

Міністр енергетики України Г. Галущенко у рамках неформального засідання міністрів енергетики країн ЄС у Стокгольмі (1.03) провів низку двосторонніх зустрічей, зокрема з Міністром енергетики Румунії В.-Д. Попеску. Ключовою темою стала енергетична безпека в регіоні та торговельний обмін електроенергією між країнами як один із механізмів її посилення. У серпні Г. Галущенко провів онлайн-зустріч з Міністром енергетики Румунії С. Бурджуою, на якій підкреслив зацікавленість України в розвитку співпраці у сфері транспортування природного газу через Трансбалканський газовий коридор та подякував Румунії за підтримку енергетичного сектору України, розповів про потреби енергосектору, необхідні матеріали та устаткування, резерв яких допоможе Україні пройти наступний опалювальний сезон в умовах можливих терористичних атак Росії на енергосистему.

Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль провів розмову з новопризначеним Прем'єр-міністром Румунії М. Чолаку (27.06), під час якої обговорювалися питання розширення логістичних можливостей між двома державами, підтримки вступу України в ЄС і НАТО, а також допомоги під час повномасштабної війни.

У Бухаресті відбулася тристороння зустріч (13.04), у якій взяли участь перша заступниця Міністра закордонних справ України Е. Джапарова, Віцепрем'єр-міністр, Міністр закордонних справ та європейської інтеграції Республіки Молдова Н. Попеску, Міністр закордонних справ Румунії Б. Ауреску, а також Міністри оборони України О. Резніков, Республіки Молдова А. Носатий та Міністр національної оборони Румунії А. Тилвер. Міністерська зустріч у форматі трикутника «Україна–Республіка Молдова–Румунія» відбулася вдруге і була присвячена питанням регіональної безпеки та військово-технічного співробітництва. Румунія та Республіка Молдова підтвердили налаштованість на взаємодію з метою імплементації української Формули миру.

Під час робочого візиту до Бухаресту (9.12) Віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанішина зустрілася з Міністром закордонних справ Румунії Л. Одобеску, яка висловила за послідовну підтримку України як на двосторонньому рівні, так і щодо вступу до ЄС. Сторони домовилися співпрацювати для посилення двосторонніх відносин до стратегічного рівня.

Міністр аграрної політики та продовольства України М. Сольський провів онлайн зустріч з Міністром сільського господарства та сільського розвитку Румунії П. Деа (19.04), під час якої обговорили питання експорту та транзиту української аграрної продукції в/через Румунію. За 2 дні вони зустрілися в Бухаресті, де обговорили ситуацію, яка склалася через рішення окремих країн блокувати український експорт. Румунський міністр підтвердив, що транзит через Румунію не буде обмежуватися, і шляхи солідарності збережуться.

Міністр аграрної політики та продовольства України М. Сольський провів чергову онлайн зустріч з Міністром сільського господарства та сільського розвитку Румунії Ф.-І. Барбу (19.09). Сторони обговорили питання

співробітництва в аграрній галузі між Україною та Румунією, зокрема, умови та механізми експорту української сільськогосподарської продукції до Румунії.

Віцепрем'єр-міністр з відновлення України — Міністр розвитку громад, територій та інфраструктури О. Кубраков повідомив про проведення третьої зустрічі у Румунії щодо нарощення експортної спроможності для українських портів Дунаю (7.12). За 11 місяців роботи загальні обсяги перевалки через українські Дунайські порти склали майже 30 млн тонн.

Голова ВРУ Р. Стефанчук у форматі відеоконференцій провів розмови зі своїми колегами (9.05) — Спікеркою Парламенту Словенії У. К. Зупанчич та т.в.о Спікерки Парламенту Румунії А. Ш. Горгіу. Основною темою розмов був саміт держав-членів НАТО у Вільнюсі та питання часових рамок членства України в Альянсі. Очільниця Парламенту Румунії зацентрувала на тому, що Румунія підтримує євроатлантичні прагнення України та буде й надалі поряд з Україною у боротьбі з російською агресією. Вона також нагадала, що Парламент Румунії постійно працює над політичними питаннями, які є важливими для допомоги Україні, зокрема щодо визнання Голодомору 1932–33 років геноцидом Українського народу та засудження збройної агресії Росії.

Результати

Президенти України В. Зеленський та Румунії К. Йоханніс підписали спільну декларацію щодо євроатлантичної інтеграції України (1.06), у якій, зокрема заявили, що Румунія й далі сприятиме міцній та ефективній підтримці України з боку Альянсу; а Україна продовжуватиме поглиблення взаємосумісності з НАТО та модернізацію сфери безпеки і Збройних Сил. Урядом України було схвалено розпорядження «Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про взаємне визнання документів про освіту» (14.02). Підписання Угоди сприятиме взаєморозумінню щодо визнання документів про здобуту освіту за різними рівнями, виданих в Україні та Румунії, а також документів про періоди навчання в Україні та Румунії.

КМУ затвердив (5.04) рішення щодо ратифікації Угоди з Румунією про імплементацію Конвенції Еспо, яка дозволить запровадити чіткі механізми консультацій для обох країн: встановить строки проведення транскордонних консультацій; порядок інформування громадськості; механізми взаємодії сторін. Це сприятиме покращенню двостороннього співробітництва у сфері запобігання, зменшення та контролю шкідливого транскордонного впливу на довкілля від планованої діяльності.

Також Уряд схвалив проект Угоди між Україною та Румунією щодо відкриття нового міжнародного пункту пропуску Біла Церква–Сігету Мармаціей (14.08), що насамперед буде розрахований на пропуск вантажних транспортних засобів.

Під час візиту урядової делегації Румунії до Києва (у рамках проведення спільного засідання урядів України та Румунії) Міністр з питань стратегічних галузей промисловості України О. Камишін та Міністр економіки, підприємництва і туризму Румунії Ш.-Р. Опря підписали Меморандум про взаєморозуміння (18.10). У документі йдеться про підтримку й розширення взаємного військово-технічного співробітництва між Румунією та Україною. Партнерство передбачає підсилення обороноздатності України та розвиток ОПК Румунії.

Товарообіг між двома країнами у 2023 році досяг 5,32 млрд дол. США, збільшившись втричі порівняно з довоєнним 2021 роком.

Словаччина

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

Зважаючи на військову, політичну та гуманітарну допомогу, що надається, Україна вважає Словаччину ключовим партнером в Європі. Основна увага у 2023 році була зосереджена на виборчих перегонах в Словаччині та наслідках приходу до влади уряду Р. Фіцо, зокрема сигнали про можливе припинення співпраці в військовій сфері, та потенційне приєднання Словаччини до тандему з Угорщиною щодо блокування співпраці ЄС та НАТО з Україною. Українська дипломатія, наголошуючи на необхідності дотримання прагматичного підходу, зосереджувалась на кризовому управлінні двосторонніх відносин, намагаючись розв'язати проблему односторонніх заборон на імпорт української аграрної продукції тощо.

Політичний інтерес/залученість

Політична увага до Словацької Республіки (СР) у 2023 році відповідала важливій ролі, яку ця країна відіграє в реалізації зовнішньополітичного курсу України. Словаччина часто згадувалась у виступах Президента, Прем'єр-міністра, Міністра закордонних справ, Міністра оборони та інших як «один із європейських лідерів у захисті наших фундаментальних цінностей». Словаччина називалася країною-партнером, яка надає принципову підтримку Україні у європейській та євроатлантичній інтеграції, підтримує мирну ініціативу Президента України з метою гарантування справедливого та сталого миру для України. Часто згадується пакет безпекової підтримки з боку Словаччини, який містив літаки МіГ-29 та засоби протиповітряної оборони та був наданий у вирішальні для України часи та становив перші подібні поставки від українських союзників. Участь Словаччини у відновленні України, у дії коридорів солідарності, а також гуманітарному розмінуванні в Україні також є важливими темами. Регулярно висловлюється вдячність Словаччині за прийняття біженців з України.

Водночас високий політичний інтерес був викликаний напругою в двосторонніх відносинах у другій половині 2023 року. Словаччина з'являлась в українському медійному просторі через односторонні заборони на імпорт сільськогосподарських товарів з України, які вона, а також Польща та Угорщина запровадили у вересні, що спричинило подачу Україною позовів до СОТ проти цих країн.

Стратегічні комунікації

Стратегічні комунікації українського керівництва щодо важливості словацької підтримки України та спільності інтересів обох країн відповідали ролі Словаччини в адвокатуванні українських інтересів. Регулярно наголошується важливість участі Словаччини у Кримській платформі, форматі «Рамштайну» та т.зв. «Талліннській декларації» — групі 9 європейських держав, що зобов'язались поставляти військову

допомогу Україні. У Спільній декларації Президентів України, СР та Чеської Республіки (28.04) оцінювалась важлива допомога, надана цими країнами із самого початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, зокрема військова допомога летального та нелетального типу, підготовка до проходження зимового періоду, гуманітарна допомога, підтримка біженців з України.

Після формування нового уряду в Словаччині фокус українського керівництва був на комунікації необхідності прагматичного підходу до співпраці зі Словаччиною, незалежно від наявних політичних розбіжностей.

Коли Польща, Словаччина та Угорщина вдалися до односторонньої блокади української сільськогосподарської продукції, важливим був наголос на негативному впливі, який такі кроки завдають спільним економічним інтересам України та цих країн, необхідності пошуку взаємоприйнятних компромісів.

Активною була участь українських представників у міжнародних комунікаційних заходах, що відбувались в Словаччині, зокрема Віцепрем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України О. Стефанішина та заступник керівника ОПУ І. Жовква взяли участь у дискусіях на конференції GLOBSEC 2023 (травень), керівник ОПУ А. Єрмак виступив із відеозверненням на відкритті виставки Russian War Crimes (5.09) тощо.

Діяльність

У 2023 році відбувались візити на найвищому рівні: робочий візит в.о. Прем'єр-міністра СР Е. Геґера до України (березень), спільний візит до України Президентки СР З. Чапутової та Президента ЧР П. Павела (квітень), офіційний візит Президента України до СР (липень), а також телефонні розмови між президентами, прем'єр-міністрами, міністрами закордонних справ, зустріч між головами парламентів, політичні консультації між заступниками МЗС тощо.

Розглядалось питання реконструкції міждержавного електричного інтерконектора «Мукачево–Вельке Капушани», можливість зберігання газу

в українських газових сховищах та варіанти транспортування водню до ринків Європи у майбутньому.

Були порушені питання створення нових пунктів пропуску на кордоні та потенційні спільні зусилля для створення залізничного сполучення Київ—Кошице з використанням інфраструктури колії європейського стандарту від станції Ужгород територією Словаччини. Обговорювалась можливість співпраці щодо проектів відбудови, зокрема потенційного словацького патронату над відновленням Чернігівщини.

Словацькі дипломатичні представники залучались до засідань робочих груп президентської Формули мир».

Результати

Відповідно до даних Державної митної служби, у 2023 році товарообіг між Україною та Словаччиною склав 2,9 млрд дол. США, з негативним для України сальдо у 742 млн дол. США та скороченням українського експорту у порівнянні з 2022 роком.

Поглибилась співпраця між двома країнами в оборонній сфері, включаючи підписання контракту на постачання Україні гаубиць Zuzana-2, спільну розробку нового типу гаубиць та виробництво боеприпасів тощо. Отримано пропозицію від словацького оператора Slovnaft щодо розвитку співробітництва у нафтовій сфері. Для розв'язання проблеми експорту української сільськогосподарської продукції в Словаччину Україною на розгляд словацькому уряду був запропонований план дій, зокрема впровадження механізму ліцензування. Розпочато розгляд питання про співпрацю в ядерній галузі.

Після приходу до влади уряду Р. Фіцо, попри побоювання щодо повного припинення Словаччиною військової співпраці з Україною, виявилось, що жодні обмеження щодо співпраці комерційних структур не передбачаються. Словаччина зобов'язалась продовжувати поставляти гуманітарну допомогу Україні, підтримувати дію коридорів солідарності, а також співпрацювати у сфері оборонної промисловості та функціонування ремонтної бази для військової техніки України.

Підписано Меморандум про взаєморозуміння про співробітництво у підготовці спільних проектів для програм ЄС (31.05). СР є першою країною, з якою Україна налагоджує подібного роду співпрацю. Меморандум передбачає комунікацію та обмін досвідом між двома країнами у підготовці та реалізації спільних проектів у рамках програм ЄС.

Водночас СР залишається однією з небагатьох країн ЄС та НАТО, що не приєднались до Спільної декларації лідерів Групи семи та України, ухваленої у Вільнюсі (12.07) про надання Україні безпекових гарантій.

В

Туреччина

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	4
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	3	3
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	4
РЕЗУЛЬТАТИ	3	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B	B-

У 2023 році основну увагу у відносинах з Туреччиною Україна приділяла розвитку співпраці в оборонній сфері, реалізації Формули миру — насамперед у частині продовольчої безпеки, збереженню підтримки з боку Анкари територіальній цілісності України та її членству в НАТО, а також гуманітарним ініціативам (обміну полоненими та поверненню депортованих дітей).

Політичний інтерес/залученість

Туреччина залишається важливим регіональним гравцем і партнером України, здебільшого у контексті морської та продовольчої безпеки, про що регулярно згадували у своїх промовах перші особи держави. Президент і Міністр закордонних справ відзначали, що від Анкари залежить, зокрема, недопущення російських військових кораблів до Чорного моря, реалізація проєктів у ВПК та гуманітарній сфері. Але об'єктивні причини (відсутність передумов для діалогу з РФ, де Туреччина могла б відігравати посередницьку роль; неконструктивна позиція РФ щодо обміну полонених; припинення роботи Зернової ініціативи за участі ТР) призвели до зменшення згадок про Туреччину в офіційних заявах українських посадовців. Окремі згадування мали здебільшого загальний характер, з акцентом на потенціал співпраці в оборонній сфері та післявоєнній відбудові.

Стратегічні комунікації

За словами Посла України у ТР В. Боднара, «комунікація на різних рівнях міністерств і відомств триває безперервно, як в онлайн, так і в офлайн режимах». Утім, присутність України в публічному та медійному просторі Туреччини залишалась обмеженою. Великою мірою це пов'язано з відсутністю нових «історій успіху» Анкари у посередницьких зусиллях між Росією та Україною, припиненням дії Зернової ініціативи та зміщенням фокуса уваги на конфлікт у Газі. Слід також враховувати особливості інформаційного простору ТР, де порядок денний визначається державними ЗМІ, з огляду на внутрішньополітичну доцільність тих чи інших тем. Водночас з українського боку не вистачало зусиль задля збільшення присутності українських наративів у турецькому інформаційному полі, а реакції на спростування некоректних заяв турецьких експертів та журналістів щодо України часто були недостатніми або запізними. За 2023 рік не було жодного інтерв'ю Президента чи глави МЗС для турецьких ЗМІ.

Діяльність

Протягом 2023 року тривав політичний діалог високого рівня. У липні Туреччину з робочим візитом відвідав Президент В. Зеленський, у рамках якого він зустрівся з президентом ТР Р. Т. Ердоганом. Тоді ж було оголошено про звільнення командирів батальйону «Азов», які перебували у Туреччині після полону.

У серпні в Україні побував міністр закордонних справ ТР Х. Фідан, який зустрівся у Києві з Президентом та Міністром закордонних справ України.

У серпні президент ТР Р. Ердоган взяв участь у роботі Кримської платформи в онлайн форматі, де поновив підтримку територіальної цілісності України, включно з Кримом.

У грудні в онлайн форматі проведено політичні консультації на рівні заступників МЗС для визначення пріоритетів взаємодії на наступний рік.

Тривали контакти по лінії оборонно-промислового комплексу. Українські компанії брали участь у тендерах на постачання двигунів для турецького винищувача КААН. Двигуни українського виробництва постачались для турецьких проектів безпілотного винищувача Kızılelma, бойових безпілотників Akıncı та Anka III, гелікоптера Atak II. Турецькі компанії взяли участь у Міжнародному форумі оборонних індустрій у Києві у вересні.

Важливим заходом економічної дипломатії стало проведення в Туреччині тристороннього українсько-турецько-японського форуму (21.09), присвяченого проблемам післявоєнної відбудови України.

За підтримки Посольства проведено низку заходів експертної та культурної дипломатії, присвячених протидії російській агресії, звільненню військовополонених, поверненню депортованих дітей, захисту прав кримських татар, висвітленню річниці Голодомору тощо.

Результати

Головним досягненням 2023 року стало збереження послідовної підтримки ТР територіальної цілісності України як на двосторонньому рівні, так і на майданчиках міжнародних організацій. З боку офіційної Анкари

пролунав чіткий сигнал про те, що «Україна заслуговує на членство в НАТО». Залишаються закритими для російських військових кораблів Турецькі Протоки, хоча проблема перевезення Росією зброї на кораблях умовно «комерційного» флоту не вирішена.

У межах робочого візиту В. Зеленського до Туреччини підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України та Міністерством промисловості та технологій Турецької Республіки у сфері стратегічних галузей промисловості. Документ спрямований на підтримку існуючих та започаткування нових проєктів у стратегічних галузях промисловості та технологій між компаніями України і ТР. Серед пріоритетних напрямів співпраці — розвиток потужностей виробництва автономних транспортних засобів, зокрема безпілотних літальних апаратів; нарощування виробництва різних типів БПЛА; дослідження й розробки в галузі автономних систем, космосу та в інших високотехнологічних секторах промисловості двох країн.

Важливим здобутком 2023 року за участі Туреччини став результат роботи Чорноморської зернової ініціативи, завдяки якій було експортовано 33 млн тонн українського зерна. Наразі зусилля української сторони зосереджені на запобіганні вивезенню Росією краденого українського зерна, а також обходженню санкцій через територію ТР. За інформацією західних ЗМІ, за останній рік Туреччина суттєво збільшила експорт до Росії товарів подвійного призначення, що можуть використовуватись у воєнних цілях. Зокрема, йдеться про мікрочіпи, комунікаційне обладнання та телескопічні приціли. Ці питання залишаються не вирішеними.

Минулий рік відзначився зростанням обсягів двосторонньої торгівлі, що за даними Державної митної служби України, склали 7,09 млрд дол. США та збільшились у порівнянні з 2022 роком на 12,5%. При цьому експорт товарів з України до Туреччини склав 2,37 млрд дол. США, імпорт товарів з Туреччини до України склав 4,7 млрд дол. США. Важливу частину українського експорту склали жири, олії, зернові культури та агропродукція. На початку року Туреччина відкрила ринок для експорту української рибної продукції. Водночас Угода про вільну торгівлю між Україною і Турецькою Республікою, підписана ще у лютому 2022 року, так і не була ратифікована сторонами.

У грудні про вихід з українського ринку заявила турецька телекомунікаційна компанія «Тюркселл» (український мобільний оператор «Лайфселл», найбільший турецький інвестор) після того, як український суд заарештував активи компанії у справі Фрідмана.

Розвивалась гуманітарна співпраця: важливим досягненням стало звільнення командирів полку «Азов», зусилля Туреччини щодо обміну полоненими, допомога українським дітям-сиротам, що наразі перебувають у ТР, програми з реабілітації військових.

Загалом Україні вдалось зберегти позитивну динаміку у двосторонніх відносинах. Але зацікавленість Туреччини в економічній співпраці з Росією, припинення дії Зернової угоди, парламентські та президентські вибори в ТР, війна між Ізраїлем та Хамасом та інші фактори внутрішньої та міжнародної політики не дозволили заручитись більшою підтримкою Анкари.

Угорщина

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	2	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	2	2
ДІЯЛЬНІСТЬ	2	3
РЕЗУЛЬТАТИ	3	2
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	D+	D+

У 2023 році відносини між Україною та Угорщиною дійшли до найбільшої кризи за всю новітню історію. Практика взаємних медійних випадів тривала, офіційний Будапешт до блокування руху України до НАТО додав погрози про зупинення української інтеграції з ЄС. Угорщина вдалася до заборони на український аграрний імпорт і досі не погодила призначення українського посла. Усе це відбилося й на секторальній співпраці, яку сторони звели до мінімуму. Тим не менше, Угорщина продовжила підтримувати Україну гуманітарною допомогою. А спільна участь у програмах, підтриманих ЄС, і перша за тривалий час зустріч українських посадовців з угорським міністром закордонних справ дає підстави очікувати на поступове позбавлення спільних секторальних ініціатив.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2023 року представники України на міжнародній арені не оминали увагою стан та перспективи відносин з Угорщиною. Однак усі згадки цього напряму радше стосувалися ситуативного реагування на дії офіційного Будапешта щодо України або були включені до контексту регіональних ініціатив. Причиною цього, як і попереднього року, була негативна інерція у відносинах між двома сторонами, створена в минулі роки через особливості забезпечення прав представників угорської національної меншини в Україні та позицію Угорщини щодо підтримки боротьби українського народу проти російського вторгнення. Водночас українські актори продемонстрували розуміння потреби знаходити основу для конструктивного діалогу та взаємовигідних відносин з угорською стороною.

Президент В. Зеленський наголошував на потребі розбудови добросусідських відносин із країнами ЄС, з якими безпосередньо межує Україна (серед них і Угорщина), під час виступу з нагоди Дня Конституції (28.06) та наради з керівниками українських дипломатичних представництв (2.08). Крім цього, очільник держави запросив угорського Прем'єр-міністра В. Орбана до Києва в лютому під час неофіційної розмови в Раді ЄС та повторив своє запрошення після розмови з ним на інавгурації Президента Аргентини в грудні.

Водночас протягом року представники ОПУ, ВРУ, Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, МЗС та інших відомств згадували розвиток відносин із Будапештом лише в контексті нагальних проблем (заборони експорту українського збіжжя, неготовності відкрити перемовини про вступ до ЄС тощо, передачі Росією 11 українських військовополонених до Угорщини тощо), а не стратегічних цілей. Проте заступник голови ОПУ І. Жовква (грудень) заявив, що Україна зацікавлена в налагодженні відносин з Угорщиною, і що їх не варто розглядати лише крізь політичну складову.

Стратегічні комунікації

Угорська аудиторія загалом та угорські еліти у 2023 році не були адресатами системних стратегічних комунікацій української влади. У цьому контексті можна відзначити лише звернення Президента України до учасників саміту Ініціативи Тримор'я (зокрема представників Угорщини), де він говорив про потребу знайти спільне рішення в питанні українського аграрного експорту до країн ЄС. Крім того, заяви щодо угорських питань лунали від офіційних представників України, зокрема за результатами зустрічей у Брюсселі, наприклад, Д. Кулеба прокоментував слова представника канцелярії Прем'єр-міністра Угорщини про те, що Будапешт може блокувати переговори про вступ України до ЄС (7.11).

Також слід згадати про участь угорських дипломатів і посадовців у започаткованих Україною багатосторонніх майданчиках, як от Кримської платформи та Бучанського саміту, та долучення до спільних заяв за їх результатами. Протягом року (у лютому та грудні) українська сторона також повідомляла про неодноразові запрошення до зустрічі між В. Зеленським і В. Орбаном. Таким чином Київ демонстрував угорській аудиторії прагнення перезапустити двосторонні відносини.

Діяльність

Брак порозуміння між Україною та Угорщиною на найвищому політичному рівні, як і попереднього року, негативно впливав на секторальну співпрацю. Одним з індикаторів цієї кризи стала відсутність українського посла в Будапешті. Українська сторона запропонувала на цю посаду етнічного угорця, професора, воїна ЗСУ Ф. Шандора, проте угорські візаві досі не схвалили цієї кандидатури (при цьому офіційний Київ схвалив кандидатуру нового угорського посла А. Хеізера). Кризові явища у двосторонніх відносинах ускладнили спільну розробку та реалізацію стратегічних і масштабних ініціатив двох держав, звівши двосторонні контакти до реагування на найбільш гострі актуальні проблеми.

Президенти України та Угорщини мали офіційну зустріч у Києві під час саміту Кримської платформи (23.08), де декларували готовність співпрацювати у відстоюванні територіальної цілісності й суверенітету української держави, її інтеграції до ЄС та НАТО, спільних транскордонних ініціативах і проєктах. Президент В. Зеленський і прем'єр Угорщини В. Орбан мали короткі розмови — на саміті Європейського політичного співтовариства в Іспанії (6.10) та на церемонії інавгурації нового Президента Аргентини (10.12).

Вперше за тривалий час українські високопосадовці — Міністр закордонних справ Д. Кулеба та Віцепрем'єрка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанішина — зустрілися з Міністром закордонних справ Угорщини П. Сійярто (грудень). Ці зустрічі було присвячено виконанню реформ Україною на шляху до ЄС, насамперед у царині забезпечення прав представників національних меншин. МЗС України протягом року у контактах з угорськими колегами концентрувалося на розв'язанні проблемних питань, як от розблокуванні українського аграрного експорту до Угорщини, з'ясуванні обставин передачі Росією Будапешту групи українських військовополонених та роз'ясненні змісту обурливих висловлювань угорського Прем'єр-міністра щодо оборони українського народу проти вторгнення Росії. Голова ОПУ А. Єрмак під час телефонної розмови з Міністром закордонних справ Угорщини П. Сіярто (6.12) обговорив можливе проведення зустрічі двох лідерів.

У 2023 році офіційний Київ неодноразово звертався за посередництвом до інституцій ЄС для розв'язання непорозумінь у двосторонніх відносинах, зокрема щодо експорту аграрної продукції. Від квітня 2023 року представники КМУ, Мінагро та Мінекономіки України регулярно контактували з колегами з Угорщини щодо сільськогосподарського експорту. Попри запропоновані офіційним Києвом компроміси та посередництво Європейської Комісії в цих перемовинах, офіційний Будапешт залишив чинною заборону на імпорт більшості української агропродукції, хоча й відновив її транзит угорською територією та не припинив консультацій щодо прийняттого для всіх сторін рішення. Крім того, відбулися спільні консультації українського та угорського Міністерств освіти щодо законодавства у царині прав представників національних меншин навесні 2023 року.

На початку 2023 року представники українського МОЗ та угорського дипломатичного представництва обговорювали співпрацю у відновленні медичних закладів на деокупованих територіях України та в реагуванні на спалахи інфекційних хвороб. Зокрема, йшлося про укладання меморандуму про порозуміння між профільними національними відомствами. Однак кінцевих результатів у цьому протягом року досягнуто не було.

Результати

З огляду на прохолодні відносини між Україною та Угорщиною на найвищому політичному рівні та готовність офіційного Будапешта розвивати співпрацю з Росією, у 2023 році не слід було очікувати на досягнення значних практичних результатів в українсько-угорських відносинах. Так само угорська влада залишилася вірною своїй позиції щодо ненадання Україні зброї. Утім, попри ці обставини, можна говорити про окремі позитивні та перспективні явища.

Угорщина підтримала 11-й пакет санкцій ЄС проти РФ, а також голосувала за резолюції ГА ООН «Про справедливий і сталий мир в Україні» та «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи АР Крим та м. Севастополь». Крім цього, угорська сторона продовжила навчати українських військових медиків і приймати на лікування поранених українських військовослужбовців. Угорщина декілька разів протягом року надала вагому гуманітарну допомогу Україні, як от обладнання для відновлення електропостачання Сумської та Херсонської областей, партії автобусів та апаратів штучної вентиляції легень. Також угорськими магістралями до українських споживачів продовжили надходити природний газ та автомобільне паливо.

Фактором, що може позитивно вплинути на досягнення позитивних результатів українсько-угорської співпраці, є дедалі більша участь України у програмах ЄС. Так, українська держава у 2023 році стала повноцінним учасником програми ЄС «Механізм Сполучення Європи». Це дозволить розбудувати ряд пунктів пропуску на кордонах України з країнами-членами Об'єднаної Європи, зокрема пункт пропуску «Захонь-Чоп» на українсько-угорському кордоні (проект розроблено спільно з Угорщиною). Також

2023 року КМУ схвалив угоду про фінансування програми транскордонного та транснаціонального співробітництва Interreg NEXT Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна, підтриману ЄС.

За даними Державної митної служби України, у 2023 році загальний товарообіг між Україною та Угорщиною скоротився до 2,81 млрд дол. США (імпорт — 1,63 млрд дол. США, експорт — 1,18 млрд дол. США), порівняно з 3,56 млрд дол. США у 2022 році.

Чехія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A-	A

У 2023 році Україна та Чехія досягли значного прогресу у зміцненні двосторонніх відносин, особливо у сферах військового співробітництва та енергетики, демонструючи міцність та ефективність стратегічного партнерства. Попри цей позитивний розвиток, існують певні виклики, які потребують уваги та системного підходу, зокрема у контексті економічного відновлення та регіональної безпеки.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2023 року представники України регулярно висловлювали зацікавленість у співпраці з Чехією та, попри економічні та соціальні складнощі в обох країнах, змогли досягнути подальшого поглиблення двосторонніх відносин.

Зацікавленість України у продовженні стратегічного діалогу з Чехією підкреслив серпневий виступ Президента В. Зеленського на зустрічі з керівниками іноземних дипломатичних установ. Під час зустрічі Президент відзначив значний вклад Чехії у допомогу Україні. Іншим символічним жестом стало нагородження Президентом орденом «За заслуги» II ступеня Міністра промисловості та торгівлі Чеської Республіки Й. Сікелу та начальника Генерального штабу армії Чеської Республіки К. Жеку (жовтень).

Міністр закордонних справ України Д. Кулеба у своїй статті для Foreign Affairs також наголосив на значній підтримці, яку Чеська Республіка надає Україні (грудень). Водночас у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України Чехія не згадується (18.04).

Спікер Парламенту України Р. Стефанчук назвав Чехію справжнім другом України та висловив вдячність за підтримку та допомогу, яку Київ весь час отримує як на рівні політичних рішень, так і в питаннях військової допомоги, навчання українських солдатів, лікування та реабілітації поранених воїнів (жовтень).

Стратегічні комунікації

Чеська аудиторія протягом 2023 року регулярно була адресатом стратегічних комунікацій української влади. Під час спільної пресконференції за результатом візиту до Чехії (6.07) Президент України подякував чеському народу за підтримку України, наголосив на необхідності запровадження нових санкцій проти РФ та згадав здатність Чехії допомогти у залученні держав Глобального Півдня до реалізації Формули миру.

Міністр Д. Кулеба на запрошення чеського колеги Я. Ліпавського звернувся до глав дипломатичних місій Чехії як почесний гість щорічної конференції послів (серпень). Він наголосив на необхідності підтримки української Формули миру та назвав Чехію важливим партнером у комунікації з країнами Глобального Півдня.

Діяльність

У 2023 році діяльність України була багатоплановою та зосереджувалась на підтримці політичних зв'язків, а також розвитку партнерства в енергетичній та оборонній сферах. До України прибули президенти Чехії та Словаччини П. Павел і З. Чапутова (28.04), які серед іншого відвідали Бородянку на Київщині і на власні очі побачили наслідки російської агресії. Президент В. Зеленський відвідав Прагу (6.07), де провів зустріч із Президентом Чехії П. Павелом.

Знаковим для військового співробітництва став візит до Києва головнокомандувача армії Чехії К. Ржехи та зустріч із головнокомандувачем В. Залужним (2.11). Вони обговорили безпековий ландшафт, можливу чеську допомогу та обмін військовим досвідом, підкресливши взаємну відданість обороні та безпеці.

Міжпарламентська взаємодія також була помітною. Вагомим кроком стала участь України у Конференції голів парламентів держав-членів ЄС на запрошення Чеської Республіки (24.04). Це не лише продемонструвало підтримку Чеською Республікою кандидатства України на вступ до ЄС, але й зміцнило дух співпраці на законодавчому рівні. Під час зустрічі з Головою Палати Депутатів Парламенту Чеської Республіки М. Пекаровою Адамовою голова ВРУ Р. Стефанчук закликав Парламент Чехії до підтримки України на шляху до НАТО та ЄС, а також вкотре наголосив на важливості реалізації Формули миру. Окрім того, за ініціативи Р. Стефанчука та М. Пекарової Адамової, у Празі відбувся Другий парламентський саміт Міжнародної Кримської платформи (жовтень), що мав на меті підтвердити міжнародну підтримку України та привернути увагу світової спільноти до

ситуації на Кримському півострові. Перемовини Р. Стефанчука з Міністром закордонних справ Чехії Я. Ліпавським у Празі (25.10) зосереджувались на питаннях оборони та на зацікавленості обох сторін у зміцненні військових і стратегічних зв'язків.

Міністри закордонних справ України Д. Кулеба та Чехії Я. Ліпавським зустрічалися двічі (23.02 та 28.08). У лютому сторони наголосили на необхідності притягнути Росію до відповідальності за злочин агресії проти України. У серпні Міністр також провів переговори з радником з питань національної безпеки Прем'єр-міністра Чеської Республіки Т. Пояром щодо подальшого розвитку оборонної співпраці.

Акцент на співробітництві у сфері відновлюваної та ядерної енергетики під час зустрічі заступника Міністра енергетики Я. Демченковим із чеською делегацією підкреслив орієнтацію на стратегії сталого розвитку безпеки та економічної співпраці (вересень). А під час зустрічі з уповноваженим Уряду Чеської Республіки з питань відбудови України Т. Копечним було наголошено на реконструкції енергетичного сектору України, зокрема Дніпропетровської та Харківської областей, із залученням приватних чеських інвестицій.

Одним з найактивніших акторів в українсько-чеських відносинах став заступник Міністра закордонних справ Є. Перебийніс. У жовтні він здійснив робочий візит до Праги, де провів зустрічі з Міністром Я. Ліпавським та заступником Глави чеського зовнішньополітичного відомства Я. Мар'яном. У вересні та березні Перебийніс мав окремі зустрічі з делегацією Чеської Республіки у Києві. У червні він зустрівся з делегацією Сенату Парламенту Чеської Республіки та обговорив взаємодію у реалізації Формули миру. У лютому заступник Міністра провів перемовини з генеральним директором Європейської секції МЗС Чеської Республіки Я. Кюрфюрстом, під час яких сторони обмінялися думками щодо перспектив розвитку двостороннього політичного діалогу.

Результати

Чехія демонструє послідовну підтримку зусиль України щодо вступу в НАТО та ЄС, активно виступає за надання військової допомоги та підтримує ініціативи щодо притягнення Росії до відповідальності на рівні ЄС. Низка ініціатив та заяв засвідчують глибину двосторонніх відносин між Чехією та Україною.

Під час візиту лідерів держав (28.04) Чехія разом зі Словаччиною та Україною підписали декларацію, яка підтверджує їх готовність підтримувати Київ на шляху до членства в НАТО та ЄС, а також сприяти безпеці України до її приєднання до Альянсу.

Важливою точкою у розбудові двосторонніх відносин стало підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Мінстратегпромом та Міністерством оборони Чехії (7.07), присвяченого військово-технічному співробітництву та проектам оборонної промисловості. Створення спільної робочої групи для залучення чеських компаній до відбудови України свідчить про потенційно ефективну економічну співпрацю. Крім того, схвалення Чехією виробництва гвинтівки CZ BREN 2 для Києва підкреслює відданість посиленню обороноздатності України. Запевнення Міністра оборони Чехії щодо продовження військової підготовки та підтримки, попри виснаження чеських військових запасів, свідчить про поглиблення військового альянсу та підтримки України.

Позиція Чеської Республіки щодо заморожування російських активів, як зазначив Міністр Д. Кулеба, підкреслює колективну відповідь на регіональну агресію, узгоджуючи її з ширшою європейською політикою безпеки (листопад).

За результатами 2023 року товарообіг між Україною та Чеською Республікою склав 2,76 млрд дол. США, що майже дорівнює 2022 року.

ВІДНОСИНИ З НЕДРУЖНІМИ КРАЇНАМИ

РОСІЯ

БІЛОРУСЬ

Росія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	Н/Д	Н/Д
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	Н/Д	Н/Д
ДІЯЛЬНІСТЬ	Н/Д	Н/Д
РЕЗУЛЬТАТИ	Н/Д	Н/Д

У 2023 р. українсько-російські взаємини продовжили перебувати у максимально негативному стані, що обумовлено війною. Дії та комунікації України були спрямовані на протидію агресії, побудові коаліцій для безпекової підтримки, посилення санкційного режиму тощо. Крім того, Україна виступила ініціатором обговорення на міжнародному рівні реалізації Формули миру як ключового принципу відновлення справедливого миру.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році політичний інтерес українського керівництва до РФ зберігався на високому рівні, але виключно через визначення її як агресора та в контексті перебудови держави для відсічі збройного нападу, а також формування світової підтримки України у цій війні. Президент В. Зеленський у виступі на робочій сесії саміту «Назустріч мирному, стабільному та процвітаючому світу» за участю країн G7, України та партнерів (21.05) заявив, що «поки російські загарбники залишаються на нашій землі, ніхто не сяде за стіл переговорів із Росією. Колонізатор має піти геть. Але світ має силу, достатню для того, щоб крок за кроком змусити Росію відновити мир».

Протягом року керівництво держави наголошувало на боротьбі українського народу проти російського агресора і сподіванні на міжнародну гуманітарну та військову допомогу. Загалом військова агресія з боку РФ стало фактором консолідації провладної та опозиційних парламентських партій навколо безпекового порядку денного.

Стратегічні комунікації

Питання протидії РФ відображається в офіційних документах стратегічного характеру. Крім того, це залишається основною темою всіх публічних виступів та інтерв'ю керівництва держави як всередині України, так і за її межами. Росія продовжує визначатися як основна довготривала загроза Україні, а порушення нею територіальної цілісності України — головним зовнішнім викликом національній безпеці. У виступах на міжнародних майданчиках та під час інтерв'ю головною темою були протидія РФ та просування української Формули миру, яку ініціював В. Зеленський ще восени 2022 року. Протягом року відбулося 10 зустрічей керівника ОПУ А. Єрмака з представниками іноземних дипломатичних установ щодо реалізації Формули миру. Також відбулося три зустрічі на рівні зовнішньополітичних радників у Копенгагені (24.06), Джидді (5–6.08), де було представлено документ під назвою «Філософія Української Формули миру»,

та на Мальті (28–29.10), де кількість учасників зросла до 66. Зустрічі були присвячені ключовим принципам відновлення сталого й справедливого миру для України.

Діяльність

У 2023 році прями політичні контакти між урядом України та Росії були відсутні через повну несумісність позицій сторін. Діяльність України щодо РФ була спрямована на протидію агресії, сприяння веденню антиросійських міжнародних санкцій, отримання військової та політичної допомоги від союзників, створення міжнародної антипутінської коаліції. Також продовжилася активна взаємодія з партнерами у рамках міжнародних судів щодо злочинів Росії та її керівництва. Посилилося україно-російське дипломатичне протистояння, здійснювались спроби знизити вплив РФ у міжнародних організаціях (ООН, ОБСЄ, РЄ та ін. — *про діяльність у рамках цих організацій див. відповідні розділи*).

Активно велися перемовини щодо обміну військовополоненими та повернення до України полонених цивільних, зокрема викрадених окупантами дітей. Завдяки посередництву Туреччини відбулась зустріч між омбудсменами Д. Лубінцем та Т. Москальковою (11.01), надалі відбувались декілька онлайн-зустрічей. Також відбувались контакти спецслужб, як правило, із залученням посередників. Офіційно відомо про допомогу зі сторони Катару у посередництві стосовно повернення українських дітей. Здійснювалася діяльність щодо обміну тіл загиблих військових.

Результати

Україна розірвала дипломатичні відносини з Росією ще в 2022 році, відразу з початком повномасштабного вторгнення. Протягом 2023 року продовжився процес протидії російській агресії та введення обмежень щодо можливостей РФ та її громадян. Президент України підписав 31 указ щодо застосування санкцій проти Росії та її громадян, компаній. Загалом,

відповідно до даних НАЗК, було застосовано санкції щодо 3460 фізичних осіб та 3952 юридичних осіб із Росії або пов'язаних із Росією. Зокрема, в санкційні списки потрапили 118 представників російської влади, 128 представників бізнесу, 330 представників пропагандистської сфери, у т.ч. 32 керівники медіакомпаній.

Україна денонсувала шість двосторонніх угод та один договір із РФ. Також Україна вийшла з 26 угод та інших домовленостей, що діяли в рамках СНД, а також із меморандуму про співробітництво в охороні державних кордонів Республіки Білорусь, Російської Федерації та України. Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт В. Путіна та М. Львової-Белової за насильницьку передачу українських дітей, що є ознакою геноциду (17.03).

Пряма економічна співпраця була відсутня, хоча і відомо, що російська продукція все ж потрапляла до України через треті країни.

За 2023 рік відбулось 13 обмінів полоненими, завдяки яким Україна повернула майже тисячу українських захисників та цивільних осіб. Крім цього, Україна організувала одне повернення в односторонньому порядку важкопоранених російських полонених.

Продовжила діяти антипутінська коаліція. Серед позитивних зрушень у цьому плані можна зазначити активне запровадження економічних та політичних санкцій партнерами України проти РФ, просування пропозиції надати Україні надійні гарантії безпеки, продовження надання військової допомоги на двосторонньому рівні та через формат Консультативної групи з питань оборони України (формат «Рамштайн»). Результатом цього стало об'єднання великої кількості держав навколо питання допомоги Україні, що набуває системного характеру.

Вихід РФ з угоди щодо «зернового коридору» (липень) не завадив відновленню морських маршрутів та завдяки ініціативі «Grain from Ukraine» здійсненню поставок української аграрної продукції на світові ринки.

Білорусь

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	Н/Д	Н/Д
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	Н/Д	Н/Д
ДІЯЛЬНІСТЬ	Н/Д	Н/Д
РЕЗУЛЬТАТИ	Н/Д	Н/Д

У 2023 році в українсько-білоруських взаєминах, які знаходилися на низькому рівні, продовжився негативний тренд. Білорусь підтримує агресію РФ проти України, хоча військових атак із території Білорусі протягом року не спостерігалось. Контакти між країнами знизилися практично до нуля, а Президент України звільнив від виконання обов'язків посла України в Білорусі, проте остаточного розірвання дипломатичних відносин так і не сталося.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році політичний інтерес українського керівництва був сфокусований на бажанні максимально забезпечити себе від безпосереднього збройного вступу Білорусі у війну, занепокоєності щодо перебування на території РБ російських військовослужбовців і найманців, а також розміщенні російської тактичної ядерної зброї. Білорусь сприймається як посібник агресора. При цьому Президент України В. Зеленський опікувався безпековою ситуацією та коментував можливий вступ Білорусі у війну як потенційну «велику історичну помилку». Водночас під час виступів для широкої публіки Президент та інші українські державні діячі помітно уникали білоруської тематики. Виключенням була ремарка В. Зеленського про те, що «свобода ... обов'язково прийде в Білорусь», яке він висловив під час своєї промови у Варшаві (05.04.).

Крім цього, група із 25 народних депутатів із різних фракцій зареєстрували у ВРУ проект постанови про визнання Білорусі країною-агресором та закликали розірвати з нею дипломатичні відносини (16.06).

Діяльність у рамках ЗСУ білоруських добровольчих підрозділів свідчить про зацікавленість керівництва України у підтримці білоруської демократичної опозиції, але постійних комунікацій між українською владою та організаціями білоруських демсил, зокрема Об'єднаним перехідним кабінетом Білорусі та Координаційною радою Білорусі, так і не було встановлено.

Стратегічні комунікації

Основним комунікаційним каналом із режимом Лукашенка залишалось скорочене до мінімуму українське посольство в Мінську. Протягом 2023 року ситуацію щодо Білорусі коментували переважно секретар РНБО О. Данилов,

керівник ГУР МО України К. Буданов, радник голови ОП М. Подоляк, а також різні високопосадовці Сил оборони та керівники прикордонних українських областей.

Частина комунікацій була зосереджена на необхідності реагувати на неправомірні дії Білорусі. МЗС України засудило в своїй заяві зустріч О. Лукашенка з представником російської окупаційної адміністрації Д. Пушиліним та викликало з Мінська українського посла для консультацій (18.04).

Публічна підтримка білоруських добровольців у лавах ЗСУ стала своєрідним комунікаційним інструментом для проєкції української позиції щодо білоруських демократичних сил та білорусів в Україні.

Діяльність

Діяльність України щодо Білорусі протягом року не зазнала суттєвих змін, що було обумовлено співучастю білоруської сторони у російській агресії проти України. 2023 рік пройшов в умовах реагування на недружні висловлювання та дії О. Лукашенка, а також загрози з боку Білорусі, де Київ використовував дипломатичні та військові оборонні засоби.

Керівництво України періодично вдавалося до введення санкцій та розірвання угод з Республікою Білорусь. Сили Оборони продовжували займатися укріпленням українсько-білоруського кордону, відбувалося мінування небезпечних напрямків, встановлення загороджень та укріплення інженерно-фортифікаційних споруд, а також проводилися на регулярній основі військові тренування біля кордону з Білоруссю.

Результати

У 2023 році Україна так і не розірвала дипломатичні відносини з Білоруссю.

Основним завданням у роботі Посольства України в Білорусі залишався захист громадян України на території Білорусі та тих, хто виїжджав через її територію. Посол України в Білорусі І. Кизима спочатку був відкликаний через загострення двосторонніх відносин (18.04.), а потім і звільнений (22.06.). Нового посла так і не було призначено. Не було призначено й спеціального представника зі зв'язків із демократичними силами Білорусі, до чого синхронно закликали представники українського експертного та білоруського демократичного середовищ.

Протягом року двостороння співпраця й надалі знижувалася, особливо це стосується обсягів торгівлі. За 2023 рік загальний торговельний обіг між двома країнами склав 23,2 млн дол. США. Експорт України до Білорусі склав 3,5 млн дол. США, імпорт з РБ — 19,8 млн дол. США. Індикатором згортання економічної співпраці між двома державами стало застосування Україною санкції щодо окремих фізичних осіб-громадян Республіки Білорусь та білоруських підприємств, а також арешти майна деяких білоруських підприємств.

Протягом 2023 року Україна денонсувала 9 різних угод з Білоруссю, а також вийшла з Меморандуму про співробітництво в охороні державних кордонів Республіки Білорусь, Російської Федерації та України. Крім того, у грудні було ініційовано (але не проголосовано) розірвання угоди про зону вільної торгівлі з Білоруссю.

РЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ

	2022	2023
БЛИЗЬКИЙ СХІД	C+	B-
ЗАХІДНІ БАЛКАНИ	C+	C
ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН	B+	C+
ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА	C+	B+
ПІВНІЧНА ЄВРОПА	B+	A
СУБСАХАРСЬКА АФРИКА	B+	B+
ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ	E+	C-

Близький Схід

B-

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	3	4
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	3	3
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	3	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C+	B-

Агресія РФ негативно позначалася на результатах співпраці з країнами Близькосхідного регіону у 2023 році. Проте контакти на політичному та міжгалузевому рівнях поживались у порівнянні з минулим роком. Україна продовжувала докладати зусиль до інформування країн регіону щодо війни та залучення підтримки. Пріоритетом для співпраці залишались країни Затоки. Рік позначився більш активною взаємодією з ними, що знайшло відображення у візитах делегацій Саудівської Аравії, ОАЕ, Катару та Бахрейну в Україну.

Політичний інтерес/залученість

Інтерес України до регіону Близького Сходу та його окремих країн простежувався у двох вимірах: політичному та практичному. Хоч інтерес і був проявлений як на найвищому політичному, так і на міжпарламентському та міжурядовому рівнях, проте системного характеру не набув з огляду на умови війни та інші пріоритети зовнішньої політики України, пов'язані з цим.

Фокус політичного інтересу був спрямований на розширення географії країн, що підтримують Україну у протистоянні російській агресії, особливо у контексті залучення до підтримки української Формули миру. Зокрема, Президент України В. Зеленський під час виступу на саміті Ліги Арабських Держав (19.05) зазначив, що попри те, що в регіоні є люди, «які мають інший погляд на війну», Україна та країни регіону можуть бути «єдині в тому, щоб урятувати з кліток російських тюрем наших людей». Як зазначив голова ОПУ А. Єрмак в інтерв'ю саудівському каналу «Аль-Хадат» (18.05), «Україна прагне донести до країн арабського світу, як вона бачить закінчення цієї війни, як забезпечити держави світу від подібних агресій і, зокрема, донести запропоновану Президентом В. Зеленським формулу миру».

У рамках кожного контакту представників української влади зі своїми близькосхідними візаві, у т. ч. на регіональних майданчиках, українська сторона висловлювала зацікавленість у підтримці цими країнами Формули миру, взаємодії заради забезпечення глобальної продовольчої безпеки та ролі країн регіону як посередників у процесах обміну військовополонених та поверненні українських дітей із депортації.

У практичному вимірі інтерес був економічно обумовленим та був проявлений до залучення інвестицій, поживлення економічної співпраці та залучення країн регіону до повоєнної відбудови. В цьому контексті заступник Міністра закордонних справ А. Мельник згадав регіон як новий ринок у фокусі уваги України (11.01, засідання комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва).

У фокусі уваги залишались країни Затоки — як у політичному контексті («Попри глобальні виклики участь країн Затоки в реалізації Української Формули миру надзвичайно важлива», А. Єрмак, 29.10), так і контексті

розвитку взаємодії у пріоритетних сферах (інвестиції, торгівля, енергетика, аграрний сектор). Зокрема, у сфері розвитку економічної співпраці основну увагу було приділено ОАЕ з огляду на роботу над всеосяжною угодою про економічне співробітництво. Міністр економіки Ю. Свириденко у березні зазначала, що ця угода «охоплюватиме всі важливі сфери нашої економічної співпраці — інвестиції, послуги, цифрові технології, сільське господарство тощо».

Країни регіону згадувались у порядках денних засідань комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва в контексті ратифікації та денонсації угод з країнами регіону. Було створено групи з міжпарламентських зв'язків з Оманом та Лівією.

Стратегічні комунікації

Присутність України в інформаційному полі країн Близького Сходу носила ад хок характер. Українські високопосадовці виходили на аудиторії окремих країн або регіональних організацій, проте стратегічні комунікації не набули системності. Великі медіакампанії не проводилися, а під час візитів в Україну представники країн Близького Сходу не відвідували деокуповані території та не виступали перед українською аудиторією.

Комунікація була спрямована на донесення реального стану справ, пов'язаних з агресією РФ та залучення більшої підтримки України, в т. ч. через меседж про негативні безпекові наслідки цієї агресії для Близького Сходу включно, особливо з огляду на проблему продовольчої безпеки. Саміт ЛАД (19.05), у якому взяв участь Президент України В. Зеленський, став майданчиком для адресування цих ідей арабським країнам.

Саудівська Аравія стала країною, до якої було спрямовано особливу медійну активність. Зокрема, керівник ОПУ А. Єрмак дав розлоге інтерв'ю національному каналу Аль-Хадат, а очільник МЗС Д. Кулеба — англomовному саудівському медіа Arab New. У рамках цих інтерв'ю було комуніковано ідеї небезпеки, що походить від РФ, а також питання продовольчої безпеки та імплементації Формули миру.

Іншим напрямом стала комунікація української позиції стосовно чергового загострення палестинсько-ізраїльського конфлікту. Україна

сформулювала офіційну позицію через заяву МЗС (17.10), у якій засудила тероризм та підкреслила підтримку принципу мирного врегулювання на основі принципу двох держав. Ця позиція була артикульована, зокрема, й В. Зеленським у його інтерв'ю та виступах, у т. ч. на міжнародних майданчиках (підсумкова пресконференція (19.12), Парламентська асамблея НАТО (09.10), саміт Кримської платформи (24.10) та ін.)

Одностороння підтримка Ізраїлю з боку України на початку нової хвилі загострення конфлікту без відповідної реакції на невивіркове застосування сили з боку Ізраїлю, що призвело до великої кількості жертв серед цивільних палестинців, викликала негативну реакцію з боку арабських країн. Це поставило під загрозу напруження з розвитку відносин із країнами регіону.

Діяльність

Діяльність на близькосхідному векторі відповідала заявленим інтересам та здійснювалась у двох напрямках — залучення політичної підтримки та економічне і міжгалузеве співробітництво. Робота за цими напрямками здійснювалась як на регіональному (участь Президента України в саміті ЛАД), так і на двосторонньому рівнях.

Найбільш активна діяльність велась відносно країн Затоки. Так, Президент України В. Зеленський провів низку телефонних розмов із лідерами Саудівської Аравії (09.09, 23.10), Катару (22.10), ОАЕ (27.10). Відбулись зустрічі політичного керівництва на полях саміту ЛАД (Президент України зустрівся з лідерами КСА, ОАЕ, Кувейту) та саміту української Формули миру (голова ОПУ зустрівся з лідерами КСА, Катару, Бахрейну, Оману).

Визначною подією стали візити представників низки країн Затоки в Україну, зокрема Саудівської Аравії (26.02), Катару (28.07), ОАЕ (11.06) та Бахрейну (05.05 перший в історії двосторонніх відносин візит Міністра закордонних справ). У рамках усіх зустрічей обговорювалась імплементація української Формули миру, синергія зусиль для забезпечення продовольчої безпеки, а також взаємодія у сфері інвестицій (у т. ч. залучення до відбудови України), енергетики та агро секторі. З Катаром, ОАЕ велась взаємодія щодо

їхнього посередництва в організації обміну військовополоненими з РФ та повернення депортованих Росією українських дітей.

З метою імплементації стратегії відкриття нових горизонтів у світі та створення нових можливостей для української держави, бізнесу та громадян Міністр закордонних справ Д. Кулеба здійснив поїздку на Близький Схід, у рамках якої відвідав Ірак (17.04 відбувся перший візит українського Міністра закордонних справ до країни з 2012 року) та Кувейт (18.04). У рамках візиту в Ірак Міністри домовилися провести найближчим часом консультації на рівні профільних міністерств, щоб активізувати співпрацю у сферах торгівлі, освіти та цифровізації. Також сторони домовилися про проведення політичних консультацій міністерств закордонних справ та п'ятого засідання міжурядової комісії з питань торговельного, економічного, наукового та технічного співробітництва.

Окремо вирізняється діяльність на міжпарламентському рівні. Було розширено географію міжпарламентської співпраці за рахунок активізації взаємодії з Марокко. Відбулось установче засідання депутатських груп дружби (27.06), у рамках якого сторони обговорили посилення політичного діалогу та торговельно-економічної співпраці.

Результати

Фокус України на пріоритетах зовнішньополітичної діяльності, пов'язаних з протистоянням російській агресії, позначився на результатах діяльності на близькосхідному напрямку, що вилилось у зниженні результативності взаємодії у сферах інтересів у порівнянні з періодом до повномасштабного вторгнення. Проте, діяльність на близькосхідному напрямку у 2023 році принесла більше результатів, ніж минулого року. Збільшилась кількість результативних візитів і зустрічей.

У політичному вимірі у результаті ефективної взаємодії із Саудівською Аравією вдалося провести зустріч щодо української Формули миру на рівні радників з питань національної безпеки, політичних радників та радників із зовнішньої політики в Джидді (серпень), а до обговорення вдалось залучити Бахрейн, Катар, Кувейт, ОАЕ, Єгипет та саму Саудівську Аравію.

Залучення ОАЕ як посередника для обміну військовополонених з РФ дозволило в лютому повернути додому 116 українців, а посередницька активність Катару дозволила повернути в Україну понад 10 депортованих у Росію українських дітей.

Більшість країн регіону підтримали резолюцію ГА ООН про «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі досягнення всеосяжного, справедливого та міцного миру в Україні» (23.02). Лише Сирія — союзник РФ — проголосувала проти, Ліван був відсутній, Алжир утримався. Під час голосування за резолюцію ГА ООН про «Ситуацію з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи АР Крим та м. Севастополь» (19.12) більшість близькосхідних країн утрималась.

Взаємодія з деякими країнами Затоки на економічному рівні виллалась у підписання низки угод, важливих у контексті залучення інвестицій, відбудови України та поживлення економічного співробітництва. Так, у результаті візиту делегації Саудівської Аравії в Україну в лютому було підписано Спільну програму співробітництва між Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України й Центром порятунку та гуманітарної допомоги імені Короля Салмана, а також Меморандум про взаєморозуміння щодо саудівського гранту на нафтопродукти між Міністерством енергетики України та Саудівським фондом розвитку. Ці документи стали базою для надання Україні гуманітарної допомоги на 400 млн дол. США.

У продовження імплементації домовленостей про всеохоплююче економічне партнерство з ОАЕ (2021 року) започатковано процес аналізу інвестиційних можливостей в Україні. У рамках візиту делегації ОАЕ в Україну у червні було укладено Меморандум про співпрацю між Фондом Державного Майна України та компанією Contango на підтримку трансформаційних процесів, зокрема створення Суверенного Фонду України, над яким працює ФДМУ разом із Мінекономіки.

За даними Митної служби України, загальний товарообіг між Україною та країнами Близького Сходу (без Туреччини, Ірану, Ізраїлю) за 2023 рік склав 3,7 млрд дол. США, що майже відповідає показникам минулого року. Експорт склав 2,5 млрд дол. США, що становить 7% від загального. Основними торговельними партнерами були Саудівська Аравія, Єгипет та ОАЕ.

Західні Балкани

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	3	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	4	2
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	3	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C+	C

Відносини між Україною та країнами Західних Балкан у 2023 році були менш продуктивними, ніж рік тому. Політика України в регіоні формувалась за декількома напрямками: залучення дипломатичною підтримкою у протидії російській агресії, отримання військово-технічної допомоги, пошук підтримки на шляху до європейської та євроатлантичної інтеграції.

Політичний інтерес/залученість

Країни РЗБ були згадані в офіційних виступах Президента В. Зеленського та Міністра закордонних справ Д. Кулеби у контексті протидії російській агресії, розширення ЄС і НАТО та приєднання до них України. Серед країн регіону пріоритетними для України залишалися Хорватія, Албанія, Північна Македонія, які надають підтримку у протидії російській агресії, а також у прагненнях України до вступу в ЄС та НАТО. Сербія продовжує висловлювати підтримку Україні, але, попри зусилля України залучити її до санкцій проти Росії, залишається осторонь. Активний інтерес до регіону традиційно проявляли і народні депутати.

Стратегічні комунікації

У 2023 році стратегічні комунікації України в РЗБ забезпечувались переважно дипломатичними представниками у країнах регіону. Інформаційна кампанія в РЗБ була спрямована на популяризацію української культури та історії в балканських суспільствах.

Посол України в Республіці Північна Македонія Л. Дір неодноразово зверталася до представників громадянського суспільства, зокрема, щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору, розповідала про причини трагедії 1932–33 років та уроки, які всі народи мають засвоїти (24.11), а також щодо цінності та ціни Незалежності України (24.08). Активними були Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Сербія В. Толкач та Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Хорватія В. Кирилич.

Діяльність

Українські представники влади різних рівнів активно проводили зустрічі зі своїми колегами з країн РЗБ, маючи найвищим пріоритетом отримання допомоги у відсічі російській агресії. Президент України В. Зеленський проводив особисті зустрічі, онлайн-зустрічі та телефонні розмови з високопосадовцями країн РЗБ як у двосторонньому форматі, так і у рамках міжнародних заходів. Наприклад, В. Зеленський провів телефонну розмову з Прем'єр-міністром Республіки Хорватія А. Пленковичем (05.01), з Прем'єр-міністром Республіки Північна Македонія Д. Ковачевським (9.01). У рамках другого Саміту лідерів Європейської політичної спільноти (Кишинів, 01.06) В. Зеленський зустрівся з Президентом Сербії А. Вучичем, Президентом Чорногорії Я. Мілатовичем, Прем'єр-міністром Республіки Північна Македонія Д. Ковачевським; вперше в історії відбулась зустріч Президента України з Президенткою Косово В. Османі. Крім того, у рамках неформального Саміту Україна–Західні Балкани В. Зеленський зустрівся з Прем'єр-міністром Республіки Північна Македонія Д. Ковачевським (22.08), Президентом Сербії А. Вучичем (Афіни, 23.08). Під час візиту до США на полях 78-ї сесії ГА ООН В. Зеленський мав бесіду з Прем'єр-міністром Албанії Е. Рамою (20.09).

Особливу важливість мають візити іноземних лідерів до України попри військовий стан. Так, Міністр закордонних справ Республіки Північна Македонія Б. Османі (голова ОБСЄ у 2023 році) відвідав Україну (16.01) та зустрівся з В. Зеленським, Головою ВРУ Р. Стефанчуком, Міністром закордонних справ України Д. Кулебою. У Києві відбувся саміт «Буча — відповідальність Росії за злочини в Україні» (31.03), в якому взяли участь Прем'єр-міністр Хорватії А. Пленкович, а Президент Чорногорії М. Джуканович долучився в онлайн форматі.

Зустрічі на рівні МЗС відбувались як на двосторонньому рівні, так і у рамках міжнародних заходів. Д. Кулеба зустрівся з Міністром закордонних справ Республіки Північна Македонія Б. Османі під час його візиту до України (16.01), з Прем'єр-міністром Чорногорії Д. Абазовичем під час засідання Комісії Україна–НАТО (04.04) в рамках дводенної зустрічі міністрів закордонних справ країн НАТО в Брюсселі.

Активна робота відбувалась на рівні заступників міністрів закордонних справ. Відбулась телефонна розмова заступника Міністра закордонних справ М. Точицького із заступницею Міністра закордонних справ Республіки Північна Македонія Ф. Ісакі (21.07). У рамках турне країнами Західних Балкан заступник Міністра закордонних справ України Є. Перебийніс зустрівся з Міністром із питань європейської інтеграції Республіки Сербія Т. Мішчевич та Державним секретарем Міністерства закордонних справ Сербії Г. Алексичем (09.10), Віцепрем'єр-міністром Республіки Північна Македонія з питань належного врядування С. Грковською, Міністром оборони С. Петровською, Державним секретарем МЗС Ф. Тосевським (10.10), Міністром із питань Європи та закордонних справ Республіки Албанія І. Хасані та Державною міністеркою з питань зв'язків з парламентом Е. Спіропалі (11.10).

У квітні Україна утрималася під час голосування про включення Косова до Ради Європи, що викликало невдоволення Сербії.

Протягом року відбувались зустрічі на рівні представників парламентів. Голова ВРУ Р. Стефанчук зустрівся з Міністром закордонних справ Республіки Північна Македонія Б. Османі (16.01), а також із Головою Собрання Республіки Північна Македонія Т. Джафері та Головою парламенту Сербії В. Орличем на полях Конференції голів парламентів країн Європейського Союзу (Прага, 25.04). Голова Комітету ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва О. Мережко провів онлайн-зустріч із Головою Комісії з закордонних справ Собрання Республіки Північної Македонії А. Мілошовським (15.02).

Певного розвитку отримала культурна та публічна дипломатія України. Міністерка культури і медіа Республіки Хорватія Н. Обулен-Коржінек, перебуваючи з візитом у Києві, зустрілася з першою заступницею Міністра закордонних справ Е. Джапаровою (16.03). У Третьому Саміті перших леді «Ментальне здоров'я: крихкість і стійкість майбутнього» взяли участь Перша леді Республіки Північна Македонія Е. Гьоргієвська та заступниця Міністра охорони здоров'я Республіка Північна Македонія М. Манолева, Перша леді Республіки Албанія А. Бегай, Перша леді Сербії Т. Вучич (07.09).

Результати

Країни РЗБ послідовно висловлювали підтримку Україні у питаннях, найбільш для неї важливих — щодо європейської та євроатлантичної інтеграції України та щодо протидії російській агресії, а також надавали допомогу відповідно досягнутих домовленостей.

Результатом першого Форуму оборонних індустрій (30.09), у якому взяли участь Болгарія, Хорватія, Північна Македонія, стало укладення угод, спрямованих на спільне виробництво, обмін технологіями та постачання компонентів для військової промисловості.

У 2023 році найбільшу підтримку Україна отримала від Хорватії: військово-технічну, фінансову і гуманітарну, зокрема енергетичну, а також прихисток для понад 27 тисяч українців, лікування українських захисників та оздоровлення дітей і членів їхніх сімей. Досягнуто домовленості між Україною та Хорватією щодо можливості використання хорватських портів на Дунаї та в Адріатичному морі для транспортування українського зерна.

Албанія традиційно залишається лідером підтримки у рамках ООН, зокрема, завдяки членству в РБ ООН, та була співавторкою українських резолюцій ГА ООН.

Найменшу підтримку традиційно надає Сербія. Однак Сербія вперше надіслала електроенергетичне обладнання (28.03), яке стало часткою сформованої ЄС гуманітарної допомоги енергетичному сектору України. Зазначена допомога фінансується Сербією, транспортування забезпечується ЄС через Механізм цивільного захисту. Сербський уряд організував оздоровлення понад 40 українських дітей у спеціально організованому сербському дитячому таборі. На виконання домовленості між першими леді Сербія придбала та передала два медичних автомобілі для потреб МОЗ України. Сербські громадські організації допомагали з гуманітарною допомогою та боротьбою з антиукраїнською дезінформацією.

Сербія утрималась від голосування резолюції ГА ООН щодо ситуації з правами людини в Криму (грудень), а всі інші країни регіону резолюцію підтримали. Водночас Белград підтримав резолюцію ГА ООН «Принципи Статуту ООН, які лежать в основі досягнення всеохоплюючого, справедливого та тривалого миру в Україні» (лютий).

За результатами Саміту перших леді (вересень) було укладено ряд меморандумів про медичне партнерство, згідно яких партнерами українських лікувальних установ стали медзаклади з Північної Македонії.

Позитивним досвідом стала реалізація проекту «Українська книжкова полицка», у рамках якого відкривалися українські відділи у Національній і університетській бібліотеці Св. Климента Охридського (Охрид, ПРМ), албанських містах (Дуррес, Корча, Ельбасан) та у Сербії. У рамках ініціативи Першої леді О. Зеленської відбулося офіційне відкриття україномовного аудіогіда в Національному музеї Середньовічного мистецтва м. Корча (Албанія), впроваджено аудіоекскурсії в Північній Македонії, Чорногорії, Албанії.

У 2023 році товарообіг між Україною та державами регіону склав відповідно: з Албанією — 40,7 млн дол. США (34,2 млн у 2022 році), Боснією та Герцеговиною — 39,5 млн (46 млн у 2022 році), Болгарією — 3,11 млрд (3,47 млрд у 2022 році), Північною Македонією — 93,5 млн (96,9 у 2022 році), Сербією — 319,1 млн (302,5 млн у 2022 році), Словенією — 306,3 млн (301,8 млн у 2022 році), Хорватією — 169,5 млн (141 млн у 2022 році), Чорногорією — 16,4 млн (17,7 млн у 2022 році).

Індо-Тихоокеанський регіон

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	4	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	C+

Відносини з Індо-Тихоокеанським регіоном продовжували вибудовуватися у контексті поглиблення взаємодії з Глобальним Півднем, однак не перебували у пріоритетному фокусі уваги. Попри намагання підтримувати сталі контакти з країнами регіону, насамперед Австралією, Південною Кореєю та Японією, рівень міжурядової та міжпарламентської взаємодії був недостатнім. При цьому торговельно-економічна співпраця є важливою складовою взаємодії навіть із тими країнами, з якими слабо розвивався політичний діалог.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році важливість співпраці з регіоном підкреслювалась у контексті поглиблення відносин із країнами Глобального Півдня. Однак на відміну від 2022 року, фокус уваги з азійських країн був зміщений на Африку та Латинську Америку. У заявах Президента України та інших високопосадовців використовувалась узагальнена назва регіону «Азія» без посилення на субрегіони. Також спостерігалось виокремлення окремих держав регіону: Австралії, Республіки Корея та Японії — з огляду на їх активну та вагому підтримку України, а Індії та Китаю (див. окремі розділи) — як провідних держав Глобального Півдня, з якими розвиток відносин є важливим для України. Так, наприклад, під час пресконференції для українських та іноземних ЗМІ (24.02) глава держави зазначив, що до участі в установчому саміті щодо реалізації Формули миру планується залучити якомога більше країн, при цьому «йдеться не лише про стратегічних партнерів України, але й про держави Латинської Америки, Африки, а також про Китай та Індію».

У виступі у ВРУ з нагоди Дня Конституції (28.06) В. Зеленський подякував Австралії та Японії поряд з іншими західними партнерами та друзями за підтримку України у боротьбі за свободу.

У зверненні до працівників дипломатичної служби України (22.12) Президент відзначив успіхи української дипломатії у різних частинах світу — не тільки традиційно напрацьованих напрямках, але й Африці, Латинській Америці та Азії. Також він виділив «найбільш змістовні відносини» з окремими країнами — Японія (новий потужний союзник) Республіка Корея (досягнуті хороші відносини), Австралія. Така тенденція прослідковувалась і в інших виступах та зверненнях Президента.

Більшість інших країн регіону фігурують у виступах керівництва країни у контексті залучення до реалізації Формули миру та окремо проблеми продовольчої безпеки. Фокусувалась увага на ролі України як гаранта продовольчої безпеки у світі. Під час загальних дебатів ГА ООН (19.09) Президент України нагадав, що Росія використовує ціни на продовольство як зброю, що впливає на території від атлантичного узбережжя Африки до Південно-Східної Азії. Подібні заяви знаходимо і у виступах Міністра закордонних справ Д. Кулеби.

Також на спеціальному засіданні РБ ООН (20.09) Президент В. Зеленський висловив підтримку розширенню представництва у Раді Безпеки: «Азія заслуговує на ширше постійне представництво — не можна назвати нормальним, коли такі нації, як Японія, чи Індія, чи ісламський світ, досі за бортом постійного представництва в Раді Безпеки». Питання реформи РБ ООН та надання ширшого представництва азійським країнам протягом року неодноразово підіймалися Комітетом ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва.

У Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності КМУ заплановані заходи з розвитку співробітництва у сфері освоєння космосу з Японією, Австралією, КНР, Таїландом, Малайзією, а також укладання меморандумів про промислову кооперацію із застосуванням високотехнологічних розробок із КНР, Японією та Республікою Корея.

Відсутність послів України в Малайзії та Таїланді, а також анонсоване, але не відкрите посольство у Республіці Філіппіни відбиваються на якості двосторонньої співпраці з цими країнами.

Стратегічні комунікації

Представники української влади та дипломатичних представництв на місцях намагались підтримувати сталу комунікацію з країнами регіону. Посольства України інформували про ситуацію в країні через ЗМІ та соціальні мережі, а також проводили заходи на підтримку України.

Українські високопосадовці неодноразово виступали на важливих міжнародних конференціях у регіоні. Зокрема, Міністр оборони О. Резніков виступив на 20-му Азійському безпековому саміті «Діалог Шангри-Ла» в Сінгапурі (02–04.06), а Перша леді України О. Зеленська відкрила конференцію «Азійське лідерство» (17.05), яка проводиться у Сеулі (Республіка Корея).

Заступник Міністра закордонних справ України з питань цифрового розвитку А. Дем'яшин у рамках Сінгапурського міжнародного кібертижня

відкрив панельну дискусію високого рівня (18.10) на тему ролі великих технологічних компаній та уряду у кіберпросторі. Цей щорічний захід є найпрестижнішим у Південно-Східній Азії тематичним дискусійним майданчиком.

Керівник ОПУ А. Єрмак дав інтерв'ю японській компанії суспільного телерадіомовлення NHK, яка є найбільшою в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (28.05), а Міністр закордонних справ України Д. Кулеба — індійському телеканалу «Times Now» (31.10).

Президент Республіки Корея Юн Сук Йоль разом з Першою леді Кім Кьон Хі під час першого в історії візиту до України (15.07) відвідав Бучу та Ірпінь на знак підтримки українського народу. Приїзд до України Прем'єр-міністр Японії Ф. Кішида (21.03) підкреслив глибокі розбіжності в Північно-Східній Азії щодо російсько-української війни, а також прагнення проілюструвати підтримку Україні (детальніше про відносини з Японією див. в окремому розділі).

У другій половині року посилилась комунікація щодо недопущення співробітництва та передачі озброєння від Північної Кореї до Росії.

Громадські організації долучилися до стратегічних комунікацій на азійському напрямку. Важливою подією став візит в Україну відомих азійських журналістів з Японії, Південної Кореї, Сінгапуру, Таїланду, Монголії, Камбоджі, Індонезії, організований «Лабораторією журналістики суспільного інтересу». Азійська делегація протягом тижня відвідала Миколаїв, Одесу, зустрічалася з українськими захисниками, цивільними, волонтерами, фермерами, свідками воєнних злочинів у Бучі, Ірпені, на Херсонщині, військовими. Журналісти також зустрілися з Президентом, Першою леді, міністрами тощо. Це допомогло провести якісну інформаційну кампанію в країнах регіону щодо російської агресії проти України. Крім того, «Українська призма» організувала експертні візити та публічні заходи в Сінгапурі, Індії та Південній Кореї. Посольство України в Таїланді організувало експертний візит до Бангкока для виступів в університетах та спілкування зі ЗМІ.

Діяльність

Відносини з країнами регіону підтримувались на двосторонньому рівні та на багатосторонньому під час зустрічей на міжнародних майданчиках.

Президент В. Зеленський взяв особисту участь у саміті Групи семи в Хіросімі, Японія (21.05), де провів переговори з лідерами Японії, Індонезії, Індії, Республіки Корея, В'єтнаму та Австралії. Президент також долучився до роботи сесії саміту «Назустріч мирному, стабільному та процвітаючому світу», у якій взяли участь країни G7, Україна та держави-партнери (Австралія, Бразилія, Коморські Острови (головували в Африканському Союзі), Острови Кука (головували у Форумі тихоокеанських островів (PIF), Індія (головувала у G20), Індонезія (головувала в АСЕАН), Республіка Корея та В'єтнам). Під час саміту НАТО у Вільнюсі (12.07) В. Зеленський провів зустрічі з прем'єр-міністрами Австралії Е. Албанезі, Нової Зеландії К. Гіпкінсом, Японії Ф. Кішідою та Президентом Республіки Корея Юн Сук Йолем.

Протягом року Президент провів телефонні розмови з Президентом Філіппін Ф. Маркосом-молодшим (13.02), Президентом Пакистану А. Алві (22.02), лідером КНР Сі Цзіньпінем (26.04), Прем'єр-міністром Камбоджі Хун Сеном (29.05), Президентом Індонезії Дж. Відодо (09.11), Прем'єр-міністром Нової Зеландії К. М. Лаксоном (20.12).

Прем'єр-міністр Японії Ф. Кішіда (21.03), Президент Республіки Корея (15.07), Міністр закордонних справ Японії Й. Хаяші (09.09) відвідали Україну з візитами.

Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль провів телефонну розмову з Прем'єр-міністром Бангладеш Шейх Хасіна Васед (19.06), а також обговорив посилення економічної співпраці з Послом Австралії в Україні Б. Едвардсом (23.11).

Міністр закордонних справ України Д. Кулеба провів зустріч з Міністром закордонних справ Республіки Корея Пак Чіном (11.05), Міністром закордонних справ Бангладеш Х. Махмудом (13.05), Міністеркою закордонних справ Японії Й. Камікавою (21.09). Також він відвідав Пакистан (20.07), де зустрівся з Прем'єр-міністром країни Ш. Шаріфом та Міністром закордонних справ Б. Бхутто. Відбулися візити в Індію (*детальніше див. відповідний розділ*).

Українська делегація на чолі з постійним представником Президента України в АР Крим Т. Ташевою здійснила візит до Індії, Малайзії та Республіки Індонезія (27.02–05.03).

Заступник Міністра закордонних справ України з питань цифрового розвитку А. Демьохін здійснив робочий візит до Республіки Індонезія (24.10) та Сінгапуру (27.10), де провів зустріч із заступником Міністра закордонних справ Республіки Індонезія Пахалом Нутрах Мансурі та Міністром закордонних справ Республіки Сінгапур В. Балакрішнаном відповідно.

Перша Віцепрем'єр-міністерка — міністерка економіки України Ю. Свириденко та радник керівника ОПУ В. Власюк провели брифінг (02.06) для представників дипломатичного корпусу країн Глобального Півдня з питань санкційних пріоритетів України, у якому, зокрема, взяли участь послы Республіки Індія, Республіки Філіппіни, Малайзії.

Українська делегація на чолі з Міністром оборони О. Резніковим взяла участь у 20-му Азійському безпековому саміті «Діалог Шангрі-Ла» в Сінгапурі (02–04.06), під час якого провели зустрічі з міністрами оборони КНР Лі Шанфу, Республіки Сінгапур Нг Енг Геном, Австралії Р. Марлесом, Нової Зеландії Е. Літлом. Міністр оборони України Р. Умеров обговорив у телефонній розмові з Міністром оборони та оборонного виробництва Пакистану А. Алі Гайдером підтримку двосторонніх відносин між країнами (06.11).

Керівник ОПУ А. Єрмак у межах постійного діалогу тричі розмовляв з радником із питань національної безпеки Прем'єр-міністра Республіки Індія А. К. Довалом (13.06, 01.08, 01.11) та провів телефонну розмову з в. о. генерального секретаря Ради національної безпеки Королівства Таїланд Ч. Бангчаудом (16.11). Заступник керівника ОПУ І. Жовква мав зустріч із послами Республіки Корея та Індії, а також провів телефонну розмову із заступником генерального директора Ради національної безпеки Республіки Філіппіни Н. Геріко (14.11).

Делегація Республіки Корея, відома як «One Team Korea,» на чолі з Міністром територій, інфраструктури та транспорту Вон Хі Рьоном відвідала Україну (14–15.09). Представники корейського уряду та приватного бізнесу в рамках практичної реалізації «Ініціативи мирної солідарності», оголошеної лідерами обох країн, ведуть підготовку до участі у проектах

відновлення України. До складу делегації ввійшли 18 державних та приватних компаній.

У рамках поглиблення міжпарламентської співпраці парламентська делегація України відвідала Австралію (11.04), Японію (07–08.09) та Республіку Корея (24–26.11). Голова ВРУ Р. Стефанчук взяв участь у 21-му засіданні голів парламентів Г7 в Токіо (08.09), де виступив з доповіддю щодо російської агресії.

Результати

Україна має різний рівень взаємодії з країнами Індो-Тихоокеанського регіону, а відтак і очікувань від двосторонньої співпраці.

Австралія, Нова Зеландія, Республіка Корея та Японія продовжували надавати Україні вагому фінансову, гуманітарну допомогу та нелетальну військову допомогу, а Австралія та Нова Зеландія — ще й військову допомогу.

Японія стала четвертою після США, Великої Британії та Канади державою, із якою Україна розпочала переговори щодо двосторонньої угоди про гарантії безпеки, як це передбачено Спільною декларацією про підтримку України.

Президенти України та Республіки Корея (15.07) оголосили про «Ініціативу мирної солідарності», яка передбачає надання Україні додаткових 2,3 млрд дол. США для допомоги у відновленні миру та післявоєнної відбудови. Згідно з угодою передбачено надання пільгових кредитів для реалізації проєктів в Україні за участю корейських компаній. За результатами візиту Президента Юн Сук Йоля було досягнуто домовленостей щодо гуманітарного розмінування українських територій, відновлення інфраструктури, розвитку освіти та підприємництва. За участі Президента України В. Зеленського та Міністра територій, інфраструктури та транспорту Республіки Корея Вон Хі Рьона у вересні було офіційно підписано донорську угоду (A/G), яка є першим кроком у підтримці Фонду зовнішньоекономічного співробітництва України (EDCF).

Східний Тимор (Тимор-Лешті) вперше взяв участь у саміті Кримської платформи (23.08).

Підтримка Формули миру та організація Глобального саміту миру були головною складовою дипломатичних зусиль української влади щодо країн регіону. Однак поки лише невелика кількість країн Індо-Тихоокеанського регіону бере участь у зустрічах на рівні радників. До участі вдалося залучити Австралію, Індію, Японію, Республіку Корея, Таїланд.

Важливим кроком до поглиблення взаємодії з країнами Індо-Тихоокеанського регіону стала ратифікація ВРУ двох міжнародних договорів (22.12) — про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії та угоди з урядом Республіки Корея стосовно кредитів від Фонду економічного розвитку і співробітництва. Заснування Міжурядовий договір між Україною та Республікою Корея про надання кредитів є надзвичайно важливим для фінансової підтримки країни в умовах війни.

Державне космічне агентство України та Агентство геоінформатики та розвитку космічних технологій Таїланду підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва у сфері використання космосу у мирних цілях (01.11).

Результати взаємодії України з державами Індо-Тихоокеанського регіону мають нерівномірний характер. Це пов'язано з великою кількістю країн, які до нього входять, та їхньою політичною, економічною та релігійною різноманітністю. Окрім того, дипломатична присутність України не покриває усі держави або є недостатньою для якісної взаємодії.

Під час голосувань за резолюцію ГА ООН «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні» (23.02) КНДР традиційно проголосувала «проти», Бангладеш, КНР, Індія, Лаос, Монголія, Пакистан, Шрі-Ланка, В'єтнам утримались. За резолюцію ГА ООН щодо порушення прав людини на ТОТ (19.12) КНДР та КНР проголосували «проти», Бангладеш, Бруней Даруссалам, Камбоджа, Індія, Індонезія, Лаос, Малайзія, Мальдіви, Монголія, Непал, Пакистан, Філіппіни, Сінгапур, Шрі-Ланка, Таїланд, В'єтнам утримались.

Торговельні відносини з країнами регіону, за виключенням Китаю, який є провідним торговельним партнером України, виглядають

наступним чином: Індія — 2,17 млрд дол. США; Японія — 869,44 млн дол. США; Республіка Корея — 634,56 млн дол. США; Пакистан — 579,97 млн дол. США; В'єтнам — 539,26 млн дол. США; Малайзія — 374,14 млн дол. США; Бангладеш — 322,21 млн дол. США; Таїланд — 213,88 млн дол. США; Індонезія — 260,04 млн дол. США; Австралія — 92,74 млн дол. США; Сінгапур — 87,72 млн дол. США; Філіппіни — 65,94 млн дол. США; Шрі-Ланка — 54,87 млн дол. США; Нова Зеландія — 22,37 млн дол. США; М'янма — 26,57 млн дол. США; Камбоджа — 24,53 млн дол. США; Непал — 21,76 млн дол. США; Монголія — 8,35 млн дол. США; Лаос — 5,26 млн дол. США.

Китай та Індія займають дві перших позиції відповідно як провідні торговельні партнери України (з експорту та імпорту) в регіоні. Бангладеш, Малайзія, Індонезія входять до п'ятірки провідних імпортерів української продукції. Головними експортерами в Україну, окрім Індії та Китаю, є Японія, Республіка Корея, Пакистан, В'єтнам, Малайзія.

Латинська Америка та Карибський Басейн

B+

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	3	4
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	3	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	5
РЕЗУЛЬТАТИ	3	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C+	B+

Уже другий рік поспіль оголошено «роком Латинської Америки», що мало б засвідчити важливість цього вектору у зовнішній політиці України. Якщо у першій половині року спостерігалось наростання динаміки та урізноманітнення форм контактів, то вже з літа намітилася стійка тенденція до спадання темпу. Це можна пояснити як відсутністю чіткої візії латиноамериканського вектору зовнішньої політики України, так і завищеними очікуваннями від української спроможності покласти на регіональне лідерство деяких латиноамериканських держав. Спостерігається подальше істотне падіння показників товарообігу, зокрема спричинене переорієнтацією місцевих продовольчих ринків через масовані атаки на українську портову інфраструктуру.

Політичний інтерес/залученість

Поки МЗС України упродовж року розробляло «Стратегію розвитку відносин України та країн Латинської Америки і Карибського басейну», українські високопосадовці активно говорили про необхідність активізації чи «перезавантаження» відносин із регіоном чи окремими державами, щоправда, часто ці заяви стосувалися т. зв. «Глобального Півдня» в цілому. Серед країн ЛАКБ найчастіше згадувалися Бразилія, Чилі, Гватемала, Мексика та Аргентина.

Звернення до країн регіону здебільшого стосувалися питань підтримки української Формули миру та запрошення до участі держав ЛАКБ у майбутньому Глобальному Саміті миру, а також підтримки продовольчої безпеки та розмінування. Лунали заклики щодо організації виступу Президента України перед громадськістю та законодавцями країн регіону, у т. ч. і через можливе скликання регіонального саміту країн Латинської Америки. До регіону зверталися із закликами засудити депортацію дітей з ТОТ, приєднатися до антиросійських санкцій та реформування ООН, а також відмовитися від позиції своєрідного «нейтралітету», яка заохочує агресора, й приєднатися до створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії РФ проти України.

Крім того, йшлося також про зацікавленість у розширенні торговельно-економічних та інвестиційних відносин, ділових та особистих контактів. У виступах представників влади констатувалася необхідність активізації української діаспори в латиноамериканському регіоні. Про важливість міжпарламентської дипломатії кілька разів упродовж року заявляв спікер ВРУ Р. Стефанчук, окремо згадавши парламенти Бразилії та Мексики. Водночас цьогогоріч помітно менше уваги у публічному дискурсі було відведено закликам до країн ЛАКБ доєднатися до Кримської платформи.

Згадані меседжі озвучувалися під час численних пресконференцій для вітчизняних та іноземних журналістів. Особливо багато інформаційної уваги цьогогоріч було приділено особисто Президентом України та головою ОПУ А. Єрмаком Бразилії. Водночас аналіз заяв українських високопосадовців за 2023 рік щодо співпраці із країнами регіону ЛАКБ свідчить про подекуди завищені очікування від регіону.

У другій половині 2023 року відбулося дипломатичне посилення присутності України в регіоні ЛАКБ. Посольства України у Бразилії та Чилі отримали своїх керівників. Також у 2023 році було призначено послів України за сумісництвом в Антигуа і Барбуді, в Еквадорі та Колумбії.

Стратегічні комунікації

Президент України мав відеовиступи у Конгресі Чилі (квітень) та перед депутатами насамперед групи дружби Мексика–Україна у Конгресі Мексики (квітень). У червні він вже вдруге з часу повномасштабного вторгнення звернувся до представників Організації американських держав. Крім того, В. Зеленський виступив у відеоформаті перед викладачами, студентами та представниками громадськості, які зібралися в Університеті Буенос-Айреса, Аргентина (липень). Усі ці події мали помітний розголос у регіоні ЛАКБ та широко висвітлювалися регіональними медіа.

Упродовж року Президент України мав кілька зустрічей із представниками іспаномовних (у т. ч. і латиноамериканських) та бразильських ЗМІ. Разом із ним кілька десятків інтерв'ю регіональним та світовим медіа, які мають іспаномовну та португаломовну версії, дали очільник МЗС Д. Кулеба, заступник Міністра закордонних справ, а згодом Посол України у Бразилії А. Мельник, голова ОПУ А. Єрмак та його заступник І. Жовква, радник ОПУ М. Подоляк, Спецпредставник МЗС в ЛАТАМ Р. Спірін, послы України в регіоні (тут особливо слід відзначити керівників місій у Мексиці, Аргентині та Бразилії та уповноваженого бізнесу України у Перу Р. Яворівського). Широку медійну кампанію було проведено Україною в регіоні ЛАКБ напередодні поїздки очільника МЗС Д. Кулеби на саміт Асоціації Карибських Держав (травень). Його інтерв'ю для *Alianza Informativa Latinoamericana (AIL)* вийшло (у т. ч. частинами) або подано у текстовій формі у півтора десятка регіональних медіа, які входять до цього інформаційного Альянсу, з Аргентини, Парагваю, Уругваю, Бразилії, Колумбії, Венесуели, Болівії, Перу, Еквадору, Гватемали, Панами, Гондурасу, Домініканської Республіки та Нідерландських Антильських островів.

Діяльність

Президент України узяв участь в інавгураційних заходах Президента Аргентини Х. Мілея, під час яких також мав короткі зустрічі з низкою лідерів Південної Америки (Чилі, Парагваю, Уругваю та Еквадору), які були присутні на церемонії. На полях 78-ї сесії ГА ООН (вересень) В. Зеленський мав зустріч із Президентом Чилі та Бразилії, а у березні із ними ж було проведено відеоконференції.

Українська делегація на чолі із першою Віцепрем'єркою — Міністеркою економіки Ю. Свириденко взяла участь в інавгураційних заходах з нагоди вступу на посаду Президента Бразилії Л. да Сілви, а на полях економічного форуму у Давосі (лютий) міністерка мала зустріч із Президентом Коста-Рики.

Активізувалася робота МЗС України на центральноамериканському напрямі, започаткована ще минулого року. Ключовими подіями стали такі: турне країнами Центральної Америки заступника очільника МЗС А. Мельника, який відвідав Гватемалу, Беліз та Мексику (березень); поїздка очільника відомства Д. Кулеби до Центральної Америки й перший виступ представника України на саміті Асоціації Карибських Держав (травень); візит в Україну очільника МЗС Гватемали Маріо Букаро Флореса (липень); проведення першого раунду політичних консультацій із Белізом (березень), що відбулися на виконання домовленостей відповідно до тогорічного Меморандуму про співпрацю. Упродовж 2023 року активізувалися відносини із Коста-Рикою, яка на початку року приєдналася до Міжнародної Кримської платформи.

Активізувалася робота МЗС з англomовними карибськими острівними державами, зокрема Гаяною, Тринідадом і Тобаго, Ямайкою, Співдружністю Багамських Островів. У березні відбулися перші в історії двосторонніх відносин переговори з керівництвом МЗС Сент-Люсії.

Південноамериканський напрям зовнішньої політики України розроблявся спільно МЗС та ОПУ. Судячи із динаміки контактів, бразильський напрямок був у сфері особливої уваги ОПУ (*див. відповідний розділ про Бразилію*). МЗС зосередилося на розширенні контактів із колегами з Південної Америки, зокрема з Еквадору, Аргентини Перу, Колумбії, Парагваю, Суринаму, Уругваю.

Упродовж року спостерігаємо активізацію української міжпарламентської дипломатії щодо країн регіону. Це відбувалося як у формі організації відеоконференцій та персональних зустрічей із законотворцями, які відвідали Україну, так і на міжнародних форумах, головним із яких є Другий Парламентський саміт Міжнародної Кримської платформи (жовтень), а також у формі поїздок у регіон. Зокрема, голова ВРУ Р. Стефанчук провів низку зустрічей (у т. ч. і у форматі відеоконференцій) із високопосадовцями та законодавцями Гватемали, Мексики, Чилі, Суринаму, а очільник КОМЗАК ВРУ О. Мережко мав зустріч із членом Парламенту Сальвадору. Відбулася робоча поїздка до Мексики парламентської делегації на чолі із Віцеспікеркою ВРУ О. Кондратюк (жовтень). Члени групи із міжпарламентських зв'язків із Бразилією ВРУ упродовж року провели низку заходів із бразильськими колегами та тамтешніми медіа, спрямовані на активізацію міжпарламентського співробітництва. Про країни ЛАКБ йшлося на засіданнях профільного комітету ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва — як у контексті створення нових груп дружби із парламентами окремих країн регіону, так і в контексті обговорення питання про критерії визначення держав, які підтримують російську агресію.

Активізувалася інституційна співпраця між українським та гватемальським бізнесом: у 2023 р. також очікувався приїзд їхньої бізнес-місії до Києва, утім, більше інформації про це не з'являлось. ТППУ провела Перший Українсько-Панамський бізнес-форум (червень). Директорка департаменту міжнародного співробітництва ТППУ А. Любима у складі української делегації представників громадянського суспільства взяла участь у зустрічі із сенаторами Конгресу Бразилії та федеральними депутатами від штату Парана.

Результати

У 2023 році до Міжнародної Кримської платформи доєдналася Коста-Рика, а Гватемала увійшла до Основної групи зі створення Спецтрибуналу за злочини агресії Росії проти України. Деякі країни регіону узяли участь у проведених зустрічах радників з питань безпеки у Данії, Саудівській Аравії

та на Мальті, а також у Другому Парламентському саміті Міжнародної Кримської платформи у Чехії.

У травні стало відомо про створення делегації України для участі у переговорах про приєднання до Всеосяжної та прогресивної угоди про Транстихоокеанське партнерство (з регіону ЛАКБ входить Мексика та Перу). У жовтні Україна отримала запрошення стати спостерігачем Парламентської асамблеї Співдружності португаломовних країн, до якої входять 9 країн, у т. ч. і Бразилія.

Очільники МЗС України та Гватемали підписали Дорожню карту розвитку українсько-гватемальських відносин на 2023–2027 роки, де визначено пріоритети співпраці держав у ключових сферах, а ТППУ та Торгова Палата Гватемали уклали угоду про співпрацю.

У ВРУ упродовж 2023 року було створено 4 групи із міжпарламентських зв'язків із державами ЛАКБ: із Республікою Парагвай (березень), Республікою Еквадор (червень), Республікою Колумбія (червень) та Республікою Коста-Рика (листопад). Таким чином, станом на зараз у ВРУ створено 11 груп із міжпарламентських зв'язків із державами ЛАКБ. Утім, на сайті ВРУ Звіт про свою діяльність за 2023 рік оприлюднила лише одна з них — група дружби із Бразилією.

Вперше в Латинській Америці оприлюднено спільну позицію християнсько-демократичних партій із засудженням російської агресії проти України. Це зафіксовано у підсумковій Декларації Форуму Вільна Америка (об'єднує 34 партії із 21-ї країни ЛАКБ), який проходив у жовтні в Мексиці, де узяла участь Віцепікерка ВРУ О. Кондратюк. У Конгресі Мексики відбувся захід за участю послів європейських країн «Річниця російського вторгнення в Україну» (березень), де виступили члени групи дружби Мексика–Україна, а у жовтні проведено фотовиставку про злочини РФ проти українських дітей. З нагоди річниці героїчного спротиву України російській агресії в Аргентині, Бразилії, Мексиці, Чилі та Перу було проведено спеціальні фотовиставки (лютий).

Водночас, попри попередню домовленість, Президенту України не вдалося виступити на саміті АКД (травень) та ЄС–СЕЛАК (липень) через позицію окремих делегацій країн-учасниць. Не було реалізовано політичні консультації із низкою країн ЛАКБ, про які під час онлайн-спілкування зі

своїми колегами у перші місяці 2023 року домовлявся заступник очільника МЗС А. Мельник.

Під час голосування за українські резолюції у ГА ООН у 2023 році маємо перерозподіл голосів країн регіону ЛАКБ у бік «утримання» під час голосування цього року. Якщо резолюцію ГА ООН «Про справедливий і сталий мир в Україні (23.02) підтримало 26 держав регіону ЛАКБ, утрималися та не голосували — по 3 країни, проти проголосували 2, то за резолюцію ГА ООН «Ситуація із правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи АР Крим та м. Севастополь» (19.12) проголосували лише 14 держав регіону ЛАКБ (13 утрималися, 3 не голосували). Причому вперше серед тих, хто голосував проти резолюції, опинився Гондурас.

Серед основних торговельних партнерів України в регіоні були Мексика (230 млн дол. США порівняно з 191,8 млн дол. США у 2022 році), Еквадор (147,1 млн дол. США порівняно з 111 млн дол. США у 2022 році) та Бразилія (215 млн дол. США порівняно з 249,5 млн дол. США у 2022 році) при значному негативному сальдо зі всіма країнами.

Північна Європа

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	A

У 2023 році відбувалися активні візити на найвищому рівні. Представники всіх п'ятох країн регіону відвідали Україну, а Президент В. Зеленський був у Фінляндії, Норвегії та Данії. Протягом року країни Північної Європи неодноразово засуджували розв'язану Росією війну проти України, надавали всебічну підтримку (військову та гуманітарну), були відкритими до комунікації та співпраці з українською владою.

Політичний інтерес/залученість

Упродовж 2023 року українські високопосадовці згадували країни Північної Європи найчастіше у контексті подяки за надану допомогу, значна частина якої була військовою, а також включала підтримку на дипломатичному рівні, заклики до притягнення Росії до відповідальності тощо. Країни Північної Європи згадувалися у контексті багатьох двосторонніх візитів (Президент України В. Зеленський відвідав Данію, Норвегію, Фінляндію та Швецію, а також зустрічався з Прем'єр-міністеркою Ісландії), наданих Україні пакетів військової допомоги, різних ініціатив з підтримки, у т. ч. і в гуманітарній сфері. Президент згадував про всі п'ять країн регіону у своєму виступі на щорічній нараді послів (02.08) у контексті підготовки двосторонніх угод з безпекових гарантій, а також Швецію, Норвегію та Данію — у контексті довготривалої системної підтримки України. Крім того, країни Північної Європи та особливо Норвегія були виокремлені у зверненні Президента до працівників дипломатичної служби України (22.12).

Водночас План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) скандинавські країни окремо не згадує.

З огляду на активну міжпарламентську співпрацю країни Північної Європи згадувалися представниками ВРУ. Однак порівняно з 2022 роком, у медійному полі рідше фігурували регіональні ініціативи допомоги окремим громадам в Україні, які постраждали від російської збройної агресії (за винятком Миколаївщини). Також є підстави твердити про посилення політичного інтересу до співпраці між Ісландією та Україною, що проявилось у згадках Ісландії українськими високопосадовцями.

Стратегічні комунікації

Комунікації на найвищому рівні між Україною та країнами Північної Європи не збавляли обертів. Президент України В. Зеленський виступав у Фолькетингу (парламенті Данії, 21.08) та Стортингу (парламенті Норвегії, 13.12), а у ВРУ виступили Прем'єр-міністерка Данії М. Фредеріксен (06.09),

Спікер Едускунти (парламенту Фінляндії) Ю. Хала-ахо (25.11). Голова ВРУ Р. Стефанчук виступав у Риксдагу Швеції (23.05).

Під час другого саміту «Україна–Північна Європа» (Осло, 13.12) прем'єр-міністри Данії, Ісландії, Норвегії та Швеції й президенти України та Фінляндії зробили заяву, в якій, країни регіону, зокрема, підтвердили підтримку боротьби України проти російської агресії, а також членства України в ЄС та НАТО.

Декілька представників країн Північної Європи у 2023 році були відзначені українськими державними нагородами. В. Зеленський вручив Прем'єр-міністерці Данії М. Фредеріксен орден княгині Ольги I ступеня, Міністру закордонних справ Королівства Данія Л. Л. Расмуссену — орден «За заслуги» I ступеня, Міністру оборони Данії Т. Л. Поульсену — орден «За заслуги» I ступеня, державному секретарю з питань політики безпеки та операцій Міністерства оборони Данії К. Хой-Єнсену — орден «За заслуги» III ступеня, очільнику парламенту Фінляндії Ю. Халла-ахо — орден Ярослава Мудрого II ступеня.

Діяльність

Упродовж року між Україною та країнами Північної Європи відбувалася активна взаємодія за всіма напрямками. Україна отримала значну фінансову, військову та гуманітарну допомогу, країни Північної Європи підтримували різні ініціативи, спрямовані на надання ширшої та різноманітнішої підтримки Україні (приміром, у межах т.зв. IT та морської коаліції країни Північної Європи активно підтримували в ООН ініціативи щодо притягнення Росії до відповідальності).

2023 рік став одним із найбільш насичених за всю історію взаємовідносин щодо рівня та кількості двосторонніх візитів. Під час візиту до Швеції (19.08) В. Зеленський зустрівся з Королем Швеції Карлом XVI та Прем'єр-міністром У. Крістерссоном, а в Данії (20–21.08) Президент та Перша леді мали аудієнцію у Королеви Данії Маргрете II та членів королівської родини, а також зустріч з очільником уряду. У рамках візиту до Норвегії (13.12) В. Зеленський зустрівся із Королем Гаральдом V. Під час візиту до

Фінляндії (3.05) Президент України зустрівся з Президентом, Прем'єр-міністеркою та Спікером парламенту.

Окрім того, В. Зеленський взяв участь у самітах Україна–Північна Європа у Фінляндії (3.05) та Норвегії (13.12), на полях яких також мав зустрічі з прем'єр-міністрами країн учасниць.

Найвище керівництво всіх п'ятьох країн протягом року відвідувало Київ та інші міста України. Президент Фінляндії С. Ніїністо відвідав Київ (24.01), а Прем'єр-міністерка С. Марін (10.03) та Прем'єр-міністр П. Орпо (23.08) — Київ та Ірпінь Прем'єр-міністерка Данії М. Фредеріксен відвідала Київ та Одесу (30.01 та 6.09), Прем'єр-міністр Швеції У. Крістерссон (15.02), Прем'єр-міністерка Ісландії К. Якобсдоуттір (15.03) та Прем'єр-міністр Норвегії Й. Гар Стьоре (24.08) — Київ. Крім того, Україну протягом року відвідали Міністр оборони Норвегії Б. Арільд Грам (10.03) та Міністр оборони Швеції П. Йонсон (25.05).

Народні депутати мали зустрічі з колегами зі Швеції (19.01, 29.03, 17.05), Норвегії (21.04), Фінляндії (25.11).

Заступниця Голови ВРУ О. Кондратюк зустрілася з Міністеркою закордонних справ Ісландії Т. К. Рейкфьорд Гильфадоттір у Рейк'явіку (23.05). Під час зустрічі були обговорені питання російської агресії, притягнення агресора до відповідальності, а також майбутнє членство України в ЄС та НАТО.

На фоні загального зменшення кількості повідомлень про ініціативи регіональної підтримки та відбудови України, тривала підтримка Миколаївщини та залучення данських парламентарів на цьому напрямку вказує на стійкість підтримки з боку Данії. У Миколаєві відбулося спільне виїзне засідання представників Комітету ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, а також Комітету з питань правоохоронної діяльності та представників Ради зовнішньої політики Фолькетингу (Парламенту) Королівства Данія (03.11).

Результати

Позиції країн Північної Європи щодо засудження Росії та підтримки України залишаються непохитними.

Швеція продовжує підтримку ініціатив громадянського суспільства в Україні, виділивши на них майже 32,5 млн євро. Уряд Швеції також підтримував роботу МКЧХ із надання медичних послуг та ліків, води тощо. Від початку повномасштабного вторгнення військова, фінансова та гуманітарна допомога від Швеції сягає понад 2,3 млрд євро.

У 2023 році Данія стала першим донором Фонду відновлення громад України (Ukraine Community Recovery Fund, UCRF), що започаткований ООН разом із Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України. Від самого початку повномасштабної війни підтримка від Данії Україні сягнула приблизно 565 млн євро військової допомоги та 192 млн євро — цивільної, у т. ч. гуманітарних внесків.

Норвегія ініціювала програму підтримки України, названу на честь лауреата Нобелівської премії миру Фрітьофа Нансена, яка передбачає виділення Україні 75 млрд норвезьких крон (майже 7,2 млрд дол. США) протягом п'ятирічного періоду, починаючи з 2023 року. Програма включатиме військову підтримку, гуманітарну допомогу, фінансування для підтримки цивільної інфраструктури та найважливіших суспільних функцій, а також фінансування для підтримки відбудови українського суспільства, коли це стане можливим. Норвегія також внесла приблизно 22 млн дол. США до Трастового фонду підтримки реконструкції та економіки України (SURE), заснованого Багатостороннім агентством з гарантій інвестицій Світового банку MIGA для страхування інвестицій в Україні. ВРУ та Стортинг Королівства Норвегія підписали Меморандум про взаєморозуміння (16.05).

Посилилася співпраця з Ісландією, яка наприкінці року приєдналася до двох коаліцій, що надають підтримку Україні, — IT-коаліції та Коаліції з розмінування. Також Ісландія оголосила додаткове фінансування обсягом 340 тис. євро через Комплексний пакет допомоги НАТО для закупівлі медичних засобів для України. Альтинг (парламент) Ісландії одногolosно визнав Голодомор геноцидом українського народу.

Товарообіг між Україною та країнами регіону у 2023 році склав 830,8 млн дол. США зі Швецією, 467,7 млн дол. США з Данією, 375,1 млн дол. США з Норвегією, 328,2 млн дол. США з Фінляндією, 119,3 млн дол. США з Ісландією. Імпорт переважав над експортом у торгівлі з усіма країнами.

Субсахарська Африка

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	3	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	B+

У 2023 році Україна продовжила проводити системну роботу на африканському напрямку. Протягом року зберігався високий інтерес з боку керівництва держави до відносин із країнами регіону. Позитивними зрушеннями стало посилення комунікації, розширення дипломатичного представництва на континенті, підтримка активного політичного діалогу на найвищому рівні та поглиблення стратегічного бачення відносин. Однак проблемою залишається негативна тенденція в динаміці товарообігу та неналежне дипломатичне представництво на континенті.

Політичний інтерес/залученість

Протягом останнього року було виявлено значний інтерес до зміцнення української політики в регіоні Субсахарської Африки. Зокрема, під час звернення до працівників дипломатичної служби України (серпень) Президент В. Зеленський зазначив, що Україна має на меті розширювати свою присутність на Африканському континенті, якому раніше не приділялося достатньо уваги. Конкретні заходи, за словами глави держави, охоплюватимуть відкриття нових дипломатичних представництв, підготовку до проведення саміту Україна — Африка, а також посилення залученості до роботи з регіональними організаціями.

У виступі Президента у ВРУ до Дня Конституції України (28.06) підкреслено важливість продовження реалізації гуманітарної ініціативи «Grain From Ukraine», що охопила понад 30 країн, для гарантування продовольчої безпеки в країнах Африки. Крім того, В. Зеленський відзначив важливість розвитку економічної співпраці з Африкою, а також вказав на значення перемоги України для країн континенту.

Під час звернення до керівників закордонних дипломатичних установ України (22.12) Президент підкреслив важливість роботи для організації платформ, конференцій та інших майданчиків для діалогу, зокрема саміту Україна–Африка.

Міністр закордонних справ Д. Кулеба також виявив великий інтерес до розвитку відносин з країнами Субсахарської Африки, що простежується в багатьох його інтерв'ю та заявах протягом останнього року. Наприклад, у зверненні з нагоди Дня Африки (25.05) Міністр вказав на глибокі історичні зв'язки, що пов'язують Україну та Африку, позитивно оцінив розвиток відносин та активізацію зовнішньої політики України щодо Африки в останні роки. Очільник МЗС заявив, що Україна докладает максимум зусиль, щоб зберегти свою роль гаранта продовольчої безпеки Африки, а також всіляко підтримує індивідуальне пряме спілкування з країнами континенту для того, щоб сповна реалізувати потенціал українсько-африканського ренесансу.

Україна працювала над розширенням своєї присутності в Африці. Зокрема, МЗС було оголошено перший відкритий конкурс (березень) на

посади Надзвичайних і Повноважних Послів у 10 країнах Африки — Анголі, Ботсвані, Гані, ДРК, Ефіопії, Кот-д'Івуарі, Мозамбіку, Судані, Танзанії та Руанді. Також Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Кенія А. Праведник вручив вірчі грамоти Президентці Танзанії (28.02), що дозволило розширити можливості роботи Посольства України в Кенії у ще одній країні Східної Африки. Наприкінці року було відрите посольство в Гані, проте проблемою залишається те, що досі очікується призначення послів в Ефіопії, Анголі та Алжирі, які залишаються без очільників вже довгий час.

Водночас з боку парламентаріїв інтерес до регіону Субсахарської Африки був обмежений, проте не відсутній. Наприклад, перед робочим візитом українська делегація до Анголи (23–27.10) для участі в 147-ій Асамблеї Міжпарламентського союзу проводилася підготовча робота, а паралельно з візитом відбулася низка подій. Серед них — захід «Життя без кордонів: Вшанування пам'яті дітей, втрачених на війні» задля створення міжнародної платформи для вшанування невинних життів дітей, які постраждали від збройних конфліктів.

Стратегічні комунікації

У 2023 році Україна підтримала високий рівень стратегічних комунікацій, що був досягнутий у попередньому році. Було проведено низку інформаційних кампаній у державах Субсахарської Африки, серед яких інформаційні проекти в ПАР, Гані, Нігерії й Кенії під хештегом #JustPeaceForUkraine, серія онлайн дискусій про справедливий мир для України та ПАР та інші. Метою було поширення інформації про ситуацію в Україні та протидія російській пропаганді в регіоні.

Президент В. Зеленський виступив на саміті Ліги арабських держав (19.05), у якій представлені 10 африканських країн. Також під час трьох африканських турне Д. Кулеба спілкувався з представниками африканських медіа. Крім того, Міністр провів лекцію перед студентами та викладачами Університету Преторії (6.11). Посол України в ПАР Л. Абравітова на додаток до регулярних інтерв'ю також має регулярну колонку в газеті Daily Maverick.

Протягом року було здійснено одразу два візити африканських журналістів в Україну. В. Зеленський вперше поспілкувався з представниками африканських ЗМІ з семи країн — ПАР, Нігерія, Кенія, Уганда, Гана, Кот-д'Івуар та Бенін (18.07), які були в Україні на запрошення ГО Лабораторія журналістики суспільного інтересу. Ключовою комунікаційною подією став візит 15 журналістів із 10 африканських країн до України (11–17.11), організований МЗС за підтримки МФ «Відродження». З представниками африканських ЗМІ поспілкувалися Президент В. Зеленський, Прем'єр-міністр Д. Шмигаль, Міністр закордонних справ Д. Кулеба, Голова ВРУ Р. Стефанчук та інші представники українського політичного і громадського простору. За результатами візиту було опубліковано близько 100 статей, понад 70 з яких — у країнах Африки. Крім того, Д. Кулеба провів телефонну конференцію з африканськими журналістами (7.06).

Значну роль у розвитку діалогу та партнерства з африканськими державами відігравав Спеціальний представник України з питань Близького Сходу та Африки М. Субх, який підтримував постійне активне спілкування зі ЗМІ. Також системну роботу зі ЗМІ вели очільники деяких дипломатичних представництв України в країнах Субсахарської Африки, насамперед ПАР.

Важливим кроком, що дозволить вивести зовнішню політику України на новий рівень, стала розробка проекту першої в історії Комунікаційної Стратегії Україна — Африканські держави 2024–2026 рр., що була затверджена наприкінці грудня.

Діяльність

Протягом року Україна проводила активну діяльність на африканському напрямку, продовжуючи серію успішних заходів, здійснених у 2022 році.

Президент України провів 20 телефонних розмов з лідерами африканських країн, серед яких Замбія, Кенія, Сьєрра-Леоне, Єгипет та Уганда, а Міністр закордонних справ Д. Кулеба — понад 35 розмов з африканськими колегами. При цьому деякі з цих контактів були здійснені

вперше в історії двосторонніх відносин, зокрема на рівні міністрів закордонних справ з Гвінеєю й Мавританією та на найвищому рівні з прем'єр-міністром Ефіопії і президентами Союзу Коморських Островів та Уганди.

Контакти з представниками країн Африки відбувалися і на міжнародних майданчиках. Зокрема, під час ГА ООН (вересень) В. Зеленський зустрівся з президентами ПАР, Кенії та з головою Суверенної Ради Судану.

Міністр закордонних справ здійснив два африканських турне — до Марокко, Ефіопії, Руанди, Мозамбіку й Нігерії (22–29.05) та до Екваторіальної Гвінеї й Ліберії (23–26.07). Також Д. Кулеба здійснив візит у ПАР (6–7.11), що був першим візитом глави українського МЗС з 1998 року. Спеціальний представник України з питань Близького Сходу та Африки М. Субх здійснив робочі візити до Мавританії, Єгипту та Ефіопії (19–23.11), у ході яких поспілкувався з представниками зовнішньополітичних відомств цих країн, а також зустрівся з заступницею Голови Комісії Африканського Союзу, із якою обговорив питання Формули миру, продовольчої безпеки і функціонування зернового коридору та шляхи поглиблення співпраці між МЗС України та Комісією Африканського Союзу. Також М. Субх зустрівся з членами ГО «Африканська Рада в Україні» та її президентом Іссою Садіо Діалло (15.06), та вихідцями з Гвінеї, Буркіна-Фасо, Нігерії, ДР Конго та Алжиру, які є відомими інфлюенсерами афродіаспори в Україні. Під час зустрічі обговорили шляхи зміцнення українсько-африканських відносин, зокрема налагодження торговельно-економічних зв'язків та реалізацію культурних проектів.

Протягом року при МЗС запрацювали дві групи стратегічних експертів, зокрема фахівці з країн Африки, що дозволить посилити комунікаційний напрям у роботі з континентом. Також було проведено дискусію щодо пріоритетів в роботі та комунікації України з країнами Африки (18.12), у якій взяли участь 34 провідних експерти з країн Африки, представники громадських організацій, медіа.

Україну відвідала Місія Африканських лідерів з миротворчим планом (16.06), до якої входили лідери Коморських Островів (Президент А. Ассумані на момент візиту був чинним Головою Африканського Союзу), ПАР, Сенегалу, Замбії, а також спеціальні представники Єгипту, Уганди та Республіки

Конго. Вони представили мирний план, що складається з 10 пунктів та має на меті завершити війну в Україні. Хоча Президент В. Зеленський подякував африканській делегації за представлений план, він наголосив, що Україна не дасть себе схилити до вигідних Росії кроків, і звернувся до лідерів Африки з тим, щоб вони закликали В. Путіна звільнити усіх українських політв'язнів, зокрема й тих, яких Росія незаконно ув'язнила ще у 2014 році.

У зустрічах на рівні дипломатичних і безпекових радників глав держав щодо реалізації ініціативи «Формула Миру» у Данії (25–26.06), Саудівській Аравії (5–6.08) та Мальті (28–29.10) брали участь високопосадовці з країн Африки. Наприклад, до третьої зустрічі в місті Валетта (Мальта) долучилися представники Замбії, Кенії та ПАР.

Продовжилася гуманітарна діяльність України як надійного партнера з забезпечення продовольчої безпеки в Африці, у т.ч. у рамках «Ініціативи з безпечного транспортування агропродукції через Чорне море» (зерновий коридор). У рамках програми «Grain from Ukraine» впродовж 2023 року відправлено вантажі з пшеницею до Ефіопії (90 тис. тонн), Сомалі (25 тис. тонн), Кенії (25 тис. тонн) та Нігерії (25 тис. тонн). У Кенії в церемонії отримання української пшениці (21.03) взяли участь Надзвичайний і Повноважний Посол А. Праведник, Заступник Президента Кенії Р. Гачагуа, а також інші посадовці Кенії, послы та дипломатичні представники країн-донорів і представники партнерських організацій (ООН, ФАО). Крім того, Кенія стала першою країною Африки, де було презентовано проект «Стіна» української агенції «Порт», а саме відбулося урочисте відкриття муралу «Зерна культури», створеного спільно художниками з України та Кенії (17.03).

Делегація Міністерства аграрної політики та продовольства України на чолі з Міністром М. Сольським здійснила візити до Гани, Сенегалу та Нігерії (9–15.01). У рамках цих візитів делегації провели зустрічі з місцевим бізнесом, обговорили перспективи розширення торгово-економічної співпраці та можливості практичної реалізації гуманітарної продовольчої ініціативи Президента України «Grain from Ukraine». Зокрема, опрацьовується варіант створення зернових хабів у країнах Африки, що використовуватимуться для перевалки та зберігання зернових і продовольчих товарів у низці країн континенту. Також ухвалено

рішення відкриття представництв Торгового дому «Україна — Африка» в столицях країн Африканського континенту, з метою чого було розпочато впровадження низки заходів.

Українська делегація на чолі з Першим заступником Голови ВРУ О. Корнієнком відвідала з робочим візитом Республіку Ангола (23–27.10), у рамках якого взяла участь у засіданні 147-ї Асамблеї Міжпарламентського союзу в Луанді. Також відбулася зустріч О. Корнієнка з Міністром закордонних справ Анголи Тете Антоніу (25.10), під час якої обговорили безпекову ситуацію в Україні, можливості для співпраці, питання продовольчої безпеки та Формулу миру.

Проводиться активна робота зі збільшення дипломатичної присутності України на континенті. Розпочало роботу Посольство України в Республіці Гана (27.12). На завершальній стадії знаходиться процес із відкриття посольств у Руанді, ДРК, Кот-д'Івуарі, Мозамбіку, Ботсвані, Мавританії та Танзанії, що дозволить значно розширити мережу представництв України в Африці.

Активну діяльність проводили очільники українських дипломатичних представництв в окремих державах. Наприклад, відбулися зустрічі Посла України в Кенії А. Праведника з Міністром доріг і транспорту Кенії О. Муркоменом та Міністром оборони Кенії А. Дуале (5.04), Міністром закордонних справ та зв'язків з діаспорою Кенії А. Мутуа (12.04), Міністром інформації, комунікацій та цифрової економіки Кенії Е. Овало (26.07) та Спікером Національної Асамблеї М. Ветангулою (17.08). Також активною була пані Посол України в ПАР Л. Абравітова, яка мала зустрічі з Міністром гірничої промисловості та розвитку гірничої промисловості Зімбabwe В. Чітандо (21.05), Генеральним Секретарем Африканського Національного Конгресу (АНК) Ф. Мбалуюлою (25.05), керівництвом Міністерства науки, технологій та вищої освіти Мозамбіку (21.06), заступником Міністра сільського господарства та розвитку села Мозамбіку О. душ Анжуш Банзе (21.07), Міністром закордонних справ і співробітництва Мозамбіку М. Длгово (26.10) тощо. Крім того, Л. Абравітова була акредитована як представник України при Співтоваристві розвитку Півдня Африки (САДК) (25.04).

Україна подала заявку на отримання статусу асоційованого спостерігача при Співдружності португаломовних країн (12.12), яка об'єднує країни,

у яких португальська мова є офіційною державною мовою серед яких 6 країн Африки — Ангола, Гвінея-Бісау, Екваторіальна Гвінея, Кабо-Верде, Мозамбік та Сан-Томе і Принсіпі. Ангола вже висловила підтримку вступу України до організації.

Результати

За результатами 2023 року варто відзначити позитивну динаміку в політичній співпраці України з країнами Субсахарської Африки, що є можливим завдяки активній роботі протягом останніх двох років. Водночас тривала відсутність уваги до регіону з боку України створює додаткові ускладнення для роботи, у т. ч. через значне поширення російської пропаганди та потребу у вибудовуванні довіри з африканськими партнерами в довготривалій перспективі.

Одним із позитивних результатів за останній рік стало те, що 29 країн Африки підтримали Резолюцію ГА ООН «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні» (23.02). За резолюцію проголосували Бенін, Ботсвана, Гамбія, Гана, ДРК, Джибуті, Єгипет, Замбія, Кабо-Верде, Кенія, Коморські Острови, Кот-д'Івуар, Лівія, Маврикій, Мавританія, Мадагаскар, Малаві, Марокко, Нігер, Нігерія, Південний Судан, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сейшельські Острови, Сомалі, Сьєрра-Леоне, Туніс та Чад, що є безпрецедентною підтримкою України на цьому міжнародному майданчику. Оновлену резолюцію «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи Автономну Республіку Крим та місто Севастополь» (19.12) підтримали лише 3 країн Африки (Кабо-Верде, Сейшельські Острови, Сьєрра-Леоне), водночас більшість утрималися, а 6 країн проголосували «проти» (Бурунді, Еритрея, Зімбабве, Малі, Нігер, Судан).

Водночас другий рік поспіль відбувається зменшення товарообігу між Україною та країнами Субсахарської Африки. Причинами цього є продовження блокування логістичних шляхів в умовах війни, через що ускладнюється транспортування товарів, передусім сільськогосподарської продукції, великим постачальником якої до країн Африки традиційно

е Україна. За даними Митної служби України, у 2023 році товарообіг із Субсахарською Африкою становив 575 млн дол. США або 0,58% від загального обсягу торгівлі України. Відмічається позитивне для України сальдо торговельного балансу, адже експорт склав 260 млн дол. США (0,72% від загального експорту), а імпорт — 315 млн дол. США (0,50% від загального імпорту України). Найбільшими торговельними партнерами України в регіоні були Кот-д'Івуар (114 млн дол.), ПАР (109 млн дол.), Кенія (65 млн дол.), Ефіопія (43 млн дол.), Уганда (35 млн дол.) та Гана (34 млн дол.).

Центральна Азія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	1	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	1	2
ДІЯЛЬНІСТЬ	2	3
РЕЗУЛЬТАТИ	2	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	E+	C-

У 2023 році зовнішньополітична діяльність України у регіоні ЦА зберегла свій обмежений характер. Інтеграційні зв'язки країн регіону з Росією продовжують впливати на результативність українських зусиль. Країни ЦА декларують нейтральну позицію щодо російсько-української війни. При цьому використання Росією юрисдикції ЦА для обходу санкцій є реальним викликом для зовнішньої політики України. Діалог на найвищому політичному рівні мав місце лише з Казахстаном, політичні контакти з іншими країнами відбувалися на рівні дипломатичних установ. Торговельно-економічні відносини перебувають у стагнації. Комунікації з регіоном мають несистемний характер.

Політичний інтерес/залученість

У другий рік війни робота української дипломатії була сфокусована на відновленні співпраці з регіоном та стабілізації економічних відносин. Політичний інтерес до країн ЦА поживався, але все ще перебував на низькому рівні та не був проактивний. Центральна Азія як окремий субрегіон фігурує у довоєнній Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (п. 151), відповідним чином формується і політичний інтерес.

Регіон ЦА та окремі країни фігурували у заявах представників ОПУ, Секретаря РНБО, МЗС, ВРУ тощо. Неоднозначним періодом для відносин України з регіоном став травень через участь лідерів країн ЦА у заході на Червоній площі в Москві, що викликало відповідну реакцію МЗС України (09.05).

Розуміння спільних викликів для України та країн ЦА та аргументи щодо необхідності підтримки України було сформульовано в авторській статті для турецької Daily Sabah керівника ОПУ А. Єрмака (24.04). Бачення центральноазійського вектора також спробував сформулювати очільник профільного парламентського комітету О. Мережко у статті для LB.ua (16.05).

Стратегічні комунікації

Відсутність регіонального контексту у виступах Президента України, слабка медіаприсутність України в регіоні говорить про необхідність вибудовування системної комунікаційно-інформаційної роботи з урахуванням специфіки регіону. Складні геополітичні реалії, обумовлені російським чинником, можуть пояснювати відсутність публічної дипломатичної, політичної, економічної чи гуманітарної підтримки від урядів країн Центральної Азії. Комунікація з регіоном здійснювалася на рівні окремих керівників депутатських груп з міжпарламентських зв'язків

(керівник групи дружби Україна–Казахстан, народний депутат України С. Нагорняк дав інтерв'ю Forbes Kazakhstan, 13.10).

Найбільш активним у спілкуванні з місцевими ЗМІ було ПУ в Киргизстані (5 інтерв'ю). Інтерв'ю до річниці початку повномасштабної війни Росії проти України також дав очільник ПУ в Узбекистані (23.02). Інформація щодо інтерв'ю керівників ЗДУ в інших країнах ЦА відсутня.

Діяльність

Відновлення довоєнного рівня співпраці з країнами ЦА залишається актуальним завданням. Водночас прослідковується вимушене політичне та інформаційне затишшя та фокус на економізацію відносин, що є виправданим у короткостроковій перспективі. Казахстанський напрям відзначився проведенням телефонної розмови між президентами України та Казахстану (17.02); українсько-казахстанським онлайн бізнес-форумом (22.02); переговорами між міністерствами охорони здоров'я під час візиту української делегації до Казахстану (27.10). За сприяння ПУ від народу Казахстану до України було надіслано кілька фур із гуманітарним вантажем, остання з яких прибула у травні. При цьому посада Посла України в Казахстані залишалася вакантною.

На киргизькому напрямі спостерігався сталий діалог на рівні дипломатичної установи з різними органами державної влади та діловими колами країни акредитації. Відбулася низка зустрічей Посла України з Віцепрем'єр-міністром КР (21.07, 04.12). Активний діалог підтримувався з МЗС як на рівні заступника міністра, так і на рівні директорів департаментів (сумарно 11 зустрічей). Позитивним сигналом стало формування депутатської групи ВРУ з міжпарламентських зв'язків з Киргизькою Республікою (01.11).

На узбецькому напрямі інформація про політичні контакти будь-якого рівня відсутня. Результатом зусиль стала активізація гуманітарного треку. ПУ реалізовано проєкт із оздоровлення українських дітей в Узбекистані. Важливим компонентом діяльності стали заходи культурно-гуманітарного спрямування.

На туркменському напрямі відбулася одна зустріч на рівні першої заступниці Міністра закордонних справ України Е. Джапарової з послом Туркменістану в Україні (09.08), під час якої сторони обговорили співпрацю в економічній, логістичній, освітній та гуманітарній сферах, «а також провели консультації щодо підготовки окремих двосторонніх угод, які перебувають на опрацюванні сторін». Вдалося забезпечити надання Дитячим благодійним фондом ім. Г. Бердимухамедова гуманітарної допомоги для українських дітей навесні 2023 року.

На таджицькому напрямі Україна працювала над нарощуванням двосторонньої торгівлі. Відбулася віртуальна зустріч голів ТПП обох країн (01.11), під час якої обговорювалися питання логістики, а також перспективи співпраці в енергетичній, фармацевтичній сферах та сільському господарстві. Афганський вектор зовнішньої політики України залишався замороженим.

Серйозною проблемою двосторонніх відносин з окремими країнами регіону стало застосування преференційного режиму оподаткування для узбецьких та туркменських товарів у рамках чинних міжнародних договорів про вільну торгівлю. Спільними зусиллями відповідних органів державної влади проблему вдалося врегулювати (11.08)..

Результати

У 2023 році докладалися зусилля зі стримування негативних тенденцій у двосторонніх відносинах. Тенденція щодо обрання позиції «утримався» країнами регіону під час голосування стосовно важливих для України резолюцій в ООН зберігалася. В умовах геополітичного тиску на ці країни з боку Росії голосування країн не відбувається в категоричній формі «проти».

Туркменістан не брав участі у голосуванні за резолюції ГА ООН «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні» (23.02.), «Співробітництво між ООН та Радою Європи» (26.04), «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи АР Крим та місто Севастополь» (19.12). Киргизстан та Таджикистан послідовно утримувалися. І лише

Казахстан підтримав резолюцію «Співробітництво між ООН та Радою Європи». Водночас Казахстан та Узбекистан не брали участі у голосуванні резолюцій щодо порушень прав людини на ТОТ України.

Активні військові дії в Україні та існування транспортно-логістичних перепон продовжують мати негативний вплив на економічні відносини. За наявними даними ДМС України, загальний товарообіг України з країнами регіону за 12 місяців 2023 року склав 1,2 млрд дол. (у порівнянні з 1,4 млрд дол. у 2022 р.). Зокрема, з Казахстаном — 530,8 млн дол. (805,9 млн дол. у 2022 р.), Киргизстаном — 36,2 млн дол. (39,3 млн дол. у 2022 р.), Таджикистаном — 12,9 млн дол. (12,1 млн дол. у 2022 р.), Туркменістаном — 267,5 млн дол. США (214,1 млн дол. у 2022 р.), та Узбекистаном — 335,9 млн дол. (348,6 млн дол. у 2022 р.). Казахстан утримує позицію основного торговельного партнера України в регіоні, другим ринком залишається Узбекистан. У порівнянні з 2022 роком тенденція до падіння загального товарообігу з регіоном зберіглася. При цьому позитивну динаміку продовжує демонструвати торгівля з Туркменістаном і незначну — з Таджикистаном.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

	2022	2023
ООН	A	A
ОБСЄ	C+	C+
РАДА ЄВРОПИ	B+	B-

ООН

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

Протягом року Україна використала весь можливий потенціал ООН з метою політичного та гуманітарного реагування на повномасштабну російську агресію. Продовжилося активне використання майданчиків у Нью-Йорку та Женеві, просування важливих для України резолюцій та мінімізація впливу РФ у рамках різних агенцій системи ООН, а також у рамках ГА та РБ ООН.

Політичний інтерес/залученість

Активний політичний інтерес до ООН та її інституцій зберігався у 2023 році. Уже традиційно основну увагу питанням використання механізмів ООН та ролі Організації у подоланні наслідків російської агресії приділяли Президент, Міністр закордонних справ та представники правозахисних урядових агенцій.

Президент приділив особливу увагу ООН та ініціативам у рамках Організації під час свого виступу на нараді з керівниками закордонних дипломатичних установ України (2.08). Під час промови на ГА ООН у Нью-Йорку (19.09) він зосередився на питаннях продовольчої та енергетичної безпеки, ядерного нерозповсюдження, викраденні дітей з ТОТ, кліматичної політики, Формули миру.

Міністр закордонних справ Д. Кулеба згадував ООН у контексті резолюцій ГА ООН та зернової угоди під час виступу на засіданні Асоціації Карибських Держав (11.05), у контексті поваги до Статуту ООН та реформування РБ ООН у зверненні з нагоди Дня Африки (25.05). Також згадки про ООН містилися у статтях Міністра для міжнародних ЗМІ. МЗС України виступило з заявою з нагоди Дня ООН (24.10), підкресливши роль ООН як єдиної глобальної організації з її всеосяжним переліком завдань, яка є життєво важливою для людей у всьому світі, та наголосили на потребі у реформуванні Організації. Крім того, Міністр заявив, що МЗС сприятиме збільшенню частки українських постачальників у закупівлях для потреб ООН (28.03).

План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) містить завдання щодо правового супроводу у Міжнародному суді ООН позовів проти РФ та в арбітражних трибуналах, відновлення участі України в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки під егідою ООН з дня припинення воєнного стану в Україні, ініціювання прийняття спільної заяви/декларації делегацій держав-членів ООН у зв'язку з 90-ми роковинами Голодомору в Україні. Крім того, загальний контекст роботи з міжнародними організаціями щодо висвітлення перебігу та наслідків збройної агресії РФ, вжиття заходів з обмеження участі РФ у міжнародних організаціях, захисту тимчасово переміщених осіб стосується у т.ч. і ООН.

Стратегічні комунікації

У 2023 році Україна продовжила використовувати дипломатичні та медійні канали, а також соціальні мережі для просування власного порядку денного щодо ООН. Виступи Президента України та Постійного представника при ООН широко висвітлювались у міжнародних ЗМІ. Представник України при ООН С. Кислиця був частим гостем у ЗМІ, а його твіттер був одним із найбільш активних серед українських дипломатів.

У Постійному представництві України при ООН відбувся брифінг Керівниці Служби забезпечення діяльності Кримської платформи Представництва Президента України в Криму М. Токмак (21.06), у якому взяли участь понад 20 місій при ООН. ППУ при ООН ініціювало захід «90-та річниця Голодомору 1932–1933 років: використання їжі як зброї тоді і зараз, та забезпечення права на їжу для усіх» (16.11).

МЗС та неурядові організації продовжили практику публічних заходів, виставок та показів документального кіно на полях важливих засідань ООН (наприклад, «20 днів у Маріуполі») для представників інших місій при ООН. Біля будівлі ООН у Нью-Йорку була презентована міжнародна виставка про російсько-українську війну та воєнні злочини Росії в Україні «Україна. Розп'яття. Трибунал» (31.03).

Протягом року Представництво при ООН, МЗС та Президент активно долучалися до просування ініціативи «Grain from Ukraine», розповідаючи про проблеми продовольчої безпеки, роль України в її гарантуванні та про поставки українського зерна, насамперед в країни Африки. Крім того, Представництво в Нью-Йорку долучалося до кампанії щодо вшанування Голодомору та жертв геноцидів.

Крім того, згадки про ООН та важливість міжнародної підтримки в її рамках неодноразово лунали у виступах українських високопосадовців на міжнародних майданчиках, зокрема у виступі Міністра закордонних справ на засіданні Асоціації Карибських Держав (11.05), у зверненні з нагоди Дня Африки та 60-ї річниці заснування Організації Африканської Єдності (25.05).

Діяльність

У 2023 році Президент В. Зеленський на додаток до традиційного виступу на відкритті ГА ООН (19.09) мав виступи на РБ ООН «Підтримання принципів та цілей Статуту ООН через ефективну багатосторонність: підтримання миру та безпеки України» (20.09), зокрема щодо Формули миру та відновлення територіальної цілісності України і світового порядку, реформи ООН, насамперед РБ ООН. В. Зеленський також взяв участь у Саміті цілей сталого розвитку в межах ГА ООН (20.09), де говорив про експорт продовольства. Крім того, на полях сесії Президент мав двосторонні зустрічі з керівниками Албанії, Болгарії, Бразилії, Кенії, Німеччини, Ізраїлю, ПАР, Румунії, США, Чилі, Єврокомісії щодо відбудови та реконструкції України, реалізації Формули миру, створення продовольчих хабів в Африці тощо. До делегації також долучився Генеральний прокурор А. Костін.

Перша леді О. Зеленська виступила під час спеціального заходу «Боротьба за майбутнє, українські діти у війні», який був організований спільно з Естонією на полях саміту ГА ООН (20.09), а заступниця Міністра юстиції І. Мудра — на Міністерському заході «Принципи Статуту ООН: Поновлення справедливості для України» (22.09).

Міністр закордонних справ відвідав ООН (22.02), де у виступах на засіданні ГА ООН та РБ ООН говорив про Формулу миру, ядерну безпеку та відповідальність РФ за злочини. Крім того, Міністр виступив на заході високого рівня щодо грубих порушень прав людини, які спричинені агресією РФ (на якому онлайн виступила також Перша леді О. Зеленська).

Заступниця Міністра закордонних справ Е. Джапарова відвідала Нью-Йорк та взяла участь у відкритих дебатах РБ ООН високого рівня на тему «Верховенство права серед націй» (13.01). Також вона зустрілася з Помічницею Генсека ООН з прав людини І. Брандс-Керіс щодо питання нагальної потреби звільнення усіх полонених та Заступницею Генерального секретаря ООН з політичних питань та миробудівництва Р. Ді Карло щодо необхідності направлення до України місії ООН для розслідування постачання Іраном безпілотників Росії.

Партнери України, які є членами РБ ООН, постійно тримали українські питання на порядку денному та неодноразово скликали спеціальні сесії, в яких мав можливість виступити Представник України при ООН, а також запрошені українські експерти та правозахисники.

Загалом Представництво України при ООН у Нью-Йорку проводило активну роботу за всіма напрямками. Зокрема, Представництво мало виступи на засіданні Виконавчої ради ПРООН/Фонд ООН у галузі народонаселення (6.06), засіданні високого рівня щодо протидії Ісламофобії (14.03), 56-й сесії Комісії з питань населення та розвитку (12.04), Загальних дебатах Комітету ООН з питань інформації (25.04), дебатах високого рівня ГА ООН щодо Сендайської рамкової програми зі зниження ризику (31.05) та «Роль «Zero Waste» як рішення для досягнення цілей Сталого розвитку» (30.03), відкритих дебатах ГА ООН «Рівний доступ до правосуддя» (16.06), засіданнях ГА ООН «Міжнародний день проти ядерних випробувань» (29.08), «Підтримка жінок» (4.10), «Забезпечення та захист прав дітей» (5.10), «Права корінного населення» (9.10) та «Розвиток сільського господарства та продовольча безпека» (11.10); на засіданнях РБ ООН щодо підтримки миру та безпеки в Україні (6.02, 17.03, 6.06, 21.07, 24.08, 13.10, 31.10), «Загрози міжнародному миру та безпеці» (17.01, 15.02, 14.03, 18.05, 17.08, 17.11, 11.12), на відкритих дебатах РБ ООН «Мир та безпека в Африці» (31.03), щодо захисту дітей під час збройного конфлікту (05.07), щодо сексуального насильства під час конфліктів (14.07), «Мир через діалог: внесок регіональних та двосторонніх угод для превенції та мирного вирішення спорів» (20.10), засіданні РБ ООН щодо ядерного нерозповсюдження (6.07).

Посол С. Кислиця виступив зі спільною заявою (15 країн та ЄС) щодо підризу Каховської дамби (08.06), а представники Делегації України — на засіданнях РБ ООН за формулою Арріа щодо кібератак на об'єкти критичної інфраструктури (25.05), на тему «Реагування на викрадення та депортацію дітей під час збройних конфліктів: конкретні заходи з притягнення до відповідальності та превенції» (28.04), з мотивів голосування після ухвалення резолюції ГА ООН «Побудова мирного та кращого світу за допомогою спорту та олімпійського ідеалу» (21.11).

Делегація України взяла участь у Тижні високої юриспруденції на полях ООН у Нью-Йорку (жовтень). Були обговорені питання притягнення РФ до відповідальності, а також створення Реєстру збитків, завданих агресією РФ

проти України, проведені двосторонні зустрічі та виступи на РБ ООН. Серед членів делегації — заступниця Міністра юстиції І. Мудра та Посол з особливих доручень МЗС А. Кориневич.

Делегація Уряду України взяла участь у 67-й сесії Комісії зі становища жінок у штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку, зокрема у міністерському круглому столі «Сприяння інклюзивним інноваціям і технологічним змінам для розширення можливостей жінок і дівчат і створення безпечніших цифрових просторів» та публічному заході щодо досвіду України та ООН у реагуванні та запобіганні сексуальному насильству на полях сесії (8.03). До складу делегації увійшли Урядова уповноважена з гендерної політики К. Левченко та народна депутатка Є. Кравчук.

Заступник Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Є. Федоренко та Голова Державного агентства водних ресурсів України О. Кузьменков взяли участь у Конференції ООН «Вода для сталого розвитку» (23.03).

Протягом року Україна головувала у Виконавчому комітеті ООН Жінки. Віцепрем'єр-міністерка О. Стефанішина виступила онлайн на відкритті 67-ї сесії Комісії зі становища жінок (7.03). За підтримки ООН Жінки відбувся онлайн захід високого рівня з питань обміну досвідом та найкращими практиками з протидії, реагування та подолання домашнього насильства між Україною та Тринідад і Тобаго (13.06).

Уповноважений ВРУ з прав людини Д. Лубінець виступив на РБ ООН (28.04) щодо злочинів, які Росія вчиняє проти мирного населення, зокрема дітей.

Протягом року спільно з Всесвітньої продовольчою програмою ООН реалізовувалася ініціатива «Grain from Ukraine» реалізовувалась протягом року.

МЗС створювало нові можливості для українських компаній завдяки виходу на ринок закупівель ООН та проводило регіональні презентації цього механізму. У Києві відбувся Ярмарок закупівель та постачальників для потреб ООН, організований спільними зусиллями МЗС, ООН в Україні та Київською ТПП (28.03).

Постійне представництво України при ООН у Женеві зі свого боку покривало питання захисту прав людини, контролю над озброєннями, екологічної безпеки, питань міграції тощо. Зокрема, представники України мали виступи під час інтерактивного діалогу з Міжнародною

незалежною комісією ООН щодо розслідування порушень в Україні (20.03), інтерактивного діалогу щодо ситуації в Україні (31.03) та загальних дебатах (4.04) у рамках 52-ї сесії Ради ООН з прав людини, заходах до 25-ї річниці прийняття Керівних принципів з внутрішнього переміщення (25.04), засіданні Постійного комітету МОМ щодо обстрілу Краматорську (30.06), Робочої групи Повітряної конвенції ЄЕК ООН щодо руйнівного впливу російської агресії на стан довкілля та повітря (6.09), Міжнародного діалогу з питань міграції щодо руйнівних наслідків російської війни для довкілля та населення України (9.10).

Крім того, у Женеві країнами були проголошені спільні заяви, які стосувались питань України, зокрема під час пленарних засідань Конференції з роззброєння (16.06) та Постійного комітету Рамсарської конвенції (8.09), а також заява про ситуацію з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна (4.10).

У рамках 52-ї сесії Ради ООН з прав людини в Женеві Міжнародна незалежна комісія ООН щодо розслідування порушень в Україні представила доповідь, в якій підтверджено факти здійснення ЗС РФ воєнних злочинів та злочинів проти людяності на території України (21.03), а на полях сесії відбувся паралельний захід України щодо притягнення РФ до відповідальності за порушення прав людини і воєнні злочини (22.03), в якому взяли участь представники ГПУ та громадських правозахисних організацій.

Продовжилась робота в межах ООН щодо забезпечення відповідальності за скоєння злочину агресії проти України, зокрема створення міжнародного Трибуналу та розслідування Міжнародним кримінальним судом, а також Реєстру збитків.

Результати

Значним позитивним результатом стало голосування за нову резолюцію ГА ООН «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні» (23.02), яка охоплює ключові положення Формули миру. Вона отримала безпрецедентний 141 голос «за»

та лише 7 «проти». Крім того, вдалося не допустити включення двох правок від Білорусі про засудження заяв іноземних лідерів щодо Мінських угод та заклик припинити військову допомогу Україні. Вже традиційна щорічна резолюція щодо забезпечення прав людини в Криму (19.12) отримала на 4 голоси «за» менше, ніж у 2022 році (78 проти 82). Це було пов'язано з посиленням її тексту, зокрема увагою до всіх ТОТ, включно з новими окупованими. Лише 15 країн проголосували «проти».

Рада ООН з прав людини схвалила оновлену резолюцію «Ситуація з правами людини в Україні внаслідок російської агресії», якою продовжено мандат Незалежної міжнародної комісії ООН з розслідування порушень прав людини в Україні внаслідок російської агресії (4.04).

Під час візиту в Нью-Йорк Міністр закордонних справ Д. Кулеба підписав Меморандум про порозуміння з ПРООН (18.07), що повинно сприяти посиленню співробітництва та збільшенню спільних проєктів.

Завдяки активним діям України вдалося не допустити переобрання РФ до керівних органів Міжнародної морської організації та Організації із заборони хімічної зброї (грудень).

Україна увійшла до складу Ради керуючих МАГАТЕ на 2023–2025 роки (28.09).

Протягом року різні інституції системи ООН були залучені до вирішення наслідків російської агресії та надання гуманітарної допомоги. Офіс ООН з координації гуманітарної допомоги (ОСНА) продовжив надання гуманітарної допомоги українцям, зокрема посилив свою підтримку для постраждалих внаслідок підриву Каховської дамби. У співпраці з Мінінфраструктури Агентство ООН у справах біженців протягом 2023 року допомогли у відновленні понад 23 тисяч будинків. Впродовж 2023 року організації системи ООН запланували надати допомогу на суму 5,6 млрд дол. США для пом'якшення гуманітарних наслідків російської війни, а Міжнародна організація з міграції — реалізувати в Україні програми допомоги на суму майже 1 млрд дол. США для допомоги більше ніж 7 млн українцям.

Постійний представник України при ООН С. Кислиця став переможцем премії Молодіжної ради при МЗС «Посол, який надихає молодь».

ОБСЕ

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	3	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	4	3
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	3	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	C+	C+

Робота України за напрямом ОБСЕ стала більш системною, з урахуванням обмежень у роботі з Організацією та можливостей, які надає співпраця із нею. Хоч ОБСЕ і не є безумовним пріоритетом зовнішньополітичної діяльності України, вона продовжує залишатися у фокусі як важливий майданчик донесення позиції України як до союзників, так і до умовно «нейтральних» країн, а також боротьби з ворожими країнами.

Політичний інтерес/залученість

В Україні існує консенсус щодо напрямів співпраці з ОБСЄ. Зацікавленість у співробітництві з організацією у порівнянні з минулим роком дещо зросла, хоч робота з нею має свою специфіку з огляду на великі можливості Росії блокувати її діяльність та відсутність консенсусу всередині ОБСЄ щодо ізоляції Російської Федерації. Політичний інтерес протягом року проявляли Президент, Міністр закордонних справ та народні депутати. Продовження використання майданчика ОБСЄ попри складнощі та пошук шляхів обходу російського впливу, а також практична робота з реалізації різноманітних проєктів були пріоритетами. Водночас Президент прямо не згадував ОБСЄ ні під час Конференції послів (серпень), ні під час звернення до українського дипломатичного корпусу (грудень), хоча і наголошував на необхідності посилювати роботу з міжнародними організаціями.

У Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.05) ОБСЄ окремо не згадується, хоча у Стратегії йдеться про співробітництво з міжнародними організаціями, зокрема у контексті захисту прав і свобод громадян України, які тимчасово переміщені, висвітлення перебігу та наслідків збройної агресії РФ, вжиття заходів із обмеження участі РФ в міжнародних організаціях.

Стратегічні комунікації

Досить активним у внутрішніх комунікаціях у рамках ОБСЄ був Представник України при міжнародних організаціях у Відні. Водночас майже непомітними були зовнішні стратегічні комунікації Представництва на іноземних медіамайданчиках. Варто відзначити, що Представництво активно комунікує через свої сторінки у соціальних мережах та організовує заходи, спрямовані на посилення лідерства України у певних темах (наприклад, захід щодо жінок, миру та безпеки у регіоні ОБСЄ), а також здійснення культурної дипломатії. Періодично до теми ОБСЄ у своїх

інтерв'ю звертався Міністр закордонних справ Д. Кулеба, наголошуючи на необхідності виключення Росії з Організації. Неспроможність ОБСЄ ізолювати Росію також публічно критикував Президент В. Зеленський.

Діяльність

Україна все ще намагається використовувати майданчик ОБСЄ попри очевидну неефективність цієї організації у протидії російській агресії. Діяльність переважно велася на рівні Постійного представництва України у Відні та координації проектів під егідою Позабюджетної Програми підтримки ОБСЄ для України, започаткованої у листопаді 2022 року.

У 2023 році Україну двічі відвідав голова ОБСЄ Б. Османі, розпочавши та завершивши свою каденцію візитами до України, що підкреслює пріоритетність України за головування Північної Македонії в Організації. Під час візиту у жовтні Б. Османі відвідав Гостомель. З головою ОБСЄ Б. Османі протягом року проводили зустрічі (січень та жовтень) Президент України В. Зеленський та голова Верховної Ради Р. Стефанчук.

До річниці повномасштабного вторгнення у лютому Міністр закордонних справ Д. Кулеба звернувся онлайн до 1412-го посиленого спеціального засідання Постійної ради ОБСЄ щодо російської агресії. Міністр мав онлайн-виступ на Конференції ОБСЄ з огляду питань безпеки (28.06), присвячений загрозам для ЗАЕС, теракту на Каховській ГЕС та втіленню Формули миру. Д. Кулеба також провів спільну пресконференцію з Б. Османі за результатами його візиту до України (жовтень).

Д. Кулеба мав відвідати засідання Ради міністрів ОБСЄ у Скоп'є (30.11–1.12), але разом із ще чотирма країнами бойкотував його через присутність російського міністра закордонних справ С. Лаврова. Напередодні засідання Ради міністрів 120 організацій громадянського суспільства з 57 країн-членів ОБСЄ прийняли Скоп'єнську декларацію, у якій, зокрема, наголосили на необхідності припинення війни Росії проти України.

Активною була міжпарламентська дипломатія за участі українських народних депутатів-членів ПА ОБСЄ. Так, наприклад, українська делегація бойкотувала сесію ПА ОБСЄ у лютому через участь делегації від Росії,

а також долучилася до пікету української громади через участь російської делегації у Парламентській асамблеї. На літній сесії ПА ОБСЄ у Ванкувері українська делегація домоглася прийняття низки пропозицій, зокрема щодо проведення заходів Парламентської асамблеї лише у країнах, де існують візові обмеження для представників РФ. Крім того, за ініціативи української делегації було створено спеціальний комітет з питань України ПА ОБСЄ.

Постійне Представництво України до міжнародних організацій у Відні було досить активним на полях ОБСЄ. Так, наприклад, у грудні Представництво провело виставку, присвячену вкраденій українській культурній спадщині. У грудні відбулась неформальна дискусія за участі Великої Британії та Норвегії за головування Північної Македонії щодо впровадження порядку денного «Жінки, Мир, Безпека у регіоні ОБСЄ». У листопаді Представництво взяло участь у дискусії Групи друзів медіації в ОБСЄ.

Україна піднімала питання утримання Росією вже понад 500 днів трьох українських працівників СММ ОБСЄ. Наразі, ні Україні, ні іншим державам-членам ОБСЄ не вдалося переконати РФ звільнити заручників.

Результати

У 2023 році запрацювала Програма підтримки ОБСЄ для України, яка дала змогу обійти блокування Російською Федерацією усіх польових місій, що стосувалися України; в рамках Програми наразі діє близько 25 проектів.

ПА ОБСЄ прийняла резолюцію (04.07), у якій визнала ПВК «Вагнер» терористичною організацією, спонсорованою Росією, підбив Каховської ГЕС — екоцидом, привітала видачу ордерів МКС на арешт В. Путіна та М. Львової-Белової та засудила воєнні злочини РФ в Україні. Народного депутата М. Потураєва було обрано Віцепрезидентом Парламентської асамблеї ОБСЄ, що дає Україні додатковий важіль впливу та майданчик для просування свого порядку денного.

Також протягом 2023 року на засіданнях ОБСЄ досить часто звучала критика російського вторгнення. Бойкот України грудневого засідання Ради міністрів підтримали Естонія, Латвія, Литва та Польща.

Рада Європи

B-

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	4
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	4	3
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	B-

2023 рік став періодом значущих досягнень у взаємодії України та Ради Європи. Високий рівень політичного інтересу та співпраці відзначився активним політичним залученням, комунікаціями та результативною діяльністю. РЄ повністю віддана підтримці та допомозі Україні. Заходи РЄ спрямовані на підтримку процесів відбудови та економічного відновлення України, збільшення потенціалу українських державних установ, посилення демократичного управління, верховенства права, захисту основоположних прав громадян, а також підтримку програми реформ у рамках європейської перспективи України.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році взаємодія з РЄ відбувалась передусім на основі структурованого діалогу з українською владою. Україна зацікавлена у посиленні ролі Ради Європи в процесах європейської інтеграції та захисту прав людини.

Протягом року спостерігалась активна політична залученість з боку України, яка виявилася у виступах та інтерв'ю ключових посадовців, таких як Президент, Прем'єр-міністр та Міністр закордонних справ. У виступі Президента України у ВРУ до Дня Конституції України (28.06) наголошується, що більш як у 25 міжнародних документах задекларована підтримка Формули миру, зокрема у заявах і деклараціях Ради Європи. Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль під час виступу на Саміті Ради Європи в Ісландії (17.05) закликав підтримати створення міжнародного Спеціального трибуналу для покарання Росії за злочин агресії та створення Компенсаційної комісії та Компенсаційного фонду задля започаткування процесу відшкодування збитків усім постраждалим внаслідок російської агресії.

Стратегічне бачення відносин між Україною та РЄ визначається Планом дій РЄ для України «Стійкість, відновлення та відбудова» на 2023–2026 рр. (затверджений у 2022 році). Стратегічними напрямками співпраці між Україною та РЄ у рамках реалізації чинного Плану дій — як у воєнний, так і післявоєнний періоди — визначені заходи, розроблені з урахуванням європейських стандартів. У Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) Рада Європи не згадується індивідуально, але включається в завдання щодо забезпечення моніторингу та відновлення прав людини, висвітлення перебігу та наслідків збройної агресії РФ поряд з іншими міжнародними організаціями.

Народні депутати — члени офіційної делегації в ПАРЕ постійно коментували перебіг сесій, їх порядок денний та свою роботу у відповідних комітетах.

Стратегічні комунікації

У 2023 році Україна активізувала медійні канали комунікації, а також соціальні мережі для просування власного порядку денного щодо РЄ. Значно покращилась інформаційна та комунікаційна підтримка. Стратегічна комунікація із РЄ визначалась як пріоритетна.

РЄ виступала майданчиком для проведення різноманітних заходів на максимальну підтримку України у війні. Варто звернути увагу на численні культурні експозиції проти війни задля демонстрації незламної сили України, які відбувались в Палаці Європи за сприяння Постійного представництва України при РЄ.

Протягом року постійний представник при РЄ Б. Тарасюк мав численні виступи у штаб-квартирі РЄ. Привертали увагу виступи високопосадовців з української делегації в ПАРЕ.

Діяльність

У 2023 році Україна вела наполегливу роботу щодо виконання завдань за напрямом співпраці з Радою Європи, зокрема у рамках основних робочих органів РЄ (КМРС, ПАРЕ, КМРВРС), а також переважній кількості міждержавних експертних комітетів та конвенційних моніторингових механізмах.

Активну роботу проводила українська делегація в ПАРЕ, три члени якої були представлені в керівних органах Парламентської асамблеї. Робота велась у постійному комітеті, комітеті рівності і недискримінації, комітеті культури, науки, освіти та ЗМІ. Діяльність здійснювалась за такими питаннями, як: додаткові юридичні підходи до формату майбутнього Міжнародного трибуналу за злочин агресії РФ проти України; відкриття офісу Реєстру збитків та компенсаційного механізму в Києві вже на початку 2024 року; незаконно депортованих українських дітей до РФ та шляхи їхнього повернення; питання українських військовополонених; питання захисту українського інформаційного простору від пропаганди та дезінформації РФ; кліматичні наслідки російської агресії.

Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль взяв участь у саміті Ради Європи в Рейк'явіку (16–17.05), за підсумками роботи якого 46 держав РЄ ухвалили Декларацію на підтримку України.

У жовтні Президент ПАРЕ Т. Кокс знову закликав міжнародну спільноту залишатися єдиною та зосередженою на встановленні справедливого миру для України, повному відновленні її територіальної цілісності, забезпеченні справедливості для жертв і притягненні Росії до відповідальності.

У листопаді Бюро ПАРЕ затвердило персональний склад спеціального комітету щодо становища українських дітей, який очолила членкиня української делегації народна депутатка О. Хоменко.

Як і минулими роками, у 2023 році продуктивно велася робота Постійним представництвом України при Раді Європи. Українські урядові організації працювали спільно з Офісом РЄ в Україні в різних сферах, безпосередньо дотичних до судової реформи, зміцнення прав людини в системі кримінальної юстиції України, питань гендерної рівності, питань сприяння розробці житлових рішень для осіб, постраждалих від війни в Україні, з постраждалими від війни людьми, внутрішньо переміщеними особами. Також працювали над питанням підтримки підготовки до післявоєнних виборів, над протидією дискримінації, питаннями національних меншин.

Протягом року Міністерство юстиції України продовжувало бути бенефіціаром проєктів Ради Європи. Задля зміцнення співпраці відбулась зустріч Міністра юстиції України Д. Малюски та Голови Офісу РЄ в Україні М. Янчак (листопад).

РЄ продовжувала підтримувати імплементацію сучасної пенітенціарної реформи в Україні, про що було повідомлено під час Міжнародного пенітенціарного форуму у Києві (21.06).

Результати

Упродовж 2023 року Україні вдалося зберегти неухильну підтримку власних резолюцій на рівні Ради Європи та суттєво впливати на порядок денний. ПАРЕ ухвалила низку резолюцій, зокрема «Політичні наслідки

агресії РФ проти України» (22.10), що підтримує мирний план Президента України та вступ України до НАТО. Під час дебатів на пленарному засіданні у Страсбурзі (12.10) було ухвалено одразу дві резолюції на підтримку України: «Роль Ради Європи у запобіганні конфліктам, відновленні довіри до міжнародних інституцій та сприянні глобальному миру» і «Забезпечення справедливого миру в Україні та тривалої безпеки в Європі». Важливим результатом роботи було те, що ПАРЄ закликала до якнайшвидшого створення Спеціального трибуналу за злочини агресії проти України, а також виступила щодо застосування й посилення санкцій проти Росії та тих, хто підтримує її агресію.

У січні народна депутатка О. Хоменко була обрана Віцепрезиденткою ПАРЄ, народні депутатки М. Мезенцева та Є. Кравчук очолили комітети з гендерної рівності та недискримінації та з культури, науки, освіти й медіа відповідно.

Завдяки зусиллям українських дипломатів 9 держав (на парламентському рівні) і ПАРЄ визнали Голодомор 1932–1933 років геноцидом українського народу (12.10).

Формування міжнародної коаліції з відновлення України

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A

Тема відновлення продовжила бути актуальною у 2023 році. Робота з побудови коаліції стає більш сталою та системною, створюються структури, які мають допомагати координації донорських зусиль. Протягом року було запущено низку багатосторонніх фондів, які акумулюють ресурси для майбутньої відбудови. Деякі країни-партнери призначили спеціальних представників із питань відновлення України.

Політичний інтерес/залученість

Хоч тема формування міжнародної коаліції з відновлення дещо відійшла на другий план у порівнянні з темами продовження військової підтримки та допомоги на покриття поточних потреб, політична залученість у цьому напрямі залишалась стабільно високою. Водночас у зверненні на Конференції послів (серпень) Президент України виокремив відновлення та економічний розвиток серед п'яти пріоритетів для роботи українського дипломатичного корпусу.

Дуже часто до теми залучення міжнародних партнерів до відновлення зверталися Прем'єр-міністр, Віцепрем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Віцепрем'єр-міністр — міністр економіки та Міністр закордонних справ. До питання формування міжнародної коаліції з відбудови залучались також і народні депутати та Голова Верховної Ради Р. Стефанчук. План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) містив окремі положення щодо майбутнього відновлення України, зокрема у сфері діалогу з ЄС для відновлення української освіти, залучення міжнародної технічної, консультативної та фінансової допомоги для відновлення економіки і транспортної інфраструктури України та відбудови населених пунктів та регіонів України, постраждалих унаслідок збройної агресії РФ, залучення урядових та бізнес кіл держав-партнерів до участі у проєктах із відбудови та відновлення України тощо.

Стратегічні комунікації

Президент регулярно звертався до теми відновлення у внутрішній та зовнішній комунікації, у т. ч. у виступах на Конференції з питань відновлення України у Лондоні (червень) та на Конференції послів України (серпень). Президент також записував відеозвернення у рамках підготовки до Конференції з відновлення у Лондоні (травень).

Глобальні Конференції з питань відновлення та локальні, що проводяться в окремих країнах (наприклад, у квітні в Італії) самі по собі також є засобом здійснення стратегічних комунікацій та привернення

уваги міжнародного співтовариства до питань відновлення України, реформ та повоєнних інвестицій. Аналогічно, концепція «шефства» країн-партнерів над відновленням певних регіонів України є цікавим елементом комунікацій і підтримання уваги до питань війни в Україні та повоєнного відновлення.

Активно комунікували тему відновлення й інші залучені міністри. Вони фокусувались як на внутрішніх комунікаціях, спрямованих на громадян України та український бізнес, а також на представників міжнародних партнерів, які базуються в Україні (дипломатів та працівників проєктів міжнародної технічної допомоги), так і на зовнішніх, спрямованих на партнерів у ключових столицях-союзниках.

Водночас у 2023 році обмеження виїздів депутатів за кордон негативно позначилось на їх здатності адвокатувати, зокрема щодо створення коаліції з відбудови. Аналогічно, ускладненим є виїзд за кордон мерів міст, що створює перепони для активного залучення інвестицій та коштів донорів на відбудову.

Діяльність

Перша половина 2023 року була присвячена підготовці до Конференції з відновлення у Лондоні, яка об'єднала лідерів, міністрів та представників 59 держав, 32 міжнародних організацій, понад 500 компаній та 130 організацій громадянського суспільства. На відміну від Конференції з відновлення 2022 року у Луганно, лондонська Конференція (21–22.06) фокусувалась не на глобальному єдиному плані відновлення, а на можливостях для відновлення бізнесу. Під час конференції виступили Президент В. Зеленський (онлайн), Прем'єр-міністр Д. Шмигаль, Перша віцепрем'єр-міністерка — Міністерка економіки Ю. Свириденко, Міністерка соціальної політики України О. Жолнович та ін.

Велася активна робота над передачею конфіскованих російських активів Україні для потреб відновлення.

ЄС анонсував запуск Українського фонду, який передбачає виділення 50 млрд євро на період з 2024 по 2027 рік для підтримки України, у т. ч. у її відновленні. Створення Фонду було заблоковано протягом більшої частини

2023 року через позицію Угорщини. Для запуску Українського фонду Україна напрацювала так званий План України, який передбачатиме пріоритети та заходи для здійснення повоєнної відбудови, до напрацювання якого активно залучаються міжнародні партнери, передусім з ЄС. У структурі Єврокомісії був виділений спеціальний відділ з питань відновлення України, який є частиною ширшої служби, що займається питаннями, пов'язаними з Україною.

Продовжувалась робота у рамках концепції «шефства» над регіонами, згідно з якою певні країни фокусуються на відновленні певних регіонів. Окремо продовжується робота з міжнародними фінансовими інституціями на кшталт Світового банку, МВФ, ЄБРР тощо.

Активно розбудовується співпраця з європейськими регіональними та місцевими владами. Наприклад, велася робота з Європейським альянсом міст і регіонів для відновлення України, які долучаються до організації заходів у рамках підготовки до щорічних конференцій з питань відновлення.

За рік українській дипломатії вдалося організувати візити низки голів держав та урядів до України, у т.ч. і спеціальної представниці США з питань економічного відновлення України П. Пріцкер.

Результати

Найголовнішою подією у сфері побудови міжнародної коаліції з відновлення стала Конференція з питань відновлення, яка пройшла у червні у Лондоні. На Конференції Україна отримала запевнення у наданні допомоги у розмірі понад 60 млрд дол. США. Водночас 50 млрд з анонсованих 60 приходяться на зобов'язання Європейського Союзу в рамках Українського фонду, 39 млрд з яких відведено на макрофінансову допомогу, а не на відновлення як таке. У листопаді Європейський парламент підтримав створення Українського фонду, повноцінний запуск якого очікується вже у 2024 році.

Суттєвим результатом 2023 року став зсув у питанні передачі Україні заморожених російських активів. Над цим питанням активно працюють

в ЄС та США, напрацьовуються конкретні плани, що свідчить про підвищення готовності передати заморожені активи на потреби відбудови.

Важливим досягненням двосторонньої дипломатії стало призначення П. Пріцкер Спеціальним представником США з питань економічного відновлення України, П. Гайльбронна Спеціальним представником Франції з відновлення України, а Й. Фласбарта Спеціальним представником Німеччини. Часто ці представники є представниками своїх урядів у Мультиагентної координаційної платформи донорів у рамках ініціативи Г7, яка напрацьовує рішення для координації короткотермінової та нагальної допомоги, а також більш довготривалої та спрямованої на повоєнну відбудову.

Для уніфікації зобов'язань перед різними донорами у жовтні уряд оголосив про напрацювання комплексного плану реформ, що свідчить про намагання систематизувати діяльність та покращити координацію у рамках міжнародної коаліції з відновлення.

Світовий банк продовжив активно долучатися до коаліції з відновлення, провівши другу оцінку потреб відбудови України, визначивши її на рівні 411 млрд дол. США. Станом на листопад Світовий банк зміг мобілізувати додатково 38 млрд дол. США, з яких 30 млрд уже надійшли в Україну. Близько 1,5 млрд євро за рік інвестував в Україну ЄБРР, а у грудні також прийняв рішення про збільшення капіталу банку втретє в історії для подвоєння інвестицій в Україну.

Про створення трастового фонду з відновлення заявило ООН. Станом на 2023 рік лише Данія, Люксембург та Південна Корея внесли близько 6 млн дол. США до Фонду. ООН очікує залучити близько 300 млн дол. США у наступні п'ять років. Також у грудні було анонсовано, що Японія готова виділити 4,5 млрд дол. США на потреби повоєнного відновлення.

Санкційна політика

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A-

Попри велику активність і залученість Глобальної санкційної коаліції та переважної більшості акторів в Україні до посилення санкційного тиску на Росію, досягнення окремими державами-членами ЄС певних «червоних ліній» у власній економіці певним чином уповільнило запровадження масштабних і регулярних обмежувальних заходів. Продовжується тенденція зниження ефективності запроваджених європейських санкцій завдяки створенню Росією розгалужених схем їх обходу. Досі не синхронізовано санкції ЄС проти Росії та Білорусі.

Політичний інтерес/залученість

Питання запровадження більш жорстких та скоординованих обмежувальних заходів проти Росії було одним із ключових елементів зовнішньополітичної діяльності України у 2023 році. Велась активна багатотрекова дипломатична робота на всіх можливих рівнях щодо максимального обмеження можливостей Росії вести агресивну війну проти України. Окрім традиційно залучених до цієї діяльності Президента України, керівника ОПУ, Прем'єр-міністра України та Міністра закордонних справ, значну активність проявляли НАЗК, відомства та агентства безпекового сектору та ін. Президент у своєму виступі у ВРУ з нагоди Дня Конституції (28.06) наголошував на створеній санкційній коаліції та важливості санкцій для досягнення перемоги.

План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) приділяє значну увагу питанням посилення санкційного режиму. Зокрема, у Плані йдеться про взаємодію та координацію з іноземними партнерами з питань щодо посилення та розширення санкційного тиску на РФ та інші держави, практичне застосування до осіб, відповідальних за грубі порушення прав людини на ТОТ України, обмежувальних заходів у рамках нового правозахисного механізму санкцій ЄС тощо.

Стратегічні комунікації

Президент України, керівник ОПУ, Прем'єр-міністр України, Міністр закордонних справ, очільники інших міністерств та відомств України здійснювали системну комунікацію щодо просування посилення партнерами санкційних заходів. Переважна більшість виступів, заяв та інших публічних інструментів комунікації пріоритизували запровадження посиленних санкцій як один із ключових важелів впливу на Росію задля припинення війни.

Зокрема, сигнали про посилення міжнародних та європейських санкцій проти Росії та боротьби з обходом запроваджених обмежувальних заходів лунали на всіх зустрічах найвищого та високого рівня, а також під час

звернень Президента України до Європейської Ради (лютий, червень, жовтень), колегії Європейської Комісії (жовтень), РБ ООН (вересень), ПА НАТО (жовтень) та інших міжнародних організацій, іноземних парламентів та інституцій країн-партнерів, а також були серед елементів спільних заяв і комюніке під час двосторонніх візитів українських високопосадовців.

Сигнали про необхідність посилення міжнародної санкційної політики лунали у заявах МЗС України (наприклад, у Заяві щодо рішень Європейської Ради у грудні), у комунікаціях Міністра під час засідань Ради міністрів закордонних справ ЄС у грудні, під час зустрічей Міністра з Високим представником ЄС та двосторонніх контактів із державами-членами ЄС та представниками Глобальної санкційної коаліції.

Міжнародна робоча група щодо санкцій проти Росії Єрмака-МакФола представила новий план дій з метою подальшого посилення санкційного тиску на Росію (квітень) та розробила документ щодо посилення санкцій проти російського ВПК (липень), рекомендації щодо посилення контролю над компонентами іноземного виробництва, які Росія використовує у своїх БПЛА (серпень).

Одним з ефективних методів впливу на іноземні компанії, які досі працюють на російському ринку, стало створення НАЗК відкритого Списку міжнародних спонсорів війни, який став дієвим інструментом тиску на міжнародний бізнес, який, не порушуючи санкцій, водночас продовжував забезпечувати надходження до російського бюджету. Ця діяльність була підкріплена комунікаційною кампанією МЗС та інших державних ресурсів у соціальних мережах.

Механізм регулярних зустрічей керівництва ОПУ з керівниками дипломатичних установ держав-членів ЄС та Глобальної санкційної коаліції став дієвим інструментом міжнародної комунікації.

Діяльність

У рамках багатотрекової роботи з партнерами у напрямі запровадження більш жорстких та системних заходів проти Росії використовувалась практика закріплення відповідних сигналів у двосторонніх та

багатосторонніх документах за підсумками самітів та зустрічей високого рівня.

Постійна синхронізація санкцій України та її міжнародних партнерів, що є запорукою ефективності впливу цих заходів на країну-агресорку, а також координація імплементації таких заходів особливо у найбільш чутливих для Росії секторах економіки були серед пріоритетів міжнародної діяльності державних органів України, які беруть участь у формуванні та реалізації національної санкційної політики.

Серед прикладів активної домашньої роботи на цьому напрямі — регулярне запровадження національних обмежувальних заходів (наприклад, у листопаді Указами Президента України запроваджено санкції проти 300 фізичних та 150 юридичних осіб).

МЗС України постійно працювало з партнерами над новими санкційними пакетами з метою зниження можливості подальшого фінансування російської воєнної машини та обходу санкцій, що було пріоритетом зовнішніх комунікацій МЗС та Міністра закордонних справ України.

Відповідну роботу проведено керівництвом ОПУ. Зокрема, під час регулярних зустрічей із керівниками дипломатичних установ держав-членів ЄС та Глобальної санкційної коаліції доносились чіткі сигнали щодо ефективності міжнародних обмежувальних заходів, а також необхідності посилення санкційної політики проти Росії та її країн-партнерів. Наприклад, під час зустрічі у грудні було відзначено дієвість міжнародних санкційних заходів, але наголошено на необхідності запровадження посилених обмежень, зокрема у контексті ЄС — закликано розпочати роботу над 13-м пакетом санкцій. Групою Єрмака-МакФола розроблено 7 концептуальних матеріалів, які містили конкретні пропозиції з посилення санкцій проти Росії. У березні спільно з експертами Київської школи економіки опубліковано Дослідження впливу санкцій на російську економіку за останній рік, у якому також підтверджено послідовне посилення впливу санкційного навантаження на російську економіку, зокрема завдяки експортним обмеженням на російські енергоносії.

Важливість послідовного посилення санкційних заходів було окремо відзначено Президентом України на засіданні Міністрів закордонних

справ держав-членів ЄС (2.10). Висловлено занепокоєння паузою між 11-м та 12-м пакетами санкцій, яка затягнулася, акцентовано на запровадженні посиленних заходів щодо оборонної промисловості Росії, зокрема заборонах виробництва ракет і дронів, а також на протидії обходу санкцій та розширення санкцій щодо Ірану, який постачає зброю РФ.

Щодо санкційних пріоритетів України тривала активна робота з представниками дипломатичного корпусу країн Глобального Півдня. Необхідність запровадження додаткових санкцій проти Росії було на порядку денному зустрічей щодо імплементації Формули миру Президента Зеленського (Мальта, жовтень).

Питання впливу ефективності санкцій на терміни завершення агресивної війни Росії проти України неодноразово обговорювалося під час зустрічей Президента України з Президентом Єврокомісії.

Одним з прикладів продуктивних для України самітів у 2023 році стали зустріч G7 за участі України в Хіросімі (травень) та переговори президентів України та США у Вашингтоні (грудень), коли одним із ключових акцентів стало саме здійснення спільних санкційних кроків. На початковому етапі переговорів щодо гарантій безпеки з країнами партнерами, зокрема з США (серпень) та Францією (жовтень), відзначено, що потужні санкції та невідворотність конфіскації активів Росії мають стати важливим елементом стримування агресії.

Санкційна політика проти Росії стала темою парламентського саміту Кримської платформи (жовтень).

Результати

У 2023 році міжнародною санкційною коаліцією продовжено послідовні заходи з посилення санкційного тиску на Росію. Так, ЄС у взаємодії з країнами «Групи семи» та членами коаліції запроваджено важливі заборони щодо імпорту російських діамантів, продовжено фінансові обмеження, розширено перелік суб'єктів, які безпосередньо підтримують військово-промисловий комплекс Росії, введено торговельні заборони на експорт до ЄС електронних компонентів, знайдених Україною у захоплених

російських системах озброєння, товарів подвійного використання, продукції чутливого експорту та багато іншого. Окремо слід відзначити запровадження США та Великою Британією обмежувальних заходів щодо цивільного ядерного сектору Росії, що поки що не вдається узгодити в ЄС, зокрема зважаючи на позицію країн, залежних від поставок російського ядерного палива.

У ЄС вперше створено механізм покарання компаній з третіх країн та безпосередньо держав, які сприяють обходу санкцій. Але на сьогодні основними елементами його імплементації залишаються профільні національні органи держав-членів ЄС, а комплексні заходи поки не застосовувались.

Водночас за минулий рік ухвалено лише 3 пакети санкцій ЄС (25.02, 23.06, 18.12), що свідчить про досягнення низкою держав-членів ЄС певних «червоних ліній» щодо впливу санкцій на національні економіки.

Спільна декларація України та Канади (червень), Спільна декларація Президента України та Прем'єр-міністра Португальської Республіки (липень), Спільна заява Президентів України та Румунії (жовтень) та ін. містили чіткі положення про необхідність посилення санкцій проти Росії. Відданість подальшому посиленню санкційного тиску на РФ було продемонстровано у підписаній у травні Спільній декларації України, Бельгії та Нідерландів, у квітневій Спільній декларації Президентів України, Словацької Республіки та Чеської Республіки та інших багатосторонніх документах.

Окремі санкції запроваджено ЄС щодо іранських компаній, які постачають зброю Росії. Однак досі не синхронізовано санкції проти Росії та Білорусі, яка за останній рік використовувалася російською стороною як основний форпост створення та функціонування схем обходу міжнародних санкцій.

Напрацювання Міжнародної робочої групи Єрмака–МакФола покладено в основу більш ніж 70% санкцій, які реалізувалися та реалізуються США, ЄС, Великою Британією та іншими країнами. Завдяки роботі Групи запроваджено ембарго на російську нафту й нафтопродукти, обмеження ціни на них, повні блокувальні санкції приблизно проти 20 найбільших російських банків; також Росію було позбавлено всіх прав у FATF. Крім того,

під торговельні обмеження потрапив безпрецедентно широкий список товарів подвійного призначення, накладено індивідуальні санкції на тисячі осіб із різних сфер, створено координаційний механізм імплементації санкцій Г7.

Однак, досягнення переломного моменту в економічному впливі на країну-агресора, що очікувалося у 2023 році, поки не відбулось. Наприклад, відсутність перегляду граничної ціни на нафту, яка перевозиться морським шляхом, санкцій щодо скрапленого газу та основних банківських установ, які обслуговують транзакції в енергетичному секторі, зокрема Газпромбанк, суттєво знижує ефект санкцій у цій ключовій сфері російської економіки.

Слід відзначити проактивну позицію «Групи семи» на санкційному напрямі, яка завдяки у т. ч. дипломатичним зусиллям української сторони забезпечила ухвалення міжнародних санкцій за такими важливими напрямами як імпорт діамантів, посилення експортного контролю над товарами подвійного призначення та багато іншого. У Спільній декларації про підтримку України (липень) «Групою семи» відзначено про наміри продовжити підвищення ціни агресії для Росії, у т. ч. через санкції та експортний контроль.

Воєнна дипломатія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	5	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A	A-

Постачання зброї та гарантії безпеки були основними питаннями зовнішньополітичного порядку денного України на всіх рівнях. Дипломатичні зусилля відбувалися на тлі страху ескалації, неготовності виробничої бази країн-партнерів до конфлікту великої інтенсивності та зростаючої поляризації всередині деяких ключових партнерів, що негативно впливало на результат. Як наслідок, акцент української дипломатії змістився на власне та спільне з партнерами виробництво зброї. Декларація G7 щодо гарантій безпеки Україні стала точкою відліку для двосторонніх переговорів із низкою країн.

Політичний інтерес/залученість

Питання постачання зброї, особливо такої, яка допоможе Україні не лише не програти, але й перемогти РФ, регулярно підіймалося усіма представниками України — від Президента, Міністра закордонних справ, Міністрів оборони, Голови ВРУ до громадянського суспільства та опозиційних депутатів на всіх можливих майданчиках. Президент та Прем'єр-міністр під час зустрічей із колегами регулярно дякували за надану зброю.

За словами Міністра закордонних справ Д. Кулеби, задачею номер один для української дипломатії на 2023 рік була «швидкість і стабільність постачання зброї» для підтримки контрнаступу (18.02). Також велась активна робота над отриманням далекобійної зброї та авіації, підготовки українських пілотів.

Кілька місяців напередодні липневого саміту НАТО було позначено значною увагою українських високопосадовців та політиків до запрошення України до членства в Альянсі. Після підписання декларації Г7 щодо гарантій безпеки для України багато уваги, особливо з боку ОПУ, приділялося двостороннім перемовинам із майбутніми країнами-гарантами. Офіс Президента та меншою мірою Голова МЗС та Спікер ВРУ активно розбудовували підтримку та комунікували українську Формулу миру, запропоновану Президентом В. Зеленським попереднього року.

Під час наради послів (2–3.08) Президент В. Зеленський назвав «організацію постійних постачань озброєння, створення умов для виробництва оборонної продукції спільно з іншими країнами» та «інтеграцію України в Євросоюз і НАТО, а також формування безпекових гарантій» серед пріоритетів для дипломатичного корпусу.

Голова ВРУ Р. Стефанчук підіймав питання Формули миру, брав активну участь у просуванні членства України в НАТО напередодні саміту та дякував партнерам за надану військову допомогу.

Стратегічні комунікації

У своїй комунікації українські посадовці, зокрема Міністр закордонних справ та Міністр оборони, регулярно дякували партнерам за надану зброю, а також закликали до подальшої підтримки. На початку року багато уваги приділялося питанню створення «танкової коаліції». Також після серії ракетних атак на критичну інфраструктуру України актуальним було питання ППО та літаків F-16. Варто відзначити активну комунікацію Президента В. Зеленського в іноземних ЗМІ. За даним порталу «Слово і діло», у середньому у закордонних та українських ЗМІ на місяць публікується шість інтерв'ю із В. Зеленським. 97% спілкування Зеленського відбувається із іноземними журналістами. Статті із роз'ясненням позиції України публікували й інші посадовці, такі як Голова МЗС Д. Кулеба та Головнокомандувач ЗСУ В. Залужний.

Українські високопосадовці просували тематику надання зброї та безпекових гарантій під час найбільших безпекових конференцій. Серед трьох пріоритетних для України тем на Мюнхенській безпековій конференції (лютий) були постачання далекобійних ракет і бойових літаків та членство України в НАТО. Під час участі в найбільшому азійському безпековому форумі — Конференції Шангри-ла в Сінгапурі (червень) Міністр оборони О. Резніков серед іншого провів зустрічі зі своїми колегами з Сінгапуру, Австралії та Нової Зеландії. Під час зустрічей він дякував партнерам за підтримку та наголошував, що «верховенство права має превалювати над верховенством сили. Україна повинна виграти цю війну, яку розпочала Росія».

Українські посадовці та державні установи активно користуватися цифровим інформаційним простором для донесення своїх повідомлень. Серед найбільш впливових можна відзначити акаунт Міністерства оборони в Твіттері, який набрав понад 2 мільйони фолловерів, а відео, в якому Україна дякувала партнерам, були настільки креативними, що часто ставали вірусними.

Міністр закордонних справ Д. Кулеба наголошував на інноваційності підходів до комунікації, коли, з одного боку, вона часто була публічною та різкою, а з іншого — залучала користувачів соцмереж до створення тиску на партнерів у переговорах (24.08 б інтерв'ю для видання Forbes).

Можна відзначити узгодженість меседжів та різноманітні канали їх донесення. Представники влади працювали на своєму рівні з відповідними партнерами. Комунікація була як публічна, так і непублічна, адже ті самі теми підіймалися у т. ч. і під час закритих зустрічей та переговорів.

Громадські ініціативи також працювали в унісон з урядом, порушуючи ті самі питання постачання зброї у необхідній кількості та членства України в НАТО під час адвокаційних поїздок за кордон.

Діяльність

Президент України взяв участь у 12 самітах — від самітів Європейської Ради до саміту Ліги арабських держав, а також провів двосторонні зустрічі з близько 120 лідерами. Під час майже кожної з них підіймалися питання надання Україні безпекової та військової допомоги. Активно проводили зустрічі і візити також представники ОПУ.

Протягом року відбулося 10 зустрічей Контактної групи з питань оборони України у форматі Раммштайн, чотири з яких були віртуальними. До їх організації та до двосторонніх переговорів із країнами-учасницями щодо пакетів допомоги було активно залучено Міністерство оборони. Під час засідань західні союзники України сформували коаліції за наступними напрямками: танкова коаліція, авіаційна коаліція, морська коаліція, коаліція наземних засобів протиповітряної оборони, коаліція з постачання снарядів, IT-коаліція, коаліція з розмінування тощо. Регулярно відбувалися телефонні розмови між Головнокомандувачем ЗСУ та головою Об'єднаного комітету начальників штабів США генералом М. Міллі, командувачем військ НАТО в Європі К. Каволі. Очільники МО оборони України спілкувалися з МО США, радником США з національної безпеки та іншими посадовцями.

Під час зустрічей зі своїми колегами з інших країн Голова МЗС Д. Кулеба постійно підіймав питання пришвидшення закупівлі боєприпасів для

України з боку ЄС, продовження підтримки України та підсилення її спроможностей, поставок західних винищувачів та навчання пілотів, необхідність членства України в НАТО для встановлення миру. Активну роботу щодо адвокації у наданні зброї проводили народні депутати України. У жовтні США відвідала велика делегація ВРУ, яка провела зустрічі переважно у Вашингтоні. У листопаді делегація ВРУ відправилася спілкуватися з представниками Республіканців на місцевому рівні. Активно із західними партнерами у питаннях поставок та виробництва зброї взаємодівав заступник голови парламентського Комітету з питань нацбезпеки, оборони та розвідки, голова постійної делегації України в ПА НАТО Є. Чернев. Під час закордонних поїздок та виступів на конференціях питання постачання зброї Україні регулярно підіймав колишній Президент П. Порошенко. Водночас депутати з опозиційних фракції заявляли про те, що керівництво ВР чинить перешкоди їх закордонній адвокації.

Велась робота над імплементацією української Формули миру. Протягом року відбулися три зустрічі радників з питань національної безпеки у Копенгагені (25.06), Джддді (5–6.08) та на Мальті (28.10) Кількість їх учасників поступово зростала. У Копенгагені зібралися представники 15 держав, у т.ч. чотири — Глобального Півдня, у Джддді — 42 держави, включаючи Китай, Індію, Південну Африку та Саудівську Аравію. На Мальті були представлені 66 країн та міжнародних організацій. Також було створено 10 робочих груп за участі українських та іноземних посадовців, кожна з яких працює над втіленням одного з пунктів Формули миру.

Наприкінці вересня в Києві відбувся Перший Міжнародний Форум Оборонних Індустрій, співорганізований Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості, МО та МЗС, який зібрав 252 компанії із 31 країни світу. Його метою було зміцнення оборонної співпраці.

Протягом року західні країни навчали українських військових. Так, Німеччина є лідером серед країн ЄС і провела навчання для 10 тис. українських військових. З червня 2022 року до листопада 2023 року на території Великої Британії пройшли навчання понад 30 тис. українських солдатів, до підготовки яких долучилися Австралія, Данія, Канада, Литва, Нова Зеландія, Нідерланди, Норвегія, Румунія, Швеція, Фінляндія. США провели інструктаж для близько 20 тис. українських

воїнів. Українські пілоти F-16 тренуються у Данії та США. У листопаді було відкрито тренінговий центр у Румунії, де підготовка українських пілотів розпочнеться у 2024 році.

Детальніше про співробітництво у рамках НАТО див. у відповідному розділі.

Результати

На початку року йшлося про перелом у ставленні західних країн до постачання зброї Україні, в результаті чого Україна стала отримувати значно більше зброї у порівнянні з попереднім роком. Союзники схвалили передачу Україні близько 1250 одиниць техніки, включаючи танки та іншу важку бронетехніку. Але приблизно з травня темпи постачання техніки почали поступово знижуватись.

Так само на тлі зменшення запасів у західних країнах та невдалого контрнаступу України змінилася і ситуація з обіцянками нових поставок, які скоротилися майже на 90% у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Ця зміна відбулася у серпні-жовтні.

Лідером із надання допомоги Україні в 2023 році залишилися США. Від них Україна отримала 10,9 млрд дол. США бюджетної допомоги, а також на понад 21 млрд дол. США військової допомоги, яка включала в себе «Петріоти», «Абрамси», бронемашини, ATACMS, DPICM, ППО, ракети, артилерійські снаряди, засоби розмінування та ін. Решту надали країни Євросоюзу та інші союзники — Велика Британія, Канада, Японія тощо. Найбільший відсоток допомоги від власного бюджету надали країни Балтії. Ключовими постачальниками військової допомоги були США, Німеччина, Велика Британія, ЄС та Норвегія, а фінансової — ЄС, США, Велика Британія, Японія та Норвегія.

Водночас після закінчення свого фінансового року (кінець вересня) США до кінця року так і не змогли ухвалити рішення про подальшу підтримку постачання зброї Україні через внутрішньополітичне протистояння. Пакет фінансової допомоги ЄС у розмірі 50 млрд євро у вигляді кредитів та грантів, які Україна отримуватиме протягом чотирьох років, було узгоджено

в листопаді, але остаточне рішення було заблоковано Угорщиною у грудні.

Україна, ЄС та НАТО домовилися створити тристоронній координаційний механізм між українськими виробниками та підприємствами країн ЄС і НАТО для оптимізації виробництва озброєнь для українських потреб (лютий). 18 європейських країн підписали угоду про спільну закупівлю боєприпасів для України та пообіцяли протягом року поставити мільйон снарядів (21.03). Станом на початок грудня держави-члени ЄС передали Україні лише 480 тис. снарядів.

Під час саміту НАТО у Вільнюсі (11–12.07) було підписано меморандум про підготовку українських пілотів до польотів на винищувачах західного зразка, до якого приєдналися 11 країн: Данія, Нідерланди, Бельгія, Канада, Люксембург, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Швеція та Велика Британія. Було підписано Декларацію Групи 7 щодо безпекових запевнень для України, яку також підтримав і ЄС. Майже одразу після цього почались переговори зі США. На кінець року консультації щодо безпекових гарантій Україні було започатковано з 7 країнами, а договір з Великою Британією перебував на фінальній стадії обговорення.

У рамках Міжнародного форуму оборонних індустрій українські компанії підписали 20 угод та меморандумів з іноземними партнерами, які стосувалися виготовлення дронів, ремонту та виробництва бронетехніки та боєприпасів. Співпраця відбуватиметься у декількох форматах — спільне виробництво, обмін технологіями, постачання комплектуючих. Також було створено Альянс оборонних індустрій, до якого долучилося 38 компаній із 19 країн.

Економічна дипломатія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	4	5
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A-	A-

Економічна дипломатія у системі зовнішніх пріоритетів України у 2023 році перебувала на одному щаблі з військовою. Стратегічні комунікації під тиском зовнішніх негативних факторів стали менш ефективними, а основна діяльність була зосереджена у сфері макрофінансової допомоги, відбудови, зовнішньої торгівлі, а також посилення санкцій щодо Росії та конфіскації її активів. Головною зовнішньополітичною перемогою року є рішення Європейської ради про початок переговорів з Україною щодо вступу до ЄС, яке відкриває новий розділ для вітчизняної економічної дипломатії.

Політичний інтерес/залученість

Забезпечення міжнародної економічної підтримки України є пріоритетним завданням української дипломатії, яке за важливістю знаходиться на одному щаблі з військовим компонентом. Як і у попередньому році, з даного питання у вітчизняному політикумі зберігається політичний консенсус. Результати роботи у поточному році та наступні економічні пріоритети були представлені в рамках урочистого заходу з нагоди Дня працівників дипломатичної служби. Консолідовані зусилля української влади за цим напрямом зосереджені у таких ключових сферах: акумулювання макрофінансової допомоги та допомоги на відбудову, стимулювання іноземних інвестицій та страхування інвестиційних ризиків, просування українського експорту, а також посилення санкційної політики щодо Росії.

Високий пріоритет економічної дипломатії демонструють Президент України, голова ВРУ, Прем'єр-міністр та члени уряду (Перший віцепрем'єр-міністр, Віцепрем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Міністр закордонних справ, Міністр інфраструктури). Питання розширення економічного тиску, захисту інвестицій, економічних аспектів інтеграції з ЄС, економічної взаємодії з США, Британією, Польщею, а також у рамках ГУАМ, ОЧЕС та Ініціативи Тримор'я, промислової кооперації з США, КНР, Японією, Республікою Корея та Канадою знайшли своє відображення у Плані дій щодо реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04). Окремий розділ Плану дій був присвячений «Економічній дипломатії і секторальному співробітництву» (захист інвестицій, відновлення економіки, туризм, продовольча безпека, перевезення, міжурядові комісії, ЮНІДО, ОЕСР, NAZOVNI тощо).

Економіку та відновлення назвав Президент України серед топ-пріоритетів роботи під час виступу на нараді з керівниками закордонних дипломатичних установ України (2.08).

Стратегічні комунікації

Тема економічної дипломатії постійно присутня у комунікаціях з цільовими аудиторіями Президента, Голови ВРУ, Прем'єр-міністра, Міністра закордонних справ. Ключові меседжі економічної дипломатії транслюються різноманітними каналами: виступи Президента перед вітчизняними та іноземними аудиторіями, Ukraine Recovery Conference (червень, Лондон) та низка інших форумів і конференцій з відбудови, ініціативи та платформи Advantage Ukraine, United24, Nazovni тощо. Сфера економічної дипломатії представлена і в рамках нової ініціативи МЗС «Почесний амбасадор України».

У поточному році у порівнянні з попереднім стратегічні комунікації певною мірою втратили свою ефективність під тиском низки негативних факторів у країнах-партнерах, зокрема таких: розмивання суспільної уваги щодо повномасштабної російської збройної агресії на тлі розгортання нових збройних конфліктів, внутрішньополітичні процеси (зміна уряду в Словаччині та Польщі, гальмування Угорщиною інтеграції України до ЄС, політичне протистояння у США), протидія українській зовнішньоекономічній діяльності (блокування перевізниками пунктів пропуску на західному кордоні України з ЄС).

Поза фокусом стратегічних комунікацій у поточному році опинились українці, які через повномасштабну російську збройну агресію знайшли прихисток за кордоном та продовжують активно інтегруватись у економічне середовище країн перебування (згідно з дослідженням компанії Gradus Research (від 22.09–05.10.2023) понад дві третини українців за кордоном мають роботу в різних сферах діяльності).

Діяльність

Зовнішньоекономічні завдання координуються та реалізуються Головним департаментом зовнішньої політики та європейської інтеграції ОПУ, Комітетом ВРУ з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, Департаментом економічної дипломатії МЗС,

Департаментом зовнішньоекономічної діяльності та торговельного захисту Мінекономіки, Офісом із залучення та підтримки інвестицій, Офісом розвитку підприємництва та експорту, Експортно-кредитним агентством, закордонним дипломатичним корпусом.

Тема міжнародної підтримки відновлення України, започаткована у Лугано (4–5.07.2022), набула утвердження — в Лондоні проведено міжнародну Конференцію з відновлення України (21.06) та анонсовано проведення наступної такої конференції у 2024 році у Німеччині.

У Києві відбувся Саміт Україна–ЄС (3.06), у рамках якого було схвалено план пріоритетних дій на 2023–2024 роки щодо інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Протягом року працювали також традиційні формати у сфері реалізації Угоди про асоціацію.

Спільно з партнерами розвивалась інституційна база у торговельній сфері. Була оновлена Угода про вільну торгівлю з Канадою, а переговорний процес з Туреччиною має завершитись на початку 2024 року ратифікацією Угоди про зону вільної торгівлі в парламентах обох країн. Практична підтримка українського бізнесу у виході на закордонні ринки реалізувалась за допомогою платформи Nazovni, надавалась допомога для участі у виставках, проведенні рітейл-акцій, пошуку контрагентів тощо. Більше 400 українських компаній взяли участь у 80 іноземних виставках на пільгових умовах.

Проведена робота з посилення присутності української дипломатії на африканському континенті (зустрічі та розмови Президента та Міністра закордонних справ з лідерами африканських країн, турне Міністра 8-ма країнами континенту, початок роботи та досягнуті домовленості про відкриття нових посольств, міжпарламентські контакти, інформ-тур африканських медіа) створює передумови для розширення економічного співробітництва з регіоном у наступному році.

Значні зусилля протягом року були спрямовані на поновлення експорту через морські порти після виходу РФ із Зернової Угоди. Чорноморська зернова ініціатива та ініціатива «Grain from Ukraine» стали основою взаємодії з партнерами-донорами та країна-ресіпієнтами з Африки та Близького Сходу (7 суден з зерном були відправлені до Ємену, Ефіопії, Кенії, Нігерії та Сомалі).

Наприкінці року кризового реагування потребувала ситуація, пов'язана з вимогами польських перевізників щодо скасування «транспортного безвізу» та блокуванням кордону, яка згодом поширилась і на словацький та угорський кордони. Попри докладені зусилля української дипломатії та розблокування кордону, конфлікт наразі не можна вважати вичерпаним.

Результати

Загальний обсяг зовнішнього фінансування, отриманого Україною у 2023 році, складає 38,4 млрд дол. США. Найбільші джерела ресурсів у поточному році — макрофінансова допомога ЄС (17,9 млрд дол. США), гранти США (10,9 млрд дол. США), кошти МВФ у рамках Механізму розширеного фінансування (4,5 млрд дол. США), пільгове фінансування Канади (1,8 млрд дол. США) та Японії (1,5 млрд дол. США).

Грудневий Саміт ЄС ознаменувався історичним для України рішенням про початок переговорів щодо вступу в ЄС, що поруч з політичною складовою за основну вагу має економічний вимір. Також було досягнуто згоди щодо створення Українського фонду (Ukraine Facility) розміром 50 млрд євро на 2024–2027 роки, але через позицію Угорщини саме рішення відтерміновано. ЄС подовжив на рік безмитний режим торгівлі та скасував антидемпінгові мита проти українських виробників. Також США продовжили ще на рік безмитний режим для української сталі.

У поточному році вдалось закріпити тогорічний успіх щодо відновлення експорту аграрної продукції. За рік Україна експортувала 67,5 млн тонн агропродукції. Попри блокування Росією експорту зерна, вихід із Чорноморської зернової ініціативи, атаки на судна та зернову інфраструктуру, обмеження на транзит зерна через східноєвропейські країни Україна експортувала Чорноморським коридором 12 млн тонн зерна. Було продовжено дію гуманітарної ініціативи «Зерно з України», на цілі якої акумульовано понад 100 млн дол. США.

У 2023 році було відкрито вісім додаткових ринків (Албанія, Канада, Кувейт, Ліван, Індонезія, Південна Африка, Туреччина), для українських товарів.

Загалом показники зовнішньої торгівлі у 2023 році погіршилися — протягом 2023 року в Україну імпортовано товарів на суму 63,5 млрд дол. США (порівняно з 59,51 млрд дол. у 2022 році), а експортовано — на 36,2 млрд дол. США (порівняно з 44,17 млрд дол. у 2022 році). До п'ятірки основних торгівельних партнерів (товарами) увійшли КНР (12,8 млрд дол. США), Польща (11,3 млрд дол. США), Туреччина (7,1 млрд дол. США), Німеччина (6,9 млрд дол. США), та Румунія (5,4 млрд дол. США). Серед основних імпортерів до України експортерів Китай (10,4 млрд дол. США), Польща (6,6 млрд дол. США) та Німеччина (4,9 млрд дол. США), Туреччина (4,7 млрд дол. США). Найбільший експортний потік спрямовувався до Польщі (4,7 млрд дол. США), Румунії (3,8 млрд дол. США), Китаю та Туреччини (по 2,4 млрд дол. США кожна). Дві третини імпорту припадало на три товарні групи: машини, устаткування та транспорт, продукція хімічної промисловості, паливно-енергетичні товари. Основу українського експорту склали зі значним відривом продовольчі товари, а також метали та вироби з них, машини, устаткування та транспорт.

Енергетична дипломатія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	4
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	4	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	B

Україна показала один з найкращих результатів у сфері енергетики за підсумками оцінки прогресу імплементації європейського законодавства у 2023 році. Завдяки спільним зусиллям політиків, урядовців та енергетиків вдалося реалізувати безпрецедентну кампанію з ремонту та підготовки до чергового опалювального сезону в умовах війни. Водночас вітчизняна енергетична дипломатія не змогла донести світу масштабність руйнування російськими військами Каховської ГЕС та утримання контролю над Запорізькою АЕС.

Політичний інтерес/залученість

У 2023 році воєнні загрози значно зменшили політичну залученість вищих політичних осіб України у питання енергетичної дипломатії. Основна роль змістилася на рівень Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України та Міністерства енергетики, які відпрацьовували питання, пов'язані з європейською інтеграцією (законодавство, регуляторна політика) та координацією міжнародної допомоги для відновлення пошкодженої російськими ракетними і дронними атаками енергетичної інфраструктури.

У рамках переговорів з іноземними партнерами Президент України основну увагу зосереджував на отриманні безпекової допомоги, зокрема на посилення протиповітряної та протиракетної оборони для захисту енергетичної інфраструктури. Безпековим компонентом енергетичної дипломатії також активно займалося Міністерство оборони в рамках зустрічей у форматі «Рамштайн».

Міністерство закордонних справ у співпраці із Санкційною групою Єрмака-Макфولا займалися консолідацією міжнародних зусиль із санкційної політики проти російського енергетичного сектору (зменшення можливостей для їх уникнення, вторинними санкціями, ініціюванням обмежень співпраці з ядерним сектором). Опосередковано питання енергетичної сфери були присутні у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04), зокрема щодо залучення міжнародної допомоги на відновлення енергетичної інфраструктури, опрацювання міжнародно-правових механізмів притягнення держкорпорації «Росатом» до відповідальності, а також щодо проведення консультацій із ЄС, Німеччиною та США з питань енергетичної безпеки України, поглиблення співпраці в рамках альянсу Україна — Велика Британія — Польща, у т. ч. з питань енергетичної безпеки, реалізації політики Європейського зеленого курсу, участі в дослідженнях з питань атомної енергетики тощо.

Стратегічні комунікації

У 2023 році українська енергетична дипломатія працювала за кількома основними напрямками з метою донесення до партнерів потреб вітчизняної енергетики з огляду на пошкодження різного ступеня майже 40% енергетичної інфраструктури, варіантів допомоги, які Україна спроможна надати ЄС на даному етапі (зберігання природного газу), а також перспектив, пов'язаних із планами розвитку в рамках загальноєвропейського енергетичного ринку.

Ключові зусилля Президента України, керівників силових відомств і МЗС були спрямовані на донесення до керівництва НАТО, США, ЄС та інших партнерів необхідності постачання засобів захисту від російських ракетних та дронних атак, зокрема для збереження енергетичної інфраструктури.

Президент України використовував дані про руйнування української енергетичної інфраструктури під час своїх численних зустрічей з очільниками іноземних держав, які відвідували Україну (керівництва Єврокомісії, ФРН, Франції), а також у виступах на міжнародних майданчиках, зокрема у якості аргументів для отримання військової допомоги від США, Великої Британії тощо.

Активні комунікації українського уряду з іноземними партнерами під час візитів топ-політиків і чиновників до України та участі в закордонних заходах мали на меті сприяти реалізації численних проектів допомоги задля відбудови зруйнованої інфраструктури та виконання зобов'язань у рамках підготовки рішення про відкриття переговорного процесу щодо вступу в ЄС.

Міністерство енергетики вело активний діалог з ЄС у рамках формування довгострокової політики зеленого енергетичного переходу (Ради міністрів енергетики країн-членів ЄС) та координації міжнародної допомоги через Енергетичне співтовариство та USAID. У рамках візитів високопосадовців ЄС та США до України організовувалися візити на об'єкти енергетичної інфраструктури, які зазнали руйнувань внаслідок російських атак і були відновлені за рахунок допомоги партнерів.

Діяльність

Віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України О. Стефанішина була ключовою фігурою, яка проводила численні переговори, візити та зустрічі з європейськими партнерами у рамках євроінтеграційних зусиль України, зокрема і у сфері енергетичної дипломатії. Головними темами енергетичної дипломатії були синхронізація українського законодавства та його відповідність європейським *acquis communautaire*, відстоювання інтересів України та погодження подальших євроінтеграційних кроків і взаємодії.

Міністерство енергетики проводило численні зустрічі з урядовцями країн-партнерів, представниками міжнародних енергетичних інституцій, професійних організацій та бізнес-асоціацій з метою формування партнерств і залучення допомоги для майбутньої зеленої відбудови енергетики України.

МЗС вело діалог з країнами-партнерами щодо посилення санкційного тиску на Росію, зокрема дотримання обмежень на торгівлю енергетичними ресурсами, розширення санкцій на атомну енергетику і торгівлю скрапленим природним газом.

Водночас діалог про майбутню відбудову вівся достатньо абстрактно, Україна не брала на себе зобов'язань щодо термінів підготовки відповідної законодавчої бази та виправлення проблем з правосуддям і захистом інвестицій.

Відзначається дистанціювання державних органів влади від взаємодії із представниками громадських організацій, аналітичних центрів та засобів масової інформації. Розробка енергетичної політики проводиться в закритому режимі, без громадських слухань і врахування інтересів громад та бізнес-асоціацій. Це негативно впливає на спільну роботу з просування інтересів України у сфері енергетичної дипломатії.

Результати

Завдяки зусиллям керівництва України протиповітряна та протиракетна оборона енергетичної інфраструктури значно посилилася сучасними системами ППО. Їх ефективне застосування під час російських атак восени та у грудні підтвердило правильність визначених пріоритетів співпраці України з державами-партнерами.

Проведена у 2022 році робота із залучення технічної допомоги сприяла надходженню значних обсягів нового обладнання (825 вантажів гуманітарної допомоги для енергосектору), що в сукупності дозволило провести масштабну ремонтну кампанію об'єктів традиційної енергетики, підготуватися до загрози нових масових російських ударів і значно зменшити ризики масштабних руйнувань та розбалансування роботи енергетичної системи.

Україна ухвалила низку важливих законодавчих і регуляторних актів (РЕМІТ, підтримки зеленої відбудови та децентралізації енергетики), що дозволило досягнути високої оцінки відповідності європейським вимогам та сприяло ухваленню рішення про відкриття переговорів щодо вступу в ЄС.

Важливими амбасадорами України стали державні енергетичні компанії. Зокрема, «Укренерго» отримало статус повноправного члена ENTSO-E, Оператор ГТС України та оператор газосховищ «Укртрансгаз» стали партнерами європейських газових компаній завдяки транспортуванню та зберіганню запасів газу (близько 3 млрд м³ газу європейських трейдерів), підвищуючи енергетичну безпеку ЄС. Розпочалося використання ядерного палива для реакторів ВВЕР-440, спільної розробки «Енергоатом» і Westinghouse, що покладе край російській монополії у багатьох країнах ЄС.

Україна стала членом Ради керуючих МАГАТЕ нарівні з такими провідними країнами світу як Канада, США, Франція, Німеччина.

Попри значні зусилля, Україна не змогла переконати партнерів у необхідності накладення санкцій на російську атомну галузь та компанію «Росатом» як єдиний центр розробки технологій для АЕС і ядерних озброєнь. Зі значними труднощами вдалося добитися посилення санкцій проти експорту російської нафти і нафтопродуктів, однак відповідний ефект матиме місце лише у 2024–2025 рр.

Значним розчаруванням стала урядова практика розробки Енергетичної стратегії до 2050 р. та інтегрованого національного плану з енергетики та клімату до 2030 р., які відбувалися в закритому режимі без публічного обговорення.

Публічна дипломатія

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	5	5
ДІЯЛЬНІСТЬ	5	5
РЕЗУЛЬТАТИ	4	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	A-	A-

Попри усі виклики, поставлені війною, у 2023 році публічна дипломатія України продовжувала набирати обертів і розвиватися як повноцінний напрям, важливий для посилення підтримки, збереження фокуса уваги на Україні та протидії російській дезінформації. Нарощує свій потенціал УІ. Зростає запит на співпрацю з українським експертним середовищем, активна діяльність ведеться у різних галузях з метою зростання впізнаваності України у світі через позитивні наративи.

Політичний інтерес/залученість

Хоч публічна дипломатія і не є наріжною у виступах високопосадовців, окремі її завдання, напрями та інструменти повсякчас ними згадуються у контексті посилення підтримки України союзниками, збереження фокуса уваги на Україні, протидії (про)російським наративам, зростання впізнаваності України у світі. Як зазначив Президент у виступі на нараді з керівниками ЗДУ (2.08), «світ допомагає тому, кого розуміє», а забезпечити таке розуміння серед іншого можна саме завдяки ПД. Зокрема, В. Зеленський говорив про важливість інформаційних, культурних, освітніх, спортивних проєктів та згадував роль експертів, журналістів, бізнес-спільноти для просування українського порядку денного у світі. Про окремі прояви культурної дипломатії йшлося у виступі Президента у ВРУ до Дня Конституції України (28.06), у якому було зазначено, що «українська культура — це експортна галузь (...), яка генерує постійну й значну увагу світу до України». На внеску експертної дипломатії наголосив заступник очільника ОПУ І. Жовква, подякувавши за організовані неурядовими організаціями адвокаційні тури до країн ЄС (інтерв'ю Kyiv Post, 3.01.2024).

Високий інтерес до публічної дипломатії традиційно проявляли Міністр закордонних справ Д. Кулеба та перша заступниця Міністра Е. Джапарова. Активно була залучена до напряму Перша леді О. Зеленська.

Публічна дипломатія як окремий напрям присутня у плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04). Серед основних її завдань (у т. ч. спільно з громадськими інституціями) — системна протидія російській дезінформації та нейтралізація російської пропаганди, а також посилення міжнародної підтримки України у протистоянні збройній агресії Росії.

Стратегічні комунікації

Комунікативний компонент забезпечено на високому рівні з огляду на специфіку/наповнення напряму ПД, коли інтерв'ю та виступи Президента, очільників міністерств, ЗДУ, профільних інституцій з метою донесення

іноземним аудиторіям важливих для України меседжів самі по собі уже є проявом публічної дипломатії. Успішною стала практика престурів, організованих МЗС для провідних медіа з країн Африки та Латинської Америки. Також активну роботу вели експерти, науковці, культурні діячі через коментарі для ЗМІ, твіти, подкасти, експертні блоги, виступи на конференціях, круглих столах, фестивалях тощо.

Діяльність

Попри виклики, поставлені війною, і часто роботу в кризових умовах, публічна дипломатія України й надалі набирала обертів. Український інститут, як центральна інституція, яка відповідає за реалізацію культурної дипломатії, нарощує свій потенціал. Упродовж року було відкрито закордонні представництва УІ у Берліні (березень) та Парижі (листопад). Проведено четвертий Міжнародний форум культурної дипломатії (4.12, Лондон). Розпочато формування групи експертів для розширення географії діяльності УІ на Латинську Америку, Субсахарську Африку та Південно-Східну Азію. Запущено англomовну платформу Insight UA для ознайомлення іноземців з українською культурою. Розроблено деколонізаційний посібник для закордонних музеїв для ефективного сприяння повернення Україною імен своїх художників, що є особливо актуальним у контексті розпочатого процесу перетрибуції.

З огляду на неможливість проведення в Україні Євробачення через російську збройну агресію, пісенний конкурс був проведений у Ліверпулі (травень). Євробачення супроводжувався численними культурними подіями, які було організовано для представлення України та української культури (виставки, інсталяції тощо). Загалом було організовано 24 культурних проекти, 19 із них — у взаємодії між британськими та українськими митцями.

Активно працювали у напрямі ЗДУ, українська діаспора, представники мистецького, експертного, наукового середовища, ініціюючи та долучаючись до величезної кількості публічних подій, на яких розповідали світові про Україну, українську культуру, історію тощо, а також війну, що її веде Росія проти України.

Упродовж року за кордоном було реалізовано величезну кількість українських культурних проєктів, які загалом охопили багатомільйонну аудиторію як онлайн, так і офлайн. Український культурний продукт було представлено на різноманітних виставках (у т. ч. на полях міжнародних організацій), кіно-, музичних та літературних фестивалях, у рамках мистецьких колаборацій тощо. У провідних музеях (уже у 42 країнах світу) продовжували з'являтися українські аудіогіди. Українські видавці представляли українську книжку на міжнародних книжкових ярмарках (Варшава, Лондон, Прага, Франкфурт та ін.), а українські книжкові полиці розширили свою географію на ще 10 країн (загалом відкриті уже у понад 40 країнах та у штаб-квартирі ЮНЕСКО). Українські письменники продовжують виступати на важливих міжнародних майданчиках, де доносять до якомога ширших закордонних аудиторій масштаби злочинів Росії в Україні. Значна кількість проведених культурних подій містили і благодійну складову для підтримки ЗСУ.

Відбувся Саміт перших леді та джентльменів (6.09), у рамках якого було укладено 25 меморандумів. Проведено першу в історії МЗС церемонію нагородження Почесних амбасадорів для відзначення тих українців та іноземців, які сприяють просуванню України на міжнародній арені у номінаціях, які охоплюють, зокрема, усі напрями ПД (22.12).

Проведено інформаційні кампанії (наприклад, «Grain From Ukraine», «Boycott Russian Sport», «Light Up Ukraine», «Free The Leopards», «Taurus for Ukraine», «Real Peace Not Appeasement»). Для посилення інформаційно-аналітичної та комунікаційної підтримки зовнішньополітичної діяльності продовжується практика експертної взаємодії за багатьма напрямами (зокрема, експертна мережа Кримської платформи, експертна група для супроводу десятого пункту Формули миру тощо). Представниками експертного середовища у стратегічно важливі для зовнішньополітичних інтересів України країни було організовано адвокаційні тури (наприклад, Індія, Південна Корея, Бразилія, Південна Африка, Японія, Індонезія, Таїланд, Туреччина тощо).

Результати

Відкриття двох представництв УІ у стратегічно важливих для України країнах посилює інституційну спроможність ПД та через ефективну програмну діяльність сприятиме зростанню впізнаваності України. Порухнені питання переатрибуції в контексті деколонізації поступово дають результати у провідних музеях світу. Українське кіно продовжує популяризацію через численні презентації за кордоном, номінації на престижні кінопремії та появу на Netflix. Попри війну на світові ринки продовжують виходити українські бренди.

Голодомор 1932–1933 років був визнаний геноцидом ще 9 країнами на парламентському рівні та Парламентською Асамблеєю Ради Європи.

Зростає інтерес до українських студій, утримується запит на українських експертів. Поява більшої кількості українських науковців та експертів на міжнародних заходах сприяють спростуванню проросійських наративів. Щоправда, ці наративи все ще часто присутні, а подекуди й вкорінені у західних наукових колах. При цьому в Україні доволі гостро стоїть питання експертної та науково-академічної дипломатії через проблему фінансування та обмеження перетину державного кордону для чоловіків. Не завжди присутня єдина позиція щодо участі українців у міжнародних заходах, якщо на них присутні росіяни. Досі проблемним є існування грантових програм та стипендій, які деякими закордонними інституціями передбачені спільно для українців, росіян та білорусів.

Попри зусилля, спрямовані на підвищення привабливості української вищої освіти, залучення іноземців на освітні програми не може бути активним з огляду на безпекові ризики у зв'язку з російською агресією. Так само обмеженим (хоча й можливим) залишається проведення різноманітних заходів on-site в Україні в умовах війни.

За результатами 2023 року у рейтингу Global Soft Power Index 2024 Україна посіла 44 місце серед 193 країн (рік тому — 37 місце), дещо втративши у загальному заліку, у т. ч. і за показниками впливовості та впізнаваності. Зростання у рейтингу відбулось лише у частині медіа та комунікацій.

Нерозповсюдження ядерної зброї

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	4	3
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	4	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	4
РЕЗУЛЬТАТИ	3	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B-	B-

Попри те, що політичний інтерес до питань нерозповсюдження та ядерної енергетики знизився у порівнянні з минулим роком, ця тематика продовжила бути значимою. Консолідовані послідовні позиції та діяльність у цьому напрямі призвели до позитивних досягнень у рамках МАГАТЕ та міжнародного співробітництва у ядерній індустрії, включаючи позитивні (хоча і не революційні) зрушення щодо питання санкцій проти Росатома.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до тематики нерозповсюдження та ядерної енергетики знизився у порівнянні з минулим роком, хоча ця тематика продовжила вимушено бути значимою для України через порушення Будапештського меморандуму та продовження окупації ядерних об'єктів у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. Президент не приділяв особливої уваги цим питанням у промовах для української аудиторії. Водночас і Президент В. Зеленський, і Міністр закордонних справ Д. Кулеба згадували цю тематику у рамках Формули миру, в якій ядерна та радіаційна безпека ідуть першим пунктом. Атомна генерація була побіжно згадана Президентом у його виступі перед ВРУ до Дня Конституції України (28.06) як важливий напрям у децентралізації джерел енергії.

Стратегічні комунікації

Загалом позиції органів та інститутів державної влади були скоординованими та відображали коректну оцінку ситуації: РФ має понести відповідальність за порушення міжнародних норм, зокрема Статутів ООН та Міжнародного Агентства з Ядерної Енергії (МАГАТЕ), залишити Запорізьку АЕС, а ключову роль гратиме солідарність у питанні санкцій щодо ядерної сфери.

Президент В. Зеленський на засіданнях ООН та інших міжнародних майданчиках заявляв про неприпустимість володіння ядерною зброєю (ЯЗ) терористами (маючи на увазі Росію), засуджував перетворення ядерної енергетики на зброю, наголошував на відповідальності щодо Запорізької АЕС та неприпустимості шантажу інших країн радіаційними загрозами. За його словами, глобальна безпекова архітектура не забезпечує захисту проти чи настання відповідальності за такі дії, що ставить під сумнів доцільність скорочення ядерної зброї. Ядерна тематика також комунікувалась через просування Формули миру, де акцент робився не тільки на членів Г-7 та Г-20, а і на ширшу аудиторію, представлену країнами з усіх континентів.

У 2023 році Україна проявляла активність на міжнародних форумах з питань нерозповсюдження. Промови дипломатів привертали увагу до недостатньої ефективності безпекових гарантій без юридичних зобов'язань, підкреслювалось, що дії Росії створюють можливості для прихильників ядерного стримування і створюють претексти для розповсюдження ЯЗ. Позитивно, що виступи створюють передумови для обмеження привілеїв Росії в МАГАТЕ, вказуючи, що саме вона порушила, та апелюючи до статті 2 Статуту (цілі організації) щодо збільшення ролі атомної енергії в глобальному благополуччі, без сприяння будь-яким військовим цілям.

Діяльність

Українське вище керівництво, зокрема Президент та Міністр енергетики України, зустрічалося з генеральним директором МАГАТЕ Р. Гроссі під час його трьох візитів в Україну. Р. Гроссі відвідав Південноукраїнську, Рівненську та Чорнобильську АЕС для створення місій (16.01) та приїжджав на переговори щодо розробки плану зони безпеки навколо Запорізької АЕС (27.03). У результаті переговорів концепція зони розвинулася до п'яти принципів, які допоможуть забезпечити ядерну безпеку та захист на ЗАЕС, зосередившись більше на самій АЕС та принципі, згідно з яким атомна електростанція не повинна піддаватися нападу або використовуватися для нападу з її боку, ніж на територіальних аспектах, які створювали певні проблеми. Під час третього візиту (13.06) гендиректора МАГАТЕ запросили до Києва та ЗАЕС для обговорення наслідків та ризиків, які виникли після підриву росіянами Каховської дамби. В. Зеленський наголосив, що єдиним способом забезпечити безпеку ЗАЕС є її демілітаризація, деокупація та відновлення українського контролю.

Президент взяв участь у засіданні ГА ООН (19.09) та спеціальному засіданні РБ ООН, присвяченому війні Росії проти України та підтримці миру (20.09), де привернув увагу до агресії Росії щодо ЗАЕС і шантажу радіаційними загрозами щодо інших країн та наголосив на відповідальності за ці дії, а також поставив під сумнів право Росії на володіння ЯЗ.

У 2023 році Україна була активною на міжнародних форумах із питань нерозповсюдження, таких як Генеральна Конференція МАГАТЕ (на рівні Міністра енергетики) та Підготовчий комітет 11-ї оглядової конференції Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (на рівні постійного представника). До складу делегації також увійшли президент компанії «Енергоатом» П. Котін, в. о. голови Державної інспекції ядерного регулювання України О. Коріков та перший заступник голови Державного агентства України з управління зоною відчуження А. Тимчук).

Результати

З січня Україна забезпечила присутність постійних груп експертів МАГАТЕ з ядерної безпеки та захищеності на всіх АЕС України для надання технічної підтримки та допомоги, оцінки обладнання станцій та інших потреб і неупередженого звітування про ситуацію.

Президент України увів у дію рішення РНБО щодо санкцій проти атомної галузі Росії (5.02). Водночас Україні поки не вдалося домовитися з партнерами про введення подібних санкцій. Європейський парламент у резолюції закликав лідерів Євросоюзу розширити санкції, запроваджені через війну з Україною, на атомну енергетику (3.02). Блокування санкційних ініціатив відбувається через критичну залежність від ядерних технологій «Росатома». Тим не менше, Україна разом з компанією Westinghouse запропонувала рішення, яке руйнує монополію Росії на постачання палива на атомні електростанції в країнах ЄС. Консорціум під керівництвом Westinghouse був обраний Європейським Союзом для розробки та доставки «повністю європейського» ядерного палива для реакторів з водою під тиском ВВЕР російської розробки.

Міністри енергетики України та Болгарії підписали меморандум про взаєморозуміння щодо «поглиблення співпраці» в енергетичному секторі, включаючи ядерний, а Urenco та Cameco приєднуються до Westinghouse у ланцюжку поставок для одного з енергоблоків Козлодуй в Болгарії для диверсифікації постачання ядерного палива. Чехія та Угорщина також

прийняли відповідні урядові та парламентські рішення для відмови від ядерного палива з Росії.

Група депутатів Європарламенту внесла пропозицію про резолюцію щодо ефективності санкцій ЄС (6.11), у якій вони відмітили, що «Росатом» здійснює явні порушення ядерної безпеки на ЗАЕС та через свої дочірні компанії постачав критично важливі технології та матеріали для російського військово-промислового комплексу. Беручи до уваги значний прогрес у зменшенні залежності від російської атомної промисловості, вони підкреслили, що ЄС зараз має набагато кращу позицію та закликали держави-члени запровадити санкції проти «Росатома», його керівництва та дочірніх компаній, а отже, обмежити можливість співпраці лише тим, що суто необхідно для енергетичної безпеки Союзу.

Завдяки дипломатичним зусиллям постійного представництва у Відні Україну було обрано до Ради керуючих МАГАТЕ (один із двох керівних органів) на наступний дворічний термін (2023–2025 рр.). Крім того, Генеральна конференція (ГК) МАГАТЕ досягла значного прогресу у порівнянні з минулим роком та прийняла окрему резолюцію щодо ядерної безпеки, захищеності та гарантій в Україні (28.09), у якій закликала до термінового виведення всіх військових та іншого несанкціонованого персоналу із ЗАЕС, негайного повернення станції під повний контроль компетентних органів України та включення пункту «Ядерна безпека, захищеність та гарантії в Україні» до порядку денного її шістдесят восьмої чергової сесії ГК, запланованої на 2024 р.

Закордонне українство

B+

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	5	5
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	4	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	4	5
РЕЗУЛЬТАТИ	4	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	B+	B+

У 2023 році у порівнянні з попереднім роком спостерігається більш активна взаємодія між українським керівництвом та представниками закордонного українства. Проте в результативному плані суттєвого прориву не відбулося. Організації української діаспори активно долучалися до допомоги вимушеним переселенцям та ЗСУ.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до закордонного українства залишається на високому рівні в умовах консолідації зусиль з підтримки України та протидії російській агресії та її впливу в різних країнах. Керівництво держави розуміє значення закордонного українства у лобюванні інтересів України у відповідних державах їх проживання. Протягом року представники влади підкреслювали роль діаспори у посиленні міжнародних позицій України, збільшенні економічної та гуманітарної допомоги, інформаційній боротьбі з російськими нарративами. Про необхідність залучати потенціал діаспори для інформаційних й медійних кампаній зазначали й керівники фракцій у ВРУ, зокрема «Слуга народу», «Європейська Солідарність» та «Голос».

Захист прав та інтересів українців за кордоном було визначено Президентом одним із пріоритетних завдань для українських дипломатів на Конференції керівників закордонних дипломатичних установ України (2.08): «Ми потребуємо нової політики щодо діаспор і роботи з представниками всіх поколінь української еміграції. Посольства можуть стати й авторами та провідниками такої нової політики».

Окремий розділ «Захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном, зв'язки із закордонними українцями» у Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) охоплював доволі широке коло питань: відкриття нових консульств, запровадження безвізових режимів, затвердження Концепції і розроблення Державної цільової програми співпраці із закордонними українцями, проведення тематичних заходів з визнання Голодомору геноцидом, розробка механізму міжвідомчої взаємодії з питань, пов'язаних із поверненням в Україну викрадених культурних цінностей.

До теми закордонного українства у своїх виступах та коментарях протягом року звертався В. Зеленський, Д. Кулеба, Д. Шмигаль, Р. Стефанчук. Головними питаннями був процес реалізації ідеї множинного громадянства, повернення до України біженців, активізація зусиль діаспорянських українських осередків для адвокації інтересів України за кордоном.

Стратегічні комунікації

Загалом позиції органів та інститутів державної влади були скоординованими та відображали коректну оцінку ситуації: РФ має понести відповідальність за порушення міжнародних норм, зокрема Статутів ООН та Міжнародного Агентства з Ядерної Енергії (МАГАТЕ), залишити Запорізьку АЕС, а ключову роль гратиме солідарність у питанні санкцій щодо ядерної сфери.

Президент В. Зеленський на засіданнях ООН та інших міжнародних майданчиках заявляв про неприпустимість володіння ядерною зброєю (ЯЗ) терористами (маючи на увазі Росію), засуджував перетворення ядерної енергетики на зброю, наголошував на відповідальності щодо Запорізької АЕС та неприпустимості шантажу інших країн радіаційними загрозами. За його словами, глобальна безпекова архітектура не забезпечує захисту проти чи настання відповідальності за такі дії, що ставить під сумнів доцільність скорочення ядерної зброї. Ядерна тематика також комунікувалась через просування Формули миру, де акцент робився не тільки на членів Г-7 та Г-20, а і на ширшу аудиторію, представлену країнами з усіх континентів.

У 2023 році Україна проявляла активність на міжнародних форумах з питань нерозповсюдження. Промови дипломатів привертала увагу до недостатньої ефективності безпекових гарантій без юридичних зобов'язань, підкреслювалось, що дії Росії створюють можливості для прихильників ядерного стримування і створюють претексти для розповсюдження ЯЗ. Позитивно, що виступи створюють передумови для обмеження привілеїв Росії в МАГАТЕ, вказуючи, що саме вона порушила, та апелюючи до статті 2 Статуту (цілі організації) щодо збільшення ролі атомної енергії в глобальному благополуччі, без сприяння будь-яким військовим цілям.

Діяльність

Питаннями співробітництва із закордонним українством займаються МЗС та ЗДУ. Українська влада підтримує зв'язки із закордонними українцями переважно через Світовий Конгрес Українців (СКУ), а також інші представницькі органи — Український Конгресовий Комітет Америки (УККА), Конгрес Українців Канади (КУК), Аргентинську Центральну

Репрезентацію та ін. Під час візитів до Канади (23.09) та Аргентини (11.12) Президент України В. Зеленський провів зустрічі з представниками українських громад. У рамках візиту до Канади Прем'єр-міністр України зустрівся з представниками КУК (11.04), яким розповів про нагальні пріоритети для України та хід воєнної кампанії. Посол України в США О. Маркарова провела зустріч із віцепрезидентом УККА М. Савків (01.11).

Важливими були візити делегацій СКУ до України (липень, вересень, жовтень та листопад). Влітку відбулися зустрічі делегатів СКУ з українськими високопосадовцями: Міністром енергетики Г. Галущенком та Міністром оборони О. Резніковим (18.07). У рамках офіційного візиту (21.09) президент СКУ Павло Грод зустрівся із Начальником Головного управління розвідки К. Будановим та Міністром закордонних справ Д. Кулебою. Ключовими питаннями під час зустрічей стали подальша підтримка українських військових захисників та українського шкільництва, особливо забезпечення кращих можливостей для отримання якісної української освіти для тимчасових українських переселенців за кордоном. У рамках візиту до України першого заступника президента СКУ С. Романіва та віцепрезидента В. Соротюка (11–13.10) було проведено низку зустрічей з українськими високопосадовцями: заступниками керівника ОПУ А. Сибігою та О. Дніпровим, в. о. Міністра культури та інформаційної політики України Р. Карандеевим. Було домовлено про співпрацю ОПУ, МКІП, Національного музею Голодомору-геноциду та Українського інституту національної пам'яті у напрацюванні спільної інформаційної кампанії для вшанування пам'яті жертв Голодомору у світі. Під час зустрічі з заступницею Голови ВРУ О. Кондратюк було обговорено питання більш тісної співпраці діаспорних організацій із парламентськими групами дружби, повернення примусово депортованих до РФ українських дітей, а також проекти просвітницької та гуманітарної допомоги.

Відбувся ряд зустрічей між делегацією СКУ на чолі з П. Гродом та українськими високопосадовцями законодавчої та виконавчої гілок влади, зокрема Головою ВРУ Р. Стефанчуком, Прем'єр-міністром Д. Шмигалем, Міністром закордонних справ Д. Кулебою та іншими (23–25.11). Предметами обговорення постали забезпечення української армії зброєю, фінансова підтримка, повоєнна відбудова, розмінування, освіта українських дітей за межами України.

З нагоди річниці повномасштабного вторгнення (з 24 по 26.02) українські громади та організації у понад 65 країнах провели мирні демонстрації, культурні та молитовні заходи. Спільними зусиллями українського керівництва, ЗДУ та закордонного українства було організовано низку пам'ятних заходів з нагоди вшанування 90-х роковин Голодомору. Активність у зборі гуманітарної допомоги та передачі її українцям проявили українські громади Великої Британії, ФРН, Канади, США, Бразилії, Аргентини та інших країн. У багатьох випадках ініціаторам виступала українська закордонна спільнота, а не українське керівництво.

Представниками керівного складу МЗС було проведено низку онлайн-зустрічей. Під керівництвом Першої заступниці Міністра закордонних справ Е. Джапарової в режимі відеоконференції було проведено зустріч з президентом СКУ та очільниками громадських організацій закордонних українців в Європі (28.09). Заступником міністра А. Мельником було проведено зустрічі з президентом СКУ та представниками українських громад у державах Південної Азії, Близького Сходу та Африки (06.07) та лідерами українських громад у державах Латинської Америки (05.07). Сторони обговорили питання організації спільних заходів, спрямованих на протидію російській пропаганді в латиноамериканському регіоні, сприянню визнанню Голодомору 1932–1933 геноцидом українського народу, підтримки українських суботніх шкіл та збереження української мови, взаємодії українців за кордоном, включаючи тимчасово переміщених осіб.

Під час зустрічей українських високопосадовців із керівним проводом СКУ окрема увага була приділена множинному громадянству. Виступаючи на XII Світовому Конгресі Українців (19–22.10) Міністр закордонних справ Д. Кулеба наголосив, що «одним із елементів державної політики, спрямованої на збереження і розвиток української спільноти, має стати множинне громадянство».

Очільники провідних політичних партій України через діаспорянські ЗМІ зверталися до діаспори з проханням лобіювати українські інтереси за кордоном. Зокрема, лідерка партії «Голос» К. Рудик закликала долучитись до протидії російському інформаційному полю, а лідер «Європейської Солідарності» П. Порошенко — підтримати визнання ПЦУ у світі.

У 2023 році відбулися засідання Національної комісії з питань закордонних українців (22.06, 23.11), на яких розглядалося питання надання статусу закордонного українця.

Результати

Протягом 2023 року українські високопосадовці проводили регулярну комунікацію з представниками української діаспори щодо співробітництва, починаючи від політичної та завершуючи культурно-гуманітарною сферами. У порівнянні з 2022 роком спостерігалася більш активна динаміка взаємодії між сторонами, проте в результативному плані не відбулося суттєвого прориву. Ключовими питаннями поставали допомога українській армії та привернення/підтримка уваги до російсько-української війни за кордоном.

Підписано Меморандум про співробітництво між Міністерством енергетики та СКУ (18.07). Сторони домовилися про співпрацю під час пошуку енергетичного обладнання, яке необхідне для заміни пошкодженого внаслідок військових дій. Окрім того, було погоджено координування дій під час оцінювання збитків енергетичної інфраструктури, завданих військовими діями, розроблення дорожньої карти відновлення енергетичного сектору України. Наприкінці року СКУ та канадський Robotics Centre передали дві потужні безпілотні системи Teledyne FLIR SkyRanger R70 канадського виробництва для Державної прикордонної служби України. Проект було реалізовано спільно з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Посольством України в Канаді.

Наприкінці року віцепрезидент СКУ В. Соротюк був нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня за адвокацію та просування інтересів України в Бразилії, зокрема за постійну роботу з Федеральним Сенатом та Палатою депутатів Бразилії щодо визнання Голодомору геноцидом.

За ініціативою КМУ у ВРУ було зареєстровано Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про закордонних українців» (01.11), в якому було розширено перелік підстав для відмови надання статусу закордонного українця.

За результатами 56-го засідання Національної комісії з питань закордонних українців (23.11) статус закордонного українця було надано більше ніж 120 іноземним громадянам з дев'яти країн: Австрії, Бразилії, Ізраїлю, Казахстану, Канади, Молдови, Німеччини, Польщі, Туреччини.

Права людини

	2022	2023
ПОЛІТИЧНИЙ ІНТЕРЕС	-	4
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ	-	4
ДІЯЛЬНІСТЬ	-	4
РЕЗУЛЬТАТИ	-	4
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА	-	B

Упродовж 2023 року зовнішня політика у сфері прав людини набрала ще більш значних обертів. Спостерігається плідна співпраця України з міжнародними організаціями, такими як ООН, РЄ, ОБСЄ, ЄС, Комітету про поводження з військовополоненими, Міжнародним комітетом Червоного хреста для реалізації спільних ініціатив та моніторингу ситуації з правами людини в Україні. У 2023 році було досягнуто глобальної згоди, що окупація є злочином проти міжнародного права. Просувалась робота щодо створення міжнародного трибуналу.

Політичний інтерес/залученість

Зовнішньополітична діяльність України передусім формувалась навколо питання прав людини на окупованих територіях України. Ця тематика постійно порушувалася під час офіційних виступів Президента України, секретаря РНБО, міністрів, Генерального прокурора, очільників комітетів ВРУ та депутатів різних фракцій. Парламент неодноразово ухвалював спільні заяви та постанови щодо прав людини на окупованих територіях. У питаннях, пов'язаних із порушенням прав людини на ТОТ України, політичний консенсус у країні виявлявся через засудження окупації, вимоги захисту прав людини, гуманітарної допомоги, у створенні єдиної інформаційної політики, яка відображає стан справ на окупованих територіях та акцентує на порушеннях прав людини.

План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (18.04) приділяє значну увагу питанням захисту прав людини. Зокрема, він містить завдання забезпечення проведення постійного моніторингу та інформування міжнародної спільноти про ситуацію щодо дотримання прав людини, прав корінних народів України та положень міжнародного гуманітарного права Криму, посилення міжнародних санкцій за порушення прав людини на ТОТ, здійснення правового супроводу у Міжнародному суді ООН позовів проти РФ та в Європейському суді з прав людини міждержавних справ України проти РФ, укладення з іноземними державами міждержавних договорів та меморандумів з міжнародними організаціями у сфері захисту прав та законних інтересів дітей, допомоги тимчасово переміщеним особам, розшуку осіб, зниклих безвісти на території України, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ. Також План містить окремий Розділ «Захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном, зв'язки із закордонними українцями».

Стратегічні комунікації

У 2023 році стратегічні комунікації з партнерами спрямовувались на формування міжнародних коаліцій із протидії російській агресії. Важливими з точки зору привернення уваги на міжнародних майданчиках є регулярні промови і звернення Президента В. Зеленського.

У стратегічних комунікаціях щодо питання створення спеціального трибуналу стосовно злочину агресії проти України значна роль належить виступам Прем'єр-міністра України, керівнику ОПУ, членам Вищої ради правосуддя, Генеральному прокурору України, представникам міністерства юстиції, які, зокрема, виступали в рамках міжнародної конференції «Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України» (серпень), у рамках паралельних заходів під час ГА ООН (вересень) та інших заходів під егідою ООН.

Впливовим інструментом виявились виступи щодо необхідності покарання РФ та створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України Міністра закордонних справ України Д. Кулеби під час конференції «Справедливість і відповідальність за війну Росії проти України. Рекомендації та шлях вперед», яка проходила у Європейському парламенті (29.11).

Варто також відзначити виступи постійної представниці Президента України в АР Крим Т. Ташевої щодо кроків із формування реалізації державної політики з забезпечення виконання Стратегії розвитку кримськотатарської мови та відновлення публічної влади в АР Крим, а також публічні заходи у рамках Кримської платформи, які були спрямовані на донесення проблематики порушення прав українського та кримськотатарського народу в Криму до міжнародної аудиторії.

Численні звернення Уповноваженого ВРУ з прав людини Д. Лубінця до Червоного Хреста та Моніторингової місії ООН щодо вбивства українських військових створювали важливий дієвий інформаційний контент, так само як і його коментарі міжнародним медіа.

Велика кількість коментарів для міжнародних ЗМІ була надана українськими науковцями та експертами, які висвітлюють питання порушення прав людини.

Діяльність

Україна проводила свою діяльність відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 рр., яка, зокрема, передбачає співпрацю урядового та неурядового секторів за підтримки ООН, РЄ, ОБСЄ, ЄС та інших міжнародних організацій.

Україна надає пріоритетного значення співробітництву з Радою ООН з прав людини у сфері захисту прав людини, розглядаючи цю діяльність як важливий внесок у зміцнення міжнародної стабільності і безпеки та поширення демократичних стандартів у світі (детальніше див. розділ про ООН).

Україна продовжувала співпрацю з інституціями ООН, ОБСЄ, ЄС та РЄ, а відповідні моніторингові місії безперешкодно продовжували свою діяльність на території України. Подальша діяльність у сфері забезпечення прав і свобод людини спостерігалась у залученні експертного потенціалу Ради Європи для створення Міжнародного спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України та Компенсаційного механізму відшкодування збитків, завданих унаслідок російської агресії.

На сесіях ПАРЕ регулярно порушувалися питання прав людини на окупованих територіях України, включаючи ухвалення резолюції про порушення прав людини кримськотатарського народу. Питання окупованих території залишалося на порядку денному ЄС.

КМУ затвердив зміни до плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя (квітень) з урахуванням умов воєнного стану та додаткових заходів.

У 2023 році Уповноважений ВРУ з прав людини здійснював співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний інститут Омбудсмена, Міжнародний координаційний комітет національних інституцій з просування та захисту прав людини, Європейська мережа національних інституцій з прав людини. Додатково до традиційних сфер фокус тримався на правах українців на ТОТ, поверненні викрадених дітей, військовополонених та цивільних, які зникли на ТОТ тощо. У лютому Уповноважений ВРУ з прав людини Д. Лубінець заявив про вихід з Європейського інституту Омбудсмена, що стало наслідком того, що правозахисник Європейського інституту Омбудсмена вивіз двох українських

дітей, які перебували на території Австрії через російську збройну агресію, на територію РФ.

Незалежна міжнародна комісія з розслідування порушень в Україні задокументувала (20.10) подальші докази того, що російська влада вчинила невибіркові напади та скоїла воєнні злочини у вигляді катування, згвалтування та іншого сексуального насильства, а також депортації дітей до РФ, про що йдеться у доповіді Комісії ООН, представленій ГА ООН.

У жовтні 2023 року Голова Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні презентувала нову доповідь про права людини.

У межах 17-го моніторингового візиту Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (ЄКПТ) на чолі з другим Віцепрезидентом комітету Т. Ріттер було відзначено позитивні тенденції при виконанні наданих рекомендацій ЄКПТ та наголошено на подальшій підтримці української сторони (жовтень).

Під час третього саміту Кримської платформи (серпень) Президент виступив із заявою, що Росія спричинила ізоляцію Криму, та представив нову стратегію деокупації Криму, яка включає дипломатичний, політичний та військовий шляхи вирішення кримського питання. Розглянуто питання створення нового фонду для відновлення тимчасово окупованих територій. У жовтні 2023 року у Празі відбувся другий парламентський саміт Кримської платформи.

Протягом року Україна здійснювала кроки у напрямі дотримання прав військовополонених та застосуванням норм міжнародного гуманітарного права. У грудні заступниця Міністра юстиції України О. Висоцька відзначила, що моніторинговими організаціями не зафіксовано випадків катування або жорстокого поводження щодо військовополонених, які тримаються в Україні.

У травні Україна приєдналася до країн-членів Групи друзів Н. Мандели у рамках Управління ООН з питань наркотиків та злочинності, яка працює над тим, щоб Правила Мандели перетворилися на реальність для в'язнів в усьому світі, та підтримує країни-члени у втіленні цих правил на практиці.

Протягом року продовжував інтенсивно працювати департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, в Офісі Генерального прокурора. У квітні Генеральним

прокурором України затверджено Концепцію реалізації механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів. Крім того, протягом року очільники ГПУ проводили чисельні зустрічі з іноземними делегаціями, які перебували в Україні, а також виступали на міжнародних форумах.

Народні депутати України долучалися до тематики через низку двосторонніх зустрічей зі своїми колегами, а також діяльність постійних делегацій при міжнародних організаціях, насамперед ПАРЕ (див. відповідний розділ).

Результати

Рада ООН з прав людини схвалила оновлену Резолюцію «Ситуація з правами людини в Україні внаслідок російської агресії» (4.04), яка передбачає «розслідування всіх ймовірних порушень та зловживань прав людини, порушень міжнародного гуманітарного права та пов'язаних з ними злочинів в контексті російської агресії проти України, а також встановлення фактів, обставин та першопричин таких порушень та зловживань». У рамках схваленої Резолюції Рада закликала РФ припинити незаконні насильницькі переміщення та депортацію цивільних осіб та інших осіб, які перебувають під захистом, у межах України чи до РФ, зокрема дітей, та надати негайний доступ представникам міжнародних правозахисних та гуманітарних механізмів до всіх військовополонених, насильно утримуваних та депортованих осіб.

ГА ООН ухвалила 78 голосами «за» оновлену резолюцію «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи АР Крим та м. Севастополь» (19.12). На відміну від попередніх аналогічних резолюцій, цього річного документ охоплює ситуацію з правами людини на всіх ТОТ, що забезпечить посилену увагу ООН та міжнародної спільноти до усіх злочинів та грубих порушень, які вчиняє російська окупаційна влада проти місцевого населення на цих територіях.

Беззаперечним успіхом стало формування Коаліції держав зі створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (Core Group),

яка станом на грудень налічує 40 держав-учасниць. Понад 30 держав, які взяли участь в Раді міністрів ОБСЄ (30.11), засудили агресію РФ проти України та закликали Кремль звільнити полонених і політичних в'язнів, а також людей, яких незаконно утримують на окупованих територіях України, включаючи трьох співробітників ОБСЄ.

Вагомим результатом було не обрання Росії до Ради ООН з прав людини на 2024–2026 роки (жовтень).

ВРУ ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» щодо деяких питань реалізації прав і свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України» (21.09) з метою оновлення законодавства про нацменшини, що є одним з семи критеріїв для вступу до ЄС.

Наступний рівень дипломатії воєнного часу

1

Перехід від кризових комунікацій до стратегічного планування та середньострокової перспективи розвитку відносин із країнами-партнерами.

2

Вихід за рамки зовнішніх обставин (агресія РФ) як головного фактору формування двостороннього діалогу та ініціювання системного та сталого політичного та економічного діалогу на високому рівні, зокрема повернення до практики міжурядових комісій та візитів на рівні галузевих міністрів.

3

Поновлення активної парламентської дипломатії, інтенсифікація зв'язків на рівні міжпарламентських груп дружби та візитів.

4

Створення мережі випускників українських ВНЗ у країнах так званого «Глобального Півдня» з метою формування груп підтримки та просування українських наративів та порядку денного у відповідних країнах.

5

Посилення контролю за імплементацією санкцій. Перехід від швидкого запровадження нових пакетів до вдосконалення системи контролю за діяльністю операторів з реалізації економічних, фінансових та секторальних санкцій, а також розробки поглиблених, таргетованих санкцій, включаючи вторинні.

6

Зміщення фокуса з відбудови на розвиток у контексті відновлення України. Спираючись на існуючу співпрацю, зосередження не лише на відбудові втраченого, а й на створенні більш сталої інфраструктури та залучення інноваційних підходів та довготривалого партнерства.

7

Поновлення активної координації зусиль між МЗС та українськими аналітичними центрами під час проведення масштабних адвокаційних кампаній з питань, що належать до дипломатії воєнного часу. Спільне планування таких ініціатив на рівні керівництва міністерства та відповідних аналітичних центрів з метою покращення знаходити правильні синергії підходів до реалізації інформаційно-просвітницьких кампаній та використання експертної дипломатії

8

Актуалізація роботи в рамках анонсованих та існуючих «малих альянсів» та тематичних коаліцій, а також робочих груп у рамках реалізації Формули миру. Започаткування стратегічного діалогу щодо питань морської, кібер, ядерної та продовольчої безпеки із залученням широкого кола держав т.зв. «Глобального Півдня».

9

Забезпечення залучення України до реалізації спільних з ЄС програм та проєктів, зокрема реалізації Європейської стратегії оборонних індустрій, започаткування спільних виробництв та дослідницьких груп, особливо в оборонній сфері, моніторингу використання третіми країнами інструментарію маніпуляції під час виборів, дезінформації, аграрній, енергетичній галузі тощо.

Зведена таблиця оцінок реалізації напрямів зовнішньої політики у 2023 р.

№	Напрямки зовнішньої політики			Політична залученість	Стратегічні комунікації	Діяльність	Результати	Оцінка
		2022	2023					
СПІВПРАЦЯ З КРАЇНАМИ «ГРУПИ СЕМИ»								
1	Велика Британія	A	A	5	5	5	5	5.0
2	Італія	B+	A	5	5	5	5	5.0
3	Канада	A	A	5	5	5	5	5.0
4	Німеччина	A	A-	5	5	5	4	4.8
5	США	A	A-	5	4	5	5	4.8
6	Франція	A-	A	5	5	5	5	5.0
7	Японія	A-	A	5	5	5	5	5.0
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ								
8	ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ	A	A	5	5	5	5	5.0
9	Співпраця з ЄС	A	A	5	5	5	5	5.0
10	ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ	B+	B+	5	4	5	4	4.5
ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ								
11	Австралія	A	B+	4	5	4	4	4.3
12	Азербайджан	C-	C-	3	2	3	3	2.8
13	Бразилія	-	B	5	4	4	3	4.0
14	Грузія	C	D+	3	2	2	2	2.3
15	Естонія	A	A-	5	4	5	5	4.8
16	Ізраїль	C-	C	3	3	4	2	3.0
17	Індія	C-	C	3	2	4	3	3.0
18	Іран	D+	C	5	3	3	1	3.0
19	Китай	D+	D+	3	1	3	3	2.5
20	Латвія	A	A	5	5	5	5	5.0
21	Литва	A	A	5	5	5	5	5.0
22	Молдова	B-	B+	5	3	5	4	4.3
23	Польща	A	B+	5	4	5	4	4.5
24	Румунія	A	A-	5	4	5	5	4.8
25	Словаччина	A	A	5	5	5	5	5.0

№	Напрямки зовнішньої політики			Політична залученість	Стратегічні комунікації	Діяльність	Результати	Оцінка
26	Туреччина	B	B-	4	3	4	4	3.8
27	Угорщина	D+	D+	3	2	3	2	2.5
28	Чехія	A-	A	5	5	5	5	5.0

ВІДНОСИНИ З НЕДРУЖНИМИ КРАЇНАМИ

29	Білорусь	н/д	н/д					н/д
30	Російська Федерація	н/д	н/д					н/д

РЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ

31	Близький Схід	C+	B-	4	3	4	4	3.8
32	Західні Балкани	C+	C	3	2	4	3	3.0
33	Індо-Тихоокеанський	B+	C+	3	4	4	3	3.5
34	Латинська Америка	C+	B+	4	5	5	3	4.3
35	Північна Європа	B+	A	5	5	5	5	5.0
36	Субсахарська Африка	B+	B+	5	5	4	3	4.3
37	Центральна Азія	E+	C-	3	2	3	3	2.8

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

38	ОБСЄ	C+	C+	3	3	4	3	3.3
39	ООН	A	A	5	5	5	5	5.0
40	Рада Європи	B+	B-	4	4	4	3	3.8
41	Формування міжнародної коаліції з відновлення України	A	A	5	5	5	5	5.0
42	Санкційна політика	A	A-	5	5	5	4	4.8
43	Воєнна дипломатія	A	A-	5	5	5	4	4.8
44	Економічна дипломатія	A-	A-	5	4	5	5	4.8
45	Енергетична дипломатія	B+	B	4	4	4	4	4.0
46	Публічна дипломатія	A-	A-	5	5	5	4	4.8
47	Нерозповсюдження ядерної зброї	B-	B-	3	4	4	4	3.8
48	Закордонне українство	B+	B+	5	4	5	4	4.5
49	Права людини	-	B	4	4	4	4	4.0
	ЗАГАЛОМ	B+	B+	4.26	4	4.43	3.96	4.19

аРНП	адаптована Річна національна програма Україна–НАТО
ВМС ЗС	Військово-Морські Сили Збройних Сил
ВПК	Військово-промисловий комплекс
ВРУ	Верховна Рада України
ВТС	Військово-технічне співробітництво
Г7	Група 7 (Велика Британія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія)
ГВЗВТ	Глибока та всеохоплююча зона вільної торгівлі
ГТС	Газотранспортна система
ГУАМ	Організація за демократію та економічний розвиток (Грузія, Україна, Азербайджанська Республіка та Республіка Молдова)
ГП	Генеральна прокуратура
ГШ	Генеральний штаб
ЄК	Європейська Комісія
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ЄС	Європейський Союз
ЄК	Європейська Комісія
ЄФМ	Європейський фонд миру
ЗАЕС	Запорізька атомна електростанція
ЗВТ	Зона вільної торгівлі
ЗДУ	Закордонна дипломатична установа
ЗЕД	Зовнішньоекономічна діяльність
ЗСУ	Збройні сили України
ІРІ	Ісламська Республіка Іран
КМРВ	Конгрес місцевих та регіональних рад Ради Європи
КМУ	Кабінет Міністрів України
КП	Кримська платформа
КУК	Конгрес Українців Канади
КУН	Комісія Україна–НАТО
ЛАКБ	Латинська Америка та Карибський басейн
ЛАД	Ліга арабських держав
МА АСЕАН	Міжпарламентська Асамблея АСЕАН
МАГАТЕ	Міжнародне агентство з атомної енергії
МЗС	Міністерство закордонних справ
МінТОТ	Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб
МКПШ	Міністерство культури та інформаційної політики
МКС	Міжнародний кримінальний суд

МО	Міністерство оборони
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я
МФО	міжнародні фінансові організації
НУО	Неурядова організація
ОАД	Організацією Американських держав
ОБСЕ	Організація з безпеки та співробітництва в Європі
ОГПУ	Офіс Генерального прокурора України
ОПК	Оборонно-промисловий комплекс
ОПУ	Офіс Президента України
ОЧЕС	Організація Чорноморського економічного співробітництва
ПА	Парламентська асамблея
ПАР	Південно-Африканська Республіка
ПАРЄ	Парламентська Асамблея Ради Європи
ПВЗВТ	Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі
ПД	Публічна дипломатія
ПУ	Посольство України
РЄ	Рада Європи
РБ ООН	Рада безпеки Організації об'єднаних націй
РЗБ	регіон Західних Балкан
РЕІ	Рада експортерів та інвесторів
РНБО	Рада національної безпеки і оборони України
РУН	Рада Україна-НАТО
СКУ	Світовий конгрес українців
СРВР	Стратегічна рада високого рівня
СхП	Східне партнерство
ТОТ	Тимчасово окуповані території
ТПП	Торгово-промислова палата
Т.п.с.	Тимчасово повірений у справах
УА	Угода про асоціацію
УККА	Український Конгресовий Комітет Америки
УІ	Український інститут
ЦА	Центральна Азія
ЦОВВ	Центральні органи виконавчої влади
ЯЗ	ядерна зброя
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency, Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій, одна з п'яти інституцій Групи Світового банку.
JICA	Japan International Cooperation Agency, Японське агентство міжнародного співробітництва.

- Баєнков Олександр,** голова Платформи міжнародних та європейських санкцій (**Санкційна політика**)
- Брусиловська Ольга,** д.політ.н., професорка, завідувачка кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (**Західні Балкани**)
- Бурейко Надія,** к.політ.н., директорка програми «Україна за кордоном» Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Публічна дипломатія**)
- Бутирська Наталія,** асоційована експертка програми «Глобальні партнерства» Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**КНР; Індотихоокеанський регіон**)
- Валяренко Єгор,** експерт програми «Глобальні партнерства» Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Канада**)
- Вдовенко Юрій,** к. е.н, голова Центру транскордонного співробітництва; асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Економічна дипломатія**)
- Вдовиченко Вікторія,** к.і.н., наукова співробітниця Центру геополітики Кембриджського університету; асоційована експертка Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Італія; Естонія; Латвія**)
- Ворожбит Ольга,** заступниця головного редактора журналу «Український тиждень», асоційована експертка програми «Глобальні партнерства» Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Індія**)
- Воротнюк Марина,** к.політ.н., асоційована дослідниця Королівського інституту оборонних та безпекових студій RUSI (Велика Британія), членкиня правління Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Словаччина**)

- Габер Євгенія,** к.політ.н., старша наукова співробітниця Atlantic Council in Turkey (**Туреччина**)
- Герасимчук Анастасія,** заступниця головного редактора UkraineWorld, експертка Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Ізраїль; Близький Схід**)
- Герасимчук Сергій,** заступник виконавчого директора Ради зовнішньої політики «Українська призма» (Молдова; Румунія)
- Глебов Сергій,** к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (**Азербайджан; Грузія**)
- Драпак Михайло,** експерт з міжнародних відносин (**Угорщина**)
- Ещенко Марія,** заступник головного редактора France Télévisions, авторка у видавництві «Віхола» (**Франція**)
- Желіховський Станіслав,** к.політ.н., член-кореспондент Української академії геополітики та геостратегії (**Польща**)
- Запорізька Ірина,** аспірантка Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка (міжнародні регіональні студії), консультантка CIVITTA Ukraine (**Субсахарська Африка**)
- Каздобіна Юлія,** голова Української фундації безпекових студій, провідна експертка Ради зовнішньої політики «Українська призма», запрошена наукова співробітниця Стокгольмського центру східноєвропейських досліджень (**Військова дипломатія**)
- Коваль-Гончар Марія,** експертка програми європейських студій Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Німеччина**)
- Константинова Віра,** аспірантка програми міжнародної безпеки, Академія молодих дипломатів Європейської академії дипломатії; асоційована експертка Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Іран, Центральна Азія**)

- Косенко-Сологуб Анастасія,** спеціалістка по Латинській Америці в Групі експертів з питань комунікації з Глобальним Півднем, Департамент публічної дипломатії МЗС; експертка програми дослідження Латинської Америки та Карибського басейну Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Закордонне українство**)
- Кравчик Вікторія,** експертка програми регіональних ініціатив і сусідства Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Литва; Чехія**)
- Краєв Олександр,** директор програми «Північна Америка» Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Велика Британія; США**)
- Майстренко Юлія,** к.політ.н., доцентка кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (**Західні Балкани**)
- Максак Геннадій,** виконавчий директор Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Європейський Союз; Інтеграція з ЄС; Польща**)
- Оксентюк Антон,** стажер програми російських та білоруських студій Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Російська Федерація**)
- Паскевська Юлія,** к.психол.н., науковий співробітник Вільного університету Брюсселя, експерт Ради Європи, постдокторантка Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України (**Рада Європи; права людини**)
- Поліщук Анастасія,** аспірантка програми з міжнародних відносин Вищої школи азійсько-тихоокеанських досліджень (GSAPS) Університету Васеда, викладачка Університету Тама (Токіо) (**Японія**)
- Радь Павло,** молодший дослідник програми російських і білоруських студій Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Білорусь**)
- Фечко Іван,** експертка програми дослідження Латинської Америки та Карибського басейну Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Закордонне українство**)

- Хессе Валерія,** дослідниця Одеського центру з нерозповсюдження при Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова (**Нерозповсюдження ядерної зброї**)
- Чорногор Ярослав,** к.і.н., директор програми російських і білоруських студій Ради зовнішньої політики «Українська призма», старший викладач кафедри міжнародних відносин Національного університету «Киево-Могилянська академія» (**Російська Федерація; Білорусь**)
- Чубик Андрій,** асоційований експерт Центру глобалістики «Стратегія XXI», асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Енергетична дипломатія**)
- Шаїпова Юлія,** експертка Центру економічного відновлення, експертка Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Австралія; ОБСЄ; Формування міжнародної коаліції з відновлення України**)
- Шевченко Наталія** к.і.н., доцентка кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, асоційована експертка Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Бразилія; Латинська Америка**)
- Шелест Ганна,** к.політ.н., директорка програм «Безпекові студії» та «Глобальні партнерства» Ради зовнішньої політики «Українська призма», головна редакторка журналу «UA: Ukraine Analytica», дослідниця Центру дослідження європейської політики (Вашингтон) (**НАТО; ООН**)
- Яковлев Максим,** к.політ.н., доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин Національного університету «Киево-Могилянська академія», директор Школи політичної аналітики НаУКМА, член Громадської ради при МЗС України (**Північна Європа**)

Про Раду зовнішньої політики «Українська призма»

Рада зовнішньої політики «Українська призма» є мережевим неурядовим аналітичним центром, метою якого є участь у запровадженні демократичних основ вироблення і реалізації зовнішньої та безпекової політик органами державної влади України, здійснення міжнародних та загальнодержавних проєктів і програм, спрямованих на поліпшення зовнішньополітичного аналізу та експертизи, посилення участі експертної спільноти у процесі прийняття рішень у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин, публічної дипломатії.

Основними напрямками діяльності «Української призми» є:

- запровадження сталої співпраці експертної спільноти та органів виконавчої, законодавчої влади, які долучені до розробки і реалізації зовнішньої політики України;
- дослідження проблематики зовнішньої політики, дипломатичної служби, міжнародних відносин та безпеки, розробка та оприлюднення відповідних рекомендацій;
- допомога органам влади України у поширенні достовірної інформації про Україну за кордоном, налагодження каналів публічної дипломатії;
- сприяння покращенню нормативно-правового поля, що регулює основи зовнішньої та безпекової політики України, основ дипломатичної служби та публічної дипломатії;
- інформаційна, організаційна та консультаційна підтримка органів державної влади, організацій громадянського суспільства, освітніх закладів та інших суб'єктів із питань зовнішньої політики та безпеки.

Рада зовнішньої політики «Українська призма» офіційно зареєстрована як організація громадянського суспільства в 2015 році, у той час як аналітико-дослідницька діяльність у рамках мережі експертів «Української призми» здійснювалась з 2012 року. Наразі організація об'єднує більш ніж 20 експертів у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин, міжнародної безпеки, а також асоційованих експертів в Україні та за кордоном. «Українська призма» має два офіси — в Києві та Брюсселі.

Про Фонд
ім. Фрідріха
Еберта

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

Фонд імені Фрідріха Еберта є найстарішим політичним фондом Німеччини, що володіє багатими соціал-демократичними традиціями зі дня свого заснування в 1925 році. Фонд був заснований як політичний заповіт Фрідріха Еберта, першого президента Німеччини, що був обраний демократичним шляхом, та іменем якого був названий Фонд.

Ключовою діяльністю політичного Фонду є втілення в життя основоположних ідеалів та цінностей соціал-демократії: свободи, справедливості, солідарності. Фонд працює в тісному зв'язку з соціал-демократами та організаціями вільних профспілок. Як некомерційна установа, Фонд організує свою діяльність на принципах самостійності та незалежності.

Фонд сприяє розвитку:

- вільного суспільства, що ґрунтується на принципах солідарності, та надає всім своїм громадянам можливість брати участь у політичному, економічному, соціальному та культурному житті, незалежно від свого походження, статі чи релігійних переконань;
- активної та сильної демократії, сталого економічного росту та наявності для всіх громадян гідної роботи;
- соціально-орієнтованої держави з розвиненою системою освіти та охорони здоров'я, яка одночасно прагне подолати бідність й забезпечує захист від тяжких випробувань та труднощів, з якими доводиться стикатися громадянам у житті;
- держави, що несе відповідальність за мир та соціальний прогрес в Європі та світі в цілому.

Фонд підтримує та зміцнює ідеали соціал-демократії, зокрема, завдяки:

- політико-просвітницькій роботі з метою зміцнення громадянського суспільства. Політико-просвітницькі програми Фонду в Німеччині спрямовані на мотивування громадян, розвиток їх самостійності, інформування та навчання практиці активної участі в політичному житті, діяльності профспілок та громадянського суспільства. Ми сприяємо підвищенню рівня участі громадян у дискусіях на тему соціальних питань та процесів прийняття рішень;

- політичним консультаціям. Фонд проводить стратегічні дослідження з основних питань економічної, соціальної та освітньої політики, а також з основних напрямків подальшого розвитку демократії. Завдяки залученню до досліджень Центру наукових кіл, чинних політиків, Фонд створює умови для широкого обговорення питань формування справедливого та сталого економічного і соціального ладу в окремих країнах, Європі та світі в цілому;
- міжнародній співпраці. За допомогою міжнародних представництв Фонду, що здійснюють свою діяльність у більш ніж 100 країнах світу, Фонд підтримує політику мирної співпраці та захисту прав людини, сприяє створенню і зміцненню демократичних, соціальних і конституційних структур. Фонд є прибічником вільних профспілок і сильного громадянського суспільства. У рамках європейського інтеграційного процесу Фонд активно сприяє розвитку соціально-орієнтованої, демократичної, конкурентоздатної Європи;
- наданню підтримки обдарованій молоді шляхом надання стипендій, зокрема, студентам та аспірантам із малозабезпечених родин та з числа мігрантів;
- збереженню колективної пам'яті соціал-демократії. Архіви та бібліотеки Фонду, а також праці з сучасної історії дозволяють зберегти коріння історії соціал-демократії та профспілок, при цьому вони є джерелом інформації при проведенні соціально-політичних та історичних досліджень.

У даний час головні офіси Фонду знаходяться в Бонні і Берліні. Крім того, у Федеративній Республіці Німеччина Фонд має 6 освітніх центрів, а також 12 земельних і регіональних офісів. Крім того, Фонд імені Фрідріха Еберта має в Бонні власну бібліотеку, де зібрано більше 650000 томів. «Архів соціальної демократії» Фонду імені Фрідріха Еберта в Бонні містить найбільшу в світі колекцію матеріалів з історії європейського робочого руху.

ЗА РЕД. Н. БУРЕЙКО, Г. МАКСАК, Г. ШЕЛЕСТ

Фонд ім. Фрідріха Еберта | Представництво в Україні
вул. Борисоглібська 15А, м. Київ, 04070, Україна
Тел.: +38-044-234-0038
www.ukraine.fes.de
ukraine@fes.de

Рада зовнішньої політики «Українська призма»
вул. М. Коцюбинського 1, оф. 202, Київ, Україна
www.prismua.org
info@prismua.org

Погляди, висловлені в даній публікації, не обов'язково відображають погляди Фонду ім. Фрідріха Еберта або організацій, де працюють автори. Комерційне використання будь-яких матеріалів, надрукованих Фондом ім. Фрідріха Еберта, без письмового дозволу ФФЕ заборонено.